

UZUN YÜRÜYÜŞ

AYLIK

SİYASİ

DERGİ

SAYI: 17

250.000 TL

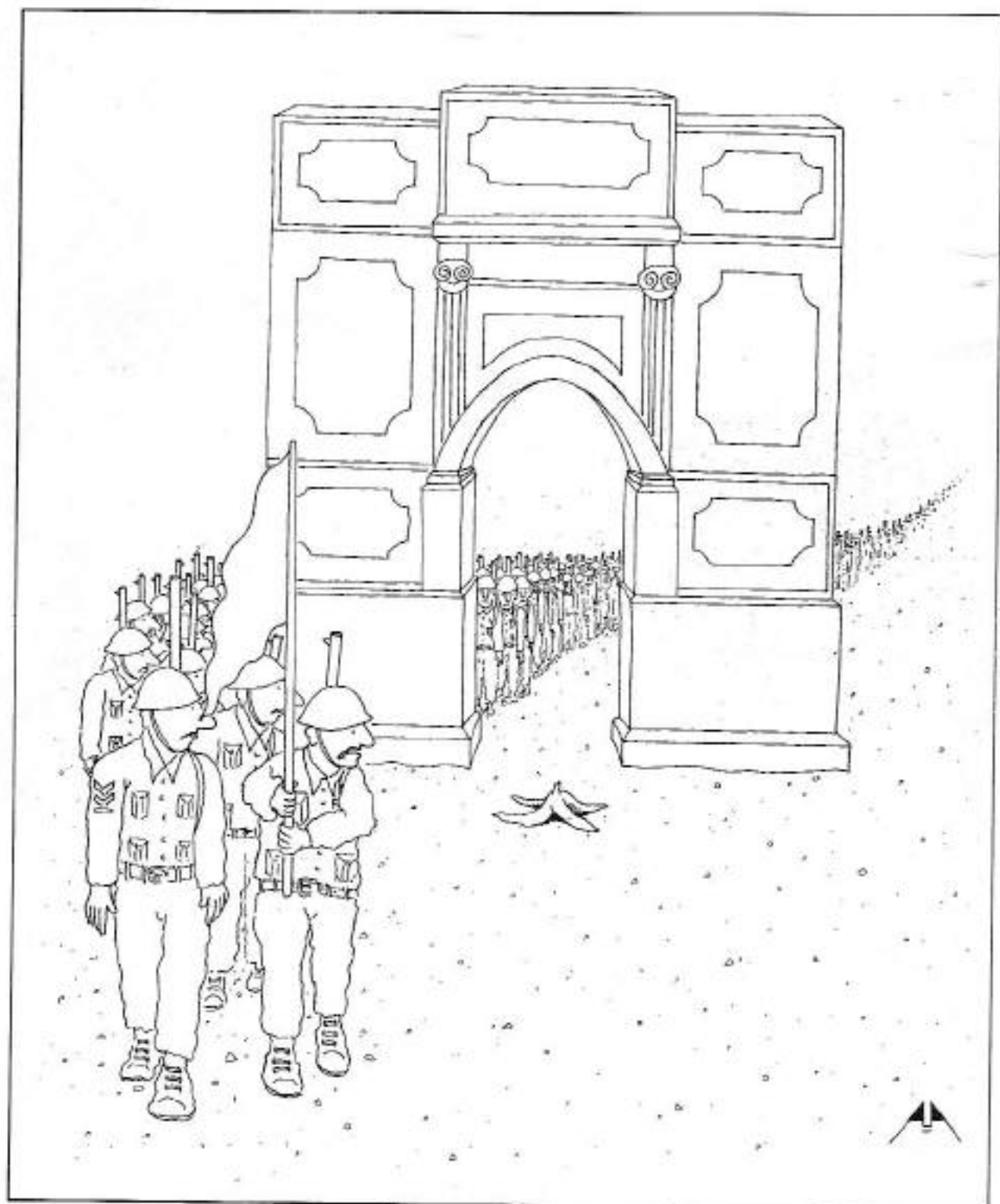
AĞUSTOS '97

*HİÇBİR ŞEY ZOR DEĞİLDİR
BU DÜNYADA, ÖĞRENME
AZMİN VE CESARETİN
VARSA!*

ÖZEL BÖLÜM: KOLEKTİF

Aşkın AYRANCIOĞLU / SİNOP

Merhaba,

On yedinci sayımızda, yeni bir çalışmayı, koşullarımıza/ olanaklarımıza uyarlayarak size sunmanın zevkini yaşıyoruz.

Yeni çalışmamız tasarladıklarımızın görselinde, yapmak istediklerimizle tamamen örtüşmese de, başlangıç açısından önemseydiğimiz ve giderek daha nitelikli kılableceğimize inandığımız bir adım bizim için.

Aynı bir yayını, özel sayı şeklinde çıkan bir teorik yayın olarak çıkartma hazırlıklarımıza rağmen, özellikle bunun getireceği mali yükü kaldırma noktasında ciddi zorlanmalarla karşı karşıya olduğumuz için bu çalışmayı özel bölümler halinde Uzun Yürüyüş'ün içinde ekstra bir yayın olarak biçimlendirmeyi daha doğru bulduk.

Aynı bir yayını olarak tasarlayışımız ve buna göre hazırlık yapıışımız, **Kolektif** olarak bugünden isimlendirme yapmamızı, bir çıkarken hazırlamamızı beraberinde getirmişti. Bunlara hiç dokunmadan sanki aynı bir yayını çıkarıyormuşuz gibi yer verdik. Zaten farklı yayını çalışmasına geçişte bir basamak olarak gördüğümüz bu çalışma, aynı bir yayını olarak yayını hayatına geniş yaptığında mevcut ismini ve Çıkarken'de ortaya koyduğu tarzı, içeriğini ve teknik yapısını geliştirerek koruyacak. Bu yönüyle planlı-

programlı, dosyalı çalışma tarzına hazırlık işlevi de görecektir olan bu çalışma, ihtiyaçlara ve duruma göre farklı işlevleride yüklenilecek bir esneklik taşıyor bizim için. Sözünü ettiğimiz değerli ve tecrübe-perspektif olarak kıymetli bulduğumuz 50-100 sayfalık bir çevriyi, Kolektifin tek konusu olarak ek bir broşür gibi düzenleyebileceğiz.

Umarız, tüm bu çabalarımızı karşılayacak, koşullara rağmen yaratıcılık göstererek çalışmamızı geliştirmeye çalışan dinamizmimize uygun üretim ve eleştiriyi bizden esirgemezsiniz. Çalışmalarınızı, önerilerinizi ve değerlendirmelerinizi muhakkak bekliyoruz.

Özel bölümün tutarına göre dergimizin fiyatıda değişmiştir. Bundan böyle özel bölüme göre derginin fiyatı değişebilecektir, tüm okurlarımıza duyurulur. Özellikle yurtdışında dergimizin dağıtımını yapan arkadaşlar bu duruma göre dergi ücretlerini düzenlemelidirler. Abonelikleri biten okurlarımızın aboneliklerini yenilediklerinde, bu yeni durumu hesaba katarak hareket etmeleri gerekmektedir. Yurtiçindeki, özellikle yurtdışındaki tüm okurlarımızı mali destek konusunda daha özenli ve duyarlı davranmaya çağırıyoruz. Sevgiler

TOHUM

BASIM YAYIN, GÖSTERİ VE ORGANİZASYON
LTD. ŞTİ. ADINA

Sahibi ve Yazışmaları Müdürü
CELAL TOKAÇ

Adres: İstiklal cad. Turnacıbaşı sok. Çeşme han
No:21 / 3

Beyoğlu / İSTANBUL
TEL: 245 54 24 FAX: 245 43 70
Dizgi: Tohum Basım Yayın
Baskı: Ceylan Matbaa

ABONE KOŞULLARI:

Bir yıllık

Yurtiçi: 2.000.000 TL

Yurtdışı: 80 DM

Altı aylık

Yurtiçi: 1.000.000 TL

Yurtdışı: 40 DM

Banka Hesabı: Hayati GÜNGÖREN T. İş Bankası
TL Hesabı/ Galatasaray Şubesi: 736293

Pound (İngiltere) Hesabı/Beyoğlu Şub.: 3179665

Mark (Almanya) Hesabı/ Beyoğlu Şub.: 3179670

VAKİFBANK (Sınırlı Avusturya) Hesabı/ Beyoğlu Şubesi: 4025512

UZUN
YÜRÜYÜŞ

AĞUSTOS 1997 SAYI: 17 (Ayda bir çıkar)

Fiyat: 250.000 TL/NDV Dahil

İÇİNDEKİLER

HIÇBİR ŞEY ZOR DEĞİLDİR BU DÜNYADA...	2
Hükümetteki gelişmeler NUR BAHAR	4
Geçen bir yılın panoraması METİN İNCE	8
Sabırlı, sebatkar ve yapıcı olmalıyız HÜSEYİN KARABULUT	11
Değışmeler (1) UMUT ŞENGÜL	13
Cırtlak demokrasi havası MUSTAFA ÖZ	17
Türk(iye) tekelci basını ve direniş TEMEL DEMİREK	19
Hitler'i kim yendi? OTURAN ADAM	28
İslâm felsefesi (3) ÇENGİZ GÜNDOĞDU	33
Özgürlük kavramının günümüzdeki anlamı (2) HÜSNÜ AKSOY	37
Özgürlük üzerine sesli düşünceler (4) MEHMET YEŞİLTEPE	41
Özgür müyüm? ZELAL ZEL	44
Diyalektik sorunu BAYRAM KAYA	45
Hegel düşüncesinde diyalektiğin rolü MUSTAFA TOPAL	49
Dergiye ara, Uzun Yürüyüş'e devam (1) SERDAR ÇAKMAK	55
Klara Zetkin SEVİNÇ İLDAN	57
M. Oruçoğlu ile söyleşi H. BELTAN	59
Zemheride bir ağı ÖZAN VELİ	61
Avrupamerkezcilik ve sosyalizm MELİH ÇETİN	63
Çocuklar, çocuklarını BETÜL ETEAL	64

ÖZEL BÖLÜM/ KOLEKTİF

Hiçbir şey zor değildir bu dünyada, öğrenme azmin ve cesaretin varsa!

Kuşkusuz bu şiar birçokumuza Mao Zedung'un meşhur "Hiçbir şey zor değildir bu dünyada, dorukları fethetme cesaretin varsa" sözünü hatırlatıyor. Zaten bizim şiarımız da bu sözü kendi özgülümüze, bugünkü sürecimize uyarlayan, çok yönlü bir göndermeyi içeren, ortaklayıcı bir aktarım.

Zor olan ile imkansız olanın arasındaki fark. Zor olanı imkansız gören bilinçlerin umutsuzluğu ve umarsızlığıyla, 68'e rengini veren, Avrupa'da, dünyada büyük bir devrimci dalga olarak esen, "Gerçekçi ol, imkansız iste" diyen bilinçlerin coşkusu ve azmini anlatmak gerekiyor, sistemin/burjuva düzenin çevrelediği yaşamı soluyan insanlarıma.

Bu cüreti; Çin devrimci savaşında somutlaştığı "Hiçbir şey zor değildir bu dünyada, dorukları fethetme cesaretin varsa" parlayışının, Türkiye ve Kürdistan topraklarında yenden yekünme, hayatın devrimci tabiatını yakalama, ona yön verme ve dünyayı bir kere de bu coğrafyalardan sarsma kararlılığında olanların bugünkü dönemöte "Hiçbir şey zor de-

ğil bu dünyada, öğrenme azmin ve cesaretin varsa"ya dönüşen alçakgönüllü ama ısrarlı deyişle örtüştürüyoruz bugün.

Siyasal-kültürel-felsefi-ideolojik beslenimlerin güçlü-lüğüne muhtaç günümüzün devrimcileri. Öteden beri duygusal güçlülükle kendini gösteren birikim aynı yetkinlikle düşünceye yansımıyor, uygulanmanın kolaylığı düşünmenin zorluğuna tercih ediliyor. Kuşkusuz bu da içinde yaşadığımız toplumun şekillenişinden, kültüründen bağımsız olmayışın/olamayışın ifadesi olarak yaşıyor.

Geçmişinden, kültüründen, yaratıcılığından zorla kopartılmış bu toplumun öncüleri bu koparılmışlıkla hesaplaşmadığı, kendi üzerindeki etkilerine karşı ciddi bir karşı duruş göstermediği ve bunu aştığını ürettiği alternatiflerle ortaya koymadığı, bir adım önde olmayı teorik-ideolojik ve pratik-siyasal olarak gerçekleştiremediği yerde; tıpkı düşünmeyen, düşünmediğini bilmeyen, günlük çıkar peşinde oradan oraya koşan toplumun bireyleri gibi, kendi gerçekliğini, üretimsizliğini, kapalılığını algılayama-

ma, dünyayı kafasında yarattıklarıymış gibi görme pozisyonunda seyretme durumunu da aşamaz. Böylesi bir tarz; sürüklenen, gü-nübirlük yaşayan, kendiliğindenci bir stil oluştururken, uzun vadeli hesaplar yapan, planlı-hedefli bir kolektif politik yetenek ihtiyacı-nın yokluğunu hissettirmektedir.

Bu koşullarda, dünyayı ve ya-şadığımız coğrafyayı tanıma, öğ-renime ve yorumlama ihtiyacı ba-şat olma misyonuna bürünmüştür. Bu misyonu üstlenecek, bu ihti-yacı karşılayacak, nefes boruları olacak, yeni açılımlar üretecek kurumlaşmaları yaratmaya koyul-mak, sade ve keskin bir şekilde öteden beri önümüzde duran ve bugün yapılması daha da yakıcı-laşan temel ve öncelikli adımdır.

Yaşanan her süreci, deneyim hanesine yazılan birikimler olarak kavrayıp, yapılamayanlardan da öğrenebilmek gereklidir. Zaten öğrenmenin önemli bir parçası da geleceğe dönük plan ve projelerin gerçekleştirilip, gerçekleştirilme-diğine dair yapılan muhasebelerdir. Ve yine bu muhasebenin so-nuçlarından elde edilen veriler ışığında, geleceğe dönük plan ve projeler oluşturulur. Sağlam bir plan ve gelecek tasarımı oluştu-rabilmek, muhasebelerin netlik ve kapsam düzeyine göre belirlendi-ği gibi, muhasebenin sağlam te-mellere oturtulmasını da zorunlu kılar. Bazı kere iyice görebilmek için, yaklaşmaktan ziyade geriye ve açığa çekilmek gerekir. Muha-sebeyi olabildiğince çok yönlü, derinlikli yapmak, yeni devrimci stili, devrimci özgürleşme hattı-nın ayakları üzerine dikilmiş üre-tici kişiliğini oluşturmakla eşde-ğer anlamdadır. İleri ve nitelikli yaşamın temel şartı sorgulamak-tan, eleştirmekten korkmayan, dünyanın her tarafında ve her koşulda özgürce düşünebilmektir.

Sağa sola dağılan, savrulan,

oportünistleşen, devrimciliğe inançsızlaşan, reformistleşen hatta bencilleşen, sıradan veya halka yabancı burjuva aydınının yaşamını seçen binlerce devrim-ci/sosyalist kötü ruhlu olduklarından bu yolu seçmemişlerdir. (Ya da geniş halk yığınlarının mevcut düzenden hoşnutsuz olmalarına rağmen, hakları için mücadeleye atılmıyor oluşunun nedeni nedir? Sadece korku diyebilir miyiz buna cevap olarak.) Bunları oraya getiren objektif ve subjektif zemini anlamamız ve bu nesnelliği ortadan kaldıracak program ve taktikleri ortaya koymamız gerekmektedir. Mutlaka bu nesnelliğin üzerine çıkacak bir programı hayata uygulayacak örgütlenmeleri ve bu örgütlenmelerin ana unsuru kadroları yaratmalıyız.

Bu aynı zamanda yaşadığımız konjonktürel durumu, halkın psi-kolojisi ve koşullarını derinleme-sine tanıma, öğrenme ve kavrama durumuyla ilintilidir. Yaşadığımız dünyanın ve onun bir parçası olan Türkiye ve Kürdistan coğrafyala-rının nesnelliğini anlamak, etraflı ve derinlikli olarak kavramak, bu yönlü bir öğrenme yoğunlaşması-

na girmek zorundayız.

Bunun ilk adımları atılmıştır. Çaba ve açıklık önemlidir. Döne döne vurgulamak zorundayız ki, bu adımların derinleşmesi, çok yönlü kurumlaşmalarla kendini ifade etmesi ihtiyacı yakıcı bir şe-kilde kendisini ortaya koymakta-dır. Bunu görüp süreci bu yönde üretim ve pratik adımlarla anlam-landırduğumuzda daha da ürün alı-cı, geliştirici olacaktır.

Devrimci özgürleşme hareke-tinin ve tüm devrimci bireylerin kilitlendiği temel hedef bu olmalı. Uzun yürüyüşün ısrarcı ve çalışkan hattına uygun bir çaba herkes tarafından omuzlanmalı, ileri taşımanın kavgasına soyunulmalıdır.

Cesaretle olmak, mücadelec-i ve üretici bir radikal devrimci stil oluşturmak, bunu maddi hayata müdahale eden, onu ilerleten, top-lumun ihtiyaçlarının tercümanı olan ve bu yönlü çözümlemeler için mücadelede gözü kara olan bir kimlikle anlamlandırmak zo-rundayız. Bu başarılı olduğu öl-çüde, "karşı" olmak yerini iktidar olma yoluna koyulmayı getirecektir.

Hükümetteki son gelişmeler

Nur BAHAR

Yaklaşık bir yıla yakındır Refahiyol hükümetiyle "ülkeyi yönetmeye" çalışan Çiller ve Erbakan ikilisi yolun sonuna geldi. Başta Ordu, parlamentodaki muhalefet partileri, kendilerine "sivil toplum" örgütleri yakıştırmaması uygun gören Türk-İş, DİSK, TESK, TOBB, TİSK ve medyanın sayesinde "Birleşik Hareketleri" ile doruk noktasına çıkan Refahiyol anti-propagandasına destek veren tüm kesimlerin sonunda istediği oldu. 18 Haziran'da Erbakan istifa dilekçesini Demirel'e sundu.

Bu tarihten sonra farklı bir süreç başladı. Erbakan istifa dilekçesini Demirel'e sunarken beraberinde RP, DYP ve BBP'nin üzerinde anlaşıldıkları ortak protokol metnini de sundu. Çiller başbakanlığında yeni bir koalisyon denemesi için kolları sıvayan Refah Partisi sonuç elde edemedi. Her ne kadar yumuşak geçiş yöntemleri izlense de başarılı olunamadı. Refah "davanın gazileri" H. Hüseyin Ceylan, İ. Halil Çelik ve Şevki Yılmaz'ın gözden çıkarılması pahasına yeni bir imaj yaratamadı ve hedef tahtası olmaktan kurtulamadı.

Demirel, "durumdan görev çıkarak" askerî emirleri doğrultusunda M. Yılmaz'ı "ülkedeki gerginliği giderecek yeni bir hükümet

kurmakla" görevlendirdi. Hükümet kurma görevini devr alan M. Yılmaz hemen turlara başladı.

Hükümet kurma görevinin kendisine verilmesini bekleyen Çiller, koltuğunun elden gittiğini ve durumunun tehlikeye düştüğünü fark edince demokrasi havarisi kesildi. "Çankaya darbesi", "demokrasi adına utanç vericidir." vb. demeclerle demokrasicilik oynamaya başladı. Herhalde bu olaylardan en zararlı çıkanın Çiller ve ekibi olduğunu söylememiz abartılı olmaz. Çünkü hükümetin düşmesinin ardından gelişen olaylar Çiller'in aleyhine olmuştur.

Aynı dönemlerde "sol" kesimin temsilciliğine soyunan (dünyadaki "sol" dalgayı da arkasına alarak) CHP Genel Başkanı Deniz Baykal'ın değerlendirmelerinde değinip, tekrar konumuza geçelim. Artık farklı kesimler tarafından "ordunun vesayeti" olayı tartışıldığı bir ortamda, Baykal'ın orduyu "demokratik kitle örgütü" olarak görmesi ve TSK'ya yaltaklanması ne kadar "sol" olduğunu ortaya sermektedir.

Baykal "TSK'nın demokratik kitle örgütü gibi kamuoyu oluşturması" sayesinde "ülke hükümetinin demokratik laik cumhuriyet rejimini değiştirmeye yeltendiği bir kalkışmanın" engellendiği savunadursun, aynı dönemde İ. H. Karadayı tüm kuvvet komutanlarını genel-

kurmay karargahında toplantıya çağırarak "iç siyasi gelişmeleri" ve ABD'nin "Türkiye'de demokrasi-nin ve laikliğin korunmasına ilişkin hassasiyete ve sivil hükümetin devamı" yönündeki istemi konusunu tartışmakta idi. Bu gelişebilecek olası bir darbenin, ABD tarafından olumlu bulunmadığını ortaya koymaktadır. Yoksa Baykal'ın iddia ettiği gibi "ordunun demokratiğinden" kaynaklı müdahaleden uzak durduğu anlamına gelmez.

Şu artık bilinen gerçeklerden: ABD 90'lardan bu yana YDD'nin "demokrasicilik" oyunu içinde siyasi olarak insan hakları savunuculuğu ile ekonomik alanda liberalizmi ilke olarak benimsediğini ilan etmiştir. Buna uygun davranmak için kendi içinde bir tutarlılığa ihtiyaç duymaktadır. Artık elden geldiğince darbelerle sorunları çözmeye çalışmıyor. Geçmiş süreçlerden çıkarmış olduğu tecrübelerden de yararlanarak, Onbaşı'lara kadar düşen darbeciliğe itibar etmiyor. Bu durum, hem darbeyi gerçekleştirdiği ülkeyi süreç içinde daha çok kaosa sürüklemekte, hem de dünya kamuoyunda saygınlığını azaltmakta, "demokratik ülke" maskesini düşürmektedir. Dolayısıyla artık, klasik postal darbeleri yerine, "sivil darbeler" tercih edilmeye başlanmıştır. Başta Peru (Fujimori'nin sivil darbesi 1992) olmak üzere bir çok Latin Amerika

ülkesinde bu yöntem izlenmiştir. Türkiye'de 2 Mart 1993'te "istenmeyen parti" olarak ilan edilen HA-DEP yöneticilerine "sivil darbe" yapılmıştır. Böylesi yöntemler daha etkili olduğu için artık eski yöntem darbelere kolay kolay başvurulmuyor. Burdan yola çıkarak Askeri "şeriat karşı" kurtarıcı olarak lanse ettirmeye çalışmak, tutarsız bir politikadır. Zaten Türkiye'de ordu her zaman siyasete hakim konumundadır. Parlamento ona noterlik yapmaktan başka bir işe yaramamaktadır. En son Olağanüstü Hal'in 4 ay daha uzatılmasını, yine MGK'nın tavsiyesine (söz emrine anlayın) uyarak aldı.

Son olarak oluşturulan Anasol-D hükümeti ile açık bir biçimde siyasi mekanizmanın (Parlamentonun) bir fonksiyonunun kalmadığı ortaya çıktı. Her ne kadar Medya "irtica tehlikesi" ile uçuruma giden ülkenin kurtuluşu olarak bu durumu yansıtmaya çalışıyorsa da, durumun böyle olmadığı ortadadır.

MGK DESTEKLİ ARAYIŞ

M. Yılmaz, hükümet kurma görevini aldıktan sonra giriştiği turlarda ilk süreçlerde umutsuzluğa kapıldı. Çiller ve Erbakan'da Mesut'un güvenoyu alamayacağını tekrar edip durdular. Mesut Yılmaz, görüşmeleri tamamlayıp Cumhurbaşkanı'na çıkmasından sonra tamamen farklı bir ruh hali yansıtmaya başladı. Çünkü Demirel aracılığıyla kendisine güven oylamasını rahatlıkla alabileceğinin garantisi verilmişti. Ve kapıdan çıkar çıkmaz ilk verdiği demeçte, "cumhurbaşkanı bana hükümeti kurma çalışmasına devam et" dedi. Burdan da anlaşıyor ki güvenoyu alamayacağını düşünen M. Yılmaz, Cumhurbaşkanı'nın telkinleriyle yola devam etmiştir.

Çiller, Mesut'a verilen bu desteği fark edince "Güneş Motel" teorileriyle "transfer pazarı" kurulacağı demeçlerini peş peşe patlattı. Ki

kendisi de Enişte aracılığıyla bu yolları iyi bildiği için, böylesi "şabelleri ortaya atmaktan geri durmadı. Çünkü sistemin özü böyle oluşmuştur. Burada dürüst bir politikacı kimliği aramak boş bir çabadır. Demirel'de böylesi transferlere kapalı biri değildir.

Böylece Çiller'in bol demokrasiye yoğun eleştirileri pek işe yaramadı. En yakın arkadaşları bile onu terk etmeye başladı. Peş Peşe gelen istifalar, "bacınızın başına çorap örtüyorlar" bağışlarıyla da durdurulmadı. Parti içindeki yoğun muhalefet ve istenmeyen kişi olarak görülmesine rağmen, ısrarla koltuğunu korumaya devam ettirmektedir. Kendine büyük misyonlar biçen DYP, genel başkanlarının adının bir çok yolsuzluğa bulaşması, "CIA ajanı", "çete başı", "cero ticaretçisi" gibi sıfatlarla anılması karşısında rahatsızlık duymaktadırlar. Her ne kadar birbirlerinden farklı olmasalar da, bu kadar teşhir olmuşluk vitrin değişikliği gerektiriyor. Çiller'in sonu parlak gözükmemektedir. Genelkurmayın tazyikini, DYP'nin dayanma şansı zayıftır. Çiller büyük bir olasılıkla gözden çıkartılacaktır. Genel başkanlıktan düşürme yetmeyecek, ona "Yüce Divan" yolu da gözükmemektedir.

Son dönemlerde T. Çiller ve Özer Çiller hakkında çeşitli iddialar yanında, soruşturmalarda başlatılmıştır. D. Perinçek Çiller'in "CIA ajanı" olduğu iddiası ile Ankara DGM Başsavcılığına suç duyurusunda bulunmuş ve savcılık "Askeri suç" kapsamında girdiği için takip-sizlik kararı vererek dosyayı Genelkurmay Başkanı Karadayı'ya iletmıştır. Karadayı'nın bu kozu kullanma şansı çok yüksek gözükmemektedir. Diğer taraftan Ankara Cumhuriyet Başsavcılığı, Özer Çiller hakkında "Rus mafyasıyla işbirliği halinde silah sanayinde kullanılan Osmiyum elementi kaçakçılığı yaptığı" iddiasıyla soruşturma başlatılmıştır. Ayrıca "Mal beyanı" vb. bir çok suçtan peş peşe soruşturma-

lar başlamıştır. Özellikle de S. Parsadan'ın ceza almasından sonra Çiller'in örtülü ödenekten" kaptırdığı para sabit görülmüş ve görevini kötü kullanmaktan ceza alması kaçınılmaz hale gelmiştir. Kamuoyuna yansıyan böyle ufak-tefek suçlar, Çiller'in daha büyük suçların ortağı olduğunu gizleyemez.

"ŞERİAT TEHLİKESİ BİTTİ"

Refaahyol hükümetinin istifa ettirilmesinden sonra, "şeriat ve darbe tehlikesi"nin de ortadan kaldırıldığını gördük. İstifadan hemen sonra böylesi bir tehlikenin kalmadığı, medya aracılığıyla kamuoyuna yansıtılıp, "tansiyon düşürüldü" mesajı verilmeye başlandı. "Şeriat provası" yapıldı bahanesiyle Sincan'da düzenlenen gösteriye tanklarla yürüyüp, "balans ayanı" yapmaya çalışan ordu, haklarında dava açılan Sincan Belediye Başkanı ve arkadaşlarının mahkemece salıverilmesi, "Şeriat"ın ne kadar "tehlikeli" olduğunu bir kez daha gözler önüne serdi. Çarşamba'dan toplanan bir kaç sarıklı ile elde edilen bazı video görüntüleriyle "devrim yasaları" uygulanacak görüntüsü, D. Perinçek gibi adamları yanıltmaya yetebilir. Devrimci, demokrat ve komünistlerin bu tür yanılsamalara düşmeleri beklenemez. "Devrim Yasaları"nın neler olduğu, 75 yıldan bu yana bilinmektedir?

"Şeriat-darbe tehlikesi"nin geliştirildiği dönemlerde, Güney'e yapılan saldırıların fiyaskoyla sonuçlandığını kamuoyundan gizlemek için özel yöntemler geliştirildi. Özellikle başarısızlığın faturası ordudan çok hükümete çıkarılmaya çalışıldı. Hükümetin Güney'deki savaş için "ödenek vermediğini" ileri sürerek, kamuoyunu yanlış bilgilerle yanıltıp, geri kitlelerin "bolucülüğe karşı mücadelede orduyu zaafa uğratma" bahanesiyle öfkelerini hükümete yöneltmeyi amaçlamışlardır. Böyle-

ce hükümetin arkasındaki kitle desteğini de etkisizleştirmeyi hedeflemişlerdir. Burdan yola çıkarak hem başarısızlıklarını gizlemişler, hem de hükümeti teşhir etmeye çalışmışlardır. Ordunun bu ikili manevrasının, daha sonra açığa çıkan planların (Batı Çalışma Grubu) birer parçası olduğu görülmüştür.

"TELE-KULAK" LARIN MARİFETİ

Güvenoylamasına yakın bir sürede, ordu yeniden devreye girip Anadol-D'nin güvenoyunu alabilmesi için "tele-kulak" skandalı ile DYP'yi karıştırdı. "Tele-kulak" olayının tamda bu süreçte ortaya atılması anlamlıdır. 2 ay önce bilinen bu olayın yeni patlatılması düşündürücüdür. Her ne kadar İstihbarat Dairesi kurucusu Ergun Gökdeniz, "Tansu Çiller özel örgütünün varlığı kanıtlandı" (4 Temmuz 97, Yeni Ufuk gazetesi) diyor da, olayın bu şekilde sınırlı olduğunu düşünmek yanlıştır. Çeteleşme bir kaç kişi veya bir kaç kurumla sınırlı değildir. Hiçbir meşruiyeti kalmayan ve kitle bağı olmayan, tamamen egemenlerin aracına sahip olan bir yapının çete olmadığını düşünmek mümkün mü? Emek gaspında, sömürütülerden yana bir zor aygıtına dönüşen herhangi bir araç, çete değil de nedir?..

Çete-devlet içinde farklı kliklerin egemenlik savaşlarının temelinde çıkar ilişkisi yaşanmaktadır. Bu çıkar ilişkilerinin birileri lehine dönme uğraşında girilen dalaşmalar, doğal olarak kanlı hesaplaşmalara bile varmaktadır. Son yıllarda, özellikle Turgut Özal'dan bu yana orduya karşı polis alternatifini örgütlenmeye başladı. Ordu kendisi dışında güçlenmeye çalışan polisin önünü almak için, bir takım tertiplere girmiştir. DYP son seçimde polis müdürleri partisi görüntüsü ile hayli dikkat çekmiştir. Nasıl ki, TC kurulduğundan beri ordu partisi ol-

an CHP'de örgütlendiyse, poliste DYP'de örgütlendi. Kürt coğrafyasında devam eden kirli savaştan ve oradaki eroir ticaretinden, silah kaçakçılığından hatta kumarhanelerden gelen paralar ile kara paradan akan kaynaklardan, polis engelini aşip onu etkisizleştirme çabasına giren ordu, polis aleyhine olan bombaları peş peşe patlatmaya başladı.

Bu açığa çıkartmaların MGK hükümeti olan Anadol-D hükümetinin güvenoylamasına denk gelmesi tesadüf değildir. DYP'li milletvekillerinin üzerinde etkili olup, bu hükümete güvenoyu vermesini sağlamak istemişlerdir. Yoksa iki ay önce Deniz Kuvvetleri Komutanlığı'nda askerlik yapan polislikten gelme bir Onbaşı'nın elde ettiği belgeler neden şimdi piyasaya sürülsün... Bu belgeler Emniyete önceden ulaşmıştı, oradan Akşener'e, Akşenerden Başbakan'a, Başbakan'dan Cumhurbaşkanı'na, oradanda Genelkurmay Başkanlığı'na ulaştırılmıştır. Eğer bu olay o kadar önemsenmiş olsaydı, farklı bir yöntem izlenirdi. İstihbarat uzmanları böylesi olayları açığa çıkarınca, iki yöntem izlendiğinden söz etmekte dirlir. Birincisi, yanlış bilgilerle bilgi sızdırarak yanıltarak karşı tarafın hareketlerini kontrol ederler. İkincisi, bu kişiyi yakalayıp karşı tarafa köstebek olarak sokarlar, diyorlar. Ki casus savaşlarında bu yöntem sıkça kullanılmaktadır. Bilinçli sızdırılan bu bilgiler "kendi ordusunu dinlettiren bir emniyet olur mu?" propagandası ile DYP'yi karıştırarak Anadol-D hükümetinin güvenoyu almasını kolaylaştırmıştır.

Bu belgeden "Batı Çalışma Grubu'nun varlığı da açığa çıktı. Her ne kadar Çiller ve ekibi bu grubun "darbe yapma" amacıyla kurulduğunu iddia ediyorsa da, Genelkurmay "bu grubun meşru olduğunu ve amacının irticayı takip" etmekle görevli bir kurum olduğunu açıklıyor. Batı Çalışma Grubu'nun elde edilen çalışma belgesinde, (Sabah gazete-

sinde yayımlandı) ne "irtica tehlikesi", ne de "darbe çalışmalarına ilişkin" bir şeye pek yer vermemiştir. Belgede yer alan ve araştırılması istenen bilgiler, toplumun dinamik kesimlerini hedeflemektedir. Devrimci demokratları bir yana bırakarak, işçi sendikaları ve konfederasyonları, öğrenci yurtları, memur sendikaları, siyasi partiler ve ilçe teşkilatları ile yönetici kadrolarını, yerel radyo, gazete, dergi ve basın kuruluşları hakkında bilgiler toplanması, bu bilgileri gizli olarak Deniz Kuvvetleri komutanlığına iletilmesi istenmektedir. Böylece toplum bu çalışmayla bir bütün halinde yasal olarak fişlenmek istenmektedir. Burada, yine, devrimci demokrat unsurları ya da genel anlamda sol'u ezme çabası açığa çıkmaktadır.

MGK hükümetine destek veren medya, bu belgenin içeriğini tartışmaktan uzak durup, hedef şaşırtma görevini ifa etmekten geri durmamaktadır.

Bu sistem çürümüştür. Her ortaya çıkarılan olayda yozluğu, kirliliği ve pis kokuları burun direklerini kırarak hale gelmiştir. Klikler arası çatışmanın boyutlanmasıyla, bu belge, Genelkurmay ile Çiller ekibi arasında yoğun bir kavga konusu olmaktadır. Genelkurmay Batı Çalışma Grubu'nun çalışmalarını yasal çalışma olarak değerlendirmekte Çiller ve ekibi de bunun "darbenin belgesi" olduğunu, polis mesajıyla "darbeyi önleyen" demokrasi kahramanı pozları sergilemektedir. Jandarma Genel komutanı T. Koman, "biz darbe yapacağız da Akşener hanım mı önledi" serzenişiyi öfkesini açığa vurmaktadır.

Erbakan'da Batı Çalışma Grubu'ndan önceden haberdar olduklarını ve "ordumuzun itibarı sarsılmasın" diye açıklama yapmadıklarını söylemektedir. Aynı açıklamayı Eski Adalet Bakanı Şevket Kazan da yapmaktadır. Böyle bir tutum benimsememelerinin nederi "ordunun itibarı" sorunundan çok, o bel-

gede hedeflenen kesimin kimler olduğunu bilmelerinden kaynaklıydı. Kısaca sol kesimin bertaraf edilmesi Refah'ın işine geliyordu. Aynı biçimde Çiller'in de...

Genelkurmay ve Emniyet işleri ortak işliyorlar. Faili belli cinayetler, birbirine karşı giriştikleri kompolar... karşılıklı olarak bilinmektedir. Genelkurmay bu konuda daha avantajlı olup, Emniyetin hayli ilerisindedir. Çiller ve ekibi de "polis güçleri" sayesinde, istibarat çalışmalarıyla ordunun içinde olup bitenleri, koz olarak kullanmak amacıyla öğrenmek istemektedir. Bülent Orakoğlu bu tür çalışmalara kendi inisiyatifiyle karar veremez. Çünkü bir daire Başkanı'nın daha üst makamlardan bilgi almadan böyle işlere kalkışması mümkün görünmüyor.

Her geçen gün yeni yeni olaylar açığa çıkmaktadır. Emniyetle ordu arasındaki "casuslar savaşı" gittikçe kızışmaktadır. Bazı bilgiler Susurluk'tan bu yana ortaya dökülmektedir. Emniyet İstibarat Daire Başkanı Yardımcısı Hanefi Avcı, gerek Susurluk Komisyonu gerekse son dönemlerde özel televizyonlarda yaptığı açıklamalarla bazı şeyleri açığa vurmaktadır. Devletin nasıl çeteleştirdiğini, hangi kurumlarda çete başlarının kimlerden oluştuğunu açıkladı. Özellikle orudaki örgütlenmenin Tuğgeneral Veli Küçük tarafından yapıldığını anlattı. Tabii bu açıklamalar buzdağının görünen yüzüdür. Bu örgütlülüğün kaynağı olan genelkurmay gözardı ediliyor. Bunun yanında Susurluk olayının küçük bir olay olduğunu, esas olayların gizli kaldığını, Susurluk'un üzerine giderek diğer olaylarında açıklanabileceğini belirtiyor. Gazi katliamından ise devletin sorumlu olduğunu ve bizzat bu tertibin "Yeşil" tarafından planlandığını belirtti. Eski Emniyet Müdürü, şimdiki Ulaştırma Bakanı Necdet Menzir'de bu olayı doğrular nitelikte açıklamalarda bulundu. Siyasilerin hiçbir olayda rollerinin bulunmadı-

ğını ve hiç bir olayın üzerine gidemediğini, her şeyin ordu tarafından yönlendiğini belirtti. Ve buna bağlı olarak "ordu-emniyet" çekişmesinin darbeyle ilgisinin olmadığını ve bunun siyasi bir hesaplaşma olduğunu vurguladı. Batağa batmış bir istihbaratçının kendince bazı hesaplardan kaynaklı bazı ufak-tefek gerekçeleri dile getirmesi, devlet içindeki kliklerin iç çatışmalarını dışa vurdu.

Bülent Orakoğlu, emekliye sevk edilmiş, Hanefi Avcı görevinden alınmış ve her ikisi hakkında da soruşturma başlatılmış, askeri savcıya ifade vermişlerdir. Bütün bu gelişmelere karşı sesizliğini koruyan kurum, Başbakanlık'tır. M. Yılmaz bu konuya ilişkin tam bir açıklama da hi yapmamıştır. Muhalefetleyen Susurluk'un üzerine gideceğini ve hergün farklı televizyon kanallarında demec üstüne demec verirken, bugün sessizliği yeğlemesi, bu konunun üzerine yeterince gitmeyeceklerinin göstergesidir. Her ne kadar hükümet programında bu konuya özel önem vereceklerini iddia ediyorlarsa da, bunun gerçekleşmeyeceği ortadadır. Çünkü böylesi bir araştırma, işin ucunun onlara da ulaşacağını göstermektedir. ANAP Genel Kongresi'nde A. Çatlı'nın etkisi kendini hissettirmiştir.

PROGRAM NE GETİRECEK

Yeni hükümet programını açıkladı. Bu programda halkın yararına bir şeye rastlayamadık. "8 yıllık eğitim" meselesi programda önemli bir yer kaplamıştır. Bunun uygulanıp uygulanmaması o kadar büyük bir sorun değildir. Tabii MGK için önemli bir sorundur. Ve bu yıl içinde uygulanmasında muhtemeldir. İslami kesimin sekiz yıllık eğitim programını uygulamama çabası, askerin süngüsüne çarparak geri dönecektir.

Programın diğer maddelerinden en önemlileri olan "özelleştirme",

öncelikli hedeftir. Bununda daha çok sömürü, zam ve geçim sıkıntısı olduğu ortadadır.

"Güneydoğu"ya ekonomik ve sosyal iyileştirmelerin ne anlama geldiğini biliyoruz. "Köye dönüş projeleri"nin koruculaşmayla eşit anlama geldiği ortadadır. Diyarbakır'a çıkartma yapan Bakanların başında "Solun Başbuğu" ırkçı Ecevit, Kürt lafını etmemek için bu kalemini bile çatlatı. Geri bırakılmışlık ile feodalitenin çözümüne haps edilen bu sorunun nasıl görüldüğü ortadadır. Toplama kamplarının adını "Köy-kent" koyarak büyük bir çözümü olduğunu ortaya koyan Ecevit'in, oraya ilişkin çözümsüzlüğünü daha da artıracaktır.

Terörle mücadelede, "teröristlerle sonuna kadar mücadele edilecektir" deyip, halka karşı en büyük teröristliği kendileri yaptıkları işkencelerle, faili meçhullerle, köy yakmalarla sergilemektedirler. "Özel Tim" ve "Köy Koruculuğunu"nun iyileştirilmesi yeni katliamların habercisidir. Seçim yasası değişikliği ve seçmen kütüklerinin yenileştirilmesi ile en kısa sürede seçime gitmek hedeflenmektedir. Sağlık vb. konularda da yuvarlak laflar edilmekte, somut şeyler programda yer almamaktadır. "Laik" ve "uzlaşmacı" bir program hazırlamaya özen gösterdiklerini söyleyip, işi "Allaha" havale edip, ondan yardım dilemektedirler.

Son olarak Meclis'te yapılan güvenoylaması ile 281 evet oyuna karşı, 256 hayır oyuyla güvenoyu alan hükümet, çalışmalarına başladı. DYP'deki dökülmeler Çiller'i zor günlere doğru sürükledi. Ordunun startıyla Refahiyol hükümeti yıkıldı ve Çiller'e yol gözüktü.

M. Yılmaz'ın kurduğu hükümetin sistem için çözüm çolmayacağı ortada. Gerçek çözüm devrimci atılımla yüklü olan kitlelerin örgütlü gücüyle gelecek. Tüm devrimci demokratlara düşen görev; ortaklıklar çoğaltarak, sağlam birlikteliklerle Susurluk'a yüklenerek iktidara taşınma becerisini göstermektir.

ÜNİVERSİTELERDE YENİ ÖĞRENİM DÖNEMİNE DOĞRU;

Geçen bir yılın panoraması

Metin İNCE

Üniversitelerde yeni bir öğrenimin dönemi yaklaşırken geçen bir yılın ÖGH (Öğrenci Gençlik Hareketi) açısından sağlıklı bir muhasebesini yapmak, kazanım ve gelişimlerin altını çizerek mevcut eksiklik ve olumsuzluklarımızı açığa çıkarmak, bundan sonraki dönemlere yön verme ve ileriye taşımada büyük önem arzedecektir. Bu yüzden, geleceğe dair yapılması ve yapılmaması gereken öğretiler toplamını ifade eden bu deney ve birikimleri bilimsel bir analize tutmamız zorunluluktur. Ancak bu sayede, sorunlarımızı görme ve aşma perspektifini kuşanarak yarınlara devrimci bir tarzda müdahale edebilir, kendi pratiğimizden öğrenerek, özümseyerek sürekliliği sağlanmış kitlesel, militan bir gençlik hareketi yaratabiliriz. Ki geçmişin deney ve birikimlerinin bu konuda hiçte azımsanmayacak bir zenginlik sunduğu da unutulmamalıdır. Önümüzdeki görev, bu deney ve birikimleri bilimsel bir analize tabi tutarak, somuta müdahalelerimizi yaşamsal kılacak yönelimleri beraklaştırmada devrimci bir silah haline getirmektir. Geçmiş-gelecek bağını içerisinden, geçmişe bak-

malı, geçmişten öğrenmenin ısrarlı çabasını temel belirleyelimiz yapmalı, bunu, gençlik mücadelesinin politik-pratik, örgütsel yeniden inşasında vazgeçilmez bir öğe olarak ele almalıyız.

Bu bağlamda, geçen döneme baktığımızda, gençlik mücadelesinin gerek üniversite alanında gerek de toplumsal muhalefet içerisinde kendisinden beklenen dinamizmi sergileyememiştir. Bir yıl önce yakalanan ivme, bazı dış koşulların etkisi olmakla beraber esasta hareketin kendisinden kaynaklı olarak düşmeye başlamış, yakalanan kitlesellik erimmiştir. Özellikle, bütünlüklü bir program ve üniversitenin tüm muhalif dinamiklerini kapsayacak bir örgütlülüğün yoksun oluşun kaynaklık ettiği bu gerileme, geçen bir döneme damgasını vururken, öğrenci gençliğin eylem ve şarlarında bir önceki seneye göre farklılaşmalar yaşanmıştır. Bir önceki sene, gençlik mücadelesinin gündemini ve kitle dinamiğini harçlara duyulan tepkiler oluştururken, bu sene sivil-faşist saldırılar ağırlıklı olarak gençlik mücadelesinin gündemine oturmuştur. Mücadelenin yönünü, talep ve şarlarını bu saldırılara karşı örgütlenilmeye çalışan eylemlilikler belirledi. Yoğunlaşan bu faşist sal-

dırlara karşı yer yer militan tutumlar sergilenmeye çalışıldı ise de, anti-faşist mücadele konusunda saflarımızda var olan belirsizlik ve kavrayışsızlık; mevcut eksikliklerimiz, bu saldırıların etki alanının daraltılması ve bertaraf edilmesinde gerekli manevra kabiliyetinin gösterilmesini engelledi. Bir yıla yayılan ve gündemimizi kilitleyen bu saldırılar karşısında gerileyen pratik duruşun içerdiği zaafiyetlerin ne olduğunu daha öncelikle belirtmiştik. (Bu konuda Bkz. *Uzun Yürüyüş*, S. 15. Sf 13) Tekrar olmaması açısından bu konuya yeniden girmeyi gereksiz görüyoruz. Ancak, burada bir şeyin altını önemle yeniden çizmemiz gerekir ki, o da; çok merkezli-yoğunluklu bu saldırılara karşı özgünlükleri dikkate almayan "ikameci" anlık reaksiyonlarla karşı koyulmaya çalışıldığı, gereken siyasi uyanıklığın gösterilemediğidir. Zira, bu durum, kitle dinamiklerinden hızla uzaklaşılmasında, dağınıklığın artmasında önemli bir rol oynamıştır. "Demokratik üniversite mücadelesi aynı zamanda bu saldırıları göğüslemeyi ve bertaraf etmeyi gerekli kılar" doğru önermesi aynı zamanda özgünlükleri dikkate alan bir mevzilemeyi de zorunlu kılar. Ancak bu konuda yaratıcı taktik politika-

lar geliştirilmemiş, saldırıların peşisıra takılmıştır. Yine, saldırıların hedef ve kaynağına vurgu yapan teşhir çalışmaları küçümsemiş, sorun sadece gençlik mücadelesinin aktif unsurlarının sorunu olarak görürülerek, en geniş yığınların anti-faşist mücadeleye dahil edilmesinin önemi pratikte reddedilmiştir.

Böylece, geçen bir yılın söylem ve pratik faaliyetine rengini veren bu faşist saldırılara karşı bütünlüklü ve kitlesel karşı koyuş geliştirilememiş, demoralize olunmuştur. Bu durum, güncelliğini hiç yitirmeyen harç sorunu başta olmak üzere akademik/demokratik sorunlara, egemenlerin üniversitelere, öğrenci gençliğe yönelik geliştirmeye çalıştıkları politikaları boşa çıkarmaya yönelik politik/pratik karşı duruşların geliştirilememesinde, ya da bunda zayıf kalınmasında önemli bir etken olmuştur. Mücadeleyi bütünlüklü algılayamamamızın karşılığı olan bu durum, öğretim üyeleri ve öğrenci kitlesinin tepkilerine maruz kalan "yeni üniversite yasa tasarısı" gibi, ÖTK'lar gibi özünde yeni saldırılara işaret eden yönelimleri boşa çıkarmada yetersiz ve eksik kalınmasının da müsebbibi-dir. Toplumsal alandaki siyasi gelişmeler, Susurluk hadisesi ile ortalığa yayılan kirlenme ve yozlaşma tepkilerin açığa çıkarılması ve örgütlenmelerine önemli olanaklar sunarken, mücadelenin politik öz-nelerinde yaşanan belirsizlik ve kararsızlık, daha geniş bir öğrenci kitlesini harekete geçirebilecek bütünlüklü bir söylemin oluşmasına engel teşkil etti.

Son bir yılın gösterdiği bir diğer önemli şey ise, "ülkenin siyasal gündeminin, gençlik mücadelesine taşındığı ve aynı zamanda bu alandan doğru, ülkenin siyasal gündemiyle çakışan bir dönemin yaşanamaması"dır. (Devrimci Gençlik S. 23, Sf.2) Toplumsal alanda egemenlerin "zor" aygıtlarını devreye

sokarak pervasızca saldırdığı, her türlü hak arama mücadelesinin saldırılarla karşılaştığı, kirli savaşın bütün acımasızlığı ile tırmandırıldığı bir dönemde öğrenci gençliğin kendi gündemini yaratma, siyasal gündemle ilişkilendirmede yetersiz kaldığını, gelişmelere tavrını koymadığını görüyoruz. Oysa ki, saldırıların püskürtmek, kazanımlar elde etmek ve bunları kalıcılaştırmak noktasında, toplumdaki diğer devrimci/demokratik güçlerle kurulacak sağlam bağlar kuşkusuz büyük önem taşımaktadır. Bu yüzden, gençliğin toplumsal muhalefete ilgisiz kalmaması, geleneksel misyonunun gereği olarak demokrasi mücadelesi içerisinde yer alması ve bu tarzı içselleştirmesi önemle elzemdir.

SOYUT "BİRLİK" ÇAĞRILARI VE "ÖRGÜT" ENFLASYONU

Bu gelişmelere koşut olarak, örgütlenme, kurumlaşma sorununa ilişkin "arayış"lar konusunda saflarımızda yoğun bir dönem yaşandı. Ancak bu çaba ve arayışlar, varolan dağınıklığı giderme ve gündeme daha güçlü, daha etkin bir tarzda müdahale edilebilmesi bağında, gençlik mücadelesinin bileşenlerinin ortak koordinasyonunu yaratma da yetersiz kalmıştır. Yer yer oluşturulmaya çalışılan ittifakların ise, şekilsiz; koşulların ve güçsüzlüğün bir mecburiyeti olarak gündeme geldiği, kısa sürede yaşanan dağılma süreci ile kanıtlanmaktadır. İkesiz, programsız ve günü kurtarmaya yönelik böylesi ittifaklara ihtiyacımızın olmadığı açıktır. Bu tip ittifakların gençlik mücadelesinin ihtiyaçlarına cevap vermediği ve varolan dağınıklığı artırmaktan öte bir fonksiyon oynamadığı geçen bir sene de daha iyi görülmüştür. Gençlik mücadelesinin politik öz-nelerinin büyük bir bölümünün içe-

risinde yer aldığı Üniversite Öğrenci Platformu (ÜÖP) çatısı, geline aşamada yaşadığı tıkanıklık, pratikte işlevsizliği bu tarz ittifaklara iyi bir örnektir. ÜÖP'ün içerisinde yer alan çevreler, bugün farklı öneriler sunmakta, kurultaylar organize etmekte, bu yönüyle de ÜÖP'ün iflasını belgelemektedir. Şüphesiz sorunumuz ÜÖP ve onun iflası değildir. Ancak, bugün saflarımızda, ittifaklar konusundaki hatalı eğilimlerin, kavrayışsızlıkların görülmesi açısından, ÜÖP iyi bir örnek teşkil etmektedir.

Bugün, gençlik saflarında birlik talebini gündeme getirmek ve bunu dayatmak acildir. Toplumsal sorunların büyüdüğü, sistemin terörcü saldırılarına hız verdiği mevcut zaaf ve eksikliklerimizin kendisini her zamankinden daha fazla hissettirdiği böylesi bir dönemde, hiçbir özne koşulları lehine çevirebilecek güce sahip değildir. Koşulların zorladığı bu biraraya geliş süreci, alanın somut durumunu, talep ve ihtiyaçlarını kapsayabilecek, asgari müşterekler üzerinde uzlaşmış bir program üzerinde anlam kazanabilir, ilkeli, mücadele içerisinde adım adım geliştirilecek bir program üzerinde kendisini varederek gündemini yaratacak bu birliktelik, ancak mücadelenin uzun soluklu ihtiyaçlarına cevap verebilir. Ayrıca, birlikten kastımız sadece siyasi çevrelerin biraraya gelmesi değildir. Üniversitenin en geniş muhalif dinamiklerini kapsayacak, harekete geçirebilecek, söz ve karar haklarının ifadelendirilmesine olanak tanıyacak bir kapsayıcılık ve yeterlilikte olmalıdır bu birlik.

Bugün, hemen herkesin üzerinde birşeyler söylediği ve söylemde reddetmediği birlik konusunda, pratik adımların atlanamış olmasının ya da atılan adımların hedefine ulaşamamasında, dar-grupçu, sekteşkillemişliklerinde önemli rolü vardır. Bu zaafaların koşulladığı ve yönlendir-

dirdiği gereksiz polemikler, mücadelelerin şekilsel özelliklerine göre yapılan eleştiriler bu zemini dinamitlerken, yapılan "birlik" çağrıları da, "baki gökkubbe de hoş bir sedâ" olmanın ötesine geçememiştir.

Yine, kitle örgütü üzerinde yaşanan tartışmalar ve önerilen "örgüt" modellerinin bolluğu da bu senenin bir diğer gerçeği olmuştur. Öğrenci Meclisleri, Dernekler, Koordinasyon vb. bu modeller aynı mantık silsilesinin ürünü olan örgütlenme tarzı, söyleneni tekrarlamaktan öteye gitmeyen yapılarıyla, saflarımızda "örgüt" enflasyonu yaratmaktan öteye gitmeyen iyi niyet çabalarıdır. Ancak "cehanname giden bütün yollar iyi niyet taşlarıyla örülmüştür." Belirli bir programa sahip olmayan, "sürecin ihtiyaçlarına cevap vermekten ziyade kendi üniversite faaliyetlerine sonradan giydirdikleri yeni bir isim" olmaktan öteye gitmeyen bu "örgüt"ler, toparlayıcı, çekim merkezi olma işlevine de sahip olamamışlardır. Yaratıkları etki kendi çapını aşamamıştır. Gençlik saflarında etkisini hissettiren ideolojik/politik kısırlığın pratik karşılığı olan bu "örgüt"ler, örgütlenme anlayışı, mücadele tarzı ve kitle çizgisi anlayışı ile birbirlerinin kopyasıdır.

Kuşkusuz, örgütlenme sorunu ve bu konuda sağlıklı politikaların hayata geçirilmesi mücadelenin geleceği ve alacağı yön açısından büyük önem arz etmektedir. İtiraz olan bu değil. Öncelikle, program, egemenlerin saldırıları, dayatmaları karşısında anlık karşı reflexler göstermek, eylem hattı tesbit etmek ve örgütlenmek değildir. Yani etkiye tepki mantığı değildir. Bir saldırı anında değil, önceden maddi olarak belirlenen programın ve taleplerin gündeme sokulması ve akademik/demokratik kazanımlar noktasında ileriye doğru adım atılmasıdır. Doğru bir örgütlülük ve önderlik misyonu ancak bu şekilde yeri-

ne getirilir. Bu anlamıyla, öğrenci yığınlarının genel, özgün çelişkilerini, hakim ideolojiden etkilenme derecesi, bilinç düzeyi, sorunları, talep ve ihtiyaçları üzerinde bir çalışma ve örgütlenme perspektifi ortaya koymak esas olmalıdır. Oysa bugün varolan, varolmaya çalışan "örgüt" modelleri bu temelden oldukça uzaktırlar. Yaşanılan ideolojik-politik tıkanıklık sonucu, ya kendiliğinden yükselen hareketin talep ve eylem biçimleri ile kendilerini sınırlandırmışlar, ya da gerçeklerden kopuk önerme ve eylem biçimleri ile harekete yön vermeye çalışmışlardır. Örneğin geçen sene harçlara karşı yükselen kitlesel barışlar içerisinde maddileşen, hatırı sayılır bir kitleselliğe ulaşan Koordinasyon, zamanla kendisini vareden bu temeli aşamamış, mücadelenin gelişen ve değişen ihtiyaçlarına uygun olarak argümanlarını yeniden kurmada ciddi bir zorluk yaşamıştır. Gelişen sivil-faşist saldırılar karşısında bütünlüklü bir tavır sergileyememiştir. Bu anlamıyla saflarımızdaki ideolojik/politik tıkanıklığın, belirsizliğin aşılmasına yönelik çabalar öne çıkarılarak somut belirlemeler yapma ve eylem hattı tepit etmede tüm enerjimizi ve birikimimizi yoğunlaştırmalıyız.

NE YAPMALI?

Gençlik mücadelesinin bir yılı tamamen boşa geçirdiğini iddia etmek mümkün değildir. Ancak, program eksikliğinden kaynaklı olarak mücadelenin bütünlüklü bir platforma taşınmaması, bir yıl içinde olup biten her şeyin kendiliğinden ve dağınık bir süreç olarak yaşanmasına neden oldu. Dolayısıyla da gerekli etki ve kazanımları yaratamamıştır. Bir sene önce ulaşılan kitlesellik düzeyi ve sergilenen dinamizm bu sene yeterince açığa çıkarılamamıştır. Koşulların içerisinde, umulanında ötesinde, oluşan

gelişmeler karşısında gerek önderlik eden anlayışların çizgileri ve gerekse hazırlıksızlıkları nedeniyle hatalara düşmeyen ve/veya hatalara karşı etkisiz kalmalarının kaynaklık ettiği gerileme ve dağınıklık, bu senenin istenilen seviyede geçmesini engellemiştir.

Bu anlamıyla önümüzdeki görev, örgütsel ve programatik kaosa son vermek, ivedi somut adımları yaşama geçirmektir. Somut bir programa duyulan ihtiyaç, bugün kendisini her zamankinden daha fazla dayatmaktadır. Bu yüzden, Yeni Halk Gençliği'nin her öznesinin bu ihtiyacı aktif bir omuzlaması, bu ihtiyacı örgütlenilmesi noktasında, üzerine düşeni fazlasıyla yerine getirmesi zorunludur. Yine gençlik saflarında varolan hatalı eğilimlerin, zaafaların aşılması gençlik mücadelesinin militan bir tarzda yeniden inşa edilmesi de gerekliliktir. Son olarak, gelişen sivil-faşist saldırılara karşı aktif savunma hattını örmek, egemenlerin gençlik muhalefetine karşı zor aygıtını devreye sokarak engellemeye çalışmasına karşı kararlı olmak reddilemez önemdedir. Bunu görmezden gelmek ya da koşulları öne sürerek reddetmek gerçekçi ve doğru değildir. "Ancak bundan daha az önemli olmayan bir kaç yönüde unutmamak gerekirken; kapsamlı ve kabul edilen bir politik programa sahip olmak, mücadelenin kitlesel gelişmeye açık kanallarını oluşturmaya, kalıcılığı ve sürekliliği sağlayacak kurumsal yapıları inşa etmek, katılımı ve sürekli üretimi geliştirecek demokratik işleyiş alışkanlıklarını kazandırmak ve gelecek toplumun etisinin ilk adımlarını atmak"ta (Devrimci Gençlik S. 23. Sf. 20) ihmal edilmemesi ve merkezimize oturtmamız gereken temel sorumluluğumuzdur.

Sabırlı, sebatkar ve yapıcı olmalıyız

Hüseyin KARABULUT

İnsanlık tarihi, sınıflar mücadelesinin de tarihidir aynı zamanda. İleri ile geri olanın mücadelesine sahne olmuştur tarih. Oyle olmaya da devam edecektir. Bu mücadeleden galip ayrılanlar sabırlı, sebatkar ve yapıcı yani kapsayıcı olmayı başaranlardır.

Her yeni gelişme, her hareket beraberinde yeni dengesizlikler doğurur. Önemli olan dengesizlikleri lehimize kullanmayı ustaca başarmamızdır. Uzun ve kısa vadeli programlarımızı ustaca uygulamaya kararlarsak, dengesizliklerden korkmamalıyız.

En doğru kararlar bile sabırlı, sebatkar ve yapıcı bir şekilde uygulanmadıkları vakit, başarısızlığa mahkumdurlar. Toplumsal mücadelelerin dengesizlikler doğurur. İnşili, çakışlıdır. Fırtınalı ve engebeli süreçlerden oluşur. Doğru kararlar almak yetmez. Bu süreçleri çok yönlü kavramak şart. Bu mücadelenin yüküselişi ve düşüşünü anlamak demektir. Kitle hareketi dönem dönem ilerlerveya geriler. Devrimci dalga buna bağlı olarak kabartır ya da söner. Öncü nicel ya da nitel olarak güçlenir ya da zayıflar. Fakat zaman sonsuz akışını sürdürür. Gece ile gündüz durmadan yer değiştirir. Yıldızlar ve dünya döner. Sonsuz boşlukta herşey hareket etmeye devam eder. Hayat devam eder. Sonsuz hız ve sonsuz devrim devam eder. Devrim devam eder.

Devrim hareketin sürekli halidir. Yeryüzündeki herşey hareket halinde olduğuna göre, hareketi durdurmak imkansız olduğuna göre devri-

mi durdurmanın imkanı yok. O zaman devrim hareketin sonsuz halidir diyebiliriz.

Alınan yenilgiler öğretici oldukları oranda iyidirler. Kazanılan zaferler kalıcı oldukları oranda iyidirler. Bir kez yenilmek iyi bir tecrübe edinmek demektir. Bir çok kez yenilmek ise çok daha iyi ve büyük tecrübeler edinmek demektir. Büyük yenilgilerin kazandırdığı tecrübeler büyük zaferlerin müjdecisidir.

Bütün bunları kavramak ve doğru ile yanlış ayırmak, bilimsel olana ulaşmak sabırla, sebatla ve yapıcılıkla mümkündür.

KUŞATMA ALTINDAYIZ

Sosyalistler olarak müthiş bir kuşatma altındayız. Emperyalistler ve onların işbirlikçisi yerli kapitalistler her alanda yükleniyorlar. Sermaye ile kuşatılmışız. Yoz kültürle kuşatılmışız. Milyonlara varan asker-polis ve sivil güvenlik güçleriyle kuşatılmışız. Medya ile yani basın-yayın araçlarıyla kuşatılmışız. Uyuşturucu alkol ve fuhuş gibi iğrenç şeylerle kuşatılmışız. Bilinçaltımıza, ruhlarmıza iğrenç nefesleriyle vahşi saldırılarını bulandırmaya çalışıyorlar. Yüreğimizi ve beyinlerimizi kirletmeye çalışıyorlar. Bizi biz yapan, insanı insan eden değerler içimizden söküp atmaya, bizi canevimizden vurmaya çalışıyorlar.

Bireyi öldürüyorlar ama bireyciliği yayıyorlar. Ruhları öldürüyorlar ama ruhculuğu yayıyorlar. Uyuşturucuyu yasaklıyorlar ama insanı durmadan uyuşturuyorlar. Zehirliyorlar. Neden, kime karşı ve nasıl mücadele etmemiz gerektiğini çok

iyi kavramalıyız. Dost ile düşmanı iyi ayırt etmeyi becermek lazım. Hedefi tam olarak netleştirmek ve tüm olanaklarımızla yüklenmek lazım. Bu anlık tepki ve geçici isyanların değil, uzun soluklu bir yönelişin ürünü olmalıdır. Bu da her alanda hazırlık gerektirir.

Gericilik planlarını oldukça uzun vadeli yapıyor ve uygulamalarını zamana yayarak gerçekleştiriyor. Buna karşı biz çok daha uzun vadeli planlar yapmayı sabır ve sebatla bu planları uygulamayı bilmeyiz. İnsanın nihai geleceğin mimarları, hiç kuşkusuz gericilikten daha iyisini yapmaya muktadirlar.

Daha iyi yaşanabilir bir dünya uğruna acı çekmeye değer. Acılar insanları birleştirir ve gittikçe çelikleştirir. Birleşen ve toplumsal mücadele alanında çelikleşen kitleler gericiliğin bağına keskin kılıç gibi saplanırlar. Kitlelerin acı çekmesi, zulüm ateşinde pışması gericiliğin kaçınılmaz sonunu hazırlar.

Gericiliğin maddi ve manevi kuşatmasını devrimci aydınlanma ile yenebiliriz. Yeni düzen adıyla etrafımıza örülen çelik kafesi, özgürlük ateşiyle eritebiliriz. Sabrımızla, nasırlaşmış yüreklerle ve taşlanmış beyinlere ışık düşürebiliriz. Sebatkarlığımızla zorlu engelleri aşabiliriz. Ve yapıcı yaklaşımlarımızla büyük kitleleri özgürlükler dünyası için, seferber edebiliriz.

Gericici kuşatmayı yarma mücadelesinde kitleler içinde çalışırken temel ilkelerimiz bunlar olmalıdır.

Devrimci bir arkadaşın idama giderken inançla söylediği o söz bugün her zamankinden daha çok geçerlidir. "Bu abluka dağılacak."

Ekonomik siyasi, askeri, kültürel, ruhi her yönüyle bu kuşatma yarılacak. Tarihin çöplüğüne yollanacak. Bunu inançla ilan etmeliyiz.

DEVİRİM, UZUN YÜRÜYÜŞTÜR

Devrimci mücadele oldukça uzun bir yürüyüşdür. Maratondur. Devrim derin dengesizliklerin yeni rüzgarların ve güçlü fırtınaların doğuşuna neden olur. Derin dengesizliklerden sağlam sonuçlar çıkarmak, yani rüzgarlarla savrulmamak ve güçlü fırtınalara göğüs gerebilmek gerekir. Uzun yürüyüş boyunca her düşüşün ardından daha güçlü doğrulmayı bilmek gerekir. Bu, doğru olanda diretme sebatkar olmak demektir. Sebatkar olanlar hak bildikleri yolda yalnız kalsalarda yürümekten çekinmezler. Hedefe kilitlenenler yürüyüşün uzun olmasından yolun engebeli ve çetin oluşundan ürkmeyiz. Yol ne kadar meşakkatli olursa, varılan hedeften duyulan sevinçte o kadar fazla olur.

Uzun Yürüyüş özgürlükler dünyasına ulaşma yolunda yeni bir atılım yeni bir nefestir. Yeni bir kültürel şekillenmedir. "Bir yıl sonrasını düşünürseniz buğday ekin, on yıl sonrasını düşünürseniz ağaç dakin, yüzyıl sonrasını düşünürseniz kültür ekin." şeklindeki Çin atasözü bizler için söylenmiş sanki. Yapmaya çalıştığımız ve anlatmak istediğimiz budur.

Devrim uzun yürüyüşdür dedik. Yüzyılların çözülmesi, düşünülmesi olayıdır. Kültür ekmek, aynı zamanda devrimin tohumlarını ekmek anlamına gelir. Uzun Yürüş bu tohumların serpilme, yeşerme ve ürün verme zemindir. Bundan dolayı yeni bir kültürel şekillenmedir. Bu şekillenişe aklın ve bilimin ışığı yol gösteriyor. Sabrın, sebatkarlığın ve yapıcılığın toprağı zemin teşkil ediyor.

"Aklın ve bilimin üç büyük düşmanı vardır: Kötülük, bilgisizlik ve tembelliktir." O halde bunları saflarımızdan silelim. Benliğimizden bu tür şeyleri defedelim, kendimizi arındıralım.

DEVİRİM, YAPICI OLMAKTIR

Devrimi sadece basit bir yıkma eylemi olarak anlamak gerekir. Devrimin yapıcı yanını anlamak, devrimi çok yönlü kavramak gerekir.

Devrimi kan, barut, her türlü mübah sayılan şiddet olarak anlamak ve anlamak neredeyse gelenek haline geldi. Devrimin bu tarz kaba tanımlanması ancak karşı devrimcilerin işine yarar. Doğrudur, devrim bir zor, bir şiddet, bir yıkma eylemidir. Fakat bu devrimin sadece bir yanındır. Öte yandan devrim, aynı zamanda yeryüzünün en büyük barış, özgürlük ve inşa eylemidir. Devrimin yapıcı, barışçı ve özgürlükçü yanı daha önemli ve aynı zamanda daha belirleyicidir.

Tahrip edilen kişilikler devrime zararlıdır. Tahrip edilen doğa devrime zarar verir. Tahribata uğrayan toplum devrime zararlı olur. Bunlar devrimin görevlerini götüken ağırlaştırır.

Devrim yapıcıdır, birleştiricidir, kapsayıcıdır. Sosyalizm insanları birleştirme, bütünleştirme davasıdır. Büyük uyum dünyasına, bireyin, toplumun ve doğanın birbirlerine uyumlu olmasıyla varılacaktır. İnsan, kendisini her şeyin merkezine koymaktan, toplumda doğa üzerindeki vahşi tahribatından vazgeçmelidir. İnsanların birbirleriyle uğraşmasına, birbirlerini ezip sömürmelerine son verilmelidir. Devrim bunu gerçekleştirecektir. Devrim böyle soylu bir eylem biçimidir. Böylesine görkemli bir yürüyüştür.

Büyük birliklerin eseridir devrim. Birleşen kitleler yenilmezdir. İnce bir ip çekildiğinde kolayca kopar. Birçok incecik ip yan yana getirilip birleştirildiğinde, iyi örüldüğünde kalın ve

sağlam bir halata dönüşür. Ne kadar çok sayıda ip birleştirilip, örülürse, o kadar kalın ve sağlam olur halat. İşte kitlelerde böyledir. Tarihi yapan ve kahraman olanların kitleler olması bu yüzdendir. Bireyler çabuk yenilebilirler ama kitleler kolay yenilmezler. Uzun yürüyüşe geçen tek tek bireyler engellenebilirler, ama ayağa kalkan kitleler kolay engellenemezler. Bunun için kitleleşmeden, kitleleri devrim için seferber etmeden, gittikçe kaba-ran büyük kitle deryaları biçiminde iktidara yönelmeden zafer kazanılmaz.

Kitleleri kazanmak ve harekete geçirmek yetmez; bilimle donatmak gerekir. Tedbirsiz davranışları ve kendilerine zarar veren anlayışları kitleler kolay affetmezler.

Devrimi teoriyi bayağılaştıranlar, kitleleri basit sloganlarla uyutmaya çalışanlar kitlelerden hakettikleri cevabı alacaklardır. Bilimi klişelere hapsedip, kitlelere hap misali yuttaramazlar. Halkın sağduyusu güçlüdür. Kitleler tarihten gelen canla tecrübelerle sahiptirler. Uzun vadede kendilerine yararlı olanı tercih edeceklerdir. Yeter ki durmadan, bıkmadan doğru ve yararlı olanı, bilimsel bilgiyi taşıyalım onlara. Kitleleri eğitmek için öncelikle onları tanımak ve anlamak lazım. Yakınlaşmak lazım.

Başarı her zaman en güçlünün değil, eninde sonunda başaracağına inananındır. Kitleleri başaracağımıza inandırmamız lazım.

Düşünce ve amaç bir hedefe bağlanmadıkça, başarı kazanılamaz. O halde, hem düşünce hem de amaç olarak hedefimiz olan özgürlükler dünyasına bağlanmalı, iktidara yönelmeliyiz.

AÇIKLAMA VE DÜZELTME

Uzun Yürüyüş'ün 16. sayısında yayınlanan yazımda bazı yanlışlıklar yapılmıştır. Faks ile gönderdiğim metnin stik çıkmış olmasında etkisiyle bazı yazım hataları olmuştur. Doğrusu şöyle olacaktır:

4. sayfanın 2. sütunundaki 11. satır, "Almanya'da yaşandı" biçiminde basılmış. Doğrusu "Almanya'da yaşandı" biçimindedir. 5. Sayfanın 2. sütununun 9. satırı "ihtibarı" yerine "itibarı" olacak.

En önemli yanlış 6. sayfanın 3. sütununun 1. paragrafındadır.

"Çürümüş Sisteme Sosyalizm Alternatifi Gerçek" başlığıyla başlayan paragrafın 6. satırı, "Uçurumlar yerleştikçe" değil "Uçurumlar derinleştikçe" biçiminde olmalıdır. Cümlelerin tamamı şöyledir: "Çünkü karanlıklar büyüdükçe, uçurumlar derinleştikçe sonsa yaklaşır."

Ayrıca Uzun Yürüyüş'te bugüne kadar, Kenan Taş, Murat Karabulut imzalarıyla yayımlanan yazıların da bana ait olduğunu belirtmek istiyorum.

Hüseyin KARABULUT

Değinmeler (1)

*"Bir ad, gereği duyulduğu zaman bir anlam taşır"
(Lenin)*

Umut ŞENGÜL

Toplumsal mücadelelerin her bir ayrı badiresi, karmaşık senfonilerin ayrıştırılmasını zorunluluk olarak dayatığında, görev daha da genişlemiş olacaktır. Bir sonucu sağından, solundan görüntülemek ve bolca o görüntüleri afişe etmek için en kolay yanlıdır. Ve genelde bu kolay olanda karar kılmak, o'nun ötesine gidememek ya da gitmeyi istememek, bu dönemlerin bilinen ahvalidir.

Biz şunu biliriz ki; doğru teoriler yanlış olanlarla mücadele alanlarında kıyasıya bir çatışma erdemi kuşanabilirlerse kendilerini var edebilirler. Bildiğimiz bir şey daha var ki; -bu da işin temeli ve vazgeçilmez gerçeğidir- doğru teoriler yaşamı yönlendiren eylem gücüne dönüşmedikçe hiç bir anlam ifade etmezler.

Bugün yenilenme ve sorgulama güdülerıyla ayağa kalkarken de; neyin, nasıl sorgulanıp yenileceğinin doğru belenmesi ilk iş olmak zorundadır. Mesela;

"Otoriter heyerarşik ve ideolojik yaklaşımlar, günümüz insanının sorunlarını çözmede yeterli değildir." (Kenan Sarıca, Uzun Yürüyüş, Sf. 16, Sf. 54) türünden yaklaşım içinde olanla-

rın sorgulayıp, değiştirecekleri tek şey olabilir, o da, burjuva politikalarının kendi ekseninde kalıba dökülmesidir. Çünkü yukarıdaki söylem; tipik kapitalist egemen burjuva söylemlerin özcesinden hiç mi hiç farklı değildir.

"En kötü örgüt, örgütsüzlükten iyidir." diyen ustaların örgütlerinde otorite, hiyerarşi ve ideoloji vardır. Yukarıdaki sözleri yazanın bunları bilmediğini kimse söyleyemez. Ve örgütlü olmanın zorunlu bu üç temel bileşenini reddetmek; hiç bir yenilenme nüvesi taşımayacaktır. "İdeolojiler tükeni" bağırtılarıyla yırtınan egemen burjuva ideologlarına ram olmaktan başka bir şey değildir yapılan.

Günümüzün gelişen politik karmaşası içinde kullanılacak her kavramın içeriğinin doğru bilinen şekilde doldurulması bir zorunluluktur. Devrimci polemikleri karıştırlarından ayırmak önem arz ediyor. Çünkü bizim sorgulamamızın mayasında devrimci güdüler esas olacaktır. Değişimin devrimci tarzına ayak uydurmaya çalışmak zorundayız. Devrimci olan polemikleri; inşa ve örgütlenme çalışmalarımızın içine çekebilir, onlardan öğrenebiliriz. Ya da bu aşamada kalkıp, ideolojik-politik süreçlerin içinden geçerek gelip,

bugün "ideolojiler bitti" teranelerine sarılanlara ideoloji dersi vermeye hiç mi hiç gerek yoktur.

Yenilenme sorununda, kıstaslarımızın önemli bir yanına da hangi çevre ve hangi kadrolarla sorusunu eklemek zorundayız. Yelpazeyi geniş tutalım derken, sınıf ve ideoloji farklılaşmaları-mızda tam bir uzlaşmayı gündemleyecek genişlikten de kaçınacağız/kaçınmak zorundayız.

Proletaryanın, yoksul köylülüğün, kır ve kent küçük burjuvazisinin ötesinde demokrat aydın tavrı bile olmayacak yaklaşımların; kitle propagandalarında ve kitle aydınlatma faaliyetlerinde ele alınabilir olsada; devrimci polemikler açısından bir anlamı yoktur. Bilinmelidir ki, düzeyimiz o denli geri tartışma evrelerinde değildir.

Karışıklığın, durağanlığın ve karanlığın egemen olduğu atmosferlerde, kavramlarda alabildiğine çekistirmekte; her isteyen istediği gibi elastikleştirebilmektedir. Bunun önüne geçmenin en temel etkeni, kavramların diyalektik ve tarihsel materyelizm ekseninde ele alınmasını sağlamak, bu çabaları savsaklamamaktır.

İnsanlığın yarını, kendi bir yığın özgün çözümünü dayatacak olsada, bunların tümü, ezilen in-

sanlığın kurtuluş yolunun temelleri olarak ortaya çıkıp somutlanan, ve bir dizi pratik var oluşla doğrulanan Marksizm-Leninizm-Maoizm'in özünü veren dünya felsefesine dayanacaktır.

Dolayısıyla tartışmalarımızda ve yeni olabilecek çözümlemelerimizde de denek taşı bu dayanağın kendisi olacaktır.

Günümüzün çokça içiştirilen kavramlarının başında "devrim", "devrimcilik" gibi temel yaklaşımların geliyor olmaları daha vahimdir. Bu durum öylesine bir karmaşa yaratıyor ki, devrimci olmak ya da olmamak dahi yeterince ayrıştırılmaz bir hal alıyor.

Burada esas sorun kişiler (ya da bireyler) olarak devrimci olup olmama meselesini değil, yapı ve siyasi oluşum olarak nerede olduğu sorununu aydınlatmak gerekmektedir. Bunun içinde öncelikle "devrim" kavramının öz itibarıyla anlamını doğru belirlemek gerekiyor.

Devrim, şeylerin, kendi evrimsel (tedricide denilebilir) gelişme yasalarına dışardan müdahale ederek, var olan esas belirleyici niteliği parçalayarak (yadı-yarak) sıçramalı bir ilerleyişle yeni niteliklere ulaşabilmektir. Bu toplumsal sınıf mücadeleleri bazında ele alındığında; var olan toplumsal sistemi bilinçli yönlendirme ve müdahalelerle aşağı edilmesi yerine yenisinin geçirilmesidir. Bu alt-üst oluş durumu, bir nitelik değişimi olup, bu değişimin biçim ve niteliğine devrimci tarz denilir. Şeylerdeki iki karşıtlık yer değiştirmiş, esas olan tali, tali olan esas yön durumuna geçmiştir.

Bir toplumsal devrimin belirgin ana gerekleri vardır. Bunlar, parti olgusu, geçiş biçimleri, devlet sorunu, proleterya diktatörlü-

ğü, gibi özceler olup, oldukça detaylı sergilenmiş ve açıklanmışlardır. İhtiyaç duyan ustaların yapıtlarında bunları daha detaylı bulabilir.

Bu kısa anlamlandırma, ardından şu soruyu gündeme getirecektir. Devrimci olmak bu temel kriterlere uygun davranmaktan geçmez mi? Elbette ki öyledir. Bir yapının, bir siyasi oluşumun veya partinin niteliğini ayırtırken kriter olarak ele alınacak temel sorunlar bunlardır. Bunlar, devrimci bir program ve devrimci toplumsal pratik olarak yapıların gerçekliğinde somutlanır. Devrimci siyasi program ve toplumsal pratik var oluş ele alındığında da ikincisi esas belirleyici durumda olur, çünkü bilinen o ki; programında devrimci söylemler olup, pratik duruşunda o'na uygun olmayan bir yığın oluşum söz konusu olabilir.

"Devrimci" bir program, eğer Marksizm-Leninizm evrensel gerçeğine dayanmıyorsa, o durumda yeni bir tarz "devrimcilik" türemiş olabilir. O zaman bunun adı farklı konulmak zorundadır. Aksi durumda bu yapılanmaların gerçekte bu öze uygun olmadıkları ve böyle bir programa sahip olmadıkları açıktır. İsteyen bunu ÖDP'nin kendi programlarından daha yakından inceleyebilir.

Siyasal programları devrimci olmadığı gibi, toplumsal pratik duruşları da devrimci değildir. Çünkü bu duruş, tamatamına kendi siyasal programına uygundur.

Siyasal programında ve toplumsal pratik hatında devrimci bir yönelime sahip olmayan yapılanmaların, "devrimci" gösterilmeye çalışması; ciddi ve bilinçli bir yanılsama yaratmaktan öteye gitmeyecektir. Bu vb. yapıların devrimci bir programa sahip ol-

mamaları, onları toplumsal bir olgu olmaktan çıkarıp atmıyor. Sorun burada, toplumsal sınıf mücadeleleri ve onların örgütlerinin duruş pozisyonlarını doğru belirlemek ve yaklaşımları o çerçevede ele almaktır. Bu bağlamda da, ÖDP gibi oluşumların "anamlı"lığını önerenlerin, devrimci mi ya da reformist bir program mı önerdiklerini anlamak gerekmektedir.

Burada, kapsamlı bir reformizmin ve bu öze şekillenen parti ve oluşumların eleştirisini yapmayacağım. -Bunun, günümüzün reformcu rüzgarlarının yarattığı tahribatlar nezdinde gerekli olduğunu da bilerek önümüzdeki sürece bırakacağım.

Fakat burada özellikle de gelecek çevresinin ve devrimci çevrelerin tartışma eksenini, düşünce ve öneri boyutlarını doğru ele alabilme açısından, kimi değinilerde bulunmak zorunlu olmuştur. Buradaki mesele devrimci gelişmeler açısından, can alıcı öneme sahiptir. Devrimin, mücadele biçimleri ya da diğer sorunlarının, çeşitli açmazlarının ötesinde, devrimcilik veya reformculuk gibi iki karşıt eğilimin kalın-kesin çizgilerle ayrıştırılması ya da ayrıştırılamaması söz konusudur. Orta burjuvazinin daha sol olan kesimlerinin ve küçük burjuvazinin elit tabakasının damgasını vurduğu reformizmin var oluş biçimleri, yaşadığımız coğrafyanın kendi iç gelişimi ve uluslararası boyutuna uygunluğu ve gelişim süreci kapsamlı bir değerlendirme konusu olmakla birlikte; bugün; "şiddet nereden gelirse gelsin karşısındayız" (...) vb. gibi söylemlerin sahiplerini zorlamalarla devrimci bir mecrada göstermek anlamsızdır. Burada kesinlikle mesele, bu türden yapıların

safılarındaki tek tek bireylerin iyi niyetleri, küçüğe olsa devrimci istemleri sorunu değildir. Önemli olan bu yapıların günümüz koşullarında üstlenmiş oldukları misyonun doğru saptanması, ve bu yapılarla olan ilişkilerinde bu çerçevede öze uygunluk göstermesidir.

Faşizmin devlet biçimi olarak varlığını sürdürdüğü koşullarda; tek düze bir devrim ve karşı-devrim cephesi olmayacaktır. Siyasal program ve eylem hattı itibarıyla devrimci olmayıp, devrimin müttefiği konumunda olan bir dizi grup, parti vb. oluşumlarda söz konusu olabilecektir. Ve bu kimi grupların veya partilerin kayda değer demokrasi istemleri ve yine bu paralelde reform mücadeleleri söz konusu olabilir. İşte bugün ÖDP'nin mücadelesi ve toplumsal yelpazedeki misyonu tam da böyledir. Egemen burjuvazinin kendi eksenine oturttuğu demokrasi sınırlarını biraz da olsa geniş yığınlar lehine genişletme mücadelesinin misyonunu üstlenmiştir. Ve bu amaçla reformcu girişimleri devrim güçlerinin ve geniş ezilen yığınlarında lehine olacaktır. Siyasal özü ve duruşu reformcu olan bu yapılanmaları, demokratik-reformcu partiler olarak anlamak, anmak ve onların devrimin bir bileşeni olarak ele alırken, o'nun siyasal ve ideolojik hattının reformist sınırını ciddi eleştirilere tabi tutarak, yığın mücadelesini daha ileri düzeyde radikal gelişmelere yakın kılmak vazgeçilmez tarihsel ödevler arasındadır. Reformcu bir hareketin devrimci bir gelenekten geliyor olması, onda ki devrimci nüvelerin daha canlı olmasına kaynaklık ediyor olsa da, sonuçta hareketin bugünkü siyasal niteliğini belirleyeni olmaz. Böylesi bir çok hareketin geçmişinde radikalizm vardır. Her ne kadar söylem-

lerinde "inadına aşk, inadına devrim ve inadına sosyalizm" diyorsa da; ve her ne kadar yadsınamayacak ve küçümsenemeyecek bir kitleyi etkiliyorsa da; barışçıl, parlamenter ve reformist mücadele biçimleriyle devrim yaparak sosyalizmi getireceğini vaat etmesi -açıktır ki- bir hülyadır. Faşizmin bu yolla iktidarı kitlelere bağış ettiği ya da, bu yollarla devrimin yapıldığı nerede görülmüştür? Burada ki mesele bir iyi niyet istem sorunu değildir. Somut realitenin yıllarca tanıttığı kesinliklerdir.

Bugün devrimci hareketin var olan sorunlarını aşamayışı, kimi ciddi alt-üst oluşların yaşanması, toplumsal mücadelelerin olması gereken zorunlu devrimci görevlerini ertelemiş olmuyor. Devrimci bir programa sahip olan herhangi bir partinin legal oluşumları ya da demokratik oluşumu şeklinde de olmayan ÖDP gibi partilerin böylesi süreçlerde "umudun" kendisi olarak gösterilmesi kesinlikle bir yanıltma, yanılsama durumu yaratmaktan başka bir şey değildir.

Günümüz koşullarında, demokrasi yanlısı (yani demokrat) olmak ve çeşitli biçimlerde bunun mücadelelerine soyunmak; ciddi ve tutarlı yaklaşımları şart koşmaktadır ki, bugün Kürt ulusal sorununu karşısında takınılacak pozisyon, bu tutarlı duruşların en önünde gözetilmek zorundadır.

Buradaki kısa değinlerimizle esas amacımız, devrimci gelişmeleri omuzlamak, onların sorunun çözümlemeye öncülük etmesi ve olması gereken mücadele biçimlerinin pratik aksiyonları olmadıkça cüretkar davranma yerine; yığınların mücadelesini reformcu hatlara çekmeye çalışan bukelamun görüngülerinin önermelerinin içindeki kofluğu anlama/anlatma çabasıdır. Üstelik bu kimi arkadaşlar, gele-

cek tarihi üzerine bir dizi söylem sıraladıktan sonra ÖDP'yi önermeleri; yaşanan bilinç çarpıklığının ve savruluşun sınır ötesi sevede duruş boyutunu gösteriyor.

Oysa devrimin sorunları karşısında dürüst sorgulama ve bu sorgulamalardan doğru sonuçlara varma ve bu gerekliliğe yüreği, bilinci ve yaşamıyla adapte olan farklı gelenekten devrimcilerin aynı güzel ezgileri birlikte söylemeleri oldukça da mümkün görünüyor ve yaşamada geçmiyor değil.

Eğer devrimci gelişmelere ve onun gereklerinin yerine getirilmesine hizmet edebilme gücünde değilseniz, hiç değilse bu çaba içinde olanların gelişme ve uğraşlarına set çekmeye çalışmayın. Çünkü şu unutulmamalı ki, Kürdistan ve Türkiye halkının kurtuluşu, sistemi sılıp süptürecek toplumsal bir devrimin rahmindedir. Faşizm koşullarında devrim, zora dayalı mücadeleyi şart koşacaktır. Eğer bu ülkelerde halkın kısmi demokratik hakları dahi ancak ve ancak bir dizi devrimci savaşla elde edilebiliyorsa, devrim tamamen halkın kendi şiddet araçlarına dayanarak yürümek zorundadır. Ve her daim de bu uğurda can, kan bedeli siperlere koşanlar çıkacaktır. Devrimcilerin yarattığı mirasa yaslanarak, o'nu sistem içi sınırlara hapsedmeye ve bunun "anlamlı" devrimcilik olduğu aldatmacasına soyunmanın pek kimseye yaran yok diyemeyiz. En azından egemenlerin en baş tehlikelerden kurtulması olacaktır.

Özgürleşme ve yenilenme kavramlarını ele alırken de, bunların devrimci dünya görüşüne -yani proletaryanın diyalektik ve tarihsel materyalizmine- uygun olan özüne yaslanmaya çalışacağız. Bunu yeteri derecede başarabil-

mek bir dizi iç ve dış dünya gelişimine bağlı olacaktır. Ve şuna tüm varlığımızla inanıyoruz ki, özgürleşme ve yenilenmenin devrimci tarzda gelişmesine kan akıtabilmek, bireyin kendi kan kaybını göze alması demek olacaktır. M. Yeşiltepe arkadaşımızın şu sözleri çokça doğru ve anlamlı olduğundan bir kere daha vurgulamayı doğru buluyorum.

"Tarihin kendiliğinden akışını özgürlük dışı kanallara çekmek için varlık gösteren öyle çok müdahaleci güç var ki, tanrılardan ategi çalacak bir kararlılık ve karşı müdahale olmadan, özgürlük özlemi kanamaya devam edecektir." (Uzun Yürüyüş, Sy. 16, sf. 33)

Şu gerçekliği özenle belirtmek gerekir; nasıl ki, her yenilenme kelimesini diline dolayanın gerçekte bir yenilenmeci olduğu söylenemezse, her statüko değişiminin de bir yenilenme olmayacağı açıktır. Var olanın koşullar karşısında gerilemesi, ona yetişememesi durumuna müdahale ederek; tarihin yasaları karşısında yeterli olmayana cevap verebilmek olacaktır yenilenmenin özcesi. Hatalarımızdan arınarak, yeni devrimci tarzımızı oluşturmak, tecrübeleri olgun ve seviyeli birikimlerle özümsemek olacaktır. "Hep yenildik ama hiç bir şey öğrenemedik" yaklaşımı doğru değildir. Yaşanılan süreçlerin çok ciddi olumlu katkıları da yaşanmıştır. Bunları sil baştan yok saymak, tarih karşısında inkarcılığa düşmek olacaktır.

Söylem ve yazımlarda "yenilenme" oldukça şatafatlı duruşlar gösterirken; çoğu kere iki insanı yanında tutma basireti gösterecek kadar bile pratik seyir içinde yenilgi olamadığımızı unutmayalım.

Kenan Sarıca'nın yazısında

bir okuya daha değinmek gerekmektedir. "Muzaffer Oruçoglu'na katılmıyorum. Kahramanlık diye bir şey yok. Bu kelimenin ardından neler yaşandığını, nelere mal olduğunu bilmek gerek. Bu ülkeye en gerek olmayan 'kahramanlar' ve 'kahramanlık'tır." (Age. Sf. 54)

Bu bir inkarın ve ayyuka çıkmış rencide istemlerinin söylenişi, dile gelişidir. Bu ülkelerin her zaman olduğundan çok daha fazla kahramanlara ihtiyaç duyduğu çok açıktır. Her ne kadar bu arkadaş, kahraman ve kahramanlığı turnak içinde vermişse de, bu geleceğin çevresinde, bir dizi olumsuzluğu olsa da tüm devrimci çevrelerde gerçek kahramanların, can, kan bedeli bayraklaştıklarını inkar etmek yanlış bir yaklaşım olup, kendi gerçekliğini örtüştürme ihtiyacının ürünüdür. Olumsuzluklara, tkranlıklara yaklaşım bu çerçevede, böylesine basit ve en temel değerleri incitir tarzda yapılmamalıdır.

Bir diğer mesele, Kürdistan konusu üzerine herkes bolca fetva verir ve -doğru da olan- bir dizi teorik önerme sunmaktan geri durmazlar. Buyurun; bu yürekli konuşmaların sahipleri olarak, bir küçük yürekli çıkış yaparak ülke topraklarına adım atın. Ve tam da dediğiniz gibi KKP'yi oluşturup, "en doğru olacak" mücadeleye girişelim, ne dersiniz? Ya da Kenan Sarıca'nın dediği gibi "...ülkede (ise), içinde bulunduğu süreç tamamlanmadan hiç bir çıkışın uygulama alanı bulunmayacağı..."nı mı savunacağız.

Eğer komünistler Kurt coğrafyasında ulusal çelişkiyi baş çelişki olarak ele alıyorsa, doğal olarak bu ülkede ulusal devrimci savaşı bir bileşen olarak ele alıp, ittifaklar ve cephe politikala-

rı bazında ülkenin birinci çelişki-sini çözmeye girişip, bunu "bekleyelim herkes kendi sürecini doldursun" diyerek erteleyecekler mi? Bu soruya ancak kahramanlık yapmaktan kaçınmanın vesilesi olarak "evet" cevabı verebiliriz. Aksi takdirde içinde azıcık kahramanlık duyguları olan birinin vereceği cevap gayet açıktır. Ülkemizin halkları, ateşle-barut; öfkeyle-kin, sömürü ile zulüm arasında kavrulurken buna seyirci kalmak; insanlık onurumuzun alın çatında utanç yaftaları taşımak olacaktır.

Soruna daha olgun ve mütevazi yaklaşmak gerektiğinde, denilmesi gereken şudur ki; her devrimci mücadele seyri, gerçek kahramanların omuzlarında yükselmiştir, bundan sonra da böyle olacaktır. Fakat bilinmelidir ki, yürek ve bilincin yoğrulup kıvama gelmesi, birbirini tamamlaması sağlanmadıkça, kahramanlarımızın ağırlarını bir zıpkın acısı gibi yüreğimizde taşımaya devam edeceğiz. Bu nedenledir ki, öğrenmek ve teorik bilinç erginliğine gereken önemi vermek zorundayız. Bunu başta da kahramanların kendisi yapacaktır. Bu böyle biline.

Sonuç olarak belirtmek gerekir ki, yönelimimizin gelenek tarihine bakışı ve süreçlerimizin tecrübelerini analiz etme uğraşı devrimci bir perspektif, Marksit-Leninist-Maoist dünya görüşü eksininde ele alınmaktadır ve bu bağlamda; kendimizden, dostlarımızdan ve düşmanlarımızdan öğrenme ihtiyacı içerisindeyiz. Bunları söylerken, gelişmelerin devrimci dinamiklerini görmezden gelip, ince sortilerle tarihe tepetaklak dalışa geçen ve bir yenilenmeden ziyade, devrimci doğrultuyu revizyona uğrama gayretlerine pirim verilmemesi gerektiğinin özenle vurgulamak durumundayız.

Cırtlak demokrasi havası

Mustafa ÖZ

Bu Anadolu insanı hep böyledir: birşeyi tutardı mu onun peşinden yıllarca koşar, yorulmaz da... Anadolu insanın her şeyi, uzun havası gibidir. Onun uzun havası, kendi ezgisini anlatır ona. Yani Anadolu insanı ezgisiz duramaz, uyuyamaz. Ezgisini duydukça da uyur, kendinden geçer, içine büzülür gider...

Bu insanların başına son yıllarda bir de "demokrasi" havası geldi çöktü. Dinle de dinle. Dinle, yat yat uyu... Aşağı-yukarı elli yıldan beri demokrasi kavalı çalındı bu insanların tepesinde. Elli yıldır dinledikleri cırtlak kavalın sesinden bir şey de anladıkları yok. Onların başına bela olup kavalı ötürenler, egemenler ve onların sokak politikacılarıdır. Aslına bakacak olursak, demokrasi havasından kavalı çalanların da anladıklarını sanmak, aldanmak olur. Anladıkları halde o kavalı çalmaktan yine de vazgeçmezler... Çünkü sürüleşme ve sürünün suya inmesi, bu kavalın sesiyle olmaktadır.

Burjuva politikacılarının dillerindeki "demokrasi" sözcüğü, onların ağızlarında sakız olmuş, ve iyice vicaklaşmıştır. Sakızlaşmak, alışkanlık haline gelmiş, anlamını-

özünü-yitirmiş, "irade"nin dışına taşmıştır... Bu sözcük, iradenin dışında gelişigüzel söylenen "güdü"ler alanına girmiştir.

"Demokrasi" sözcüğü ve kavramı sanki yeni bulunmuş, ya da gökten yere yeni inmiş ya da cennetten çıkmış her tadı veren bir meyvadır... Bu bulunmaz meyvalı gazoz, her ağızda ayrı tat, ayrı koku oluşturmaktadır. Onun için bu meyvalı ve her derde deva olan gazozu, burjuva politikacılarının bulunmaz, ele geçirilmez "nimet" i durumuna getirilmiştir... Her burunüstü düşüşlerinde, tökezlediklerinde ve ayağa kalkmaya çalışırken hep, "demokrasi, demokrasi" diye bağırır dururlar. Onlar için demokrasi, tüm dertlerin, hastalıkların ilacı...

Bu uzun hava, öylesine sürüp gitmektedir ki herkes kendine göre bir ahkamla ortaya çıkmakta, "Demokrasi halk yönetimidir", "demokrasi devlet biçimidir" vb. diye uzatır giderler. Tüm bunlara karşın, demokrasi, ne bulunur, ne gözle görülür, ne de elle tutulur. Onun için tüm bağırışlar arasında eski hanımdan çıkamaz, eski tasta da kurtulunmaz. Onun için ananı bilmem ne eden kadıdır, davacı olacağımız hiçbir yer bulunamaz. Yani, alavere dalavere Kürt Me-

med nöbete, çizgisi uzar gider gözlerimizin önünde

Evet demokrasi, bir devlet şekli ve bir sınıf yönetimidir. Yani hukuksal yönden demokrasi bir usul-sistemdir. Yeryüzündeki kapitalist ülkelerin tümünde kapitalist burjuva sınıfı, yönetimin başındadır. Türkiye'deki bazı politika cambazlarının dedikleri gibi, demokrasi, bir halk yönetimi filan değildir. Halk yönetim biçimi, ancak sınıfsız toplumlarda görülecektir.

Ama Türkiye de kapitalist ülke olmasına karşın, gelişmiş kapitalist ülkelerle arasında büyük ayrıntılar bulunmaktadır. Gelişmiş kapitalist ülkelerde demokrasi, kendi sınıflarının rengini göstermektedir. Onlara göre demokrasi, kurumlar silsilesidir. Gerek devlet, gerekse kamusal kurumlar, demokrasinin özünü oluşturmaktadırlar. Onlarda her kurum, kapsadığı alanın sorumluluğunu taşımaktadırlar. Yine onlara göre demokrasi yönetimi, herkese sorumluluklar yüklemektedir. O ülkelerde halkın en küçük biriminden, en üst birimine dek, kralına, devlet başkanına, başbakanına, bakanına vd. sorumluluklar yüklemektedir. Hiç kimse bu sorumluluğun dışına çıkamaz ve kaçamaz. Öyle Türkiye'deki gibi

cumhurbaşkanı, hem devletin başında bulunacak hem de bir sorumluluk taşımayacak!... Eline bir anayasa kitapçığı alıp, "İşte benim görevim bu kitapçığı korumaktır" deyip işin içinden çıkmak, sorumluluktan kaçmaktır...

Gözlediğimiz gibi Rusya, Amerika, Fransa, vb. ülke başkanları, ülkelerindeki olan-bitenden son derece sorumludurlar. Oradaki kurumlar da öyledir. Batı'daki bir kurum, görevinin ve sorumluluğunun bilinciyle hareket etmek zorundadır. Oralarda "emir" yok, yasalar var. Oradaki yasalarsa, aynen kutsal kitaplar gibidirler. Hem görev, hem saygı, ikisi bir arada yürür.

Saydığımız gelişmiş batı ülkelerinde hem devlet, hem de kamusal kurum olan adli yargı, sorumlulukların en ağırını taşımaktadır. Bu neden böyledir? Çünkü Rusya ve Amerika'da yargıçlar, halk tarafından seçilmekte, yine halk tarafından denetlenmektedir. Bu ikilem karşısında oradaki bir yargıcın yanlış karar vermesi söz konusu değildir. Aslında da öyle olması gerekir. Eğer bir halk kesimi birlemini oylarıyla seçiyorsa, elbette seçenlerin seçtiklerini denetleme hakları da var demektir. O nedenle Batı'daki yargıçlar, verdikleri kararlardan son derece sorumludurlar...

Ama Türkiye'de bu, böyle midir? Türkiye'de sahte demokrasi kahramanlarının bağırarakları gibi, Batı'daki sınıfsal meslektaşlarının uyguladıkları demokrasi var mı bu ülkede? Yine herşey gözlerimizin önünde akıp gidiyor... Türkiye burjuva devletinin çeteler kurup soygunlar düzenlemesi, adam kaçırmaları, insanları sokak ortalarında meskenlerinde öldürmeleri, insanlık dışı işkenceleri duymayan ağır sultanlar kaldı mı yeryüzün-

de?..Peki nerede bunların sorumluları?...Bakanı, Başbakanı, Cumhurbaşkanı, TBMM'si değil, peki kim bunları yapanların sorumluları? Türkiye'de bu "sorunlar" uzun yıllar daha uzayıp gidecektir. Ama umutlarda kırılıp insanlar, bıkınlığın verdiği vurdumduymazlıkla, "bana dokunmayan yılan bir yaşasın" deyip, bireysel kabuklarının içine çekileceklerdir...

Türkiye'de sahte demokrasi, aynen futbol takımı gibi algılanmaktadır. Futbolcular nasıl üstlerine gelen topu, başka birilerinin üstüne atıyorsa, Türkiye yönetimi de böyledir. Herkes topu, birbirinin üstüne atmaktadır. Bunun başka bir adı da "havaleci sistem"...Herkes üstüne gelen konuyu, bir başkasının üstüne havale etmektedir. Böyle böyle de, ortada "sorumlu" kalmıyor, herkes havaleler arasında kaybolup gidiyor...Zaten Türk yönetim sistemi böyle kurulmuş, hiyerarşik emir-komuta zincirine bağlanmış. O zaman da böyle bir ülkede Batı'nın koyduğu demokrasi kuralları işlemez tabii...

Türkiye de burjuva demokrasisi kurulamaz. Hem rejimin temeli yanlış kurulmuş, düzen sivillerle değil militarist güçlerle sürdürülmek istenmiş. İkincisi de geri kalmışlık, üçüncüsü de kültürsüzlük vb. Türkiye faşist devlet salıncağında yıllarca sallandığı için, biraz daha insana yakın düzenlemeler yapamaz. Çünkü böylesine insanlı düzenler, onun varoluş felsefesine aykırıdır...Örneğin hukuk düzenimiz, tamamen faşist özlere taşınmaktadır. Böylesi bir hukuktan insanlı yaklaşımlar beklenemez. TC, yasalarını yıllar önce başka ülkelerden devşirerek oluşturmuştur. Ama aradan yıllar geçmiş, koşullar, insanlar değişmiş, bu yasalar bir türlü değiştirilip topluma uydurulamamıştır. Peki taşıyan yasalarla

toplum nasıl yönetilecek, demokrasi nasıl işlerlik kazandırılacaktır? Yine bu yasaların ürünü olarak Türkiye'de bir yargıç, verdiği kararlardan hiç sorumlu değildir. Bir insan yaptığı işten sorumlu olmaz mı? Türkiye de olmuyor...Bunların örnekleri çoktur gözlerimizin önünde. Gerek sivil yargılarda gerekse askeri yargılarda, yargıçların sorumsuzlukları nedeniyle Türkiye'de yüzlerce devrimci genç, ya yaşamlarını yitirmişler, ya da sakat kalmışlardır...

İşin acı yanı, tüm bu olumsuzlara bir "demokrasi" kılıfı giydirilerek, yanlışlar "doğru" olarak yutturulmaya çalışılmaktadır. İşte tüm bunlar gösteriyor ki, demokrasi, bir egemenlik sistemidir. İşte bunun içindir ki, egemenler demokrasi kavramını bir uzun hava haline getirmişler, hiç durmadan, bıkmadan kendileri çalıp kendileri oynamaktadırlar. Yıgınlarda onlara katılmakta, kah acı acı gülmekte, kah da dişlerini göstererek sırtmaktadır.

Tolstoy, "anlamak sevmektir, nefret ettiğim birini anlayamam" demiştir. Bizim halkımız da burjuvazinin politika cambazlarını hiç sevmemektedir, ama verilen emirlerin de dışına çıkmamaktadır.

Türkiye insanı, yıllarca eşitsizlikçi kap-kaç düzenlerinin kimlik-siz insanlar yetiştirme serüvenlerine katlanmak zorunda kalmıştır. O nedenle ülkemizin bunalımlı insanların neyi düşünüp, neye karar vereceği belli değildir. Bilinci, bireyselliğe indirgenmiş insanların görüş alanları iyice daraltılmıştır. Her alanda, yenilginin verdiği eziklikle uzun havalarıyla uyumasını sever olmuşlardır...

Dağların kıızı ateşlerinde yanarak,

ve sonra;

Şafağın türküsüyle uyanmak...

Türk(iye) tekelci basını ve direniş

Temel DEMİRER

İlk gazete 16. yüzyıl Venedik'inde, 'Notizie Scritte' adıyla yayımlandı. El yazması duvar gazetesi 'Notizie Scritte', Yazılı Notlar diye çevrilebilir. Gazetenin doğuşunda, insanın haber alma gereksinimi ve isteğinin etkisi büyüktü. İnsanın haber ararken, çevresine "Ne haber?" diye sorması, yaşadığı ortama ilgi ve merakının göstergesiydi. Eski çağlardan beri, insanlar bazı olayları, olguları görmüş, duymuş, hissetmiş, denemiş ve fikir oluşturup bazı sonuçlara ulaşmış, kendi anlayış ve inançları doğrultusunda hareket ederek, haberi yaratmışlardı. Böylelikle de gazetecilik, haber malzemesi sayılan enformasyonun toplanması, yazılması, düzenlenmesi ve dağıtılmasını içeren bir işlem bütünü oluşturmuştur. Gazeteci ise, erişmek istediği kitleye, önemli olarak nitelendiği enformasyonu toplayarak haber yapan ve bilgilendirerek düşünmeye sevkedenidir.

Gazeteciliğin temel ilkelerinden biri, haber ile yorum arasında belirgin bir ayrımın çizilmesi ve bunların birbirleriyle karıştırılmamasıdır. Haber, gerçeklere ve verilere dayalı bilgidir. Yorum ise, yazarın düşüncelerini, inançlarını, kişisel yargılarını içeren bir sunudur. Habercilik, gerçeklere dayanan ve doğruluğu kanıtlanabilir bir nesnellığe yaslanmalıdır. Yorum, öznel olduğu için doğruluğu üzerinde

eleştiri yapılamaz.

Gazeteci ve gazetecilik, toplumda gündem belirleyen bir eksenidir. Yani kitle iletişim araçları, kişilerin dikkatini çekme bağlamında büyük işlevler yüklenmiştir. Gazete, herşeyden önce, haber iletme adına vardır. Ancak bilinen haber kaynaklarına bağlı kalmak, gazetecilerin işlevini tekdüze ve benzeşik kılar. Haber gazeteciliği, çok yönlü ve gerçeğe bağlı bir katılımcılığın eseri olmak zorundadır. Nesnel olmak, gazetecinin öznel görüşlerinin olmaması anlamına gelmez. Nesnel olmak, gerçek karşısında sorumluluk duymak anlamına gelir.

Ancak kısaca işaret ettiğimiz bu genellemeler de, iktidar ilişkileri ve sermaye egemenliğinin etki alanında farklılaşarak biçimlendi. Medyanın gücü bütün dünyada geçmişle kıyaslanmayacak oranda arttı. Medya toplumsal ve siyasal süreçleri etkileyen, kitleleri yönlendiren, insanların tercihlerini etkileyen, "yeni eğilimler oluşturduğu" iddia edilen, kapitalist toplumun yabancılaştırıp yalnızlaştıran birey ile dünyanın geriye kalan bölümü arasındaki "bağı" oluşturan bir güç haline geliyor. Böylelikle kapitalist medya, mevcut haliyle insan bilincini kuşatan ve giderek onu teslim alan bir güce dönüştü. Bu sosyopolitik iklim ve iletişim ortamı medya/siyaset ilişkilerini doğrudan etkilerken, kapitalist politik-ekonomik odakların medya üzerindeki belirle-

yiciliğini pekiştirdi.

Kitle iletişim araçlarında tekelcilik ve sermaye ilişkilerinin baskın öge olması, basını da, kralların egemenliğine tabi kıldı. Yani patronların denetimindeki kâr amaçlı yayıncılık, sermaye sınıfına hizmet işlevselliğini, dört dörtlük üstlendi. Örneğin Körfez Savaşı'nda CNN, haberleri çarpıtarak gündemi belirledi. Berlusconi'nin egemenliği İtalya siyasal yaşamında etkin rollere soyundu... Medya kralları, halkın neyi bilmesi ya da bilmemesi gerektiği konusunda karar verme gücüyle, insan(lık)ın demokratik bilgilendirme hakkını gasp etti. İktidarın medyayla bütünleşmesi gazeteciliği dikey (yani haberi, iktidar odağının merceğindeki tekyanılılıkla okura, yurttaşla iletme) anlamında kötürümleştirdi. Yatay gazetecilik (yani haberin, serbest ve çok yönlü dolaşımı) hayaletle dönüştü. İsviçre Yazarlar Sendikası'ndan Lucas Hofman da, bu durumu, şöyle mahkum ediyordu: "Bütün toplumsal ve insani değerler hiçe sayılıyor. Halk, cahil bir sürü olarak değerlendiriliyor. Satış rakamlarının artması için, gerçeklerden uzak, sansasyonel habercilik yapılıyor. Bu tür gazetecilik, maymuna isteği şekeri verme tarzıdır."

1- TÜRK(İYE) BASINI

Türk(iye) basını, dördüncü güç mudur?... Demokratik kamuoyu

oluşturan bir kurum mudur?.. Yoksa toplum ve devlet için bir uyarı istasyonu ya da iktidarın bir şantaj mekanizması veya bekçisi midir?.. Nedir Türk(iye) basını?..

Güçlü "kapıkulu" gelenekleriyle beslenmiş Türk(iye) basınının kökleri Osmanlılar'a uzanır. Kapıkulu geleneklerinin çok güçlü ve yerleşik olduğu Türk(iye) basınının temelleri, devlet tarafından atılmış ve beslemeler tarafından biçimlendirilmiştir. (1) Cumhuriyet'in ilk on yıllarında Türk(iye) basını tam anlamıyla "sahibinin sesi" görevini üstlenmiş, tek parti yönetiminin borazanlığı misyonunu gönüllüce yerine getirmiştir. Devlet'in Partisi "dalkavuk" basını çeşitli teşviklerle beslerken, muhalif yayınları ise (günümüzde olduğu gibi) Tahrir-i Sükun benzeri yasalarla kapatarak, yazar ve gazetecileri hapislere atarak, el altından kıskırttığı Nazi bozuntularını "bozguncu" olarak nitelediği yayın organlarının üzerine saldırarak, çanak yalayıcılığı reddeden yiğit gazetecileri 'fail-i meçhul'lere kurban ederek susturmaya çalışmıştır.

Zaman değişti, devran döndü, Devlet'in kanatları altında palazlanan sermaye, görece de olsa, bağımsızlığını ilan etti. Medya, yükselen sınıfın şahsında yeni efendisini bulacaktı. Bu kez de, "Kapıkulu" geleneğiyle bir Medya Plaza çetesi dönmüş tekel hizmetli basın, sanki özel harp dairesinin bir şubesidir. Çetecilerin, yağmacıların, yalancılının basını, kâr amaçlı ve ayrıcalıklıların bir işidir. Örneğin Hürriyet gazetesinde yönetici ve yazar takımının bulunduğu kat, ayrı giriş çıkışlı ve özel kontroldür. Lokantaları, kafeleri birinci sınıf, lüks ve maaşları da dolar üzerindedir... Özel arabaları, şoförleri ve korumaları vardır!.. Dolar üzerinden transfer ücreti, aylık alırlar. DGM savcılar, polis ve istihbarat şefleri ile içli dışlıdır. Polisle beraber sorgulara katılıp, işkence yapanları dahi vardır...

Her ne kadar kendini "Hür Basın" olarak tanımlasa da, egemen siyasi yapının bir uzantısı, beslemesi ve amigosu olmaktan kurtulamayan Türk(iye) basını, tüm kirli işlerin or-

tağı ve gönüllü paravanıdır da... 'Neden' mi?.. Birincisi, onlar baştan beri devlet güdümünde örgütlendi. Devlet desteğiyle var oldu!.. ikincisi, yine onlar tekelci kapitalist yapının bir parçasıydılar!.. Yani gazetelerden televizyona uzanan medya dünyasını, sermayenin uzantısı olarak (bankacılıktan inşaat, borsa, cılıktan ihracat ve ithalata, turizmden yumurtacığa uzanan alanlarda at oynatan) holdingler tarafından parcellendiler. Amaçlarını "bir koyup beş almak, kâr etmek" diye açıkladılar. Bunun için gazeteler, kupon kesme hummasını körükleyen taksitle satış araçlarına dönüştü.

Kendi aralarında kapışan basın tekellerinin didişmeleri ardında, sömürden daha çok pay kapma kaygısı yatar. Tabii bu kavgalarda birbirlerine karşı milliyetçilik, dindarlık hatta solculuk da taslarlar!.. işlevi, insanları gerçekten haberdar etmek için bilinmeyi, görünmeyi, saklanana açığa çıkarmak olan basın, Türkiye'de, dezenformasyonun ve şaklabanlığın sahnesidir. Kapitalist basın, yalanın egemenliğine hizmet eder. Çünkü gerçekleri örtbas etme, burjuva iktidarının yaşam güvencesidir. Sömürü sistemleri yaşamak için halkı kandırmak zorundadırlar.

Gazeteciliğin bir dizi kuralı var. Örneğin asparagas haberciliği; dezenformasyonu; gündem kaydırmayı reddetmek gibi... Oysa, örneğin Eylül 1996'da Diyarbakır Cezaevi'nde açlık grevindeki tutsaklara düzenlenen saldırıda çok sayıda kişinin yaralanması, gazeteciler için önemli bir haberdir. Ancak bu olay, Türkiye genelinde yayın yapan ondan fazla televizyon kanalı, gazete, radyo ve haber ajanslarında yer almadı. Bir gün sonra Anadolu Ajansı (AA) kısa haber geçti: "Siyasi tutukluların bulunduğu Diyarbakır E Tipi Cezaevi'nde açlık grevi yapan bazı tutuklular ayrı bir koğuşa alındı. AA muhabirinin aldığı bilgiye göre, açlık grevini sürdüren 16 kişi, cezaevinden alınarak Devlet Hastanesi'ne bağlı mahkûmlar koğuşuna götürüldü. Tutukluların sağlık durumlarının bozulması nedeniyle doktor gözetiminde mahkûmların koğuşlarına

alındıkları bildirildi. Yetkililer, E Tipi Cezaevi'nde bazı olaylar çıktığı yolundaki söylentilerin asılsız olduğunu kaydederek, 'Cezaevinden alınan 16 tutuklu, mahkûmlar koğuşuna gitmek istemeyerek, güvenlik güçlerine karşı direnmek istediler. Bunun dışında herhangi bir olay söz konusu değil' dediler..."

Saldırının niteliği biliniyordu; ama devletin ajansı AA, gerçeği tersyüz ediyordu. Bu habercilik midir ya da neyin hizmetindedir?.. Veya gazetecilikte tek doğru, tek kaynak haber alınan devlet midir, "yetkililer" midir?..

Bir diğer soru(n) gündem kaydırma: 24 Eylül 1996'da Diyarbakır Cezaevi'ndeki katliam ile Zeki Müren'in ölümü aynı saatlere rastladı, iki olayında medya organlarından duyulması ardından, gözler ve kulaklar medyaya çevrildi. Bir tarafta katledilen düzen muhalifi "sekiz-dokuz-on" insan, diğer tarafta kalp krizi geçirerek ölen bir sanatçı... Ne görüldü; sadece Zeki Müren... Egemen medya için önemli olan Zeki Müren'di; Diyarbakır zindanlarındaki acı değildi...

Ya barış düşmanlığı?.. Türkiye Gazeteciler Cemiyeti' (TGC)'nin yayın organı "Bizim Gazete", Akşam ve Hürriyet gazetesi, 22 Nisan 1996'da HADEP'in Kadıköy Meydanı'nda düzenlediği "Barış Mitingi"ne katıldığı için, Ömer Marulcu adlı askeri (ve HADEP'i) hedef gösterdi!.. Bununla da bitmiyordu; TGC, Hürriyet gazetesi ve TRT'yle birlikte 4 Nisan 1995'te "Haydi Türkiye Mehmetçikle El Ele" kampanyasını başlattı ve topladığı 2.5 trilyon lirayı bir törenle Genelkurmay'a teslim etti...

1. 1) YALAN EŞİTTİR TÜRK(İYE) BASINI

Kapitalist basın, 1 ila 20 Haziran 1993 arasında büyük bir yaygarayla, "Tendürek Dağı'nda 100'ün üzerinde PKK'linin öldürdüğü"nü duyurdu... Oysa Kara Kuvvetleri Komutanlığı'nın bölgedeki askeri birliklere gönderdiği "gizli" ibareli emirde, "PKK'lilerin aynı tarihte Tendürek

Dağı'nda olduğu, ancak yapılan operasyonlarda temas sağlanamadığı" belirtiliyordu.

"HRK: 7130-102-93/TSK VE HRK.D.HRK.Ş.HRK. (218)" numaralı 24 Haziran 1993 tarihinde savaş bölgesindeki askeri birliklere gönderilen iki sayfalık emirde, ordunun PKK karşısında pasif durumda kalmasına ilişkin şöyle deniliyor: "6-18 Haziran 1993 arasında Tendürek Dağı'nda icra edilen operasyonda istihbarat iyi yapılmadığından, teröristler aynı yerde bulunmasına rağmen sıcak temas sağlanamamış, beklentiler gerçekleştirilememiş, birlik ve zaman boşa sarfedilmiştir."

Oysa buna karşın medya, ordunun Tendürek'te "büyük başarı" elde ettiğini yazıyordu. Büyük yaygınlıkla yayınlanan haberlerde, askerlerin ceset kokusu nedeniyle cesetlere ulaşamadığı bile yazılmıştı. İşte bazı gazetelerin o tarihte yayınladığı haberlerden örnekler...

I. 1- a) SABAH

(Sürmanşet): "Tendürek'te 100 PKK'lı öldürüldü. Bingöl katliamından sonra Ağrı ve Tendürek Dağı'nda başlatılan operasyonlarda PKK'ya büyük darbe vuruldu. Ölü teröristlerin sayısının 100'ün üzerinde olduğu bildirildi. Bir yetkili ölü ele geçirilen terörist grubun içinde, Ermeni asıllıların da bulunduğunu söyledi. İsmet Sezgin, "bir tek PKK'lı kalmayana kadar, bölgede kökleri tamamen kazınmaya kadar operasyonlar devam edecek" dedi."

I. 1- b) TERCÜMAN

(Manşet): "Tendürek'te işlem tamam: 100'den fazla ölü. Teröristlerin bölgeden temizlenmesi, Skorsky ve Kobra helikopterleri kullanılarak sonuçlandırıldı. Tendürek ceset dolu. Dağın, ceset kokusu ile sarılmış olduğu, bu nedenle cesetlere tam ulaşamadığı belirtildi. Ağrı Valisi İsmet Metin yapılan operasyon ile Tendürek'te PKK'nın belinin kırıldığını söyledi."

I. 1- c) MİLLİYET

(Manşet): "Teröristler kaçamadı: 100'den fazla ölü. Bingöl olayı ve İran'ın Mako kenti yakınlarındaki kamptan bir grup teröristin Türkiye'ye sızdığının saptanmasından sonra başlatılan operasyonlarda teröristler Tendürek Dağı'nda çembere alınarak sıkıştırıldı. Operasyona kara birliklerinin yanı sıra jet uçakları ile Kobra ve Skorsky helikopterleri de katıldı. 100'den fazla teröristin öldürüldüğü operasyonda çok sayıda silah, mermi, örgütsel doküman, giyim eşyası, gıda maddesi ele geçirildi. Ağrı valisi İsmet Metin, operasyonların büyük ölçüde tamamlandığını ve şu ana kadar 47 teröristin cesedinin bulunduğunu söyledi."

I. 1- 4) HÜRRİYET

(Manşet): "PKK'ya Tendürek darbesi. Teröristleri Tendürek Dağı'nda imha etmek amacıyla operasyon gerçekleştiren Mehmetçik, görevini başarıyla sürdürüyor... PKK'ya karşı başlatılan operasyonlar başarıyla sürerken, özel timler, Tendürek Dağı'nda teröristlere karşı ağır darbe indirdi. İçişleri Bakanı Sezgin, PKK'lı ceset sayısı 150'yi bulacaktır dedi."

I. 1- 5) CUMHURİYET

(İkinci haber): "PKK'ya Ağrı'da ağır darbe. PKK'ya karşı Büyük Ağrı ve Tendürek Dağı'nda başlatılan operasyonların tamamlandığı açıklandı, ancak ölü sayısı konusunda farklı açıklamalar yapıldı... PKK'lı militanların İran'ın Mako kenti ve yöresindeki kamplardan sızarak Büyük Ağrı ve Tendürek Dağı'nda kümelendikleri yolunda istihbarat alındı. Tendürek Dağı'nda sıkıştırılan PKK'lı gruba ağır darbe indirildi. İçişleri Bakanı İsmet Sezgin, operasyonlarda 50 PKK'lının öldürüldüğünü, ölü sayısının 150'yi aşabileceğini belirtirken; Ağrı Valisi, 47 cesedin bulunduğunu, ölü sayısının 100'ü aşabileceğini söyledi. Olanların arasında Ermeniler'in de bulunduğunu açıkladı."

Burada bir parantez açıp ekleyelim. Kapitalist tekeller gazetecilik yapmaz, yaygara yapar; yalan söyler. "Tekellerin gazetecisi", gazeteci olamaz. Çünkü Ege Üniversitesi İletişim Fakültesi Öğretim Üyesi Doç. Dr. Oğuzhan Kavaklı'nın belirttiği gibi, "Gazeteci gazetenin yayın politikasına uymak zorundadır. Bir milyarderlik ilan veren firmanın aleyhine yazı yazamaz. Muhabir manşetlik bir yolsuzluğu yazar ama yazısı çöpe atılabilir. Birtakım ilişkiler ve menfaatler muhabirin yazı alanını sınırlar."

Tekelci basının baskın niteliği, haber alma özgürlüğüne saygı ve sahip çıkmak değil; kâr güdüsü ve devlet teşviklerine mazhar olmak şaklabanlığıdır. "Medyanın ilan ve satış gelirleri dışında başka kaynaklarda bulması gerekmektedir. Bu kaynaklar, medyaya siyasal iktidarlardan tarafından teşvikler, krediler ve kamu ilanları ile sağlanmaktadır. Ve bu kaynakların bir bedeli olmaktadır. Bu bedel de, siyasal iktidarın ve politikacıların desteklenmesi yoluyla ödenmektedir." (Mehmet Sağnak, Medya-Politik, Eti Yayınları)

II-) DEVLETİN TEŞVİK KIRBACI

Medyanın "bağımsızlık" maskesinin yırtılması için devletten aldığı teşvik kredilerine göz atmak yeter de artar bile!.. 1991-1996 kesitinde gazete ve TV kuruluşlarının, devlet teşviğinden aldığı yardım toplamı 10 trilyonu aştı. Gümrük indirimi, KDV ve vergi muafiyeti dışında, 5 yıl ödemesiz yüzde 25-30 faizli kredi dağıtan devlet, bu kredilerin geri ödenmemesine göz yumuyor. Böylelikle de pek çok medya kuruluşunu kontrollerinde tutuyor.

Devletin medyaya teşvik kredisi dağıtması, Süleyman Demirel'in başbakanlığındaki DYP-SHP koalisyonu döneminde hız kazandı. Çiller'in başbakanlığı döneminde doruğa çıktı. Medyaya, Demirel döneminde 4 trilyon, Çiller döneminde de 6-7 trilyonluk teşvik kredisi dağıtıldı. Türkiye'deki iki büyük basın grubu olan Milliyet-Hürriyet grubu

ile Sabah grubu teşvik pastasından en büyük payı aldılar. Milliyet-Hürriyet grubu 1.5 trilyonluk teşvik alırken, Sabah grubu 1.2 trilyonluk teşvik aldı. Öte yandan 1991'de Turkish Daily News gazetesi 6.5 milyar, 1992'de Dünya gazetesi 52 milyar, 1993'de Türkiye gazetesi 17 milyar, Zaman gazetesi 50 milyar, Günaydın ve Tan gazeteleri 110 milyar, Cumhuriyet gazetesi 125 milyar, Yeni Sayfa gazetesi 30 milyar, Ortadoğu gazetesi 16 milyar, Anadolu Ajansı 30 milyarlık teşvik ile ödüllendirildiler.

Bilinen basın kuruluşları dışında, ismi duyulmamış pek çok şirket de teşvik yağmasından büyük paylar aldı. Bugüne kadar isimleri duyulmamış kimi firmaların günde milyonlarca gazete ve dergi basmak için trilyonlarca liralık teşvik alması, bu şirketlerin gazeteleri "ihraç ediyor olmaları" olasılığını ortaya çıkarıyor?.. Teşviklerin dağıtıldığı dönemde, teşvik alan şirketlerin günde 30 milyon tiraj kapasiteli baskı tesisi kuracaklarını bildirmelerine karşılık, Türkiye'de 6-6.5 milyon gazete basılması, teşviklerin gazete basmak için değil, birilerini zengin etmek için verilmiş olduğunu gösteriyordu...

Basına dağıtılan teşvik kaymağı, "Fon Kaynaklı Kredi" alt başlığında kullanılıyor. Devlet, teşvik başvurusu yapan şirketleri ithal edeceği makineler için gümrükten muaf tutuyor, KDV ve vergi almıyor. Ancak, teşvikin "kaymağı" olarak nitelenen Fon Kaynaklı Kredi (FKK) devlet ve medya arasındaki ilişkinin omurgasını oluşturuyor. Şirketler, çoğu teşvik başvurusunda devletten yatırımın yüzde 30-50'si oranında FKK alıyorlar. Alınan bu kredi için 5 yıl boyunca hiç geri ödeme yapılmıyor. 5 yıldan sonra kredinin sadece yıllık yüzde 25-30 oranındaki faizinin, uzun vadede de taksit taksit ana paraya ödenmesi gerekiyor. Ancak yıllık enflasyonun yüzde 80-100 düzeyinde olduğu Türkiye'de, komik sayılacak bir oranda olan bu faiz ve ana para asla geri ödenmiyor. Zaten bu kredi geri alınmak üzere verilmiyor. Gazete patronlarına dağıtılan bu krediler siyasetçilerin yolsuzluk ve usulsüzlüklerine kilif, seçim döne-

minde de lehte propaganda olarak geri dönüyor.

II. 1) DEVLET KREDİLERİ DENİZ

15 Ekim 1996'da İslamcı Akit'te yer alan "Laik medya 'arpa' istiyor" başlıklı bir haberde, 1995'in Haziran-Aralık ayları arasında medyaya ilan-reklam adı altında Ziraat Bankası'ndan yaklaşık 166 milyar, Emlak Bankası'ndan yaklaşık 405 milyar, Halkbank'tan da yaklaşık 122 milyar lira ödendiği yazıldı.

Akit gazetesinin haberinde ayrıca, Emlak Bankası'nın 1994 yılında da medyaya toplam 245 milyar 180 milyon 281 bin 945 lira, Halkbank'ın da aynı yıl medyaya 130 milyar 663 milyon 106 bin 710 lira ilan-reklam adı altında rant sağladığı belirtildi.

Bu haber Akit gazetesinde yayınlandığı günün ertesinde aynı konuda bir haber de Cumhuriyet gazetesinde yayınlandı. "Medyaya trilyonlar yağdı" başlığıyla verilen haberde, DYP'li milletvekilleri ve Çiller'e yakınlığıyla bilinen Halit Çingilioğlu'nun şirketlerine birkaç ayda 10 trilyon lira kredi sağlayan Halkbank'ın DYP'yi destekleyen medya kuruluşlarına da trilyonlar aktardığı yazıldı. Halkbank'ın Sabah grubunun sahibi Dinç Bilgin'e alt kuruluşlara maddi teminat almadan 45 milyon dolar (4 trilyon 230 milyar lira) verdiği belirtilen haberde, hükümeti destekleyen Akşam gazetesine de 1 trilyon lira kredi verildiği kaydedildi. Haberde ayrıca, Halkbank'ın HBB'ye de 1 trilyon 500 milyar liralık peşin ödemeli reklam sözleşmesi imzaladığı belirtildi.

Cumhuriyet gazetesi bu haberi 16 Ekim 1996 yayınladığında, Akşam gazetesi 17 Ekim'de Cumhuriyet gazetesinin de Halkbank'tan kredi aldığını yazdı. Haberi "Cumhuriyet'in belini Halkbank doğrultmuş" başlığıyla yayınlayan Akşam gazetesi, "Halkbank tarafından çeşitli basın kuruluşlarına kullanılan krediler hakkında yayın yapan Cumhuriyet gazetesinin de aynı bankadan bir sürece önce 3 milyon dolar tutarında

kredi kullandığı ve bu kredilerle güç bir dönemi atlattığı ortaya çıktı" denilerek, kredinin "16 Eylül 1992 gün ve 30 sayılı ve 15 Aralık 1992 gün ve 41 sayılı Yönetim Kurulu kararı ile bir yılı ödemesiz iki yıl vadeli olarak o dönemin parasıyla 3 milyon dolar" olarak verildiği kaydedildi.

"Al birini vur ötekine" denilebilecek benzer ilişkiler ağında, "devletin kredileri deniz" diyen bu basın, nereye kadar devlet kontrolünden muaf olabilir?.. Bunu sormak bizim hakkımız, yanıtlamak da onların sorunu!.. Geçerken şunun altını çizelim: Tekelci basını devlet ayakta tutuyor!..

III-) BASIN ZARARDA, HOLDİNG KÂRDA...

Türkiye'de en çok satan üç gazeteden Sabah ve Milliyet'in 1990-1994 dönemindeki kârları, hiçbir sektörde olmadığı kadar düşüktü. Hürriyet gazetesi artık zarar ediyordu. Sabah ve Milliyet, 1990'da sermayelerine kıyasla sırasıyla yüzde 5 ve yüzde 2 oranında kâr ederken, bu oran 1994'de sırasıyla yüzde 2 ve yüzde 0.5'e düşmüştü. Hürriyet gazetesi ise 1990'da yüzde 5 kâr ederken, 1994'de yüzde 30 zarar etti. Enflasyonun yüzde 80-120 civarında seyrettiği bir ortamda, basın kuruluşları "sermayeyi bile kurtaramıyor." Enflasyon karşısında reel olarak zarar eden basın sektöründe, promosyon kampanyaları, teşvik kredileri, basın emekçilerinin sendikası ve sigortasız çalıştırılması bile gazetele- rin kâr etmesini sağlayamıyordu. Ancak basın kuruluşlarının çok azı (Güneş, Tercüman, vs.) faaliyetlerini durduruyor, ama bir yandan da sürekli yeni gazeteler çıkarılıyor.

Gazetelerin zarar etmelerine rağmen ayakta kalabilmelerinin nedenini anlayabilmek için, sahiplerinin mali durumuna göz atmak gerekiyor. Hemen hemen tüm gazete ve TV kanallarının arkasında, belli başlı sermaye gruplarının finans, sanayi ve ticaret şirketleri var. InterStar ve Kral TV'nin sahibi Uzan Ailesi'nin iki bankası, 20'ye yakın sanayi kuruluşu var. Sabah-ATV Grubu'nun

patronu Dinç Bilgin'e ise, kendi holding ve şirketleriyle birlikte Yapı Kredi Bankası, Pamukbank ve pek çok sanayi kuruluşunun sahibi olan Çukurova Holding arka çıkıyor. Hürriyet-Milliyet-Kanal D Grubu'nun sahibi Aydın Doğan'ın da, bünyesinde bankalar, sanayi ve ticaret kuruluşları barındıran bir şirketler topluluğu ve 20'den fazla kuruluşu olan Doğu Holding'le ortaklığı var. Show TV'nin sahibi Erol Aksoy ise, dünyanın çeşitli bölgelerinde ve Türkiye'de bankaları, leasing kuruluşları olan büyük sermayedarlardan biri... HBB ve TGRT-Türkiye Grubu da, sırasıyla, Has Şirketler Grubu ve İhlas Holding'in sahip olduğu yayın organları...

Tüm bu medya kuruluşları zarar etmelerine karşın, bağlı oldukları holdinglerin diğer şirketleri ise büyük kâr marjına sahipler. Gazete ve TV kanalı sahipleri ve ortaklarının şirketleri yüzde 25-30 oranında kâr ediyor, giderek sermayelerini ve sektördeki paylarını büyütüyorlar. Hatta, Milliyet ve Sabah gruplarının pazarlama şirketleri Mil-Pa ve Sabah Pazarlama, gazetelerinin 20-30 katı kâr ediyor.

Holdingler, medyayı koz olarak kullanıyorlar. Yani medyanın zarara mahkum olmasına karşılık, medyaya hükmeden holdinglerin kârlarını sürekli artırmaları, gazete ve TV kanallarının sermaye çevreleri için önemli bir koz olduğunu gösteriyor. Şantaj ve tehdit içeren yayınlar, medya patronlarını birer güç odağı haline getirip, onlara bütün kazanç kapılarının açılmasını sağlıyor.

III.1-) BASIN DEĞİL, HOLDİNG

İletişim fakültelerinde yeni öğrencilere ilk öğretilenlerden biri, medyanın kaçınıcı güç olduğudur. Yargı, Yasama, Yürütme bir hukuk devletinde ilk üç kuvvet olurken, basın dördüncü kuvvet olarak tanıtılır. Ancak "Basın, Dördüncü Kuvvet değil artık. Medyanın ağır topları ekonomik güçlerin, sanayi ve finans gruplarının elinde olunca buna nasıl

Dördüncü Kuvvet denir?" (Hıfzı Topuz, 100 Soruda Basın Tarihi, Gerçek Yayınevi)

Türkiye'de son yıllarda daha da açıkça ortaya çıkan bu gerçek, medyanın dördüncü güç olmayı bir tarafa ittip, üç gücünde üzerine çıktığı ve onları yönlendirdiğidir. Yargı, yasama, yürütme toplanının babası olan burjuva medya gerçeği kavrandığında, medyanın ne olduğu ortaya çıkar. Burjuva medyası, tekelleşen sermaye ile aynı adresi paylaşarak kendi çıkarları doğrultusunda hükümetleri, halkı nasıl etkiledikleri "sır" değil. İşte Türkiye'deki medya tekelinin gerçeği...

III.1- a) DOĞAN GRUBU (YALÇIN DOĞAN)

YAYIN ORGANLARI: Milliyet, Hürriyet, Meydan, Posta, Spor, Fanatik, Pazar Postası, Kanal D, Tempo, Ekonomist, Capital, Radikal, Finansal Forum, Son Çağrı, Atlas, vs.

DiĞER MEDYA KURULUŞLARI: Yay-Sat Dağıtım Şirketi, Hürriyet Haber Ajansı, Hürriyet TV, Milliyet Haber Ajansı, Hür FM, Radyo Klüp, Hür Basın Yayın, Hürriyet Ofset

BANKALAR: AlternatifBank, DışBank

ÖTEKİ KURULUŞLAR: Doğan Holding, Doğan Otomobilcilik, Milta, Yaratım Sağlık, MilPA, AD Yayıncılık, Ray Sigorta, Ticaret Sigorta, Otokar, Hür İthalat, Hür-Ok, Pen Turizm, Coats İplik Sanayi

DOĞAN GRUBU İLE DOĞUŞ ŞİRKETLER TOPLULUĞUNA BAĞLI ŞİRKETLER: Doğuş Holding, Garanti Bankası, Birleşik Türk Körfez Bank, United Garanti Bank, Garanti Leasing, AGF Garanti Sigorta, Garanti Menkul Kıymetler, Ana Yatırım, Docfinans, Doğuş İnşaat, Doğuş Yapı Sanayi, Teknik Mühendislik ve Müşavirlik, Ayson Sondaj, Antur Turizm, Ana Turizm, Datmar Turizm, Doğuş Hava Taşımacılığı, Filiz Gıda Sanayi ve Ticaret, Filiz Değirmencilik, Genoto İmalat ve Sanayi, Done Dondurulmuş Gıda, Genoto General Otomotiv

Pazarlama, Abela-Doğuş Servis ve İkram, Doğuş Nakliyat, Peral Alışveriş Merkezi, Doğuş S.A Cenevre, Roğuş International Londra.

III.1- b) SABAH GRUBU (DİNÇ BİLGİN)

MEDYA KURULUŞLARI: Sabah, Yeni Yüzyıl, Takvim, Bugün, Yeni Asır, Taraf, Fotomaç, ATV, Satel, Medya TV, Aktüel, Birleşik Basın Dağıtım, Bugün Yayıncılık, Medya Basın Servisleri, Bir Numara Yayıncılık, Ulusal TV

DiĞER KURULUŞLAR: Centron AŞ, Secura Card (Yapı Kredi, Pamukbank, İnterbank, Çukurova Çelik, Halk Sigorta şirketlerinin sahibi Çukurova Holding, Dinç Bilgin'le ortaklık)

III.1- c) İNTERSTAR (UZAN AİLESİ)

TV KANALI: InterStar, Kral TV
RADYO: Kral FM, Radio Blue, Metro FM

BANKALAR: İmar Bankası, Adabank

DiĞER KURULUŞLAR: Çukurova Elektrik, Kepez Elektrik, Rumeli Elektrik, Telsim, Metaş, Rumeli Holding, Rumeli Çimento, Trabzon Çimento, Ladik Çimento, Urfa Çimento, Antep Çimento, Çestaş, Eltem-Tek, Standart İnşaat, Yapı Ticaret, Tunceli Pamuk İplik, İstanbulspor A.Ş.

III.1- d) SHOW TV (EROL AKSOY)

MEDYA KURULUŞLARI: Show TV, Cine 5, Show Radyo, Alo Show, Marie Claire Dergisi, Aks TV Film-Reklam, Cine 5 Film Yayıncılık, Aks Radyo ve Yayıncılık, MEPAŞ Medya Pazarlama, Universal Yayıncılık, Uluslararası Medya ve Yayıncılık

BANKALAR, FİNANS KURULUŞLARI, VD'LERİ: İktisat Bankası, Fransa ve ABD'de birer banka, Avrupa ve ABD'de birer holding, Factofinans, İktisat Leasing, Atlas

Leasing, Emek Sigorta, Uzman Sigorta, MSM Mali Müşavirlik

III.1- 5) TÜRKİYE-TGRT

MEDYA KURULUŞLARI: Türkiye, TGRT, TGRT FM, Aksiyon Dengisi, İhlas Haber Ajansı

DiĞER KURULUŞLAR: İhlas Holding, vs.

III.1- 6) HBB

DiĞER KURULUŞLAR: Has Şirketler Grubu, vs.

IV-) SSK YÜZSÜZÜ BASIN

Sosyal Sigortalar Kurumu (SSK) hizmetlerinin olumsuzluğundan bahsedip, yüzüzler listesi yayımlayan basın, SSK'ya en çok borcu olanlar arasında... Yazılı ve görüntülü yayın ve basın alanında faaliyet gösteren 23 şirketin SSK'ya tam 253 milyar 583 milyon 236 bin 544 lira borcu var. Haftalık "Kuva-yı Medya" dergisinin Eylül 1996 tarihli nüshasındaki listeye göre, SSK'ya borcu en çok olan kuruluş, kapanan Tercüman gazetesini yayımlayan "Tercüman Gazetecilik ve Matbaacılık AŞ." ile "Tercüman Gazetecilik ve Yayıncılık AŞ."; bu kurumların, SSK'ya toplam 46 milyar 933 milyon 292 bin 956 lira borcu var.

SSK'ya borçlular listesinde kaçarak miktarla göze çarpan şirketlerden biri de "Cumhuriyet Gazetecilik ve Matbaacılık AŞ." Bu şirketin SSK'ya olan borcu ise, 18 milyar 352 milyon 424 bin 560 lira.

SSK'ya borcu olanlar arasında bazı televizyon kanalları da var. Bunlardan biri de Kanal 6. "Kanal 6" logosuyla yayın yapan, "Artı TV Haber Ajansı", "Artı Filmcilik Prodüksiyon" ve "Artı Holding" SSK'ya toplam 35 milyar 512 milyon 368 bin 806 lira borçlu.

"HBB" logosuyla yayın yapan "Has Bilgi Birikim Televizyon Reklamcılık AŞ."nin SSK'ya olan borcu ise, 13 milyar 057 milyon 742 bin 089 lira.

Çalışanlarının maaşından yapılan kesintileri, borcu olduğu Sosyal Si-

gortalar Kurumu'na ödemeyen basın kuruluşları arasında, Zaman gazetesine ait "Cihan Haber Ajansı", Nokta dergisini basan "Ge-Pa", Cumhuriyet gazetesi, ünlü Karacan yayınları, Veb Ofset ve Gelişim Yayınları ile İnterpres grubu gibi kuruluşlar da yer alıyor.

V-) İSLÂMCI BASIN

"Kapıkulluğu", savaş kıskırtıcılığı, teşvik yalâklığı, SSK yüzüzlüğü, yargısız infazcılığı ve benzerleriyle nüelenmesi mümkün olan Türk(İye) basınının bir diğer özelliği de buka-lemunluğudur... Tek parti döneminde Ankara Valisi Nevzat Tandoğan'ın "Memlekete komünizm lazımsa onu da biz getiririz" sözleri, medyanın buka-lemunluğunun en iyi tarifi vermektedir. İki medya tekelinin her sınıfsal tabakaya hitap eden bir gazete-ye sahip olmaları ve bu yelpazelerini, giderek genişletmeleri, Tandoğan'ın "memlekete ne lazımsa" mantığına denk bir seyir izlediklerini gösteriyor. Sosyete dedikodularını içeren sosyete dergileri, cinayet, tecavüz haberleriyle doldurdukları bulvar gazeteleri ve "solculara" hitabeden "sol" gazetelerinden sonra İslâmî gazeteciliğe de el atmaları gibi... Örneğin Sabah gazetesi İtalyan tabaklarının, kaşık-çatal takımlarının arasına 45 kupona Ayet'el Kürsi'yi, 40 kupona ezanlı saatini kattı... Milliyet de, Sabah'tan geri kalmadı: 25 kupona Kur'anı Kerim Meali ve secade verdiği belleklerdeydi...

Buna neden İslâmî medyanın yükselişidir!..

Türkiye'de İslâmî çevrelerin 1980 sonrası başlayan yükselişi, kendisini medya alanında da gösterdi. Yaklaşık 30 yıllık geçmişe sahip İslâmî medya, devletten ve çeşitli çevrelerden gördüğü destekle bugün bir sektöre dönüştü. Haftalık Aktüel Para dergisinin 110'uncu sayısında yer alan habere göre, İslâmî medya sırtını, İslâmî sermayeye dayamış durumda. Ardındaki sermaye ve tarikatlarla birlikte günlük satışı 900 bini bulan İslâmî gazetelerin yıllık reklam geliri ise yaklaşık 4 trilyon lira civarında.

İslâmî medyanın genel profili şöyledir...

V.1-) TÜRKİYE, TGRT, İHA

Hüseyin Hilmi Işık'ın önderliğinde kurulan ve "Işıkçılar" olarak adlandırılan tarikatın temsilciliğini üstlenen Enver Ören'in sahibi olduğu Türkiye gazetesi, TGRT ve İHA, İslâmî medyanın en önemli bölümünü oluşturuyor. Aslen "Nakşibendi" tarikatından gelen ve 1980 sonrasında Turgut Özal'ın desteğiyle büyüyen Işıkçılar ve Enver Ören, Özal döneminde ANAP'a açık destek verdi. Devletle kurdukları ilişkileri hep ortada olan bu tarikatın sahibi olduğu Türkiye gazetesi, muhafazakâr yayınlarıyla ön plana çıktı. Nisan 1970 tarihinde yayına başlayan Türkiye gazetesinin günlük satışı 450 bin civarında. Yıllık reklam gelirleri ise 2.5 trilyon lirayı aşılıyor. Enver Ören ayrıca, İhlas Haber Ajansı'nın da (İHA) sahibi.

V.2-) MİLLÎ GAZETE

1972'de Erbakan'ın başkanı olduğu MSP'nin bir gazete-ye ihtiyaç duyması sonucunda çıkarılan ve İslâmî medyanın en eskilerinden olan "Millî Gazete", Refah Partisi'nin yayın organı olma özelliğini taşıyor. Zaman içerisinde İslâmî çevrelerdeki çeşitlenmeyle birlikte iç bölünmeye uğrayan Millî Gazete'nin tirajı, Başbakan Erbakan'ın resmi kuruluşlara "her gün Millî Gazete alınacak" talimatına rağmen 44 bin civarında. Resmi ilanlarla ve İslâmî kesimin reklamlarıyla finanse edilen gazete-nin yıllık reklam geliri yaklaşık 210 milyar lira.

V.3-) ZAMAN

"Nur" cemaatinin İzmir kanadını oluşturan Fethullah Gülen'in lideri olduğu ve kısaca "Fethullahçılar" olarak bilinen kesiminin yayın organı olan Zaman gazetesi, 1986 yılında yayına başladı. Millî Gazete'den ayrılan ve "entellektüel İslâmîlar" olarak adlandırılan kesimin de katılımıyla çıkarılmaya başlayan ve ilk

dönemlerinde ekonomik sıkıntılarla boğuşan Zaman gazetesi, Fethullah Gülen ve ardındaki sermayenin katkısıyla büyüdü. Türkiye gazetesinden sonra ikinci sırada yer alan Zaman gazetesinin günlük satış ortalaması 250 bin, yıllık reklam geliri ise 1 trilyon 2 milyar lira civarında.

V.4-) SAMANYOLU TV

Fethullahçılar, özel televizyon kanallarının yaygınlık kazanmasıyla birlikte sadece günlük gazete ile yetinmeyip bu alana da el attılar ve "Samanyolu TV"yi kurdular. "Samanyolu Yayıncılık Hizmetleri A.Ş." adıyla Kasım 1993'te 650 ortaklı olarak 200 milyar lira sermayeyle kurulan kanal, Zaman gazetesi ile olan organik bağına reddetmesine rağmen, "Fethullahçılar'ın televizyonu" diye adlandırılmasının önüne geçemedi. Ali Çelik'in Yönetim Kurulu Başkanı olduğu Samanyolu TV'nin ortakları arasında Sedat Yemişkin, Ayhan Negiş, Mustafa Fırat, Ahmet Necati Uğur, Mehmet Gözütok, Turgut Aydın gibi isimler bulunuyor. Samanyolu TV'nin aylık reklam geliri 250 milyar lira civarında.

V.5-) KANAL 7

İslamcı medyanın en yaygın televizyon kanalı olan "Kanal 7"nin büyük ortağı, İslamcı sermayenin güçlü isimlerinden Konya merkezli "Kombassan Holding"ın patronu Haşim Bayram. Çok ortaklı bir şirket olan Yeni Dünya İletişim A.Ş'nin, Temmuz 1994'te 210 milyar lira sermayeyle kurduğu Kanal 7, Asya, Avrupa ve Afrika kıtalarına yayın yapıyor. Yönetim Kurulu'nda RP Milletvekili ve Enerji Bakanı Recai Kutan'ın da bulunduğu Kanal 7'nin yıllık reklam geliri yaklaşık 77 milyar lira.

V.6-) YENİ ASYA

"Yeni Asya" gazetesinin geçmişi, Said Nursi'nin 1960'da ölümünün ardından birlikteliklerini bozmayan, Said Nursi'nin desteklediği DP'yi ve onun devamı partileri destekleyen

"Nurcular"ın 21 Şubat 1970'te yayınlamaya başladıkları Yeni Nesil'e dayanıyor. Yeni Nesil'in 12 Eylül darbesiyle birlikte kapanmasından sonra uzun süre gazete yayınlamayan Nurcular, 1990'dan sonra önce Yeni Nesil'i, ardından "Yeni Asya"yı yayınlamaya başladılar. Şu an Mehmet Kutlular'ın sahibi olduğu ve günlük satışı 10 bin olan Yeni Asya, İslamcı kesimin en az satan gazetesi.

V.7-) AKİT

İslamcı medyanın radikal kesimini oluşturan ve yaptığı yayınlarla çeşitli eylemlerin çıkmasına zemin hazırladığı öne sürülen "Akit" gazetesi Ocak 1993'ten beri yayınlıyor. Mustafa Karahasanoğlu'nun "İhvan Yayıncılık Ltd." adına imtiyaz sahibi olduğu Akit'in günlük satışı 80 bin civarında.

V.8-) YENİ ŞAFAK

"İslamcı entellektüeller" olarak adlandırılan bir grup tarafından çıkarılan "Yeni Şafak" gazetesi, Zaman gazetesinin ilk yayına başladığı yıllara benzer bir yapıyla, Ocak 1995'te yayınlamaya başladı. Abone sistemi ve dağıtım şirketleri aracılığıyla dağıtılan ve günlük satışı 40 bin civarında olan gazetenin aylık reklam geliri 100 milyar lira civarında.

VI-) MUHALİF BASINA BASKILARI!

"Uluslararası Gazetecileri Koruma Komitesi", Dünya Basın Özgürlüğü Günü nedeniyle 3 Mayıs 1996'da New York'ta dünyadaki basın düşmanı on devlet yetkilisini açıkladı. Listede dördüncülüğü "kazan" dönemin Başbakanı Mesut Yılmaz için şu değerlendirmeler yapıldı: "Dünyanın herhangi bir yerinde Türkiye'deki kadar çok gazeteci hep birlikte cezaevinde tutulmuyor. Yılmaz, kendisinden önce başbakan olan Çiller'in bıraktığı durumu düzeltmek hiçbir şey yapmadı. Gazetecileri Koruma Komitesi 1995 yılı so-

nuna dek sadece gazetecilik yaptıkları için cezaevine konulan 51 gazetecinin durumunu belgelemiş bulunuyor. Kürt davasına sempati duydukları iddiasıyla cezaevine konulanlar ise çok daha fazladır. Terörle Mücadele Yasası'nın 7. ve 8. maddeleriyle Türk Ceza Yasası'nın 312. maddesi gazetecilerin ayrılıkçı hareketler, ordunun iç savaş taktikleri, İslami köktendincilik ve siyasi yaşamın belli başlı konuları hakkında etkili, eleştirel, bağımsız haberler yapabilmelerini engelliyor."

12 Eylül 1980 darbesiyle büyük tırmanışa geçen sansür uygulamaları 1992-1995 arasında, Türk ve Kürt halklarının ortak sesi olan Yeni Ülke, Özgür Gündem, Özgür Ülke ve Yeni Politika'ya ve sosyalist dergilere yönelik baskılarda değişik yöntemler denendi. Saldırıların en yoğunlaştığı yıl 1994'dü. 1992-1995 arasında Türkiye'de 25 gazeteci ve çok sayıda gazete dağıtıcısı öldürüldü, 443 civarında yayın organı hakkında toplatma, 67 yayın organı hakkında ise kapatma cezası verildi. 1995'de gözaltına alınan gazeteci sayısı 40, tutuklanan gazeteci sayısı 22 olurken, kapatılan gazete ve dergi sayısı 13 olarak gerçekleşti. 1995'de ayrıca, 15 dergi ve gazete bürosu polisler tarafından basılarak arandı.

Gerçekten de Türkiye, muhalif basın için bir cehennemdir.(2) Türkiye Gazeteciler Sendikası (TGS) Ankara Şubesi, 1996'da 4 gazetecinin öldürüldüğünü, 8 gazeteci ve 6 basın kuruluşunun da silahlı saldırıya uğradığını açıkladı. TGS ayrıca, 243 gazetecinin gözaltına alındığını, cezaevlerinde halen 97 gazeteci ve yazarın bulunduğunu belirtti.

TGS Ankara Şubesi bünyesinde oluşturulan "Basın Haklarını İzleme Komisyonu"nun 1996 değerlendirmesi raporunun "Saldırı ve Tehditler" bölümündeki sayısal değerlendirmelere göre, 8 gazeteci ve 6 basın kuruluşu silahlı saldırıya uğradı. 88 gazeteci dövülürken, bir gazeteci de "şehri terketmesi" yolunda tehdit edildi. Raporda, "mevlit ve fetih geceleri" sırasında dövülen gazeteci sayısının saptanamadığı ifade edildi.

Raporda gazeteci, şoför ve dağı-

tıcılardan oluşan 243 basın emekçisinin gözaltına alındığı ve tutuklandığı belirlendi. Ayrıca, gazete ve dergi bürolarına 73 kez baskın düzenlenerek arama yapıldı. Üçüncü kişiler de, 6 kez gazete ve dergi bürolarını bastılar. Basın Haklarını İzleme Komisyonu'nun raporuna göre, 1996'da 121 gazete ve dergi ile 30 kitap toplatıldı, 26 gazete ve dergi ise kapatıldı. Radyo ve Televizyon İst Kurulu 38 kez radyo ve televizyonlar, Telsiz Genel Müdürlüğü de 20 kez radyolar hakkında kapatma kararı aldı. RTÜK'ün aynı dönemde verdiği uyarı cezası da 115 oldu. Bu arada, 31 Aralık 1996 tarihi itibarıyla 97 gazeteci, yazar ve yayıncının cezaevlerinde bulunduğu da tespit edildi.

VII-) MUHALEFET ABİDESİ BİR GELENEK VE DİRENİŞ...

Tüm bunlardan söz ettikten sonra, "Gazete nedir, gazeteci kimdir"mi?... Yanıt açık: Hafız Akdemir... Yahya Orhan... Hüseyin Deniz... Musa Anter... Kemal Kılıç... Orhan Karaağar... Adnan Işık... Aysel Malkaç... Nazım Babaoğlu... Metin Göktepe... Ve baskılara, saldırılara, bombalara, yüzlerce gözaltına, işkenceye, binlerce tehdide, cezalara, toplatmalara, yüzlerce davaya, aylarca kapatmaya, yüzlerce hapis, yüz milyarlarca paraya aldırma-yan Yeni Ülke, Özgür Gündem, Özgür Ülke, Yeni Politika ve Evrensel...

Asparagas, düzmece, cinayet, intihar, sırt sıvazlama, çıplak fotoğraf, dedikodu, hangi takım, kaç kaç yendi ve gerisi seri ilan sayfa "gazete" değildi muhalif gazeteler... Çünkü bu gazeteler ruhunu, düşüncesini, faaliyetini "her türlü besap", önyargı ve çıkardan bağımsız tutmuş ve bunun diyetini ödemişti... Çünkü muhalif gazeteler, sadece haberlerle, yazılarla doldurulup basılan ve satılan kağıt yığını değildi...

VII.1-) ÖZGÜR GÜNDEM

30 Mayıs 1992'de yayına başla-

yan Özgür Gündem gazetesinin, daha birinci haftada Diyarbakır muhabiri Hafız Akdemir katledildi. Saldırıların ardı arkası kesilmedi. 14 Nisan 1994 tarihinde İstanbul DGM tarafından kapatılan Özgür Gündem gazetesinin yazar, muhabir ve dağıtımçılarından toplam 16 kişi öldürüldü. Aysel Malkaç ve Nazım Babaoğlu isimli iki muhabiri de kaybedildi.

VII.2-) ÖZGÜR ÜLKE

28 Nisan 1994'de yayın hayatına başlayan Özgür Ülke gazetesinin yayımlanan 247 sayısından 220'si toplatıldı. Toplatma kararları, haber ve yazılarda "bölücülük" yapıldığı, "yasadışı örgüt" açıklamalarına yer verildiği ve halkın askerden soğutulmak istendiği gibi iddialara dayandı. Açılan davalar nedeniyle gazetenin 7 yazı işleri müdürü tutuklandı. Gazetenin dağıtımını fiili olarak engellemeye çalışıldı. Özgür Ülke'nin İstanbul Kadırga'daki teknik servisi, Çağaloğlu'ndaki merkez binası ve Ankara bürosu 3 Aralık'ta 4 Aralık'a bağlayan gece aynı saatlerde ve aynı tip patlayıcıyla kundaklandı. Saldırı da gazetenin ulaştırma servisinde görev yapan Ersin Yıldız hayatını kaybetti, 21 gazete çalışanı da çeşitli yerlerinden yaralandı. Binaların bombalanmasına rağmen gazete yayın hayatına devam etti.

19 Aralık 1994 tarihli Özgür Ülke'de "Bomba Emrini Çiller Verdi" başlığıyla yayımlanan bir haberde, Çiller'in gazetenin yayın hayatının durdurulması amacıyla yetkili yerlere gönderdiği genelgeden söz edildi. Adalet, İçişleri ve Dışişleri bakanlığı ile MGK Genel Sekreterliği ve Başbakanlık Askeri Danışmanlığına gönderilen "Gizli" ibareli genelgede şöyle deniliyordu: "Başta Özgür Ülke olmak üzere, bölücü ve yıkıcı örgütlere destek verecek şekilde yayın yapan yayın organlarının faaliyetleri son günlerde devletin bekası ve manevi değerlerine açıkça saldırı şekline dönüşmüştür."

Genelgenin devamında bu önemli tehdidin "bertaraf" edilmesi için, "etkili" mücadele yöntemleri bulunması ve belirlenen yöntemin "kısa

sürede" yürürlüğe konması için genelgenin yapılması isteniyor. Genelgenin 30 Kasım'da yapılan MGK toplantısı ile aynı tarihi taşıması ve genelge yayınlandıktan üç gün sonra Özgür Ülke'nin bombalanması gazetenin kimler tarafından bombalandığını da ortaya koyuyordu.

Bombalamadan yaklaşık bir ay sonra 7 Ocak 1995 tarihinde Özgür Ülke gazetesine matbaa çıkışında gece el konuldu. Özgür Ülke'ye normal hukuki prosedür çerçevesinde toplatma kararı verilmiyor, savcılık, gecikmesinde sakınca gördüğü gerekçesiyle mahkeme kararını beklemeden Özgür Ülke gazetelerine el konulması kararı veriyor, bu karar bir gün sonra mahkeme tarafından onaylanıyordu. Bu yöntemle karşı Özgür Ülke de el koymaya gerekçe gösterilen haber ve yazıları çıkartarak ikinci bir başı yapıyordu. Sanstirden sonra da Özgür Ülke gazetesi 2 Şubat 1995 günü, İstanbul Sulh Ceza Mahkemesi tarafından Özgür Gündem'in devamı olduğu gerekçeyle kapatma kararı verildi.

VII.3-) YENİ POLİTİKA

13 Nisan 1995 tarihinde yayın hayatına başlayan Yeni Politika gazetesi, daha ilk sayısında Özgür Ülke'den miras kalan sansür uygulamasıyla karşı karşıya kaldı. Gazete çıkmadan önce 7 Nisan'da merkez binası Terörle Mücadele Şubesi timleri tarafından basıldı. Tüm personelin kimlik kontrolünün yapılmasından sonra, 6 muhabir ve gazete çalışanı gözaltına alındı.

2 Haziran 1995'te Bakırköy'deki akrabasının evine yapılan baskında gazetenin Haber Müdürü M. Sanlı Ekin gözaltına alındı. İki gün boyunca gözaltıyı kabul etmeyen Terörle Mücadele Şubesi, üçüncü günün sonunda Başbakan Yardımcısı Hikmet Çetin ve İnsan Haklarından Sorumlu Devlet Bakanı Algan Hacaloğlu'nun araması üzerine Sanlı Ekin'i serbest bıraktı.

30 Haziran 1995'te Genelkurmay Karargâhı'nda basına birifing verildi. Dönemin Genelkurmay ikinci Başkanı Ahmet Çörekçi tarafından

verilen birifingde PKK'nın, kapatılan Özgür Ülke gazetesi yerine Yeni Politika'yı çıkarmaya başladığı belirtildi. 26 Temmuz'da yapılan MGK toplantısında ise sansür uygulaması açıkça kabullenilerek "bölücü" yayınların matbaada denetlenmesinin iyi olduğu, ancak işin daha sıkı tutulması ve yaygınlaştırılması gerektiği dile getirildi.

Yeni Politika gazetesi başka gazetelerde yayınlanan haberleri hiç değiştirmeden yayınladığı halde sansürlendi. Dört aylık yayın hayatı boyunca bir çok muhabiri de gözaltına alındı. 16 Ağustos günü ise Yeni Politika gazetesi Özgür Ülke'nin devamı olduğu gerekçesiyle kapatıldı. Sulh Ceza Mahkemesi'nin verdiği kararda delil olarak Özgür Ülke yazarlarının devam eden davalarına gönderilen aidiyet belgelerinin, Yeni Politika faksından gönderilmesi gösterildi.

Kapatıldığı güne değin, çıkan 126 sayısından 117'si sansürlenmiş Yeni Politika'nın sadece 9 sayısı okuyucusuna sağ salım ulaştırılabilirdi. Savcılar, kendi görüşlerine aykırı buldukları 121 makalenin okurlara ulaşmasını sakıncalı buldu ve makasladı. Yine aynı savcılar, birçok tarafın görüşlerine yer veren ve çok sayıda kaynaktan beslenen 316 haberi de, ülkenin "bütünmez bütünlüğü" için sansürlendi. Bu süre içinde 20 röportaj, 1 karikatür, 1 rapor, 2 biyografi, 1 anı, 13 okur mektubu ve 13 ilan savcılarının hisnından kurtulamadı.

VII. 4) ÖLDÜRÜLEN MUHABİR VE DAĞITIMCILAR

Yeni Ülke, Özgür Gündem, Özgür Ülke ve Yeni Politika'nın bazı şeditleri şunlardı.

VIII. 4- a) MUHABİR VE YAZARLAR

Cengiz Altun (24 Şubat 1992-Yeni Ülke); Hafız Akdemir (8 Haziran 1992-Özgür Gündem); Yahya Orhan (31 Temmuz 1992-Özgür Gündem); Burhan Karadeniz (5

Ağustos 1992-Özgür Gündem-Yaralandı); Hüseyin Deniz (9 Ağustos 1992-Özgür Gündem); Musa Anter (20 Eylül 1992-Özgür Gündem); Kemal Kılıç (18 Şubat 1993-Özgür Gündem); Ferhat Tepe (8 Ağustos 1993-Özgür Gündem); Safiye'tin Tepe (29 Ağustos 1995-Yeni Politika)

VIII. 4- b) KAYIPLAR

Aysel Malkaç (7 Ağustos 1993-Özgür Gündem); Nazım Babaoğlu (12 Mart 1994-Özgür Gündem)

VIII. 4- c) ÖLDÜRÜLEN DAĞITIMCI VE ÇALIŞANLAR

Halil Adanır (Arabasıyla birlikte yakıldı, 21 Kasım 1992-Özgür Gündem); Lokman Gündüz (31 Aralık 1992-Özgür Gündem); Orhan Karaağar (8 Ocak 1993-Özgür Gündem); Kemal Ekinci, Mehmet Pençe (16 Aralık 1993-Özgür Gündem); Teğmen Demir (5 Haziran 1993-Özgür Gündem); Haşim Yaşa (14 Haziran 1993-Özgür Gündem); Zulfik Akkaya (28 Eylül 1993-Özgür Gündem); Adil Başkan (9 Kasım 1993-Özgür Gündem); Yalçın Yaşa (10 Kasım 1993-Özgür Gündem); Kadir ipeksürer (19 Kasım 1994-Özgür Gündem); Adnan Işık (27 Kasım 1993-Özgür Gündem); Mehmet Sencer (3 Aralık 1993-Özgür Gündem); Hıdır Çelik (23 Ağustos 1994-Özgür Ülke); Ersin Yıldız; Özgür Ülke gazetesinin merkez binasının bombalanması sonucu yaşamını yitirdi (3 Aralık 1994-Özgür Ülke)...

NOTLAR

1-) Bu bab'daki ilk Türk gazetecileri, "Vakay-i Mısıriye"de, Vakay-i Nazırı, Vakay-i Muharriri denilen Aziz Sami, Hoca Nası, Kaşif, Derviş Ahmet Efendiler ve düzeltilmiş Said Efendi... "Takvim-i Vakayi"de ilk Takvim-i Vakayi hane Nazırı Mehmet Esat Efendi... Onu izleyerek Numan Mahir, Akif Beyler, Recai, Ahmet Nazif, Esat Saffet Efendiler. Düzeltilmiş olarak Karesizade Cemallettin Efendi. Ceride-i Havadis'in sahibi İngiliz Churchill'di. Bab-ı Ali'nin yazar kadrosu Tercüme Odası memurlarından oluşuyordu.

2-) İşte öldürülen gazetecilerden ki-

mleri: 1) Hasan Fehmi Bey, Serbest, 5 Nisan 1909; 2) Ahmet Samim, Seda-i Millet Gazetesi, 9 Haziran 1910; 3) Hüseyin Hilmi Bey (Sosyalist Hilmi), işitirak, 1910; 4) Zeki Bey, Mizan, 11 Temmuz 1911; 5) Hasan Tahsin (Osman Nevres), Hukuk-i Beşer, 15 Mayıs 1919; 6) Ali Kemal, 1919; 7) Hasan Tahsin (Silahlı Tahsin), Silah Gazetesi, 27 Temmuz 1920; 8) Hikmet Şevket, Yeni Asır, 29 Nisan 1930; 9) Adem Yavuz, ANKA, 25 Ağustos 1974; 10) Ali İhsan Özgür, Politika, 22 Kasım 1978; 11) Cengiz Polatkan, Hafta Sonu, 1 Aralık 1978; 12) Abdi ipeki, Milliyet, 1 Şubat 1979; 13) İlhan Darıncıoğlu, Ortadoğu, 19 Kasım 1979; 14) İsmail Gerçeksoz, Ortadoğu, 4 Nisan 1980; 15) İmit Kaftancıoğlu, TRT, 4 Nisan 1980; 16) Muzaffer Seyfioğlu, Trabzon, 15 Nisan 1980; 17) Recai İnal, Demokrat, 22 Temmuz 1980; 18) Mevlüt Işık, Türkiye, 1 Haziran 1988; 19) Sami Başaran, Gazete, 7 Kasım 1989; 20) Kamal Başaran, Gazete, 14 Kasım 1989; 21) Seracettin Müftüoğlu, Hürriyet (Nusaybin), Haziran 1989; 22) Çetin Emec, Hürriyet, 7 Mart 1990; 23) Taran Dursun, 2000'e Doğru ve Yüzyıl Dergisi, 4 Eylül 1990; 24) Gündüz Etli, 1991; 25) Halit Güngen, 2000'e Doğru, 15 Şubat 1992; 26) Cengiz Altun, Yeni Ülke, 24 Şubat 1992; 27) İzzet Kezer, Sabah, 23 Mart 1992; 28) Bülent Ülkü, Körfez'e Bakış, 1 Nisan 1992; 29) Mecit Akgün, Yeni Ülke, 2 Haziran 1992; 30) Hafız Akdemir, Özgür Gündem, 8 Haziran 1992; 31) Çetin Abubay, Özgür Halk, 30 Temmuz 1992; 32) Yahya Orhan, Özgür Gündem, 1 Ağustos 1992; 33) Hüseyin Deniz, Özgür Gündem, 10 Ağustos 1992; 34) Musa Anter, Özgür Gündem, 20 Eylül 1992; 35) Hatip Kapek, Hürriyet (Mazıdağı), 18 Kasım 1992; 36) Namık Tarancı, Gerçek, 20 Kasım 1992; 37) Uğur Mumcu, Cumhuriyet, 24 Ocak 1993; 38) Kemal Kılıç, Özgür Gündem, Yeni Ülke (Urfa), 18 Şubat 1993; 39) M. İhsan Karakaş, Silvan Gazetesi, 13 Mart 1993; 40) Ercan Gürel, Hürriyet Haber Ajansı (Bergama), 20 Mayıs 1993; 41) Rıza Güneşer, Halkın Gücü, 14 Temmuz 1993; 42) Ferhat Tepe, Özgür Gündem (Bitlis), 9 Ağustos 1993; 43) Muzaffer Akkuş, Milliyet (Bingöl), 20 Eylül 1993; 44) Nazım Babaoğlu, Özgür Gündem, 12 Mart 1994; 45) İrol Akgün, Devrimci Çözüm, 8 Eylül 1994; 46) Onat Kutlar, Cumhuriyet, 11 Ocak 1995; 47) Seyfettin Tepe, Yeni Politika (Bitlis), 22 Ağustos 1995; 48) Metin Göktepe, Evrensel, 9 Ocak 1996...

2. DÜNYA SAVAŞI'NIN KISA BİR ANATOMİSİ (3)

Hitler'i Rus kışı mı yendi?

Oturan ADAM

Hitler'i Rus kışı yendi! Bugün emperyalist burjuvazi-nin yaptığı en yoğun propagandanın biri budur. Emperyalistler bu savlarını güçlendirmek için çeşitli filmler yapıp (Stalingrad filmi gibi) kitleyi bu yönde şartlandırmaya çalıştılar. Elbette onların amacı Sovyet Kızılordu'sunun zaferini küçültmek amaçlıydı. İnsan, ister istemez sormak lüzümünü hissediyor. "Baylar, Naziler kışın mı saldırdı?" Yine "Baylar, Naziler'e karşı çamurlar mı, kar mı savaştı? Eline silah alarak?"

Elbetteki bu basit, ama yüzüstüce propagandaya, askeri ve stratejik açıklamalarla cevap vermemiz gerekmez, ama hiç bir cevap vermesek de olmaz.

En iyisi mizahi iki cevapla karşılık verelim tüm bunlara.... Bektaşî'nin evine bir gün hırsız girmiş, ne var ne yok almış götürmüş. Bektaşî sabaha karşı gırtlığa kadar sarhoş evine gelmiş ki ne görsün, ev tamtakır. Doğru Kadı'nın evine koşmuş. Çalmış kapıyı, nöbetçiler Kadı'yı uyandırmışlar ama Kadı rahatsız edilmekten kızgın, burundan soluyor. Bektaşî'ye bakmış. Ve "Evin pencerelerini kapatmış mıydın?" diye sormuş. Bektaşî "Kadı bey bu sıcakta pencere kapatılır mı? hani havalansın diye..." lafı bitirmeden Kadı nöbet-

çilere seslenmiş "Yıkın bu zındığı falakaya, pencere kapatmazsın haa...40 değnek vurun" demiş. 40 değnek yemiş Bektaşî. Kadı yine sormuş "Komşuları, ben evde yokum, benim eve dikkat edin diye uyardın mı?" demiş. Bektaşî "Hayır efendim" demiş. "Yıkın bu zındığı yere, 20 değnek daha vurun" demiş. "Evi bekleyen köpeğinde mi yok, vurun 15 değnek..." Sorular sayısını gittikçe arttırmış. Bektaşî bütün bu değnekleri yedikten sonra, Kadı "bırakın deyyusu gitsin" demiş. Bektaşî zorla kalkmış yerinden, ayakkkabıları elinde tam kapıdan çıkarken "Sayın Kadı efendi bağışlayın ama size bir şey soracağım" demiş. Kadı "sor bakalım" demiş, kızgın kızgın. "Yahu demiş şu benim evi soyan hırsızın hiç mi suçu yoktu?"

Bizde mecazi anlamda soralım, eğer Nazileri Rus kışı ve soğuğu yenmişse, Kızılordu'nun hiç mi bir kişisi yoktu orda?...

İkinci mizahi cevap şu:

Yanırmıyorsam bundan 10 yıl önceydi. Trabzonspor Avruga'nın bir takımıyla maç yapıp ağır bir yenilgiye uğamıştı. Türk spor yorumcuları hemen, Türklüğü kurtarmak için yoruma girişmişlerdi. Bir kısmı şöyleydi. "Efendim yağmur yağmıştı, saha çamurdu. Futbolcularımız koşamamışlardı", bir diğeri "Yağmur yağdığından top o kadar ağırlaşmıştı ki, futbolcularımız to-

pa vurdukları zaman, top yerinden güçlükle oynuyordu..." vs vs. Bu sırada yalnız birisi (ismini hatırlamıyoruz), "iyi ama birader, bizim futbolcuların oynadığı saha ile top farklı farklı mıydı? Biz aynı topla aynı sahada oynamadık mı?" demez mi, kıyamet koptu. Belki de vatan haini ilan edildi bu yorumcu, bilmiyoruz. Ama bildiğimiz, çok iyi bildiğimiz bir şey var ki Nazilerle Kızılordu aynı sahada kapıştılar, aynı çamurlar, aynı kar içinde ve aynı topla (yani silahlarla, hatta Naziler askeri olarak Avrupa'nın en modern silahlarıyla ve bütün faşist kampın askerleri onlarla beraberdir. Dahası batılı emperyalistlerde gönüllü amigoluklarını, propagandistliklerini yapıyorlardı) oynadılar. Birde şunu ekleyelim: Naziler yalnız kışın mı savaştılar? Yaklaşık dört yıl sürdü bu savaş Sovyetler Birliği sınırında. Bu dört yıl içinde hiç mi yaz, ilkbahar yoktu?

Açık ki bu propaganda ile hedeflenen Sovyet Kızılordusu'nun muazzam başarısı, çelik yumruğu, basit hesaplarla küçümsenmeye çalışılıyor, emperyalistler tarafından.

Gerçeği Nazi genaralinden dinleyelim:

Genaral Blumentritt:

"Rus askerlerinin davranışı, bu ilk büyük savaşta bile (Minsk savaşı) eskiden yendiğimiz Polonya'lıların ve batılı müttefiklerin tam tersiydi. Ruslar kuşatıldıkları za-

man bile direniyor ve dövüşüyorlardı."

Nazi Generali Kleist:

"İstilanın Rusya'da siyasi bir kargaşalık doğuracağı ihtimaline dayanıyordu en çok...Stalin'in ağır yenilgilere uğradığı takdirde kendi halkınca atılacağı inancına büyük umutlar bağlanmıştı. Bu inancı Führer'in (Hitler'in) siyasi danışmanları kıskırtıyordu."

Nazi Generali Rundstedt'in konuşması daha anlamlıydı:

"Rusya konusunda yazılanların hepsinin yalan olduğunu anladık." (italik benim)

Nazi genarellerinin Nürnberg mahkemelerindeki bu açık itirafları uzar gider. Demek emperyalistlerin propaganda yaptığı gibi, Naziler'i yenen "Bay Çamur" değil, veya "General Kış"!! Nazileri yenen muhterem Kızılordu ve Sovyetler Birliği halkıdır!!

Ve gene Naziler geri çekilip kaçmaya başladıklarında, arkalarında, 30 milyon ton kar ve çamur değil, 30 milyon Sovyet yurttaş ölüsü duruyordu, bu kavganın bedeli olarak! Emperyalistler yalanlarla ve tarihi çarpıtarak kendilerine "şan" ve "şöhret" kazanma peşindeler. Evet beyler, bu savaşta "şan"(!) ve "şöhretiniz"(!) var o da Hiroşima ve Nagazaki'deki masum, savunmasız, kadın, çocuk, yaşlı, genç, asker-sivil demeden yaptığınız katliamla kazandığınız ve yüzünüzü gösterdiğiniz vahşetin şöhretidir.

NAZİLER UKRAYNA'YA SALDIRIRKEN ASKERİ BİR HATA MI İŞLEDİLER?

Burjuva tarihçilerinin (emperyalistlerin propagandistliğini yapanlardır kastettiğimiz) ve askeri stratejistlerinin, Sovyetler Birliği halkının ve Kızılordu'nun ve tabi Stalin'in kazandığı bu muazzam ve görkemli zaferi küçültmek için söyledikleri ikinci ve aslında bir "parça ciddi" (ilk teze nazaran, şu "bay

kış" tezini kastediyoruz) sav budur. Yani "Hitler eğer Ukrayna'nın buğdayı ve Kafasya'nın petrolüne saldıracağı yerde, bütün gücüyle Moskova'ya saldırıyorsa, Sovyetler çökerdi. Naziler böyle yapmakla hata işlediler ve Stalin bu hatayı iyi görüp kullandı." Ve tabi söylemek istenen, Naziler askeri hatalarının kurbanı oldular. Söylenen bu.

Bu satırların yazarı roman yazarı değildir, onun için bay emperyalistlerimiz kadar "hayal gücü" yok. Fakat madem ki taktik ve strateji adına böyle mizahi şeyler konuşuluyor, bizde yoksul fantaziler ileri sürelim savaş ve strateji adına.

Peki, eğer Hitler Moskova'ya karşı tek cephede savaşmak için bütün gücünü (aslında ana karargah - Naziler'in- zaten Moskova önündedir. Ama sanki...teziyle tartışıyoruz ya...) Moskova önüne yığsardı...

Biz de bu burjuva tarihçilerine şöyle diyelim. Stalin'de o zaman gerek Leningrad gerek Stalingrad gerekse de Kafasya'daki gücünü hemen Hitler'in önüne yığsardı... Ne olurdu?

Öyle ya bu savaş ve milyonlarca insan çatışıyor bu arenada, bir tek adam değil ki bir yere saklayıp sonra saldırırsın. İstihbarat, lojistik destek, askeri teçhizat (tank, top, uçak...) hepsi karşı karşıya... Doğaldır ki Kızılordu düşmanın stratejik saldırı noktalarına göre kendini biçimlendirecek, öyleyse daha ne demeye kamını yırtarcasına, kasıklarını çatlatırcasına olmadık hayaller ileri sürüyor emperyalistler? Arzuları, Kızılordu'nun kazanımlarını küçümsemek. Unutmayalım 9 milyon askerle saldırıya geçti Hitler, bu az biraz güç olmak bir yana, Birinci Dünya Savaşı'nda çarpışan bütün askeri güçlerin sayısal yekününden çok daha fazla bir güçtür bu, insan sayısındır. Daha ne olsun.

İşin doğrusu şu:

Hitler Moskova önlerinde durdurulduktan sonra, Stalingrad ve Kafasya'ya saldırıya geçti. Üstelik Hitler, batılı emperyalistlerden ve

onların stratejisyenlerinden çok daha akıllıydı.

Nedeni şuydu:

a) Hitler, Sovyetler Birliği'ne saldırdığı Haziran 1941'de, bu savaşın uzun bir savaş olacağını batılı emperyalistlerden iyi gördü. b) Stalingrad'ın alınması halinde Ukrayna buğdayının, ordusunun savaşı sürdürmesi açısından zorunluluğunu biliyordu. Aç ayı oynamaz derler ya öyle.

c) Kafkas petroleri ise, Sovyetler Birliği'nin yıllık petrol ihtiyacının yüzde 95'ini karşılıyordu. Bu petrol kuyularının Naziler'in eline geçmesi halinde, Sovyetler Birliği ve Kızılordu en büyük lojistik desteğini kaybedecek ve uzun süreli bir savaş göze alamayacaktı Naziler'e göre.

d) Petrol ele geçirildiğinde, Sovyetler Birliği'nin uçak, tank ve çoğu fabrikalarının otomatikmen stop edeceği hesapları yapılıyordu.

Bu stratejik saldırının neresi yanlış? Bizce çok yerinde ve ustaca düşünülmüş bir askeri bakış açısı. Lojistik destek olmadan, bırakalım düzenli orduların savaşını, gerilla savaşı bile yürütmek mümkün değil, emperyalistler bunu bilmiyor mu? Bilmez olur mu o talancı kutlar, eğer bilmeselerdi, mesela İngilizler sömürgeleri Hindistan'ı, Birinci Dünya Savaşı'nda Ortadoğu'daki Hint'e giden yolu kapamak ve petrolün üstüne oturmak için başta Kürdistan'ı tampon bölge yapabilmek için üç ayrı bölgeye ayırarak, üç ayrı siyasal statü vererek, Hindistan yolunu kesmek için binlerce kilometre ötede "güvenli bölge" yaratma peşine düşmemiş miydi? Gene İngiliz emperyalistleri, Naziler kendilerini de ısırdığında apar-topar Mısır'da Suveyş Kanalı'na yığınak yapıp Hindistan yolunu kesmek için nefes nefese oraya koşmamış mıydı?

Ne gerek var uzatmaya. Naziler'in askeri stratejilerinde bir yanlışlık yok. Aksine çok uzmanca düşünülmüş saldırılar var. Dünya em-

peryalist sisteminin inatla, görme-
mek için gözlerini kapattığı gerçek,
proletaryanın şahin yuvasının ve
dünya kızıklarının kavgaya, ülkesi-
ne, sosyalizme olan yıkılmaz tunc-
tan olan cesaretlerini ve halklara
olan güvenidir.

Tutsak düşen bir Nazi pıdot şö-
le diyor:

"Çalışan büyük halk kitlelerini
havadan gördüğüm zaman büyük
aşkınlık geçirdim."

Evet yeni insandı bu, sosyalist
kültür ve Marksist ideolojiyle do-
natmış yeni insan!

Onun için, Sovyetler Birliği'nde
çarpan, kapitalist ülkelerde oldu-
ğu gibi, yalnız askeri güçler değil,
bütün bir halk savaşıyordu, faşist
cepheye karşı...

Sanatçılar, edebiyatçılar, müzisyen-
ler, profesörler, doktorlar, öğ-
renciler... ellerine orak geçiren tar-
laya koşuyor, ekin biçiyor, makina-
ları sökmeye yardım ediyor.

Ve ünlü mizahçılar radyolardan
Nazi fıkraları anlatıp o savaş içinde
bile gülecek birşeyler bulup halka
moral veriyorlardı. Bütün bir hal-
kın savaşıydı bu savaş ve sosyaliz-
min yarattığı yeni insan tipi buydu.
İhtiyaç nerde, Sovyet insanı oraday-
dı. Cephe, tarlada, sabotajda...

Hitler bile şaşırıp kalmış mıydı:
"Bir kadın, nasıl, Nazi tankları içine
düşün diye, kan ter içinde çukur
kazandı?" İşçilerin, söküp cephe ge-
risinde yeniden inşa ettikleri fabri-
kalar bir tek gün olsun üretimini ak-
satmadığını coşkuyla birbirine söy-
lediği bir savaş!

Ülkesini, rejimini, yönetimini
sevmeyen insanların vereceği bir
savaş değildir bu. Ve muhteşem di-
reniş sonucudur ki gerek Varşova
gettosu, gerek sivil direniş güçleri
cesaret ve kuvvet olarak Naziler'e
karşı Avrupa'nın birçok yerinde
saldırıya geçtiler. Umutsuzluk, Kızıl-
ların heybetli direnişiyle umuda
dönüştü. Ve bundandır ki, Avru-
pa'nın bir çok ülkesindeki halklar
silaha sarıldılar ve kendi ülkelerin-
de bile Kızılardan saygı ve sevgiy-

le söz ediyorlardı. Biliyorlardı, gün-
kü insanlığın geleceği onların elle-
rinde!

NEYDİ 5. KOL?

Kısaca şöyle tanımlayalım... ve
sonra da açmaya çalışalım içeriğini.
5. kol: bütün emir ve direktiflerini
faşist kamptan -Özellikle Nazi Al-
manyası- alan, hatta maaşlarına bi-
le, bunun karşılığında kendi ülke-
lerinin askeri siyasal surları dahil hep-
sini faşist kampın emrine veren ve
faşist kampın aynı örgütlenmesini
ve propagandasını kendi ülkelerin-
de yapan grup ve partilerine İkinci
Dünya Savaşı'nda verilen isim. Bu-
günkü adıyla "Gladio" ya da Kontra-
Gerilla! Bugün bu örgütler de bütün
direktiflerini CIA'dan almaktalar.
Ve kökleri 2. Dünya Savaşı'na ka-
dar uzanmakta...

5. Kol'un görevi sadece istihbarat
ve propaganda ile sınırlı değildi,
aynı zamanda Naziler'in ve faşist
kampın politikası doğrultusunda
hükümet darbeleri yapmak, hükü-
metleri çalışmaz duruma getirmek,
sabotajlar düzenleyerek komünist-
lerin üzerine atmak, komünist korku-
su ve avı...yaratmak gibi birçok
iş üstlenmişlerdir. Fransız eski ha-
vacılık bakanı Pierre Cot, "İhanetin
Zaferi"nde şöyle yazıyordu: "Fa-
şistlerin ülke içinde ve genellikle
ordu içinde kendi aletleri vardı. An-
ti-komünist ajitasyon, arkasında
Fransa'yı felç edecek ve Hitler'in
işini kolaylaştıracak büyük siyasî
komplonun hazırlandığı bir sis-
temdesiydi. 5. Kol'un en becerikli
aletleri...Weygand (Fransız genarali
bn), Petain (Hitler Fransa'yı işgal
ettiğinde yardımcılarının dolaylı
Fransa Başbakanı yapıldı. Savaşın
sonra kurşuna dizildi. bn) ve La-
val'dı. 12 Haziran 1940'da Tours
yakınlarındaki Cange'de toplanan
bakanlar kurulunda Genaral Wey-
gand, hükümeti savaşa son vermesi
için zorladı. Başlıca tezi, Paris'de
komünist bir devrimin patlak ver-
miş olduğuydu. Komünist Parti Ge-

nel Sekreteri Maurice Thorez'in
şimdiden Başbakanlık sarayına yer-
leştirildiğini açıkladı. İçişleri Baka-
nı Georger Mandel, Paris şefine
derhal telefon ettiğinde O. Wey-
gand'ın açıklamalarını yalanladı.
Şehirde hiç bir terslik yoktu, halk
sakındı... Çöküntünün karmaşası
içinde iktidarı ele geçirir geçirmez,
Petain ve Weygand, Laval ve Dar-
lan'ın yardımıyla hızla politik öz-
gürlükleri bastırmaya, halkı sustur-
maya ve faşist bir düzen kurmaya
giriştiler..."

Avusturya'daki Nazi 5. Kolunun
çalışmaları Fransa'dakinden farklı
değildi. Seyss-Inguart önderliğinde
Avusturya Naziler'i 1937 yılından
beri aktif olarak faaliyet göstermek-
teydiler. Seyss, aha sonra güvenlik
bakanlığı ve polisin sorumluluğuna
kadar yetkiler alarak gücünü pekiş-
tirdi. Avusturya Naziler'i bütün di-
rektiflerini Goring ve Papen'den
alıyorlardı. Tabii rüşvetlerini
de... Öyle ki, Hitler Avusturya'ya
saldırdığında daha Viyana görün-
meden, Avusturya Naziler'i işi bi-
tirmişlerdi bile. Bakanlık binaları
Naziler'ce sarılmış, bakanlıkların
irtibat hatları kesilmiş, sokaklar da-
hil her türlü hükümet organı Naziler
tarafından işgal edilmişti. Ve Hit-
ler'e bir tek iş kalmıştı; el sıkışmak
yeni Nazi yönetimiyle ve de yeni
Avusturya yetkilisini tayin etmek.
Bu adam Seyss-Inguart'dı elbette.

Aynı senaryoların bir benzerini,
Çekoslovakya'daki Süddet Alman-
ları Partisi'nde de (Naziler kurmuş-
tu bunu da) görmek mümkün. Po-
lonya'da Danzing Almanları, Nor-
veç'de Quisling...gibi.

Nazi örgütlenmeleri ve 5.
Kol'un faaliyetleri sırf bunlarla sı-
nırlı değil. ABD ve İngiltere'de de
5. Kol'un faaliyetleri alabildiğine
güçlü. Fakat gerek ABD gerekse
İngiliz emperyalistleri Normandiya
çıkarmasından hemen önce, diğer
ülkeler gibi arkadan, içten darbe ye-
memek için bütün Nazi partilerini
ve gruplarını kapatıp, elamanlarını
tutukladılar.

Burada şöyle bir kıyaslama yapmak mümkün mü acaba? Eğer Sovyetler Birliği'nde 1936-38 mahkemelerinde Troçkist darbeciler ayıklanıp yargılanmasaydılar, Hitler karşısında Sovyetler Birliği'nin bir başarı elde etmesi mümkün olur muydu? Unutmayalım! Hitler Almanya'sının Sovyetler'e karşı açık savaş çağrılarını yaptığı ve faaliyetlerini, varlığını buna dayandırdığı yıllardır bu yıllar. Çok nazik tarih şartlarında ve kargaşalık içinde geçmektedir o günler. Ve Troçki Meksika'dan açık Dördüncü Enternasyonalistler'in yakında Sovyetler Birliği'nde iktidarı ele geçireceği'ni yazmakta, oğlu Sedorov ise Almanya'da faaliyet yürütmektedir rahatlıkla. Hem de "Yahudi" olmasına rağmen. Nazi iktidarında Sedorov'a tanınan imkanlar bugün artık açıklığa kavuşmuştur. Sovyetler Birliği Komünist Partisi ve Stalin, bu gelişmeleri yerinde değerlendirdi ve komployu açığa çıkardılar. Böyle bir temizlik hareketi olmasaydı, yani sağlam bir cephe gerisi, birlik içinde kenetlenmiş güçlü bir kumanda merkezi (Parti) olmasaydı, Sovyetler Birliği'nin Naziler karşısında zafer kazanması mümkün değildi diye düşünüyoruz. İşte Fransa, işte Noveç, işte Avusturya ve işte Çekoslovakya'nın sonu...Durum gün gibi ortada değil mi?

Akıllı bir adam yalnız kendi başından geçen olaylardan tecrübe almaz, diğer yaşanmış olaylardan, başkalarının başından geçen tecrübelerden de yararlanan adama akıllı adam derler...

Moskova duruşmaları (1936-38) yerinde, gerekli, zorunlu bir tavrıdır. Şartlardan kopuk bir değerlendirmeye duygusal bir yönelime sevk eder bizi, bu da cehenneme giden yoldur...Hiç eleştirimiz yok mu bu mahkemelere. Var. Sanıklar suçlarını açıkça kabul etmelerine rağmen idama gönderilmeleri tasvip edilecek bir durum değildir. Bu satırların yazarı, suçları ne olursa olsun idam cezalarına karşıdır. Evet, Sosya-

lizmde'de...

"İSKİT TAKTİĞİ" NEDİR?

Bu adlandırmayı ilk yapan Herodot'tur. Böyle der tarihin babası Onları'nın savaşına. Onun dilinden anlatmaya çalışalım: İsa'dan önce (İÖ) 521-486 yılları arasında yaşamış olan ve tarihteki Med(Kürt) devletini yıkıp ve dünyadaki ilk imparatorluğu kuran Pers imparatoru, krallar kralı Büyük Darius bütün Ortadoğu'yu Anadolu'ya, Makedonya'ya kadar yenerek bütün kraları kendisine bağlamıştı. Bağlamıştı bağlanmasına ama, bir derdi vardı, o da iki de bir Kafkaslar üzerinden gelip Pers İmparatorluğu'na umulmadık saldırılarda bulunan bir insanlar yığını vardı. Bunlar vurup çekiliyor, hızla gözden kayboluyorlardı. Darius'a göre bu adamları haklamak namus meselesi halini almıştı. Bir gün, güçlü ordu hazırlayarak İskit ülkesine (Rusya'ya) saldırıya karar verdi. Uzun ve yorucu bir yolculuktan sonra Rusya'ya girdi. Girdi girmesine de karşısında savaşacak kimse bulamadı. Karşısındaki bu hayalet savaşçılar durmadan geri çekiliyorlar, hem de Darius'un eline işe yarar hiç birşey geçmesin diye bütün kullanacak şeyleri de beraberinde alıp götürüyor, ağaçlarda bile meyva bırakmıyorlardı. İş bununla kalsa iyi, bir de gölleri, nehirleri zehirliyorlar, Darius'un ordusu içecek su bile bulamayacak duruma geliyordu. Darius bu hiç görmediği düşmanların peşinden gide gide, hiç savaşmadan ordusunun yarısını açlıktan ve susuzluktan kaybetti. Geri dönmeye karar verdiğinde ise bütün köprülerin imha edildiğini gördü. Köprülerin yıkılması perişan oldu. Köprülerin yıkılması lojistik desteğini kesmişti. Onun için daha fazla da ilerleyememişti zaten. Gerçi geri dönmek daha ayrı bir dert olmuştu, ama döndü. Ordu adına elinde bir şey kalmamıştı. Ha-

ni kapağı zor attı derler ya! Ülkesine dönüşü öyleydi. İskitler hiç istisini bozmadan Pers ülkesine yine saldırılarını sürdürdüler.

Darius'u bu karnın ağrısı mı öldürdü bilmiyoruz. Ama Hitler'i öldüren bir taktik de Rusya'da bu oldu. Stalin İskit taktikleriyle hem Naziler'in lojistik (lojistik: Askeri birliklerin taşınması, giyinmesi, beslenmesi, biten askeri malzemelerin yeniden takviye edilmesi, cephede savaşan askeri güçlere ikmal ve takviye...) desteğini kesti hem de kuşatmaya-kuşatma taktiği uygulayarak iki cephede kendini (ön-arka) savaşmak zorunda bırakan "Yıldırım Savaşı" taktiğine karşı, karşı taktikle cevap vererek Nazileri de hem cephede savaşmaya zorlarken, cephe gerilerinden tecrit ederekte yeni kuvvetle beslenmelerini önledi.

Elbetteki Stalin savaşı yalnız düzenli ordular savaşıyla sınırlamadı. Yerel milis güçleri, partizan savaşıyla Naziler'i diğer bir taraftan yıprattı. Bu partizan savaşı yürüten savaşçılar, barış yıllarında eğitilmiş, savaşa hazırlanmış sabotör (sabotajçı) ve gerilla savaşına hazırlanmış güçlerdi.

STALİN BOĞAZLARI MI İSTEDİ?

Biliyorsunuz Türkiye Cumhuriyeti devletinin yarım asırdır temcit plavı gibi, her komünizm rüyası görüp histeriyle kan ter içinde uyandığında önümüze sürdüğü propagandalardan biri de bu; Stalin Boğazları bizden istedi" nakaratı. "TC", yalandan kimse ölmemiş nasıl olsa, mantığından felsefesinden hareket ettiği için onun nezdinde yalan mübattır. Fakat, bu yalan da da bir parça merhamet olsa hadi neyse, bu yalan resmen ayı yalanı fütursüz ve kaba demek zorundayız. Hiçbir kılıfa sığar yanıda yok. Hani herkes zorda kalırsa yalan söyler, söyler de bu kadarda pes doğrusu.

ABD Başkanı Truman yatmadan

Önce her zaman karyolasının altına bakarmış komünizm geldi mi acaba? diye. TC'de Boğazlar'a her baktığında efkarlanıyor. Başlıyor komünizm sendormu.

Aslında TC'nin bugüne dek (1920'den 1995'e) söylediği, yazdığı yalanların yanında bu yalan devde kulak bile değildir. Gelelim o yıllara.

TC, SOVYETLER BİRLİĞİ'NİN SAYESİNDE KURULDU

Önce bu başlığı yanlış anlamayı önleyelim. Sovyetler'in o dönem TC'ye (Ankara devleti) yaptığı sayısız silah ve para yardımından dolayı değildir bu sözümüz. Tam aksine Sovyetler Birliği'ne Ekim Devrimi sonrası saldırıya geçen İngiliz, Fransız... emperyalistleri tam bir bozguna uğrayıp gerisin geriye ricat edince, emperyalistler 1919'dan beri kendilerine yaltaklanıp, açık çek uzatan Kemalistler'in elini tutmak zorunda kaldılar. TC, emperyalistlerin hüsrana biten aşklarının günah çocuğu olarak dünyaya geldi. İngiliz temsilcisi Lord Curzon'un Lozan Konferansı'nda önce söylediklerinden (Sevr Antlaşması ve diğer demeçler) çark etmesinin nedeni, elde emperyalistler için başka seçenek kalmayışından ötürüdür. Sovyetler Birliği karşında yenilgiye düşen emperyalist güçler, TC'nin yeni oluşumuna ses çıkarmayıp destek verdiler. Ankara hükümetine (aslında hükümet kavramı bile o gün için tartışma götürür) karşı herhangi bir savaş açma yerine (belki bu tavır Ankara hükümetini Sovyetler'in kucağına iter korkusuyla) onu kazanmayı ve Sovyetler Birliği'ne karşı bir tampon ülke, sıçrama tahası olarak tutmayı tercih etmelerinden dolayı TC kurulabildi. Ve "Kurtuluş Savaşı"(!) denilen savaş bir Türk-Yunan savaşı olarak kaldı. Olmayan, palavra savaşların senaryoları masa başlarında üretildi, okullarda tükettirildi. Ve ne keramet, ne

hikmet-i Hüda ise bugün resmi devlet istatistiklerinde bile tantanalarla ve yalanla süslenmiş "görmekli, dört yıl süren kurtuluş savaşında"(!) ölü sayısı 9.300 (Dokuz bin üçyüz)dür. Bu hesaba göre, yani görmekli, şanlı kurtuluş savaşında dört yılda 9.300 kişi öldüğüne göre, yılda en az 5.000 (beşbin) kişi öldüğü düşünülürse desene ki Türkiye'de kıyamet kopuyor! Aslında TC'nin böyle söylemesi lazım. Ama TC şöyle diyor: "Bir kaç terörist". Eğer yılda 5 bin kişinin öldüğü savaşı bir kaç kişi yapıyorsa, (ki bu propaganda da sineği doyuracak kadar bile yem yoktur) bu kıyaslamayla Kurtuluş Savaşı gerçeğini kıyaslamayı da varın siz yapın.

LOZAN VE MONTRÖ

Ve inanır mısınız, gerek Lozan(1923) gerekse de Montrö (1936) antlaşmalarındaki "Boğazlar Sorunu" tartışıldığında Sovyetler Birliği bu her iki antlaşmada da TC'nin yanında oldu, ona destek verdi. Bu öyle bir hale geldi ki, bazen çığından çıktı gerek Lenin gerekse de Stalin dönemlerinde. Her ulusun kendi kaderini kendi tayin etme noktasında verilen destek normal karşılanırken, Sovyetler Birliği'nin yaptığı propaganda bu boyutu aşmış, Lenin ve Stalin döneminde artık methiyeler dizme "yeni tip demokratik bir devrim" -Lenin- "Milli burjuva ve anti-emperyalist bir hükümet" -Stalin- demeye kadar işi götürmüşler ve bu yanlış pragmatist (faydacı) değerlendirme Mustafa Suphi'den bu yana birçok komünist ve devrimcinin Kemalizm'in kuyukçuluğuna soyunmalarına neden olmuştur. Ve bu kuyrukçuluk, gene başta Mustafa Suphi olmak üzere birçok devrimci ve komünistin hayatına mal olmuş ya da sağa çark etmelerinin ülkemiz toprağında gordiyomu olagelmış ve bu teslimiyet "şeref" olarak gösterilirken, ne yazık ki kaynak olarak da Lenin ve Stalin'in bu yanlış tespit-

lerine dayandırılarak aklanmaya çalışılmıştır. Bugün hala Lozan Antlaşması gibi emperyalizme sorgusuz sualsiz teslimiyet ve bağımlılığı savunan anlaşma, Sovyetler'in yanlış dış politikası yüzünden anti-emperyalistlik adına bazı devrimci çevreler tarafından savunuluyorsa, bu gözü kapalı Sovyet politikasına olan güvenden kanaklanıyor. Kötü olan güven ve inanç değil, sorgusuzluk, körükörüne itaattir. Bir kere önder ya da komünist sıfatını hayatı ve pratiğiyle hak etmiş bir kimseye "hiç hata yapmaz" mantığıyla yaklaşmak, materyalizm adına modern idealizmdir! Devrimin ustalarının, proletaryanın önderlerinin hata ve hatalar yaptığını gördünce apışıp kalkan ve toptan reddeden inkarcı kafalar ise kendilerine yeni tanrılar ararken hiç doğmamış, hiç yaşamamış birini bulmak zorundadır. Hata insana mahsus bir şeydir çünkü. Doğrusunu ve yanlışlarını Bedreddince tartma şartıyla tabiki. Mizahi bir yorumla bitirelim burayı; Lenin diyor ki "devrim çocuklarını yer" doğru mudur bu? Biliyoruz, birçok güzel insan eğer Lenin diyorsa doğrudur diye imzayı basacak. Pek o zaman biribirimizi yiyelim. Öyle ya, Lenin yalancı çıkmamış? Ama biliyoruz, halk için dövuşen kimse bunu böyle ele almaz. Çünkü diyalektik içinde ele alıp değerlendirmek gibi bir niyetimiz olmazsa, her fikir fukarasını istediği yöne çekip alacağı ve yolunu tutacağı "bi cümle, bir kaynak" bulmak mümkün Marksist terminolojide. Mark sizm'in ustaları tanrılara sava açanlardı, tanrısallaşmak isteyen değil.

Bu görmekli insanlara kimsenin böyle bakmaya hakkı olmadığı düşüncesindeyiz...

Tartışılmadan karara bağlanan her şey (çok özel şartlar hariç) gericiğin değirmenine su, halkın geleceğine ise zarar verir. Ve bir Afrika ata sözü der ki; Gizlenecek suç, örtecek ayıbu olmayanlar hiçbir rüzgardan korkmaz!

KOLEKTİF

ÖZGÜR BİR DÜNYA YARATMAK İÇİN DAHA FAZLA DEVRİM!

Kendine Güven ve Yürü!

★ ÇIKARKEN

★ Gelenekten ileriye
ve birliğe yönelim
BEHZAT AZAT

★ Kendine güven
ve yürü
UMUT ŞENGÜL

★ İnkarcılıktan
kaçınalım
OZAN VELİ

★ Ezbercilik,
götürdükleri ve
İboculuk
GÖKHAN KAYA

★ Ulusal sorun
BARAN PARÇACI

★ Sömürgecilik
ATA YADIGAR
FERHAT
KORKMAZ

★ Teori-pratik ve
örgüt sorunu
M. ZEKİ AYDIN

★ ÖDP
HALİL GÜREL

AGUSTOS '97 / UZUN YÜRÜYÜŞ ÖZEL BÖLÜM

Çılgılığı Geleceğin Derinliklerinde Yankılanan, Gelecek Kuşaklar Tarafından Hesaba Katılan Bir Yayıncılık Çalışmasının Parçası Olmak...

ÇIKARKEN

Hali hazırda hayatın akışına duruş gösterme, öğrenme ve birlikte üretme kimliğiyle mücadelesine ve üretimine bundan sonra da devam edecek olan *Uzun Yürüyüş*, bağrından, geleneğin sorunlarına başından beri arzuladığı ve adım adım ısındığı şekliyle, etraflı teorik açılımlar, perspektif sunumlar ve tarihi belgelerle geçmiş çalışmaları bugüne taşıma yönü yeni bir ürünle karşınıza çıkıyor.

Kuşkusuz sorulacak soruların en başında gelen, *Kolektif* hangi ihtiyaca karşılık olmak üzere yayın hayatına başlamıştır? sorusudur. Kendi başına, "Çıkarken"de söylenebileceklerin özünü oluşturmaktadır bu soru. Öyleyse bu nokta üzerinde durarak, sade ve somut açılımlar yapmak, acı ve istenilen olacaktır.

On altı sayılı *Uzun Yürüyüş* macerası bizi anlamaya, tanımaya, çapımızı, doğrultumuzu ifadelemeye, belli köşe taşlarını ve başlıkları oturma boyutuyla doğrulumu belirginleştirmeye ze-

min oldu. *Kolektif*, bu işlevi iletirmek istiyor.

Marksizm-Leninizm-Maoizm'in zenginliğini, eğiticiğini; sürekli yapılması gereken fakat bugün her zamankinden daha çok ihtiyaç duyulan dünyayı yorumlama ve bu yorumlardan elde edilen perspektiflerle sınıf mücadelesine yön verme olgusunun istenilen düzeyde yakalanması için birazda bu öğrenme sürecinde yoğunlaşılması, muhasebelerin, hiç değilse belli sunumların, etraflı doğrulamaların, yönelimlerin düzeyli çalışmalarla ortaya koyulmasını gerektiriyor.

Uzun Yürüyüş'te belli bir düzeyde, daha çok başlıklar halinde, girişler biçiminde ortaya koyulan noktaların açılması, daha oturaklı vurgulara doğru yönelmesi kendini hissettiren bir ihtiyaç. İşte *Kolektif* tam da bu ihtiyacı karşılamak için yayın hayatına başlıyor.

Kolektif, her ne kadar bir özel bölüm olarak çıksa da, esasta kendi çerçevesini ve derinliğini kendi öznelliğini belirlemiş, eğitici ve açıcı

kimi kaygılarla bazen çeşitli kaynakların aktarınlarına yer verebilecek olan, gelenek güçleri içinde, köklü bir bilimsel muhasebe ile ideolojik-siyasal ve örgütsel yenilenme derdinde olanların, devrimci özgürleşme hattın kabuğunu kırma, öğrenme, kurumlaşma, iktidarlama perspektifini benimseyen, bunu hayatla buluşturmaya çabala-yan Maoistlerle birlikte, ortak plan ve program doğrultusunda biçimlenecektir.

Bu en geniş devrimci kesimlerin çeşitli çalışmaları kendini kapatmak değildir kuşkusuz. Belir-lenen gündem ve doğrultuya katkıda, öneride bu- lunmak isteyen tüm birikimlerde kendisini ifade- lenebilecek, bu bizimde teşvik edeceğimiz bir öğrenme-öğretme pratiği olacaktır. Sadece mer- kezdeki gündemin yirmi beş yıllık gelenek tarihi- ni, pratiğini, programatik görüşlerini sorgulamak ve bu muhasebeden çıkarılan yönelimleri ortaya koymak olduğu; öneri, eleştiri ve değerlendirmeler- in ağırlıkla bu minvalde olmasının gerektiğidir anlatmak istediğimiz.

Kolektif; planlanan ve ön adımları Uzun Yürü- yüş'te atılan yeniden insanın derinleşmesi, köşe taşlarıyla çözümler ve perspektifler, ideolojik-si- yasal eğilimlerin ifade edilmesi misyonunu üstle- necektir. **Kolektif**, bu ihtiyaç doğrultusunda atıl- mış bir adımdır. Ve dünyanın yorumlanması ihti- yacının sürekliliği göz önüne alınarak, bu misyon sürekli taşınacak temel karakter niteliğindedir. İht- iyaçlar, dönem ve yönelimlere göre bu misyonu- nu renklendirecek, biçimlendirerek yola devam edilecektir.

Kolektif; genelde bilimsel sosyalizmin zengin- liklerinden, özelde geleneğin tarihinde üretilmiş, üzerinde kafa yorulmuş çeşitli çalışmalardan fay- dalanan, bu çalışmaların değerlendirildiği bir öğ- renme mevzisi olacaktır.

Kolektif; tali bir yön olarak, değerlendirilmesi elzem olan, eğitim ve bilgilenme yönüyle işlevli olacak çeşitli etraflı felsefe-psikoloji ve kültür-sa- nat çalışmalarının değerlendirildiği bir öğrenme mevzisi olacaktır.

Kolektif; geçmiş değerler üzerinde bir yükse-

liş, bir kendini aşma çabasıdır. Ne eskiyi tekrarla- mak ne de tümünden inkara yer yok bu çabada.

Amaç değişen konjonktüre uygun ideolojik- politik-pratik konumlanışı üretebilmektir. İnış ve çıkışlar taşıyan devrimci duruma müdahale et- mek, teori ile pratiğin birlikteliğini sağlamaktır.

Toplumsal farklılaşma ve ilerlemenin dinamik- lerini yeniden sarmalamanın, devrimci iktidarı tes- sis edebilmenin yollarını planlayan düşüncenin eyleminin sesidir.

Çağışı geleceğin derinliklerinde yankılanan, gelecek kuşaklar tarafından hesaba katılan bir ya- yıncılık çalışmasının bir parçası olmak... Uzun Yü- rüyüş'le başlayan yolculuk farklı bir kulvarda farklı bir ihtiyaca karşılık vermeye soyunuyor şimdi. Aynı yola çıkan yürüyüşün farklı araçlara ihtiyaç duyması, hayatın bir çok kulvarında yer alan pek çok devrimci dinamığın olmasındandır. Bunların hayatın içinde ortaklıklar yakalamasına köprüler kurmak yapılmak istenen; buluştur- makır dinamikleri.

Çağışı geleceğin derinliklerinde yankılanan bir dergi olmak, gelecek kuşaklar tarafından hesa- ba katılan bir dergi olmak, tarihe bir referans olarak devr olmak fena halde zordur. Derin bir sı- nıf duygusu, kavrayış, birikim ve perspektif iste- yen, kolektif çaba isteyen çetin ve şanlı bir sorun- dur bu. Mütevaziliğin cüretle kısıktıldığı, cüretin mütevazilikle terbiye edildiği karşıtların bütün- lüğüdür arzulanan kavga. **Kolektif**, her sayısı bir öncekiyle hesaplaşma ve aşma, aşarak yetkinleş- me, elden geldiğince geniş kitlelerle birleşme hat- tında ortaklaşma perspektifinin boy vereceği bir anlayışla yürümeye çalışacaktır.

Hayatın gürleyen devrimci dinamiği öğren di- yor. Öğren ve atıl enginliklerin üzerine!

Gerçek tarihin başladığı, toplumsal zenginliğin bardaktan boşanırcasına fışkırdığı büyük gelece- ğin şafak renkli bayrağı olmak buradan geçiyor.

Geleceği, rengini şartel kıvılcımından alan tu- tarlı, disiplinli özgürleşme bayrağıyla yüklenen emeğin haykırışıdır yankılanan....

KENDİNE GÜVEN VE YÜRÜ

UMUT ŞENGÜL

Sorunlarımızın çözümünde, nitel bir seviyeye ulaşabilmek belirleyicidir. Bu hem teorik betimlemelerin yeniden yeniden üretimi, hem de sürekli ve doğru bir pratik atılımı ortaya çıkarabilmek için gereklidir. Devrimin kapsamlı genel sorunları, somut güncel çözümlemeleriyle anlamlı hale gelirler. Bu çözümlemelerin kendileri ise, oluşturulacak engin düşünme yetilerine paralel, oluşturulacak pratik doğrulara dayanacaktır.

Devrimci aydınların işi; felsefemizi, entellektüel birikimin ötesinde bir işleve sahip olmayan salon söylemlerinden kopararak, yaşamın kılgsal işlevi içine çekmektir. Yani işçiyi, işçi olarak düşünür, konuşur kılabilmek; çelişmeleri ve yaşamın eskiyen ile yenisini kavrayabilmek olacaktır bu. Bununla da yetinmeyecek; bilinci örgütleyecek; statükoya, onun çürümüş tüm kurum ve kuruluşlarına karşı aksiyon içine çekecektir.

Bugün radikal solu yada daha uygun bir deyimle devrimci solu bombardımana tutan bir yığın aydın entellektüel var ki; bunların bir çoğunun kendi tutarlığı ve duruşuna dair hiçbir özeleştirel yaklaşımı yoktur.

Elbette ki devrimci, ilerici cephede eleştirilmesi ve düzeltilmesi gereken yanların varlığı önemli bir boyut oluşturmaktadır. Fakat bilinmelidir ki, bu düzeltme hareketinin kendisi de ancak, toplumsal pratik anlamda devrimci münvalde yürütenlerin işi olabilir ancak. Çünkü sorun, salt söylemlerin düzeltilmesi değil; yaşamın realitesinde kendisini bulan pratik durumların tepeden tırnağa yönlendirilmesi dir ki, bu da salt eleştiriyle mümkün değildir.

Bu türden yaklaşımların bir çoğu, toplumun en can alıcı sorunları karşısında tek bir laf etmezken; devrimci çevrelere bolca öğüt vermeyi hiç elden bırakmazlar. "Basmakalıplılık, dogmatizm, sekterlik, derinlikten yoksunluk" vb. gibi noktalarda eleştiriler gırla gider.

Bu konularda, haklı olmayan eleştirilerde, epeyce yoğunur. Fakat burada mesele; eleştiri sahiplerinin tutarsızlığı sorunudur. Birçoğu pratik boyutuyla toplumsal mücadeleden kopuk iken kimileri teorik boyutuyla dahi emekçi sınıfların çıkarlarını kavramaktan uzaktır.

Bunun böyle olmasının koşulları her zamankinden daha olgun haldedir. Devrimci teori ve pratiğin sorunları; öte yandan sistemin sindirme ve zor uygulamaların tırmanması giderek; reformizmi koşullamakta ve düzen içileşmeyi boyutlandırmaktadır. Bu durum egemen siyasetin, devrimcileri ocu yapmaya çalışan uygulamalarının yaşamı bulmasını güçlü kılmaktadır. Ve bu koro giderek büyümekte, kendisini ilerici gören bir çok çevreyi de kapsayabilmektedir.

Siyaseti inceltme adı altında, siyaset yapanlar, kimi kere öyle oluyor ki, toplumsal gerçeklikleri ağızlarına

dahi alamıyorlar.

Bütün bunlar sınıf dengeleri ve toplumsal güç olayını belirlemektedir. Dengeleri kendi lehine muazzam derecede bozanlar siyasette de onun diğer yansımalarında da etkili oluyorlar.

Emekçi yığınların devrimci aydınlanmasından yana tavır koyan ve toplumsal pratik alanda da buna uygun davranan aydınların görevi çok daha ağır ve yoğun hale gelmektedir. Elbette ki, dışındaki çevrelerden öğrenmesini de bilecektir, ama hiç bir zaman gerçek öğretmenin kitleler olduğunu unutmuyarak "Bunlarda kitlelerin bir katmanı değil mi?" diyeceksiniz belki. Elbette ki öyledir. Fakat, bizim, yığınların (halkın) toplumsal pratiğinden öğrenmemiz esas olmalıdır. Yani işçilerin köylülerin, işsizlerin, göçerlerin, işportacıların. Çünkü yaşam onların ellerinde şekilleniyor ve değiştirecek olan esas güçte onlardır.

İşte felsefemizin akacağı esas damarlar bunlardır. Devrimci aydınlar, emekçilerin sınıf bilinçli işçileridir. Onu şekillendirip doğrultmayı hedeflerler. Bunun için kendi ideolojisine ve bu doğrultuda şekillenen siyasal bilince güven esas alınmalıdır.

İyi bir kavrayış için ilk şarttır. Marksizm-Çeninizm-Maoizm'i bilmek, onu yaşamın realitesine sunarak sınamak, geliştirmek bu kavrayışın bağrında mümkündür.

Kendisine öz güveni olmayanın, uzun soluklu yobakluklar da dağ tutanlarında, puslu geçitlerde yürüyebilmesi zor, hatta olanaksızdır. Güven dediğimiz subjektif ve tanrısal bir buyruk değil tamamen maddi yaşamın doğru yorumundan çıkan bilinçli şekillenmesi olacaktır. Bilimsel sosyalizm tezini, bir çok iyi niyet ütopyadan ayıran temel kriter, toplumsal gelişmenin maddi devrimine inebilme ve onun tüm karşıtılarıyla kavranarak, geleceğin iktisadi modellerinin tarihsel süreçlerle ifade edilmesidir.

Yaşamı doğru bir yöntemle inceleyen ve yorumlayanın vargıları bilime tutunduğunda ve tarihin gelişme yasalarına uygunluk arz ettiğinde, güven olayıda en üst sınıra doğru tırmanacaktır. Yarını kazanmayı umut etmek, onu kazanmanın yol ve yöntemlerini somutlamaktan geçer. Tabi ki, salt teorik düzlemde bir genel doğruya vurgu yapmak kesinlikle yeterli olmayacaktır. Mesele, ikdidarın yolu dağlara yaslanmaktan geçer demek, bir doğrunun genel ifadesi olmaktan öteye gitmez. Asıl mesele, dağları ve ona tırmanacak onlarca, yüzlerce somut olguyu, karşıtlıkları, taktikleri yerli yerine koyabilmektir. Ayrıca bu doğruları güncel yaşamda ifadelendirmek, yığınların bilincinde işleyerek kuramsallaştırmak en önemli yanlardan biridir.

Başı dik dağların doruklarına göz dikenlerin, kendilerine ve siyasallarına güvenle bakmaları yerindedir. Bu

siyasi minval, olmazsa olmaz gibi bir gereklilikle kendisini dayatıyorsa, biz bütün hesaplarımızı bu doğrultuya uyarlamaya çalışırız.

Yığınların kendi deneyimlerinden yapacağı çıkarsamaları önemsemek, geniş kitlelerin demokratik alanlarına girebilmek ve yığın inisiyatifini alabildiğine geniş tutmak bu durumla çelişir değildir.

Özellikle de meselenin bu yanı, Maoistler açısından önem arz etmektedir. Güçlü bir öncü kurmay, kendisine dolayısıyla siyasi özcesine- güvenen ve bu güveni kitlelerine sunabilendir. Her politik kurum kendi rengini verecektir çocuklarına. Bu da demek oluyor ki, şekillenmelerin kendisinde belirleyici olan yönlendirme mekanizmalarıdır. Sağlam bir ideolojik temel üzerinde büyüyen enginliğin kendine güveni pek olur. Dolayısıyla da tartışmaktan, eleştirmekten korkmadan kendisini kitlesine sunabilir.

DEVİRİMİN YOLU DAĞLARA YASLANMAK ZORUNDADIR

Kendine güven olayının özcesinde, bakış açısına ve onun somutlaştığı siyasalara güven olacaktır. Bu siyasal minvalin kendisi de direkt pratik yaşamın doğru tarzda yorumuna dayanacaktır. Devrimi istemek, devrimi yapmada belirleyici etken değildir. 'Neyi' yapacağımızın somut karşılığını bulduğumuz durumda nasıl yapacağımız girer devreye.

Ülkelerimizin sosyo-ekonomik niteliklerinin tartışılması bir yana -ki bu konuda kimileri için tartışma çoktan bitmiş olsa da- önemli bir kesim bunu tartışmaktan yana. Ülkelerimizin halklarını egemenliği altında tutan devlet biçimi ve onun sınırlarında yansıyan gerçeklik, silahlı savaşı olmasa olmaz bir kural olarak dayatmaktadır. 12 Mart'ın, 12 Eylül öncesi cinayet ve katliamların, (1 Mayıs'ın, 15-16 Haziran'ın, Maraş, Çorum vb. katliamlarının) 12 Eylül'ün ve sonrası süreçlerin kendisi tümüyle bu önermelerimizi doğrulamaktadır. Yaşamın bu reel gelişiminden bu sonuçlara varmak ya da varmamak farklılaşan bakış açılarına denk düşmektedir.

Sorunun bu yanı oldukça nettir. Ve nasıl ki bugünün meselesi Marksizm'i tartışmaya sunma meselesi değilse, devrimin geçeceği güzergahların dağlara yaslanması da tartışma konusu değildir. Tartışma konusu olabilecek ya da olan yanı halk savaşını mekanik bir tarzda Çin'den ülkeye aktarma yanlışlığıdır. Yarı- sömürgeciliğin devamının teminatı olan faşist devlet biçimi hükümlerini sürdürdükçe, devrimin ve demokrasinin yolu dağları dolanmak zorunda kalacaktır. Bunlar, tarihin tanıtladığı gerçeklerdir ve biz bu gerçeklerden hareket edeceğiz.

Kürt coğrafyasında boyutlanan ulusal kurtuluş mücadelesi, faşizmin karşısında tutunmanın ve direnişin büyütmenin bu geçerli yolunu tanıtlamıştır.

"Herşeyi eleştirmeliyiz", "değişime uğramayacak hiçbir şey yoktur" türünden söylemlerin akabinde,

Marksizm'in güncel sorunlarını tartışmaktan öte, Marksizm'in kendi bütünselliğini sofraya sunmak ve giderek onu redde varmak bizlerin uğraşları dışında olacaktır. Yok eğer, "bizler Marksizm'in (söz MLM anlayın) güncel politik sorunlarını, özgül taktik ve deneyimlerini daha derin ve titizlikle ele almaktan yanayız" denirse, buna herkesin açık olmasını isteriz. Ve biz böylesi bir açıklığa olumlu yaklaştığımızı daha öncede ifade etmiştik.

Marksizm'in genel mantığını kavramak; her somut koşulun farklı somut sorunlarının olduğunu anlamak olacaktır. Ülkelerimizin özgülünde ki iktisadi, siyasi, kültürel realite bu farklılıkları niteleyecektir. Bunun gibi devrimin askeri stratejileri de kendisine uygun düşen zemine göre belirginleşecektir. Bugün egemen güçlerin şehirlerdeki üstünlükleri ve inisiyatif yetileri inkardan gelinemez. Şehir radikalizminin çok rahat kontrol altına alınabilirliği görmezden gelinemez. Devrimin silahlı orduları kırlara dayanmak zorundadır. Ve bu coğrafyada bunu başarmadan devrimi iktidara taşımak olanaklı değildir. Ve bilinen o ki günümüzde güçlü reformist etkilerin boy göstermesi ve bir çok radikal hareketin bu zeminde medet araması boşuna değildir.

Öte yandan kır perspektifi bire bir Çin vb. ülkelerin koşullarını takip etmeyecektir. Kendi deneyimlerimiz de, bunun bir çok özgün yanıdır deşifre etmiştir. Dersim'de konuşlanan güçlerimizin (birlik dönemi) hemen hemen yarısı şehirlerden takviye ediliyordu. Dersim gibi bir alanda durum böyle olunca, diğer bölgelerde bu durum daha da kapsamlı olacaktır.

Bu, esasta köylülüğe dayanan Çin devrim ordularının durumuna göre oldukça farklıdır.

Aynı zamanda ordu güçlerinin hemen hemen tüm gereksinimleri pazarlardan karşılanmaktadır. Münzur'un tepesindeki sığnağa İstanbul'dan ve çevre illerin pazarlarından malzeme götürülebiliniyor. Bu da, kendi kendine yeter ekonomik koşullar şartının değişimini işaretliyor. Gerilla ordularının gereksinimleri pazarlara dayanma durumundadır. Öte yandan, Türkiye ve Kürt coğrafyasının farklılaşan sorunları ayrıştırılmak durumundadırlar. Karadeniz de kitlelerin devrimeci dinamikleri nedir? Çelişmeleri nasıl şekillenmektedir? Askeri ve siyasi hedefler neye göre, nasıl ayrıştırılacaktır? Bu alanlarda kitlelere nüfuz edebilmek olanaklı mı? vb. gibi onlarca sorunun çözümü, bir fil o alanların pratik faaliyetiyle ortaya çıkacaktır. Fakat dememiz o ki, gerek seksen öncesi devrimci yoğunlaşması, gereksede yakın zamanlarda bu alanlardaki kısmi faaliyetlerimizin tanıtladığı gerçeklik, bu alanlarda doğru siyasal ve askeri taktiklerle kitleleri kazanmanın mümkün olduğudur.

Bu süreçlere yaklaşımda bariz bir dar deneyiciliğin olduğunu söylüyoruz. Olumsuzlukların subjektif nedenlerini nesnel olanından ayırmada sade ve bilimsel davranıldığı görülüyor. (Burada Karadenizi bir örnek olarak ele alıyoruz.)

Geçmişten kopma derken de dönemin tek düze ginden, araştırmaz, değerlendirmesiz yargılarından

kopmayı ve doğru bir bakış açısı ile yaklaşmayı kastediyoruz. Kırın daha onlarca, yüzlerce özgün sorunu var, ve bu ancak o pratiğin içinde en iyi şekilde anlaşılabilir. Devrim ordularının dayanacağı temel sınıf salt köylülük olmayacaktır. Köylülüğün oranı diğer sınıfların tek tek bileşimleri karşısında yüksek bir oran da olsa da -ki bu kesin değildir- diğer ara sınıfların önemi oldukça artmıştır. Dolayısıyla kent ile kır arasında sağlam ve köklü ilişkiler kurmak ve çalışma alanlarını bu bağlamda önemsemek gerekmektedir. Bu özellikle de devrim ordularının ilk hareketlerinde daha da önemlidir.

Kürt coğrafyasındaki savaşın kendi ülke sınırlarını zorlayarak, tüm şoven, ırkçı ve sosyal-şoven şekillenişe inat; dışa doğru taşınmasının tek dayanağı savaşın gerilla karakteridir. Kürt coğrafyası sınırlarında ki bir çok yerde devrimci gelişmeler birleşik sosyalist güçler açısından daha uygun olduğu halde, bu alanlarda gelişime gösteremeyişimizin esas nedeni savaş sanatında ki kayıtsızlık ve doğru canlı siyasi askeri taktiklerden yoksunluktur. Bu bölgeler (Sivas, Tokat, Maraş, Hatay, Malatya) Kürt hareketi dışında ki devrimci güçlerin gelişmesi açısından daha elverişli olduğu halde, gerek gelecek güçlerinin gerekse de diğer devrimci örgütlerin faaliyet yürüttüğü alanlarda etkili olamayışını daha yakından gözlemleyip değerlendirdiğimizde görülen o ki yukarıda saydığımız nedenler belirleyicidir.

Sistemi tehdit eden bir devrimci gelişmenin şehirlerde uzun süre tutunabilmesi zordur. Geçmiş 12 Martlar ve 12 Eylül'ler bunun en bariz göstergeleridir. Bu gibi koyu karanlık dönemlerde şehir örgütlemelerini alabildiğine daraltarak kırlara çekilmek gerekmektedir. Öncü II. Konferansı sonrası bunu becerebilmiş olsaydı ya da bu gerekliliği görebilseydi, önce kadrosunu kaybetmez, kendi gücünü koruyabilirdi.

En modern ordulara karşı ayakta durabilme başarısı kırların elindedir.

Vietnam'da Amerikan işgal güçlerini sızıklara gömen, bu tarzın kendisidir. Afganistan'da İvan'a boyun eğdiren güç, dağlara yaslanmış Afgan gericileriydi. Henüz, dün, şuracaktaki tüm dünyanın gözü önünde işgalci Rus ordularını dize getiren Çeçenler dağların derinliklerine kazdıkları siperlere tutundular. Emperyalizmin ve onun yerli gericilerinin/uşaklarının akıllara durgunluk veren vahşetinin hakkından ancak çelik pençeli dağ kartalları gelebilir. Bugün Kürt coğrafyasında süren savaş, egemen sınıfların tüm olanaklarıyla yüklendiği ve hergün "bitirdik", "bitti" diye avaz avaz bağırarak halde gerçekleri ateşleyerek devam ediyor. Elbetteki dağlara tutunmak, doğru siyasi ve askeri taktiklerle bütünleşmedikçe yenilgi burada da kaçınılmaz olur. Fakat, sermayenin zayıf göbeği hâlî hazırda kırlardır. Kır ve şehir mücadelelerinin koordinesini ve de kırların belirleyiciliğini yadsınmadan adımları buna göre düzenlemek gerekmektedir. Bunun yanında çok çeşitli özgünlüklerde gündeme girecektir. Bunlar tamamen kitlelerin mücadele deneyimlerinden ve üretim sürecinin içinden çıkacaktır. Bu bağlamda şehir mücadelelerinde de onlarca özgün

taktik gündeme gelecektir. İlegal çalışma, devrimci çalışmanın ana omurgalarını oluşturmaya devam ederken, sistemin zırhından koparılan olanakların tümü ustaca kullanılmayı gerektirecektir.

Devrim cephesi içinde, başta Maoist güçler olmak üzere silahlı mücadele kurumlarıyla ortak güç ve ittifaklar sorununda daha esnek ve giderek kalıcı kazanımlara varmak önemlidir. Bu cepheleri daha da genişleterek tüm devrimci güçleri kapsar duruma getirmek daha ileri bir adım olacaktır.

Gündemde olan bir diğer mesele, komünistlerin birliği ya da genel anlamda birlik sorunu. Dışımızda ki 'Maoist' güçlerin toplumsal siyasi ve pratik hattına damgasını vuran niteliği belirlemek önemlidir. Ve biz her iki kesimi de farklı sınıf uçlarının oportünizmi olarak görüyoruz. Aynı zamanda, birliği, komünistlerin arasında bir sorun olarak değil, komünistlerle oportünistler arasında ki sorun olarak görüyoruz. Yani KP içindeki birlik, zıt kutupların birliği, Marksizm'le oportünizmin birliğidir. Geçmişte her Merkez Komite'yi her Konferansı bir sonrasında oportünist ilan edişimizdeki durum da gösteriyor ki Marksizm'le oportünizm iç içedir. Yani bir kere birilerine oportünist dendiğinde her şey batmış gözüyle bakmıyoruz. Birliklerin yöntem amaç ve ilkeleri her kesimin kendisi açısından netleştirilmesi sağlanmadan ve pratik sürecin zemininde güven yerleştirilmeden bu durumun olasılığını zayıf buluyoruz.

Kürt coğrafyası ve Türkiye için ayrı askeri strateji önerenlerin hareket noktası, temel güç olarak proletaryanın sosyal taban olarak kabulüdür.

Bu ülke gerçeğiyle bağdaşırılık içinde olmayan bir tezdur. Proletaryanın diğer sınıflara sayısal oranının daha düşük olmasından da öte, silahlı bir güce sahip olmayan proletaryanın iktidarı ele geçirebilmesinin yolu yoktur. Faşizm koşullarında silahlı zor belirleyici bir etmen olarak iktidarın yolunu açacaktır. Proleter ayaklanmalarının güvencesi de yine sırtını dağlara yaslanmış halkın silahlı güçleri olacaktır. Ayrıca, işçi sınıfının yanında etkin bir güç halinde olan sınıfların rolü yadsınmaz. Devrim ordularının dayanacağı sosyal taban köylülük, ara sınıflar ve proletarya olacaktır.

Türkiye'nin kırlarındaki gelişmeleri, somutlukları daha doğru ve özgünlükleriyle ele alıp değerlendirme sorunu, bu alanların pratik faaliyeti ile açığa çıkacaktır. Kürt coğrafyasındaki mücadelenin seyri en önemli belirleyici durumundadır. Bu alandaki siyasi taktiklerin belirlenmesinde bu etken gözardı edilemez. Savaş devam ettiği müddetçe tutarlı bir ittifak politikası gütmek gereklidir. Bu politikanın belirleyiciliğini ve yönlendiriliciliğini birleşik mekanizma içinde en üst düzeyde temsil edilen Kürt coğrafyası komitesi yürütecektir/yürütmelidir. Türkiye ve Kürt coğrafyası komitelerinin eş bileşimiyle, öncü kurmayın yürütmede en üst kurumunu oluşturarak, merkezileşme daha nitel hale getirilmelidir. Aynı egemen devlet sınıfları içinde ayrı programlara dayanan ve özgün askeri stratejileri de içeren birleşik bir mücadele devrimin iktidara taşınmasında belirleyici olacaktır.

GELENEKTEN İLERİYE VE BİRLİĞE YÖNELİM

BEHZAT AZAT

Bu kapsamda her şeyi sesli düşünmek ve açık tartışmak iyidir. Çok parçalı geleneğimizin bütün kanatları ve birikim sahibi üyeleriyle bu konuda çekincesiz bir ortaklık kurmak gerekmektedir.

Henüz hiç bir kanat gelenek muhasebesine bütünlüklü ve derinlikli şekilde girmiş değildir. Yanı sıra teori ve program sorunları yığılıp, birikmiştir. Bütün başka konuların da sağlıklı ele alınması, bir yerde gelenek muhasebesine bağlıdır. Alışılmış tarzımızla ancak yine alışılmış sonuçlara varabiliriz. Bu anlamda gelenek muhasebesini geleneksellikten sıyrılacak tarzda yürütmeliyiz.

Yalnız geleneksellikten değil, bir tür bağnazlıktan dönüşme durumu ile körlük ve kötürümlük geliştiren gelenekçilikten de kurtulmak zorundayız. Marksizm'in ruhunda gelenekçilik yoktur. O sürekli değişme ve yenilenmeyi öngörür. Kendisi de dahil olmak üzere her şeyin tabulaştırılmasına, mitleştirilmesine, putlaştırılmasına karşıdır. Ama Marksizm'in uygulayıcıları onu bir dogma olarak algıladıkları ölçüde, karşı olduğu dinlere benzetmişlerdir. Bu dünya da çok yaygın görüldüğü gibi, bizde de çok ilginç tezahürleri ile görülüyor.

Uzun Yürüyüş yazarlarından bir çoğu gerçekliğimizin bu yönlerine haklı olarak dikkat çekme durumunda. Bu yönlerin aşılma zorunluluğunu genel anlamda belki kimse yadsımaz. Ama ne anlama geldiği ve ne kadar derin dönüşümleri gerektirdiği tartışma konusu olur. Doğrusu derinleşmeden yana olmak ve "söyle düşünürsem şunu yadsımış mı olurum" pimpirikliğinden sıyrılmaktır. "Gelenek, program, şu bu elden gidiyor" mantığı yerine somut tahlil anlayışını işletmek, neyin ne kadar yaşama uygun olduğu ve onun istemlerine yanıt verdiği yönünde akl çalıştırabilmek gerek.

Gelenekçilik ve programcılık deyince, ne anlaşıyor? Gelenek, çok geniş anlamı olan bir sözcük. Politik alanda filan gelenek deyince, düşünsel temelleriyle birlikte belli bir hareket, onun canlı evrimi ve şekillenmesi gelir aklı. Bu anlamda gelenek, program denilen şeyi içerir. Bizim geleneğin aslında program diye yazılmış bir belgesi yok. Ama ona temel oluşturacak görüşler konmuş olmasından hareketle bir yerde program denilmiş ve öyle gidiyor. Oyle giderken ve halen daha program yazımı ele alınmamışken; böyle uzun bir sürüncemenin de başlıca nedeni olarak, programı savunan savunmayanlar çekiştirmesi içinde, gelenek tarihimiz malum noktalara gelmiş bulunuyor. Hatta genel olarak savunanla savunmayan da değil; daha çok savunan, en çok savunan, en daha daha çok savunanlar arasında kör bir cebelleşmenin yaşandığını söy-

lemek gerekiyor. Geleneğimizin ömrü böylesi bir programcılıkla törpülenmiş ve gelenek savunusu da bununla özdeşleşmiş olduğu için, bir ötekini kapsayan gelenekçilik ile programcılığı pek farklı düşünmek mümkün olmuyor. Dolayısıyla gelenek muhasebemizin bizi gelenekçilikten çıkartması, o bilinen karakteriyle programcılık olayını tarihe mal etmesine bağlı görünüyor.

Dokunulmazlık zirfı içinde program tartışmaları, Müslümanların Kuran, ayet, hadis tartışmalarına benzer. Bilirsiniz, Müslümanların bir kısmı Kuran'ın ayetlerine yorum getiren hadisleri kabul ederken, bir kısmı etmez. Yalnızca "Allah'ın vahiy yoluyla gönderdiği" kitabı tanır ve onun ayetleri ne yazıyorsa onunla yetinir. Hadisler sonradan kullanı yapıldığı yorumlar manzumesi olduğu için güvenilirmezdir. "Bunlara ihtiyaç olmaydı Allah eksik bırakmazdı" diye düşünür ve reddederler. Şu kural, şu emir ya da şu mücadele Kuran'ın kendisinde var mı, ona bakarlar. Bunda yadınanacak bir şey yoktur. Madem ki insan üstü bir güç olarak tanrıya inanmaktalar, onun emirlerini en doğrudan, en yorumsuz, en saf şekilde uygulamak istemeleri acayiplik sayılmaz. Tersine tutarlılık sayılabilir.

Ama bizim gelenekçi şekillenmemiz içinde böylesi örnekler görülebiliyorsa, bunu nasıl yorumlayabiliriz? Benzetme noktasında mübalağa yaptığımız sanılmasın. Bizdeki program fetişizmi, zamanla geliş geliş Müslümanların fanatik kanadıyla mukayese edilecek ölçülere varmıştır. Değişik konulardaki bir çok tartışmanın, programa aykırılık ithamıyla geylendiği, önlendiği, hatta İbrahim'in düşüncelerinin özüyle uyumlu açılımlarını, o özü öldüren "programcılık"la red ve afazoz edildiği, her platformda bir dizi program bekçisinin onu delirtmemek için titizlikle nöbet tuttuğu, eline kalem alan otoritelerin her yayın sayısında bazı sözcük ve cümleleri "programa aykırı" diye çiziktirdiği, en akla uygun fikir ve önermelerin "İbrahim'de var mı" sorusuyla karşılanıp reddedildiği, hatta bu türden tavırların İbrahim zamanında oğu olarak kendini göstermemiş, konu olarak gündeme girmemiş şeyler hakkında bile rahatlıkla gösterilebildiği, "baş temel belgenin noktasına virgüline dokundurtmam" diyebilece kadar bağnazlık sergileyenlerin dahi "İbrahim'e sarasınaz inançla bağlı yoldaş" olarak prim yapabildiği inkar edilemez herhalde.

Dinsel öğreti çerçevesinde bağnazlığın normal olduğunu belirtmiştik. Ya bizdeki boyutlarına ne demeli? Onlar "Allah'ın gönderdiği" kitaptan bahsediyorlar. Ya biz hangi kitaptan bahsediyoruz? Nasıl bir şeydir ki, tartışma

götürmüyor, yorumlama istemiyor, açılma ihtiyacı duyulmuyor ve aşılma hiç gelmiyor? Özellikle aşma gereğinden söz eden oldu mu kafadan "revizyonist" oluyor? Bu durum, hadis karşıtı olacak kadar bağnaz Kurancılığın komünist bir gelenekte hayat bulması olup, dinci gelenekler içinde görülenden çok daha akla aykırıdır.

Bu arada, İbrahim'in kitabı Kuran yerine konunca, evrensel plandaki Marksist-Leninist-Maoist (MLM) kuramcılarının kitabı nereye konmuş oluyor, bu da düşündürücü olmalı. Kuran'ımız İbrahim'in kitabı değil de, Marks'ın, Lenin'in, Mao'nun kitapları mı olsun? Hayır hiç biri de olmasın. Hiç bir öncüyü de tanımlatmayalım ki, düşüncelerimiz onlar kadar özgür olabilsin. İnanc dediğimiz şey inana benzemesin. Bilinçle yüklü olsun. Öncülerin ne söylediğinden çok, neyin doğru olduğu kriteriyle yolunu bulsun. Dahası MLM kuramcılarının kendilerinden sonra yaşananları da görüp geriye dönerek teori ve pratiklerinde bir şeyleri sorgulama şansına sahip olmadıkları durumunda, onların boşluğunu dolduracak ve eksiklerini yanlışlarını giderecek kadar da ileri çözümlemelerin yolu açılın.

Evet, bu da bir gerçeklik. Kabul etmeli ki, mevcut kapasitelerimizle çok uzagında olduğumuz bir şey. Ama uzun vadeli hedeflerimizin arasında olması gerekir. Olabilmesi için, herşeyden önce ustaların ve önderlerin de birer insan oldukları, küçük yada büyük hatalar yapmış olabilecekleleri, hatta büyük işler yapan insanların büyük hatalar da yapmalarının çok doğal ve muhtemel olacağı, kitaba uygun gelişmeyen ya da öngörülenin tersi sonuç veren durumların çok iyi incelenip teoriyle bağlarının da kurulması gerektiği kabul edilmelidir. Teori ile pratiğin döne döne birbirine yenileyerek ilerlemesi diyalektiğine uygun bir yaklaşım, ancak bu temelde gösterilebilir.

Büyük sosyalist deneyimlerin ardından sözkonusu ülkelerde ortaya çıkan muazzam çöküntü tablosu karşısında "Biz diyorduk zaten o sistemlerin sosyal-emperyalizme dönmüş olduğu, işte tarih doğruladı" gibi bir avuntuyla durumu idare ediyoruz. Geçmişte "tarihin tekerleği geriye dönmeyiz, bu tespit diyalektiğe aykırıdır" diyenlere göre daha tutarlı sayabiliriz kendimizi. Ama bütün her şeyi Krusçevler'in Dengler'in revizyonizmiyle açıklamaya çalışıp, onlara başarı zemini oluşturma bakımından olsun, Lenin, Stalin, Mao gibi önderlerin teori ve pratiklerini sorgu alanı dışında tuttuğumuz, yani sosyalizmin kuruluş ve inşaa süreçlerinde ne tür yanlışlar, sakatlıklar yapılmış olduğunu (bilhassa sosyalist demokrasinin nasıl işlediğini, bürokratik mekanizmaların kitle inisiyatifine karşı hangi nedenlerle o kadar güçlendiğini) çok iyi tahlil edip yeni projeler üretmediğimiz sürece, ufukta farklı bir şey gösteremeyiz.

Muhakkak ki her yeni projenin de kendi pratik deneyimi içinde sınanması gerekecektir. Bu anlamda hiç bir şeyin de gelecek için kesin güvence oluşturma imkanı

yoktur. Ama devrimlerin gerçekleştirilme koşulları ve tarzından, yeni sosyalist inşaların ele alınma özelliklerine kadar ciddi önermeler çok yönlü üretilmeli ki, en azından geçmişin yinelenme gibi bir durum mukadderat olmasın.

İyi düşünülecek olursa, dünyanın üçte birlik bölümünde bir dönem yaşanmış olan sosyalizmin kaybı, bir yönüyle de kazanımıdır. Hangi yönüyle? İşte sözünü ettiğimiz deneyim oluşturma yönüyle. Ama "artık bitti tü-kendi" diyen dünya kapitalizmine karşı sosyalizmin yeni yekünmelerini geliştirmek zorunda olan insanlık, bu muazzam geçmiş deneyimden esaslı dersler çıkartma becerisini gösteremezse, o kazanım iyi bir değere dönüşmez.

Şüphesiz insanlık tarihi ilerleyecek. İlerleme de eski deneyimler ışığında yeni değerler yaratmakla olacak. Bunun yakınlığı uzaklığı ve başarı ölçüleri konusunda kendimizi sorumlu görüyorsak, katkı çabamız da ona göre olmalı. Öyle ki ezilen insanlık daha az acı çöksün, daha az hayal kırıklığı duysun. Daha çok başarı kutluluğu ve özgürlük tatsın.

Çapımızın bu katkılar konusunda yeterli olmadığını söyledik. Ama bilgi kapasitesinin genişletilmesinden önce, bilgiyi değerlendirme tarzımızın ciddi değişim ve dönüşümler içine girmesi önemli. Aksi taktirde, değil daha başarılı sosyalist yapılar inşa etmek, bunun öncesinde sıra bekleyen devrimleri bile başaramayız.

25 yıllık tarihimizde biz henüz aşama sayılacak bir mesafe bile katetmiş değiliz. Bu kadar zaman zarfında zafere ulaştırılabilmiş devrim örnekleriyle mukayese edildiğinde, gerçekliğimiz hayli umut kırıcı olmaktadır. Durgunluk içinde yüksek enflasyon yaşayan ekonomiler gibiyiz. Bizimkisi grup enflasyonu. Atomlarına kadar olmasa da aklın alamayacağı kadar parçalandık. Her yeni kuşak öncekilere çok azını yanında görebildi. Çünkü bizim gelenek habire ufalayıp dağıtan anlayışlar götürdü; de-girmen taşı gibi adam öğüttü.

Diğer devrimci geleneklerden farkına Maoist ideolojik güzergahta bulunmakla izah eden bir gelenek için, bu aşırı parçalanma ve dağılma bilançosu çok daha acayip olmalıdır. Çünkü Mao'nun Marksiz-Leninizm'i ilerleten ideolojik öğretileri, bizim gerçekliğimizdeki gibi yersiz ve sağlıksız bölünmeler değil, tam tersine birlik olgusunun en yüksek duyarlılıkla önemsenmesi ve en son sınıma kadar da gözetilmesini öğretir. Hem öncü örgütlülük, hem de halk cephesi kapsamında Mao'nun mezhebi oldukça geniştir.

Ama ilginç ki, onun en fazla mücadele ettiği öznelci-lik ve sekterizm, bizde onun adına (ve şüphesiz bu hastalıklarla da mücadele ediliyormuş gibi söylemler içinde) en aşırı boyutlara varırılmıştır. Dahası bir dönem bir kesime karşı sekterizm eleştirisi yapanlar, hemen sonra başka kesimlere karşı sekterizmin danskasını yaşama geçirmiş ve bunu yaparken çok ilgisiz biçimlerde Lenin'in tas-

fiyeciliğe karşı tezlerini, kendi pratiklerine dayanak yapmışlardır.

Keskin sirkenin kendi küpiine zarar verdiği bilinir. İşin gerçeğine bakılırsa, bizim gelenek de en çok (o anlaşılan biçimiyle tasfiyecilikten değil) sol sekte keskinlikten zarar görmüştür. Yersiz, zamansız, sağlıksız bölünmelere yol açan ve bir çok insanı da demoralize edip götüren kopuşturucu çekişmeler (ki pekiştiricisini biz de pek geliştiremedik) bu temelde cereyan etmiştir. Sorunu ille tasfiyecilik düzleminde açıklamak gerekecekse, bu tipten grupçu çekişmelerle rakiplerini ekarte etme ya da onlardan kurtulma anlamında bir örgütsel tasfiyeciliğin malum sonuçlara hükmetmiş olduğunu söylemek en doğrusudur. Ki bu da sekteizmten ayrı düşünülemez.

Belli belirsiz fikir farklılığından, hatta nedeni bu bile olmayan kişisel, grupsal çelişkilerden hareketle birbirini oportünist-revizyonist-tasfiyeci ilan edenlerin kör cebelleşmeleri, Marksizm'in tarihindeki Bolşevik-Menşevik ayrışmasına benzetilemez. Bu gerçekliğimiz içinde ideolojik-politik-örgütsel bütün yönleriyle dört başı memur tasfiyeci çizgiler keşfedip, "tasfiyeciler keskin keskin tasfiye edilmeli" fetvasını verenler aşırılık ölçüleri ile daha olumsuz rol oynamıştır. Daha önce Nihatlar'ın programcılığına çatan bazı arkadaşlar, bu son bölünmeye evrilen süreçte, program kılıcını ona rahmet okutan keskinlikte kullanmaktan kaçınmamıştır.

Beri yanda bu yönelime karşı dirayetli bir duruş ve sabırlı bir mücadele yerine, kolay yoldan ayrıntıya meyileme tutumu da (öncesindeki sakat muhafazet özellikleri dahil olmak üzere) geleneğimizdeki hastalıklı şekillenmenin ürünü olmuş, kendi içinde taşıdığı önemli değişim dinamiklerine rağmen, belli yönleriyle o şekillenmenin ağır zaafının aşılmamışlığını göstermiştir. Öznellik, sekteizm, grupçuluk, pragmatizm gibi yönleriyle ortaklaşan bu gerçeklik içinde daha ağır sorumluluğu, sonrasındaki tavırlarıyla gittikçe daha fazla 94'ün karşı kanadına benzeyen kesimin taşıdığını söyleyebiliriz.

Ayrıntı yoluna giden kesimin bu hareketinden dolayı tek taraflı bölücü sayılabilesine karşılık, bu kopuşa zemin hazırlayan kesimin belli anlayışları ile daha bölücü rol oynadığını vurgulamak haksızlık değil. Çünkü her zamankinden fazla birlik hassasiyeti ile gelenek sorunlarımızın ciddi tartışılmasına önem vermek yerine, yine ateşli "çizgi" hummasına tutularak "çizgi karşıları"na hayat hakkı tanımayacaklarının pervasız naraclarını ata ata bilmem kaçınılmazdır. Bir kez daha yenilenmeye açık dinamikleri kendi dışına sürmekte yarar görmüş, hatta dışında da varlık gösterememesi için ezme ve dağıtma mantığını sürdürmüşlerdir. "Biz sürmedik, onlar kaçtı" itirazları, görüşün gerisindeki özü değiştirmiyor. Karşıdaki kesimin zaafını da bilerek üstüne üstüne gidince ne yapacağını bilmeyen eden için en iyi kopartma, sürme, "kaç" irtma ve

"suç"lu çıkartma yolu ne ise o yapılmıştır.

Gelenek tarihimizin kısır döngüsü bu karakteristik özelliklerle devam ettiği için, ön planda bunların aşılmasını hedeflemek gerekiyor. Çok köklü değişim ve dönüşümlere ihtiyacımız var. Gerçek ilerlemeler ve 92'deki biçimine de benzemeyecek birlikler arzu ediliyorsa, bunun yolunun köklü bir değişim ve yenilenmeden geçeceği kabul edilmelidir. Sorgulama yalnız kendi dışındaki kesimlere değil, daha fazlasıyla (her kanatta) kendine yönelik olmalıdır.

Devir daim birbirini oportünist ilan etme ve birbirinden "arınma"nın sonu yoktur. O zehir zemberek keskinlikle bir yere varılamaz. Keskinliğin program ve çizgi adına sürdürülme durumu, bir çok yönleriyle benzerlik arzeden iki eski kanatta kuvvetle görülüyor. Üçüncü kanatta görülen sorgulanmaya açıklık ve esneklik ölçüleri, bu iki kanatta da biraz görülebilse, geleneğimizin "makus talhi"ni aşma yolunda yakınlaşma ve ortaklaşmaların sağlanabilmesi hayal olmaz herhalde.

Bu noktada son dönem Oruçoğlu'nun yaptığı önermelere değinmek istiyoruz.

Birbirine en çok benzeyen iki kanadın birleşmeleri önündeki en büyük engel, geçmişteki yaşaranlara dair yorumların arasındaki büyük farklılık değil, bunun dışındaki her konuda oldukça uyuşan ve birlik meselesine bakışta da ortak sonuca ulaşan anlayışlarının ayrılığıdır. "Bu ne yaman çelişki" türküsünü hatırlatacak olsa da bunda şaşılacak bir şey yok. Çünkü bütün diğer benzerlikleri yanında, belki en fazla ayrılık arzeden yönleri birlik karşılığı olmaktadır. Bunu kemikleştiren ise, 92 birliğinden çıkartılan dersin yanlışlığıdır.

94 ayrılığından sonra köylüler Laz Nihat'a sormuşlar: "Tekrar birleşmeyi düşünüyor musunuz?" diye. "Eşek bir keze çamura batar" karşılığını vermiş. Niyat öldü(rüldü), ama fikirleri yaşatılıyor. Lanetlenen bedenine karşılık, ruhuna dokunulmuyor. Çünkü öncülüğü altındaki özgeçmişin sorgulanması yönünde açık yüreklilik gösterilemiyor.

Diğer keskin kanat, bu gerçekliği tespit ediyor etmesine (tabi ki edecek), ama ayrılık-birlik sorunlarına o da pek farklı bakmıyor. 92'deki birlik tarzının sakatlıklarını, bunun içindeki karşılıklı pragmatizmi, yeniden bölünmeye gidişteki kendi payını vb. doğru dürüst ortaya koymak yerine, karşı tarafın "samimiyezsizliği" ve kendisinin "körlüğü"ne dair tespitler yapıp "o birlik denemesi hiç olmamalıydı" sonucuna varıyor. Buradan da, artık böyle gruplar arasında birleşme formüllerine yer olmadığı, kim ki öbür grubu MLM görüyorsa katılması gerektiği yargısına! Peki öbür tarafı MLM gören kendi tarafını da MLM görüyorsa her ikisinde de mücadele edilecek sakatlıklar olduğunu söylüyorsa, nasıl bir yol düşünmeli? En iyisi böyle saçma sapan şeyleri hiç düşünmemeli!

Şimdi iki taraflı çıkarılan sonuç, öz olarak şu yönde

ortaklaşıyor; biz onları MLM sanmışız, subjektif bakmışız, öyle olmadıklarını gördük, oportünistlerle birlik tabi ki yürümezdi..!

Her iki kanadın birbiri hakkındaki tespitleri 87'den bu tarafa defalarca dalgalandıktan sonra bir noktada buluştuk. Her iki kanadın ardılları da 92 birliğinin ve o süreçte birbirlerini MLM görmüş olmalarının "özeleştirisi"ni yaptılar.

Bir de hep beraber kendi kendimizi MLM görmemizin özeleştirisini yapsak, nasıl olur acaba? İnaniyorum ki o zaman şu sıkı sıkıya kapanmış birliğin yolu iyice açılır ve sorgu oklarının öz benliklere yönelmesi ile ilerleme de sağlanır.

Eğri oturup doğru konuşalım. Tartışma konusu süreçler boyunca oportünizme bulaşmayan ya da ondan iyice arınan gruplar, kişiler olmuş mudur? Kendimiz de dahil olmak üzere hayır! En büyük yanlışımız zaman zaman başkalarını da MLM saymak değil, sürekli ve tanırsı gibi değişmez biçimde, hep kendimizi MLM sanmak olmuştur. Bunu gruplar düzeyinden kişiler bazına da indirsek mübalağa olmayacak. Son yılların gelenek içi polemiklerinde kişi olarak kendinden başka MLM tanımayan ve herkesi oportünist ilan eden örnekler az rastlamadık.

İdeolojik hastalıklarımızın kökünde, en derin yerde dolayan felsefi bir virüs var; Öznellik! Daha doğrusu bir değil, bin bir türlü öznelci bakış. Hiç birimizde kendimizi bundan muaf görmemeliyiz. Azı çoğu tartışılır. Kendini teorize eden ve dostta karşı düşmanlığın pratiğini şekillendiren, en kötüsüdür. Masa başında üretilen sektöristizm göre pratikte düşülen daha bağışlanabilir olmakla beraber, tecrübeler az zararlı olmadığını da göstermiştir. Genellikle sivri uçlu çatışmalara taraf olmayıp birlik duyarlılığının öne çıkartmaya çalışmış ve son bölünme karşısında bunu açık bir çağrıya dönüştürmüş olduğumuz halde, bu yönü bağımsız hareket sürecimiz dahil olmak üzere kendi pratiğimizde de öznel bakışa ve sekte tavrılara düşmekten kurtulamamış olduğumuz bir gerçektir.

"Öyleyse sen de tutarsızsan kardeşim, hoşunu konuşma" denilebilir. Bunun zemini vardır. Ama baştan aşağı büyük bir tutarlılık içinde konuşacak kimsenin bulunmadığı yerde, az çok kendi tutarsızlıklarımızın da olduğunu bilerek bu sorunları konuşmak zorundayız. Çünkü bunlar başkalarının değil, bizim sorunlarımız. Belli yönleriyle daha geniş devrimci cephe içinde tartışma gerekliliğini de yadsınmadan diyebiliriz ki; bu sorunları ya biz çözümleneceğiz, ya da çözümsüz olduğu yargısına varıp işin içinden çıkacağız.

Bu bakımdan Oruçoğlu'nun önermeleri akla aykırı değil. Gelenek güçleri arasında bir tür ittifak yoluyla hem pratik dayanışma, hem de birlik yolunda ileri dönüşümleri amaçlayan teorik tartışma ortaklığının sağlanması, bilinen koşullarımız içinde en makul önerme sayılır. Uzun Yürüyüş sayfalarında geleneğe ve geleceğe dair yü-

rütülen tartışmalar -ki başlangıç halindedir- bu yolla genişletilip tüm gelenek güçleri kapsamında sürdürülebilir-se, olgunlaşacak düzeylerin muhtemel birikteliği 92'nin yıldırım nikahına benzemez herhalde. "Yüz çiçek açsın" sözü sadece Mao'cu olduğumuzu göstermek için ve yalnızca kültür alanında değil, o sözü özü ile, daha çok da ideolojik-politik fikir alanında önemsememiz gereken bir şey olmalıdır. *Partizan Sesi* ve *Özgür Gelecek* de bu gibi konularda yüz fikire yer verse, gelenek muhasebesiyle ilgili yorumlar, tartışmalar bir ortak dergide birleşse fena mı olur?

Açık olan bir şey var; dışa açık tartışma esnekliğinin olup olmaması ayrı sorun (daha önemlisi sayılır), *Özgür Gelecek* ve *Partizan Sesi*'ne hakim olan anlayış, yani her birinin kendi dışındakilere bakışındaki öznelci ve tutumundaki sektöristizm boyutu, söz konusu önermelerin yaşama geçebilmesinin önündeki en büyük engeldir. Çabuk ve kolay bir yaklaşımın gösterilemeyeceğini herkes de tahmin edebilir.

Bu gerçeklikten dolayı söz konusu önermelerin yanlışlığına hükmedilebilir mi? Hayır. Bir düşüncenin doğruluğu, hemen gerçekleşme şansının olmasına bağlı değildir. Gerçekte doğru ya da akla uygun olan bir önerme, muhataplarının anlayışsızlığından dolayı boşlukta kalabilir, inatçı reddiyelerle karşılaşp hiç yaşam hakkı da bulmayabilir. Doğruluğuna inanılıyorsa, onun kabulünü sağlayacak bir irade oluşturmak için karşı anlayışlarla mücadelede ağırlık verilir.

Buraya bir nokta koyup az geriye dönerek çok yakın zamanda gösterilmiş olan bir çabanın karşılaştığı güçlükleri ve sonucunu özetleyelim. Ki uzağında kalmış olanlar için bir fikir versin. Ve reel plandaki başarısızlığına rağmen, ileriye dönük kazanım ya da birikim sağlayıcı yönleri ile daha uzun vadeli yeni çabaların birleştirilerek geliştirilmesi yolunda değerlendirilsin.

- BİR DENEYİMİN ÖZETİ VE GÖSTERDİKLERİ

Yaklaşık iki yıl önceydi. Gelenek tarihimizin akla aykırı bölünmelerle gidişine dur demek için hatırı sayılır bir güçle bağımsız-örgütlü bir tavır geliştirilmiş, 95 ayrılığının iki tarafı "arınma" söylemlerinin ortasına birlik isteği ve iradeye dönüş çağrısıyla açık bir şekilde girilmişti. 87'de ayrılıkçı asiliğiyle kendini gösteren dağ tabiatı, bu kez birlikçi bir asilik sergiliyordu.

Büyükçe olan taraftan müthiş bir yadırgamayla karşılandı. "Olamaz" dediler; "bu neyin bağımsızlığı? Birlikçi söylemlere kanılmasın. Bal gibi bu da ayrılıkçılık!"

Anlamak istemediler tavrın içtenliğini. Düşünmediler ki, o çapraşık durum içinde sivri uçların çatışmasıyla meydana gelmiş bölünmüşlüğü onaylamayan ve iki tarafa da kendi sorumluluklarını duyurmak isteyen birileri

başka nasıl davranabilir? Hele de "irade burda" diyen tarafın, ötekileri "parti düşmanı, kaçkın ve suçlular" ilan edip hiç bir şekilde muhatap alınamayacaklarını hükme bağladığı koşullarda. Ki bu mantık, bir yıl önceki bölümde darbeci kanadın güttüğü ve kendilerinin de teşhir ettiği mantığın aynısıydı. Ölüm fermanları da işin cabası.

Neyse ki bu hükümlerin katılığına rağmen, bağımsız tavrın zorlayıcılığı ile muhataplar açık bir tartışma platformunda yüz yüze geldi. Ama mesnetsizliği ortaya çıkan aşırılık bu kez de hırçınlığa dönüştü. "Parti değerlerini kaçkınlara bırakmama" yolunda "kararlılık" gösterileri ve provakatif saldırı hareketiyle diyalog ortamı da bozuldu.

Malum resmîyete bağlı hazır cevaplarla birlik çağrısını reddeden merkezci kanat yönetimi kendi iradesini tartışmalara kapattı. Bağımsızların genişletilmiş yazılı değerlendirme, görüş ve önermelerini kendi bünyesi içinde okutmaya bile razı olmadı. 200 sayfaya varan bu tartışma yazıları ki, yaşanan sürecin ideolojik örgütsel sorunları üzerinde ciddi yoğunlaşmaların ürünü olarak dikkate değer bir nitelik arz ediyordu (isteyen yine kendi bakış açısını muhafaza edecek olsun, enazından okunmasında zarar değil, yarar görülecek şeylerdi); bir anlamda düşünce ve emeğe saygısızlığın da ifadesi olacak şekilde ambargoya tabi tutuldu. Sürdürülen diyalog çabası içinde ne bu amborga kaldırılabilirdi, ne de önceki katı tavırlar.

Çıkmaza giren durumda, ayrılığı göderebilmenin geriye kalan çaresi olarak, hiç değilse öbür taraftaki insanların gönül rahatlığıyla dönüş yapabilmeleri için, hakların onur kırıcı tanımlamaların, insafsız suçlamaların, sorgusuz-savunmasız hükümlerin askıya alınması, bunların sorgu-sual edilerek yeniden değerlendirileceğinin açıklanması istendi. Hayır, bu konularda kendi iradeleri "çok net ve keskin"di. Kararlarda gözden geçirilecek "hiç bir şey yok"tu. Zaten "o kaçkınlara dönmesi de beklenebilir"di. "Bağımsızlar dönsün, bu iş bitsin" denildi. Çok ısrar edildiği halde ölüm kararlarının kaldırılmasına yönelik bir umut bile verilmedi.

Görünüşte çoğunluk iradesinin bir kez sağlanmış olmasına dayanılarak sürdürülen bu katı karşıtık, birlik çabalarının önünü taş gibi tıkadığından dolayı, onca akla uygun önermeleri olan bağımsız girişim sonuçsuz kaldı. Diğer taraftan gösterilen olumlu ve ılımlı yaklaşımlara rağmen bölünmüşlüğü giderme yolunda bir gelişme sağlanamadı.

Bir yıldan fazla süren bu çabalama içinde, ağır ithamların muhatabı olan ayrılık kanadı, hiç değilse ilk elden bütünlüklü iradeye dönüş önerisinin kendisi için kabul edilebilir olduğunu açıklamış, sorunun tartışılmasına kendi bünyesini oldukça açık tutmuş, düşmanca suçlama durumunu benzer şekilde karşılamaktan kaçınmış, provokatif ve saldırgan tavırlara ortaklık etmemiş, ba-

ğımsızlarla pratik içinde birlikteliği berimseyip gerekli dayanışmayı göstermiş, ayrıca tartışma konusu durumların ortak bir platformda yeniden değerlendirilmesini de kabul etmişti. Nihayet son değerlendirmeler içinde ayrılık hareketinin çeşitli hata ve olumsuzluklarının kabulü ile karşı tarafta belirli şeylerin değişmesine bağlı olarak birlik hedefinin gözetileceğinin karara bağlanması da olumlu bir adım oldu. Bir tarafta mevcut resmîyeti değiştirmeye gücü yetmeyen, ama belki içten içe bazı şeylerin tartışılmasına etki eden bağımsız-birlikçi tavır, beri tarafta böylesi bir değişikliğe yol açmıştı en azından.

Bu noktalar ve sürecin şekillenmesindeki olumlu etkiler, ayrılık hareketinin etrafı, daha derinlikli değerlendirilmesi, bu konudaki tartışmaların gelenek muhasebesi içinde ayrıca sürdürülmesi anlayışıyla iki kesim arasında bütünlüşme kararına varıldı. Ancak bu noktaya kadar gelen süreçte, her iki kesimin çeşitli güçlükler yaşamışından başka, sorunun çözümü için diyalogların sürdürülme zorunluluğu ile belli mevzilerin boşaltılma durumunda kaldığını, ayrıca dönemin bunalım etkileri ve olumsuz moral faktörleri ile belli dağılmaların yaşandığını da belirtmek gerekir.

Yine açık yürekli belirtmekte fayda var. Sınırlı bir sayıyla geliştirilen bağımsız hareket ki, ancak erken zamanda önemli bir destek bulması ya da umut verici gelişmeler görmesi halinde daha istikrarlı devam edebilirdi, öznel çabaların eksikliği ve nesnel koşulların elverişsizliği sonucu geniş kesimlere zamanında ulaşmazken, iyi bir alternatif geliştirme konusunda pratik yetmezlik ve dahası kendi bünyesinden kopmaları da önleyemeyen zaafı yönleri nedeniyle güç yitimine uğramış ve son aşamada artık fiili varlığı tartışmalı bir noktaya gelmişti. Bu durumlar basit bir yaklaşımla o süreçte izlenen yolun yanlışlığına yorulabilir. Böylesi yorumlar yaşananlardan desler çıkaramayan sağlıklı yaklaşımlardır.

Parçalanmanın boyutlandığı genel bir bunalım sürecinde bütün gruplar erimeyi yaşarken, birinci derecedeki bunalım faktörüne karşı ideolojik mücadele geliştirmiş olan sözkonusu hareket, bir yerde örgütsel gücünü yitirme noktasına gelse bile ideolojik misyonuyla bir anlam ve değer ifade ediyordu. O aşamada sonuçsuz kalan çabanın, geleceğe taşınması yönünde bir tarafla anlayış yakınlığı bulunup bütünlüşme durumu olmasa ve bağımsız hareket seçeneksizlik içinde kendiliğinden sö-nüp gitseydi dahi, ileriye doğru ideolojik etkileri tünden silinmiş olmayacaktı. Dahası şunu diyebiliriz: Bağımsız tavır süresince bir kesimin gösterdiği kadar veya ona yakın ölçüde olumlu yaklaşımı diğer kesim de gösterse, karşılıklı yaklaşımların daha ileri noktalara taşınması ve güven geliştirilmesi yoluyla çok iyi sonuçlara varılması mümkün olabilirdi. Ama hep "olmayacak şeylerin istendiği" söylenerek ve bu bakış temelinde "sami-

miyet" sorgulaması yapılarak olumlu gelişmelere set çekildi.

Gerçekçilik her şeye değişmez gözüyle bakmakla mı olacaktı? Bir kere ayrılık olmuş, taraflar birbirini dışlamış, bir ötekini çok da kötü suçlamış diye, birleştirici olma çabası, düpedüz hayalci ve dolayısıyla da samimiyetten yoksun mu sayılmalıydı? Kavga iki insanın birbirine bakışı çok kötü olurken, bir başkası onların öznel yargı içinde olduklarını ve gerçekten dost olmaları gerektiğini gösterip, tutumlarını değiştiremez miydi? Kişiler yerinde gruplar düşünülürse, bizdeki çatışmalı durumu karakteri de böyle bir yaklaşıma gerektiriyordu. Yapılan tanımlamalar ve düşmanlığa vardırılan karşıtlıklar gerçekçi değildi. Kesinlikle ayrışan çizgiler olmadığı gibi belli görüş farklılıklarının da birlik halinde tartışılması yadsınmazdı. Ayrımlar esasta ortak hastalıkları da taşıyan kişilerin, grupların öznelci zıtlasmalarından doğuyor ve sektör çekişmelerde sonuca gidiliyordu. Bir tarafta MLM'ler bir tarafta oportünist-revizyonistler veya tasfiyecilerin bulunduğu doğru değildi. Teorik temelleri MLM olan bir geleneğin sağlıklı gelişimi içinde oportünist özellikler de, tasfiyeci eğilimler de yaygınlık kazanmış olup, teoriyle pratik arasında tutarsızlığa aşağı yukarı her grup ve kişi de düşüyordu. Belli şekillenme farklılıkları ile kimin de bazı sapmaların daha aşırı boyutlara ulaşmış olduğunun söylenebilmesi dışında yapılan tespitleri hayat doğrulamıyordu.

Bunlar dönemin tartışma belgeleri içinde genişçe anlatıldı. Son durumun gerçekliği, iki yanlı bilgilenmeyle somut olarak irdelenip öznel ve haksız olan yargılara dikkat çekildi. Bu değerlendirmeler içinde de yanlışlar olabiliyordu. Ama olabildiğince yansız ve önyargısız bir yaklaşımın ürünü olduğu açıktı. Başlangıçta koşullar elvermediği için eksik kalan (esas olarak bir karafın dinlenebilmesiyle sınırlı fakat diğer tarafın da kısa yazılı açıklaması ve önceki gelişmelerin genel tanıklığı ile acil tavır belirlemeye imkan veren) bilgilenme ölçüsü, hemen sonra iki tarafın genişletilmekle kalmamış, koşullar zorlanarak tarafların yüzleştirilmesine kadar da vardırılmıştı. Kabul edilmeli ki, nesnellik açısından en sağlıklı fikirlerin yürütülebileceği konum bu idi. Bu konuda bakışın "her şeyi bir bölgenin şablonuna uydurma" özelliğinde olduğu doğru değildi. Başka alanlara ilişkin dolaylı bilgilerin de olması bir yana, bulunan bölge, öncesinden beri yaşananların yoğunluk merkezi olması ile genel durumun aynası gibiydi. "Kişilere bakılarak kanaat geliştirildiği" yönündeki itirazlar da yersiz sayılır, çünkü orada eleştirilerin odaklanmış olduğu (haydi diyelim ki birazda fazla tepkilerin biriktirdiği) kişilik, merkezi planda kabul gören ve kararlara muhtevasını veren teorik formasyonundan da anlaşılacağı üzere, hakim anlayışın öncüsü ve en belirgin temsilcisiydi. Ki zaten bu cepheden, birlik istemine kapıyı kapatanların yürüttüğü bütün fikirler de o teorik öncülüğün çifte standartlı ve tutarsız keskinliğini kuşanmış

olarak geliyordu.

Kendisine liberal, başkasına sektör yaklaşan, her şeyi ak-kara düzleminde tartışan ve olayı "Bolşevik-Menşevik" karşıtlığı gibi göstermeye çalışan arkadaşların Lenin'den alıntılarla yaptıkları yorum ve benzetmeler tek kelimeyle karikatürize şeylerdi. RSDİP tarihinde uzunca bir süre beraber giden Bolşevik-Menşevik kanatların, bir yerde artık tavizlerle de olsa uyumlu yürümeyecek kadar farklılaşmış çizgileriyle ayrışma noktasına gelmeleri, bizdeki duruma ne kadar emsal teşkil edebilirdi? Ya da bizim gerçekliğimizde ayrı düşen taraflar Leninler'e Martovlar'a ne kadar benzetilebilirdi ki; burada geliştirilen bağımsız-birleştirici yaklaşım o tarihsel süreçteki Troçki'nin uzlaştırmacılığına benzetilip, üstelik "tıpa tıp fotokopisi gibi de ona uyduğu"(!) ileri sürülüyordu? Bu konudaki polemikler bütünüyle aktarılsa hangi yaklaşımın şablonculuktan muzdarip olduğu daha iyi anlaşılır. Ama bu kadarı da özlü bir fikir vermeye yetecektir sanırız. Özetlenen sol keskinci yaklaşıma karşılık bağımsız tavır, nesnellik açısından sağlıklı bir duruşa sahip olmanın yanında teorik olarak da kendi özgül gerçekliğimize daha uygun yorumlar yapma durumundaydı. Ne var ki bu yorum ve yanıtlar tümüyle amborgoya uğratıldığı için o tarafta durumu sorgulayabilecek insanlarla geniş ölçüde buluşamadı.

Olayı nitel olarak Bolşevik-Menşevik karşıtlığına benzetilenler, nicel olarak da bu sözcüklerin Rusça anlamındaki çoğunluk-azınlık meselesini katılık yönünde değerlendiriyor ve birlik için bütünlüklü iradeye dönüş istemi karşısında hiç esneklik göstermeyen tavırlarını özellikle "iradenin bir kez sağlanmış olduğu" iddiasına tutunarak sürdürüyorlardı. Ama belirli hukuk tartışmaları ile çıkmaza giren ve kopmaya giden olağanüstü durumu demokratik danışma yoluyla aşmaya çalışmak yerine "nereden inceldiyse oradan kopsun" manıyla karşılanmış oldukları için bu "iradecilik" tarzı sakatı. Ayrıca işine gelmeyince irade-karar disiplin tanımayan, hukuk kurallarıyla istediği gibi oynayan bir anlayışın öncülüğünde ve bu tipten durumları ayrımsız sorgulamayan bir zeminde geldiği için söylemeye hakkımız var ki, gayet de tutarsızdı. Bir yerde insiyatifi eline alınca disiplin ilkesini hatırlayan ve onu otoriter şekilde tanıtmaya çalışan bu çifte standartlı anlayış, fersi durumda disiplin meselesini ilkesel görmeyip "örgüt fetişizmi yapıyor" diye bağırılabiliyordu. Bir disipline tabi durumda görünüp disiplinsizliğe kaçmak, bu anlayışın ruhunda mevcuttu. Buna karşılık, parçalanmış iradenin bir araya getirilmesi istemiyle geliştirilen bağımsız tavır, daha öncesi ile tutarlı sayılabilecek zeminde, gerçekten başka çıkar yolun bulunmadığı bir durumda ve açıkça ilan edilmiş olarak (değil ki kaçamak) her iki disiplin dışında ortaya konulmuştu. İstemir katılıkla reddedilmesi, esasta taşınan anlayışın keskinliği temelinde oldu.

Ciddi açmazların olduğu yerde, bir söylenenin bir başkasıyla yadsınması kaçınılmaz olur. Yalın kılıç gerçekliğe karşı, savaşın yürütülme biçimleri içinde, mantık di-be vurur ya da tümünden unutulur. Sözkonusu cepheden böylece çok ilginç tezatlıklar sergilenmiştir. Şanların iza-hatı hiç bir zaman yapılmadı ve bazı tespitler değişme-dikçe de izahatsız kalacak şeylerdir.

Ortaya çıkan durum yeniden sağlıklı bir bölünme ol-masına rağmen "ne bölünmesi, öyle bir şey yok, olay ayrılık değil, üç beş suçlunun kaçınılmaz yapmasından ibaret" diyor-lardı. Gerçeğin böyle olmadığı izah edildi. Önemli oran-da bir saflaşma söz konusuydu. Buna rağmen inkarcılık sürdürülürken, bir yandan da "her bölünme kötü müdür?" denilerek bunun iyi olduğu anlatılmaya çalışılıyordu. Öyle ki, birleştirici çaba boşa çıkarılıp, bölünmüşlük per-cinlensin.

Ayrılanlar hakkında topyekün bir suçlayıcılık, her gi-den "çürümüş, tükenmiş" sayılıyordu. "Çizgi dışı ve tas-fiyeciler" di. Oysa gidenlerin çoğu son duruma kadar öyle kötü olumsuzlanamayan, önemli yükler omuzlayıp ya-rarlılık göstermiş olan insanlardı. Belli bir değer olarak bakılması gerekti. İçlerinde çizgi ya da program olarak, kendilerinin anladığı dışında bir şey savunmayanlar da vardı. Çıkış içindeki tavırların sakatlıkları olmuşsa, ken-dilerinin de taşıdığı zaafılardan ayrı düşünülecek şeyler değildi. Ne ki bunlara çok farklı yaklaşımlar yapıldı. Ol-madık abartılarla affedilmez suçlar tespit edildi. Buna rağmen safını değiştirenler olsa tekrar "iyi yoldaş" ol-dukları hatırlanabiliirdi. Sözüün özü kendinden yana olan iyi, olmayan kötüydü. Tam burada olayın karakteriyle il-gisi çok anlamlı bir küçük anekdot aktarmak istiyorum izninizle.

Sırtı kambur adamın biri günün birinde hamama git-miş. Yıkılırken hamamın kubbesinden gürleyen bir ses işitmiş; "Ey kulum, seni sınavıyacağım, iyi not alırsan kambu-rundan kurtaracağım!" Adam büyük inançla kulak kesil-miş. Bakmış, yukarıdaki nakarat halinde sesleniyor: "Çar-şambadır çarşamba!..." Günlerden çarşambaymış. Doğru söylüyor diyerek kendisi de katılmış nakarata. Bu uyuşma sonucu hamamdan kambursuz dışarı çıkmış. Onu gören kamburlu bir arkadaş, sırtının nasıl düzeldi-gini sorunca, olup biteni anlatmış. Adamcağız "iyi" de-miş "beni de güdeyim o hamama." Gitmiş ki o doğruluk peri-si kendisini de kurtarsın kamburundan. Aynı şekilde ona da seslenmiş yukarıdaki; "Çarşambadır çarşamba!" Düşün-müş adam "O dündü, demek ki beni de yanlışla sıvıyor" diye düşünmüş ve doğruluğun kazandıracağına dair en içten inancıyla yanıtlamış: "Perşembedir perşembe!" Bir kaç kere tekrar ederek sürmüş bu çarşamba-perşembe ihtilafı. So-nunda yukarıdaki, bir gün önce arkadaşının sırtından al-dığı kamburu da bunun sırtına yükleyip göndermiş.

Meğer ki aradığı doğruluk değil, kendi otoritesinin ta-nınması ve her söylediğinin onaylanmasıymış. Bizdeki

otoriteler de bazen hamamın kubbesindeki gibi davranı-yorlar işte, kendinden olmadım mı, "kambur üstüne kam-bur"!

Çifte standartlı sol keskinliğin açmazları iyi görül-melidir. Yukarıda anılan bölünmüşlük durumunun akıl almaz inkarı gibi, başka çok ilginç inkarcılık örnekleri de sergilendi bu cepheden. Olayın içinde "uzlaşmaz iki çiz-gi" (Bolşevik-Menşevik karşıtlığı) bulunduğu iddia edilmesine rağmen, bir yandan da (ayrılanların) "ideolo-jik-siyasi bir yönünün olmadığı ve siyasi bir hareket sayılma-yacakları" vurgulandı. İsimleri de "suçlular guruğu" ol-du. ("Mafya hizibi"nden ne kadar farklı ve nitelikli değil mi?) Bu bariz tatarsızlık, ayrılık olayının ideoloji-politik çelişkiler üzerinde yoğunlaşmaması gerçeğiyle du-rumu ile izah edilemez. Böyle bir sağlıksızlığın olmasına rağmen "uzlaşmaz iki çizgi"den bahseden kendileridir. "Menşevizm" veya "tasfiyecilik"de ideolojik-politik bir nitelik olduğu halde, ortaya çıkan şeyi elden geldiğince (hatta tümünden) apolitik gösterme çabası bir tek şeyle izah edilebilir. Muhatap olmama ve kimseye de alırtmama isteğiyle. 94'te darbeci kanat da, "Mafya hizibi devrimci bir grup olarak görülemez" demiş ve geçen yıla kadar da mu-hatap alınması hatırlanırsa. Sonra hayat tekdüz ettiği için tavırları kısmen değişmek zorunda kaldı. Hayat böy-lesi aymazlıkları tekdüz etmeye devam edecektir. Yukarı-daki izahatsız çelişkilerin tümü şimdi suskunlukla geçiş-tirilme durumunda.

BUNDAN ÖTESİNE BAKIŞ

Sürdürülen bütün iyi niyetli çabalara rağmen en uç boyuttaki tavırları bile esnetilemeyen red cephesinin bu katılığı kısaca özetlenen noktalarda karakterize olmuştur. Bütün bunlar uzun vadeli olarak sürdürülmesi gereken yakınlaştırıcı ve birleştirici çabaların bundan sonra da en çok uğraşmak zorunda olacağı yönlerdir. Bu kısa dene-yim özet, ne kadar inatçı bir durumda karşı karşıya olun-duğurun anlaşılması bakımından öğretici olurken, katı-lık ve keskinlik yönleriyle bugün birbirine daha çok ben-zeyen iki eski kanadın anti-birlikçi yargılarına ortak ol-mayı getirmemelidir. Burdan öteye somut yaklaşımlar gösterebilmek için sözkonusu yönlerin değişime uğrama-sını gözetmek ve çabaları bu değişimlerin sağlanması yönünde sürdürmek gerekir. Aynı gelenekçi düzlemde ken-di özgül şekillenmesi ile kimi sapmaları daha aşırı barın-dıran ve ne kadar sakatlık arzettiği "Karşı Devrimci Hücre" olgusundan daha iyi anlaşılır hale gelen 94'ün darbeci kanadı da, yürütülecek çabaların kapsamı içinde-dir.

Şüphesiz ki bu kanadın kendi geçmişini sorgulamak-tan kaçınması çok daha büyük bir aymazlıktır. "KDH"nın başı olarak tespit ettikleri Laz Nihat'ın öncülüğü altında

geçen 5-6 yılı özellikle 93-94 tasfiye-darbe süreci ve ondan sonra (yine Nihat öncülüğünde) gelenek güçlerimize karşı katliam girişimine kadar varan saldırganlık durumu basitçe geçiştirilebilecek şeyler değildir. Bunun eleştirisini yapan *Özgür Gelecek*'in yaklaşımları da birlik sürecinin olumsuz gelişmelerini bütünüyle o tarafın sorumluluğunda göstermesi yönünden sakattır. Nihat öncülüğündeki darbeciliğin başarısı (yani güçlerimizin öyle kolay bir şekilde yeniden bölünebilmesi), beri yanda yapılan yanlışlar zemininde olmuştur. İki yandaki gelenekçi kanadın daha sonraki dönem kendi pratiğinde geliştirdiği sektörist boyutları ve yeni ayrılık kanadına karşı saldırganlık örnekleri nedeniyle bu tip durumların eleştirisinde tutarlı bir duruş göstermediği de ortadadır. Şimdi gelinen aşamada iki gelenekçi kanadın büyük benzerlikleri dikkate alınırsa, bundan sonraki uzun vadeli yaklaşımda çok önemli bir ayrımın gözetilebilmesi mümkün değildir.

Her iki keskin gelenekçi kanadın gelenekten ileriye ve birliğe yönelik yaklaşımlarını "komün uzantısı, sağ tasfiyeci" vb. şeklinde değerlendirmeleri doğaldır. Ama bu bakış açısının şimdiye kadar bir adım ileri iki adım geri saydırmaktan başka bir şeye imkan vermediği de ortadadır. Gelenek için daha sağlıklı bir doğrultunun bulunması, tutturulması gerçek bir ihtiyaç. Bugünden yarıya doğru olan, Komün'sel dağılmanın benzerini de yaşamaya-cek şekilde, ilerleme ve birlik hedeflerini uygun bir yönelim içinde tutarlılık göstermektedir. Komün'ün en büyük tutarsızlığı, kendine göre bir alternatif genel hat önermesine rağmen onun pratiğine yönelmemesi olmuştur. Bizler bugün genel hat sorununu da sağlıklı çözümlenebilecek şekilde teorik yoğunlaşmayı ve küçüğe olsa geleceğe mevzi oluşturacak pratikler içinde gelişim göstermeyi benimsemiş durumdayız. Ama tabii ki bu farklılıkla beraber aşılması gerektiren önemli zaaflarımız var.

Geleneğimizin bu kadar çok kısır döngü ve parçalanmayı yaşamasında, bilinen özellikleriyle o keskin programcılığın rolü genelde büyük olurken, bunu aşmaya yönelik çabaların zaafı ve tutarsızlıkları da önemli bir rol oynamıştır. Daha oncesinden az ya da çok, keskinliğe ortak olanların bu tarzdan sıyrılma yönelimleri ("çizgi dışı" sayılacak olmanın psikolojik çekingenliğiyle) ikircikli biçimlerde gelişmiş, kendi geçmişini de sorgulayan açık yürekli ve cesur girişimlere pek dönüşmemiş, yoğunlaşma ve üretkenlik düzeyleri sınırlı olmuş, en önemlisi de uzun vadeli mücadele dirayetini göstermekten yoksun ve çatışmanın aniden keskinleşip, kopmasına ortaklık eden zaafarla yüklü olmuştur. Son ayrılık hareketinin de birlik içinde ideolojik mücadele yoğunluğuna varmadan gerçekleşmesi üzerinde durulup, dersler çıkarılmadığı.

Çıkış sürecin taşıdığı karmaşa ortasında, kendi içinde ideolojik-siyasi bir bütünlük taşımadığı halde gerçekleşmiş, bu sonrasında çıkışın uyumlu, verimli ve disiplinli yürütmesini de zorlaştırmıştır. Bütünlüğü daha çok an-

layışlar düzeyinde önemsemek gerekiyor, şu ya da bu konuda görüş farklılıkları elbet olacaktır. Sonradan kısmi olarak kabul görülen zaafı yönlerin daha esastı bir özleştirilmeyle aşmaya ihtiyacı var. Gelenek muhasebesi ile birarada parti ve disiplin anlayışı, iki çizgi mücadelesi içinde beraber ve uyumlu yürümenin esasları üzerinde ciddi sonuçlara varılması bu sorunun çözümünde anahtar olacaktır. Çifte standartlı anlayışların bir dönem keşmekeşi, bir dönem otoriter disiplinciliği yaşatmasına karşılık, tutarlı proleter çizgide hem demokrasi hem merkezizetçiliği, hem özgürlük hem disiplini, hem boğuntusuz tartışma, hem de yan çizmesiz hareket birliğini sağlayacak tarzda çözümler amaçlanmalı; kavrayış ölçüsünde pratik tutarlılıklar bugünden gösterilmelidir.

Böyle bir anlayış içinde dönemsel teorik tartışmaların dışı açık bir esneklikle yürütülmesi kötü değil iyidir. Kişisel yorum ve görüşleri bu konularla ilgili çevrelere ulaştırmaktan çekinmek yerine, düşünme ve tartışmaya ihtiyacı olan insanlarımızı bu olanağı sunmak gerekir. Devrimci özgürleşme bir yönelim temelinde bunu önemsemek, ancak kolektifin ürünü ve onun hareket bütünlüğünün aracı olan mesajları kişisel yorumların üstünde tutmak ve dıştan bakışta ikisinin birbiriyle kanştırılmamasına özen göstermek en sağlıklı yaklaşımdır.

Her konuda netliğe sahip olduğunun görüntüsünü önemseyenler, o niteliklerin ne kadar gerçek ya da güvenilir olduğunu önemseyenlerdir. Bugün bizler için en net olması gereken şey, şimdiye kadar olumlu bir sonuç vermemiş olan gelenekçi ve bir o kadar da dağılmacı tutarsız gidişin aşılması gerekliliğidir. Sağlıklı ilerleme yollarının bulunması, kendi niteliklerinin çok fazla olmadığını kabul eden mütevazı bir tutumu ve dağ gibi birikmiş olan sorunların altından kalkabilecek "budala ihtiyar" sebatıyla uyumlu kolektif çalışmayı şart koşmaktadır.

Araştırma-inceleme, analiz-sentez konusu olan şeylerin böyle bir çalışma yoğunluğuyla netliğe kavuşturulma anlayışı içinde şu bilinçte taşınmalı: en net sonuçlara ulaşıldığının düşünülebildiği bir noktada bile, netliğe mutlak gözüyle bakmak yanlış ve sakıncalıdır. Bu bakış açısı her an her durum içinde bir çelişki, dolayısıyla netliklerin içinde de muğlaklık olduğu gerçekliğine ters düşer. Bilgi ve deneyim sonsuzdur. Her zaman kendi bildiklerinde eksiklerin olduğunu düşünmeyen tam devrimci sayılamaz.

Şimdi Mao'nun "üzerimizdeki gereksiz ağırlıklar" dediği türden ne varsa atmanın ve gelenek muhasebesi içinde öz benlik muhasebeleriyle en büyük devrimi yapmanın zamanıdır. Bunu başarabildiğimiz ölçüde geleneğimizin tarihinde dur durak bilmemiş olan birbirinden "arınma" olayını sona erdirip gerçek arınmayı sağlayabiliriz.

Devrimci özgürleşme yolundaki uzun yürüyüşte kolektif emeği yoğunlaştırma, geleneksel statükocu gidişi aşma, yeni değerler yaratma, halkın gelecek umudu ve birlik isteğine yaraşır ilerlemeler sağlama dileğiyle...

İNKARCILIKTAN KAÇINALIM

OZAN VELİ

Geçmişini inkar edenlerin geleceğini sağlam zeminler üzerinde kurabilmesi olanaklı değildir. Her gelecek, bir geçmişin bağrında mayalanıp olgunlaşma durumundadır. Toplumsal gelişmelerin karşısındaki bilimsel duruş, bu gerekliliği mutlaka önemsemek zorundadır.

Tıkanlığın başladığı yerde, çözüm üretmek kaçınılmaz bir hal alacakken, çözümlerin açık çözümsüzlük olduğu ve tıkanıklıkları çözmekten ziyade ona yeni biçimler veren, yeni açmazlara götürmeside oldukça sık görülen bir durum olabilmektedir. Bir noktaya bir kere daha dikkat çekmeyi gerekli ve de yönelimin özcesi olan biçimiyle herkesin bunu böyle bilmesini yararlı görüyoruz.

Celinen süreçte gerekli görülen yenilenme ve yeniden inşa; geleneğin komünist çıkışının zamanla kendi özcesinden uzaklaşmasını ve dolayısıyla bir çok alanda sürecin gerisinde kalması, bununla birlikte siyasal çizgiye egemen olan oportünizmin ideolojik kaynağı olarak şekillenen, kaba-materyalizmin, maddeci idealizmin, öznelciliğin bilinemezçiliğin yarattığı, tahribatların uzuv sakatlanmalarına yol açtığı durumu düzeltme gereği olarak ve de bu kargaşa, dağılma ve gerileme ortamında dumura uğrayan kurumsallaşmaların yeniden kalıba dökülmesi istemiyle gündeme alınmıştır.

Yani bu yeniden inşa sürecinin, geçmişten bağımsız olması bir yana tamamen onun doğurduğu bir gereklilik olarak, onunla birlikte olacak ve tamı tamına, komünist gördüğümüz süreçlerin geçmiş üst ifadesi olacaktır.

Burada öncelikle son tahripkar sürecin yarattığı tepkileme ortamının ve geleneğin kendisine karşı oluşturulan, oluşan önyargı atmosferinden kurtulmak önem arz edecektir.

Şunu da belirtelim ki, bu yenilenme ve yeniden inşa süreci kendi başlangıç evresindeki son sosyalist formunda da, geleneğin komünist mirası üzerinde yükseldiğini, yükseleceğini beyan etmiştir.

Bugün kimi sorgulama ve "yenilenme" deyimleri altında eline kılıcı alanın, pervasızca sağa sola salladığına tanık oluyoruz. Bir yandan geleneğin çıkışına komünist diyeceksin, öte yandan geleneği lanetlemek için söylenen her şarkıya kulak verecek ve ses katacaksın; bir yanda yenilenme diyeceksin öte yandan herkesi kendi ruhsuz dünyana çekmeye çalışacak ve bunu yaparken seni de sen eden sürecini tamamen inkardan gelerek, ondan "nefret" edeceksin...!

Açıktır ki, bu durum kendi içindeki "nefret" in kay-

nağını sorgulatmayı gerektirir. Geçmiş dönemlerde oportünist kiliklerinde yaptığı tamı tamına buydu. Söylenen farklı şeylerin mahkumiyetini sağlamanın en iyi yolu, farklılığı söyleyeni alabildiğine lanetleyerek yerin dibine geçirme olurdu. Bu davranışlar siyasi ve ciddi değildir, bunlardan kaçınmak gerek.

Gelenek tarihi ciddi badirelerden geçerek bugüne geldi. Dünya devrimci hareketinin 68 ve sonrası yükseliş dönemlerinin gelişme evrelerinde şekillendi. DABK Şubat Kararları olarak, TİHKP içinde belli bir niteliksel mücadele atmosferine girdiği dönemlerde, kendisine has renkleriyle şekillenen emekleme dönemlerini başlattı. Ve sonraki kısa gelişmelerde beş temel belge olarak belirginleşen siyasal yaklaşımların esası, doğru - yani Marksist - bir bakış açısıyla ayakları üzerine dikiliyordu. Bu ideolojik şekilleniş ve oluşan siyasal minval, ateşi tannılardan çalma cüretinin mücadelecilik ruhuyla İbrahim Kaypakkaya yoldaşa da somutlanıyordu.

İşin bu yanını ve burasını tartışırken kimsenin pek pervasızlaştığı görülüyor. Bu da; adının ve erdemlerinin büyüklüğünün kabul edildiği bir gerçeğe, her isteyen istediği gibi saldıramayacağını görüldüğü olmasından kaynaklı.

Şunu belirtelim ki, insanların ve önderlerin putlaştırılmasını eleştiri üstü görülmesini doğru bulmamakta birlikte, eleştiride ciddi bir siyasal yaklaşımı şart kabul ederiz. İbrahim yoldaşın; siyasal ve ideolojik bütünlüğü içinde eleştirilecek pek çok nokta olabilir, bizce de var. Fakat bu durum esas niteliği değiştirecek durumda değildir ve bu genel kabul edilir durumdadır.

Kuruluş sürecinde İbrahim ve yoldaşlarının yenilgi evrelerinden sonraki duruma yaklaşımın da ciddiyet ve samimiyetle ele alınması durumunda anlam kazanacağı bilinmelidir. Birinci yenilgiyi ortaya koyarken, sonuçlara varmak önemlidir. Bu sonuçlar, Maoizm'i reddetmek kadar gittiğinde, söylenecek bir şey kalır, yol ayrılmıştır. Ve dolayısıyla gelenek takipçisi görünmekte aptalca olur. Fakat bizim bulduğumuz pozisyon gibi, Marksizm-Leninizm-Maoizm esas yönelimi belirleyecek durumda görülüyorsa o zaman İbrahim sonrası süreci daha da ciddi yaklaşmak zorundayız. Ve bu bizim kendi siyasal doğrultumuza gösterdiğimiz/göstereceğimiz ciddiyet anlamına gelecektir.

Birinci konferansa ve sonrası süreci egemen olan siyasal hattın oportünizm olduğunu en kaba biçimde ifade ederken, bu sürecin kendisinin de yarattığı bir çok olumlu değer olduğunu inkardan gelemez. Bu gele-

nek, kendi siyasal misyonunun gereğini olması gerektiği biçimde yerine getirememişse de, salt TC devlet sınırları içinde değil, dünya komünist hareketi içinde ciddi bir yer edinmiş ve küçümsenmeyecek katkılar sunmuştur.

İlk çıkış ve Eylül sonrası -edilgen tarzda da olsa- yürüttüğü gerilla savaşı önemli etkiler yaratmıştır. Bu durum 84'lerde alevlenen ulusal kurtuluş hareketinin gelişiminde etkilemeler göndermiştir.

Dönemin siyasal kavrayışsızlıkları, -ki bu da tamamen ideolojik bakış açısıyla ilgili- doğru bir hat oluşturma önünde engel iken, bu gelenek bir çok değerli kadrosunu savaşın sıcak pratiğinde kaybetmiş; devrimci hareketin savaşma ve düzenleme hazinesine önemli katkılar sunabilmiştir.

Özellikle kimi geçmiş süreçleri yaşayanların, bu dönemlerin somut durumunu olduğu gibi ortaya koyarak, sonradan görülebilen bir çok nedeni ve niçin doğru cevaplanmaya girişme enginliğini ve sorumluluğunu göstermesi yerine; "çok kaybettiler öğrenemediler", "kafalarını çarptılar adam olamadılar" vb. gibi gayri ciddi yaklaşımlar; "hiç bir şey yapmadılar", "yaptıkları tek şey geriye gitmek", "umutsuzluğu büyütmekten başka bir şey yapmadılar" türünden tamamıyla inkara varan ve kendi iç tutarlılığından yoksun söylemler alabildiğine yaygın dile getirilmektedir. Hatta bunu söyleyenlerin önemli bir bölümü, örgütsüz yaşamayı seçmiş ve kimileri de yıllardır örgütsüz yaşamaktadır. Bu daha da vahim bir durumdur. Bir çok hata ve yanlışına rağmen ateşi parmak uçlarında taşıyanların yaratacağı tarih ve taşıyacakları umut, kendi kişisel dünyasında ağıt yakanların umutsuzluğuyla kıyaslanamaz. Bu böyle bilinmelidir.

Yenilenme ve inşa sürecine gösterilecek ciddi yaklaşımların başında devrimin aktif görevlerini yüklenme fedakarlığını geliştirmek ve bu yönde adım atabilmektedir. Bu yaşanan tarihler bize şunu öğretmiştir ki, onlarca güzel fikir, bir küçük adımın koşumuna sunulmadığında yine o kadar güzel çekmecelerde küllenip gitmiştir.

Gelenekün siyasal-ideolojik sorunları bir dizi uygun-suz görüntüye kaynaklık etmişken, kendi içindeki pratik deneyimlerinin herbiri bir sıçrama devrimini oluşturmuştur. Bu sürecin kendi içindeki olumlulukları özenle ayırtmak, tüm devrimci-komünist düşünürlerin işi ve sorumluluğunda olmalıdır.

Küllenip, külleri havaya savrulan bir geçmişin değil, üzerine basa basa yarını inşa edeceğimiz bir zeminin üzerinderyiz. Ve tüm değerlendirmelerimizi doğru ile yanlışın güçlü devrimlerine tabi kılacağız.

Teorik betimlemelerimizin sıçramalı gelişimi de bu sürecin tahmininde gelişmiştir. Karşıtlar savaşımı içerisinde gelenek tarihine çokça oportünizm egemen olabilmişse bu birazda bizim basiretsiz, dağınık, yetersiz

ideolojik mücadele tavrımızdan kaynaklı değil mi? Ya da Marksizm'in oportünizme galebe çalmasını başka- ca hangi dayanakları olmalıydı?

Açıktır ki, iktidar da olan yanlış düşünceler idiyse; bunun karşısında yeterli olmayanlar doğru düşüncelerdi. Meselenin bu yanı Marksistler'in en çok üzerinde durması gereken yanlarıdır. Tersi durumda önümüzdeki yükseliş dönemlerinde de kaçınılmazlar kaçınılmaz olur.

Bir kaç oportünist unsur, bir çok doğru düşünce sahibini tarumar edebiliyor, bir çoğunu saf dışı bırakabiliyor, bir çokları rüzgara dayanamayıp yıllarca örgütsüzleşmeyi seçiyorsa, doğruların doğruluğunun gözden geçirmek gerekmez mi?

Gelenek tarihinde, siyasal yönelimlerin şekillenmesi başından sonuna kadar aynı devrimlerle yüklenememiştir. Gelenekün toplumsal pratik alanda ki çıkışı, aynı zamanda güçlü ideolojik-siyasi tartışma evrelerini de içermekte iken, İbrahim yoldaşın katledilmesinden sonra bu süreç dumura uğratılmış, tüm teorik önermeler orada kalıba çekilerek dondurulmuştur. İşte mesele bu buzu kırmak, ayaklarıyla yere basan tarihin söylemlerini tekrardan yürütmeye başlamaktır.

Sonrası süreçlerde, ulusal sorunda sosyal-şoven, toplumsal deneyimlerde öznelilik, örgüt sorununda sektirizm, kitle pratiğinde makyavelist, savaş pratiğinde edilgenlik, bu buzlaştırmaya vb. ile birlikte gelişmiştir. Doğru ve alternatif önermelerle ortaya çıkmak, yaşanan dönemlerin realitesini analiz ederken, doğru bir yaklaşımı kuşanabilmek için tarih ve onun bilimi karşısında doğru bir duruş göstermek zorundayız.

Türkiye ve Kürdistan'daki dönemlerin devrimci gelişmeleri ele alındığında, gelenekün edindiği yer, üstlendiği misyonun hiçte hafifsenecek bir durumda olmadığı daha iyi anlaşılacaktır. AEP revizyonundan sonra, Maoizm'i koruma ve savunma eylem ve karşıt teorilerinin yetersizliği yanında, ciddi bir misyonun taşıyıcısı olma durumu, bugünü ortaya çıkaran ilk adımlardır. Bunları yadsımak, görmezden gelmek ve hep olumsuzluklara sarılmak, geçmişin değerlerini hiçe sayarak ayaklarımızın altına boşaltmak olur.

İkinci Sosyalist Forum döneminin kimi yanlış taktileri yanında özellikle kır birliklerinin varlığını koruması ciddi bir bilinç sıçramasına kaynaklık etmiştir. DABK oluşumu ve kır inadı da etkili olmuş, gerilla savaşında bilinç sıçramaları yaratmakla birlikte, DABK/Konferans dönemlerinde tarafların karşılıklı etkileşimini gündemlemiştir.

Yani kısacası bu süreçlerin tümü, bugün ele aldığımız yenilenme ve yeniden inşa sürecinin canlı dinamikleri olacaktır. Bu süreçlere inkarcı bir mecrada değil, doğru ile yanlış çekincesiz yanyana koyarak, onun doğru hazinesine yeniler katarak, O'nu geliştirerek ve yeniden kalıba dökerek cevap vermeliyiz.

EZBERCİLİK, GÖTÜRDÜKLERİ VE İBOCULUK

GÖKHAN KAYA

Ezbercilik, düşünebilmenin önündeki en büyük engeldir. Ezbere dayalı bilgilenmeyle sorunların çözümünü bulmak şöyle dursun, çözüm üretmek ihtiyacından bile uzaklaşırız. Yaşadığımız toplumda, çocukluğumuzdan itibaren ezberlemeye şartlandırılırız. Evde ailemiz, okulda eğitim sistemi ve öğretmenlerimiz, iş yerinde prosedür, amirler vs. vs. Toplumsal statüde güçlü olan ve üst yapı kurumlarını denetiminde tutarak, egemenliğini devam ettirme uğraşı ve mücadelesi içinde olan sınıf veya sınıflar; eğitim öğretim kurum ve kuruluşlarında, basın-yayın, TV, radyo vb. iletişim araçları aracılığıyla ezberciliği empoze ederek, düşünebilen, tartışabilen, çözüm üretebilen bir toplum yerine, denetlenmesi, yönlendirilmesi, tahakküm altına alınması kolay olan ezberci bir toplum şekillendirmeye çalışır. Ve görünen odur ki, bunu büyük ölçüde de başarmıştır. Yaşamımız boyunca çocukluğumuzdan başlarız, şairler, türküler, oyun figürleri vs. şeyler ezberlemeye. Okulda edebiyat, tarih coğrafya, matematik vs konularında ezberleriz. Öğretmen, kitabın şurasını oku anlat der. Yani oku ve tekrarla. Rutin bir çalışma temposu içinde yapacağımız işleri ezberleriz. Yani yaşamımızın her alanında ezberciliğe şartlandırılır ve irademiz dışında şekillendiriliriz. Düşünme fırsatı dahi bulamayız. Yaşamın her alanında kanımıza işler. Ezbercilik; kolay olmasından, herhangi bir enerji sarfıyatı gerektirmediğinden, insanın buna yönelmesi doğal bir sonuç olarak karşımıza çıkar. Ezberledikçe, bunun rahatına alışır ve düşünmez oluruz. Bazen çoğu insanın düşündüğünü sandığı şey ise, ezbere dayalı bilgiler arasında yaptığı gezintidir. Ezber hazır bilgilerin hafızamıza kaydedilmesidir. Ve yaratıcılıkla taban tabana zıttır. Yaratıcılık sorgulamayı, ezbercilik ise sorgulamamayı esas alır. Ezberleyen kişi sorunlarını dahi, ezberlemiş kalıplarından seçer. Gelişen durumlar karşısında soru sormaz. Sorunların çözümü için ise konunun anlaşılması, kavranması gerekir. Bunu yapabilmek içinde doğru soru sorabilmek önemlidir. Ama ezber bu durumu ortadan kaldırır, yok eder ve dolayısıyla da ezberci kişi kolay yönetilen kişidir.

Sınıf mücadelesi bilinçli bir mücadeledir. Anılan her adım ölçülüp-biçilerek atılması gerekir. Yaşamı öğrenip tanımakla başlar mücadele. Yaşamı ne kadar iyi tanır, çelişkileri ne kadar iyi analiz edersek yönelimimiz de o kadar doğru olur. Zayıf bir gücün kendinden kat kat güçlü olana karşı giriştiği savaşında, bireyler, organlar, partiler yaratıcı, yaşadığı koşulları değerlendirebilen, buna göre düşünebilen ve çözümler üretebilen olmalıdır. Mücadele ezbere dayalı bilgilenmeye tahammül edemez, siller atar. Ayakta kalmak, mücadeleyi daha ileriye taşımak istiyorsak, ki hepimizin isteğidir; ezberciliği bırakıp yaratan/düşünen olabilmeliyiz. TC ordusunda, "mantığın bittiği yerde askerliğin başladığı" söylenir. Onlar açısından gerçekten öyledir. İlk öğretilen, verilen komutlara itaat etmektir. Çeşitli egzersizler (rahat, hazır ol, selam dur vs.) yaptırılarak emre itaat anlayışına şartlandırılır. Ondan düşünmesi değil, söylenen her şeyi ezberlemesi istenir. Bir süre sonra da hareketlerin, söylemlerin tekrarlama sürekliliği içinde, şartlandırılan insan, verilen komutu, iradesi dışında edindiği bir alışkanlık olarak uyar. Söylenen her şeyin doğruluğuna, gerekliliğine inandığı için değil, şartlandırıldığı için yapar. İnsan olmanın gerekliliği olarak değil, hayvanlarda olduğu gibi şartlandırılma ve ödüllendirme (ödül: dayak atılmaması, hakaret edilmemesi, zorunlu askerliğin uzatılmaması vs.) ile gerçekleşir. Devrimci saflarda ise; Yaşama tanıyıp anlamaya başladığımız, düşünüp-tartışıp-çözüm ürettiğimiz ve de çözümümüz Halk savaşında bulduğumuz için yani, "Mantık düşünmeye başladığımızda 'askerliğimiz' başlar." Eğer ezbere dayalı bilgilenmede takılıp kalırsak, egemen sınıfların empoze ettiği idealist anlayıştan kurtulmaz, şeyleri tanıma çabasına girişmez, mantıklı düşünmeyiz.

Devrimci faaliyetlerin oturtulması boyutlandırılmasında, planlama-inisiyatif-esneklik can alıcı bir noktadır. Ezber bu can alıcı noktanın düşmanıdır. Bu durum ancak maddi koşulların doğru kavranarak ve yaratıcı olabildiğimizde pratikte yaşam hakkı bulabilir. İnisiyatif ve yönlendirme düşünmeyi becerdiğimiz oranda gelişir. Bizler bulunduğumuz her koşulda sorunlara vakıf olabilen çözüm üretip, inisiya-

tifi ele alarak çevresini doğru bir yönetime seferber edip koşulları değiştirebilme konumunda olmalıyız. İnsiyatifi ele almak ise, doğru çözümlemeleri yapmamızla mümkün olur.

Herhangi bir alanda yürüttüğümüz faaliyetin başarısı, gelişmesi, o alanın çok yönlü tanınabilmesine bağlıdır. Dostlar alışverişte görsün hesabı, birileri sorduğunda, bilgi aktarımında bulunmak için burada, şu var, bu var demek değil uzun vadeli stratejik hesapları yapabileceğimiz, stratejiye hayat verecek kısa vadeli taktiksel yönelimleri belirlememize olanak verecek bilgilenmeye bağlı, düşünme yetemizi kullanarak, kolaycılığa, tembelliğe prim vermeden, zor ve güç olsa da gerekli olanı yapmalı, ağır bir yükü omuzlamaya hazır olmalıyız. Geçmiş alışkanlıkları terketmek oldukça zordur ama önemli olan da bu zoru başarmaktır. Geleceğin şekillenişinde söz hakkımızın olması için bu zorun üstesinden gelebilmeliyiz.

Yukarıda kaba hatları ile değindiğim konu nezdinde, gelenek içinde nasıl bir şekilleniş etkili olmuştur? Çoğumuzun yakinen görüp bildiği bir konu olmasına karşın hatırlatma ve konunun bütünlüğünü sağlama açısından şöyle bir değinelim.

Gelenek içinde ezbercilik nasıl muhafaza edilmiştir?

Düşünebilme durumumuz körelttiği, ezberciliğin ise kanıksandığı yaşam koşullarında, devrimci düşünce ile tanışanların çoğu aynı doğal eğilim içinde kavramlardan...vs.'den ezberlemeye başlar. Sonra, hangi usta, hangi tarihte, nerede, hangi konuda neler söylemişler, okunup ezberlenir. Tartışma ortamlarından bu durum kendini hemen gösterir. Şu usta şu tarihte şöyle demiştir diye bir alıntı yaptığımızda, diğerleri tarafından daha önce duyulmamış bir alıntı ise, yaptığı etkinin farkına varır ve daha çok ezberlemeye başlar. Bunu gören diğerleride aynı yolu izlemeyi doğal olarak tercih ederler. Düşünmek, enerji harcamak yerine kendimizi yormadan neyin, ne zaman hangi koşullarda ve nedenlerden dolayı söylendiğini araştırma gereği duyulmadan "bir şeyler biliyor" havasında oluruz. Ezberde tutulan bilgiler, ona, bulunduğu ortamda bir yer edinmesine olanak verir. Sınıf mücadelesi içinde öğretme/kavratma pozisyonunda olanlar için ise, ezbere dayalı bir öğretme anlayışı daha kolay gelir. Aynı zamanda, koşullarından dolayı sürekli denetleme ve öğrencisinin başında durma olanağı da sınırlı olduğunda, bu

yöntem daha da tercih edilir.

Sınıf mücadelesinde özellikle yönlendirme konumunda olanlar, Diyalektik materyalist yöntemi; bilince çıkartmadan, ezbere dayalı bir algılamadan öteye taşıyamazsa, bulunduğu koşulları değerlendirmeye, tahlil etme, kavrama durumunda olamaz, anı gelişen olaylar karşısında apışıp kalır, üretmez, tavır takınmaz, kendi gücünün neler yapabileceğini bilemez, karşındaki gücü anlayamaz. Hangi ustanın, önderin söylediği şeyleri nasıl bir bakış açısı ve anlayış ile söylendiğini kavrayamaz. O bakış açılarını, anlayışlarını, yöntemlerini kavramaktan ziyade, sonuç olarak neler söylemişler onunla ilgilenir. Çünkü ezbercilerin ilgi alanını burası kapsar. Marks, Engels, Lenin, Stalin, Mao neler demiş, İbo, Mahir, Deniz neler demiş, ustaların ve önderlerin söylediği ve yaptığı tahliller kalıplar halinde ezberlenir. Kısır, sık tartışma ortamlarında da, bu şu konuda şöyle demiş, böyle demişle tartışmalar yapılır. Diyalektik yöntemin neden-sonuç ilişkisinde, "neden", düşünme-araştırma-inceleme, tahlil etmeyi gerektirir. Sonuç ise bu sürecin sonunda ortaya çıkan üründür. Yani sunulan hazır lokma. Ezbercide bununla ilgilenir, lokmayı yalamadan yutar.

Kendimize ve çevremize yaptığımız ilk şey, ustalar ve önderlerimizin yaptığı belirlemelerin doğru olduğuna şartlandırmaktır. Söyledikleri her şeyin pratikte doğrulandığı, ispatlandığıdır. Bu nedenle kendimizi neden-sonuç bütünlüğüne değil, sonuçlara şartlandırır. Yaşam pratiği içindeki durum ve gelişmelere de onların değerlendirme yöntemleri, anlayışları ile değil, sonuç olarak ifade ettikleri şeylerle bakmaya başlarız. Ortaya çıkan bu bakış açısı da doğal bir şartlanmadır. Önderimiz; ülkenin yarı-sömürge, yarı-feodal olduğunu söylemiş, artık aksini kimse iddia bile edemez, eden bizden değildir gibi bir yaklaşımla ele alıp, kesip atarız. Yarı-sömürge-yarı-feodal sosyo-ekonomik şekillenişin nedenlerini daha da geniş somutlama, eksiklerini giderme yöneline girmeyiz. Kaldı ki sosyo-ekonomik yapıda süreç içinde olan gelişmelerin boyutunu bilemez, göremez, öküzün altında buzağı arayıp dururuz. Faaliyet alanımızdaki sosyo-ekonomik şekilleniş dahi değerlendirme yöneline girmez, ülkemiz yarı-sömürge, yarı-feodal deyip bundan yola çıkarak ayakları havada bölgesel belirlemelerle bir şeyler yapmaya çalışırız. Doğanın ve toplumun yasalarından yola çıkarak ulaştığımız sonuçların, bugün yine

bu yasalardan yola çıkarak, ulaştığımız sonuçlardan farklı olabileceğini dahi yadsımaya kadar vardınız işi. En basit şekliyle şöyle bir mantık yürütmekten bile alıkoymuyoruz kendimizi: "Doğanın ve toplumun yasalarını bilimin gelişmişliği ölçüsünde ortaya çıkarıp kavrayabiliriz. Dünyanın bilimine göre bugünün bilimi daha da gelişmiştir. Dünyanın bilimiyle ortaya çıkardığımız yasaları bugünün bilimiyle daha da pekiştirip geliştirebiliriz. Esas yönünü daha ön plana çıkarıp, daha da az yanlış barındırır hale getirebiliriz; kaldı ki görevimizdir, getirmeliyiz. Ama bugün düşünen-tartışan-çözüm üreten bir şekillenenden uzak, ezberciliğe dayalı, ak-kara mantığı ile belli kalıpların arasına sıkışıp kalmamız, bu görevin yerine getirilmesini engeller.

Gelenek içindeki İbo şartlanması oldukça boyutlanmış, yeniyi olan kapalılık had safhaya ulaşmış, İbonun sorgulayan, araştıran, düşünen değiştiren anlayışından uzaklaşmıştır. Öyle bir hal almış ki, İbonun kemiklerinin sızladığına eminim. Sorgulama yok, "İbo demiş, doğru demiş", "İbo'nun dediklerinin dışında bir şeyler ararsan boşa kürek çekersin", "Ne o sen İbo'ya karşı mı geliyorsun, öyleyse sen İbo'cu değilsin, burada ne işin var git bilmem kimlerin yanına" vb. gibi keskin İboculuk söylemleri ile kendimizi merkeze koyup "çizgi savunuculuğu", "programcılık" adı altında, "çizgi düşmanları" tespit ederek ezbere dayalı İboculuğu bir silah gibi kullananlar düşünüp tartışma çabası içinde olanlara savaş açmışız. Birisi bir şey söyler, İbonun kitabına bakılır, söylediğin, İbonun kitabında yok denip, kesip atılır. Tartışma gücünü dahi bulamaz, çünkü dile getirilen onun ezberinde yoktur. Onun için varsa yoksa ezberinde olan kalıplar, sonuçlardır.

Şöyle bir belirlenimin başka bir izahı olabilir mi? Bilmem fi tarihinde yapılan, fi oturumunda bir karar alınıyor. Deniyor ki... komutanlığının önüne saldırı politikası konulmuştur... Açılımı da şöyle, stratejik savunma döneminde taktik saldırı esas, taktik savunma talidir. Esas olan yön taktik saldırıdır. Saldırın! Bunun dışında, yahu bu alan nasıl bir yerdir, ne özellikler taşır, koşullar ne boyuttadır. İnsanların durumu nedir vb. gibi soruların cevapları yok. Bilmeyen bir diyarda saldım çayıra, mevlamı kayıra besaba, genel doğrulardan yola çıkarak, koşullarımıza "uygun bir belirlenim" bulunmuş olduk. On yüz milyon kere aferin bize....Neyin, ne olduğunu araştırıp bilme ihtiyacı duymayanlar, ezberlerinin dışında

farklı bir; düşünce, yaklaşım, değerlendirme duyduklarında, şiddetle karşı çıkıyorlar. Kimlere karşı çıkıyorlar?.. Onlara göre, "çizgi düşmanlarına", "İbo'yu savunmayanlara", "programa karşı çıkanlara", "revizyonistlere", "mahkum ettikleri düşünceyi savunanlara." Ama aslında onların karşı çıktığı, ezberlerinde olmayan düşüncedir.

Yöntemleri de gerçekliklerine uygun; ortaya konulan düşünceyi yeterince sorgulama-sorgulatma zahmetine katlanmadan, "çizgi düşmanlığı" olarak nitelenmek; çizgi düşmanlarının teşhiri aslı yöntemi; sürekli yinelenmeyi ve telkin, kavratma-şartlandırma yöntemi. Geniş bir çevreyi; bir düşünceyi anlayıp sorgulamadan karşı çıkmalarını sağlayarak, "çizgi savunucularının", varlık zemini olarak şekillendirmişlerdir. Bu yöntem gelenek içinde öyle etkili olmuş ki, gelenek içinde ve çevresinde, devrimci özgürleşmeci perspektifle düşünülen-tartışılan-çözüm üretilen bir ortamda siyasi tıkanıklığın, ideolojik hastalıkların giderilmesi noktasında çıkış yapıp, yönelenleri, "mahkum edilen" anlayışı savunanlar olarak lanse etmeyi çıkarlarına saymışlardır. Alınan ölüm kararlarına bunun arkasına gizlemeye, yani zaten "mahkum edilen" anlayışı savunanlar olarak lanse etmeyi çıkarlarına saymışlardır. Alınan ölüm kararlarını bunun arkasına gizlenmeye, yani, zaten "mahkum edilen" anlayışı savunanlar; "çizgi düşmanı, mücadele kaçkındır" bunların "mücadele diye bir sorunu yok, ellerinde bulunan malzemelerde parti değerleridir, ne pahasına olursa olsun geri alınmalıdır" yaklaşımıyla kitleleri ikna etmeye çalışmayı uygun görebilmişlerdir. Bakın, sonuç nelerle varıyor, nerelere savuruyor.

Sınıf mücadelesinin, düşünen-tartışan-sorunlara çözüm üretebilen, yaratıcı bireylere ihtiyacı vardır. Böylesi insan tiplerini şekillendirmek esas görevlerimiz arasındadır. Hastalık derecesine varmayan; merak, kuşku, duyarlılık vb. gibi şeyler öğrenmeye ve düşünmeye olan isteğimizi gösterir. Bu istek, doğru yönlendirildiğinde araştıran, tartışan, düşüneni, yaratan yönümüz ağır basar, ezbercilikten kurtulmanın adımlarını atarız.

Soru sormak, tartışmak, düşüncelerimizi yazılı hale getirip üzerinde tartışılmasına olanak vermek, pratik içersinde kendi çapımızda görevler alarak, pratik faaliyet içinde öğrenmeye, tanımaya çalışmak vb. türden yöntemler, düşünmemize olanak sağlar

ULUSAL SORUN

BARAN PARÇACI

Göyle formüle edilir: "Ulus, tarihsel olarak oluşmuş kararlı bir dil, toprak iktisadi yaşam ve kendi ni kültür ortaklığında dile getiren rühsal biçimlenme birliğidir." (Ulusal Sorun ve Sömürgeler Sorunu sf. 15) Belirlenen bu dört nitelikten birinin eksikliği ulusu ulus yapmaktan çıkarır. Ulusun tarihsel bir olgu olduğu, bununla kapitalizm koşullarında ortaya çıktığı bilinir. Ulusların "kapitalizm çağında" ortaya çıkmasıyla, ulusal devletlerin oluşmaya başlaması da kaçınılmaz oluyor. Ulusal mücadelelerin tarih sahnesinde çıktığı dönemler, ekonomik gelişmenin belli bir evresine teka-kabül eder. Doğal olarak Marksistler açısından bu sorun önemli hale gelir. Komünist partileri de programlarında ulusal soruna geniş yer vermişlerdir. Özellikle ulusların kendi kaderlerini tayin etme hakkını her koşul altında savunulmuş, buna bağlı olarak örgütlenme hakkı de aynı biçimde garanti altına alınmıştır.

Ulusal sorunun çözümü, kendi tarihsel gelişmesinden soyut olarak ele alınamaz. Belli bir ulusu çevreleyen ekonomik, siyasi ve kültürel gelişme düzeyi, o ulusun nasıl örgütleneceğini, geleceğe ilişkin plan ve programlarının ne olacağını, ortaya koymaya yarayan belirleyici etmenlerdir.

Tarihsel ve toplumsal koşullardan yoksun analizler ulusal soruna çözüm bulmada başarılı olamaz. Hatta aynı tarihsel koşulları yaşıyıp farklı toplumsal koşullara sahip olan uluslardaki çözüm yöntemleri de farklı olmaktadır. Herhangi bir ülkede siyasal yaşamın eksenine ulusal sorun yerleşmişse, bu soruna çözüm bulmadan diğer sorunlara yönelmek esas sorunu görmemek demektir. Bu tutum doğal olarak, politik öngörü eksikliğine yol açarken, o ülke komünistlerinin yanlış sonuçlara ulaşmalarına neden olur.

Ulusal sorunun gündemde olduğu (baş çelişki) yerde, önce ulusal sorun çözülmeli. Bu sorun çözülmeden diğer sorunların çözümü mümkün değildir. Ulusal sorunun çözümünü gündemine alan bir örgütlenme tarzına ihtiyaç vardır. Bu ihtiyacı gözden kaçırmak nesnel gerçekliğe uygun düşmez. Böylesi bir örgütlülüğe, sınıf bilinçli proletaryanın önderlik etmesi doğru ve yerinde bir davranıştır. İstenilen, arzu edilen ve hatta olması gerekende budur. Ama gelişmeler her zaman bu doğrultuda olmayabilir. Farklı sınıf ve tabakalarda sorunun çözümü için önderliğe soyunabiliriz. Bunların "tam hak eşitliği" temelindeki meşru istemleri gözardı edilmemeli. Sınıfsal kurtuluşu esas alan proletarya, ulusal kurtuluş savaşını ezen ulusa karşı gerçekleştirirken, kendi burju-

vazisini de yok ederek gerçek kurtuluşu sağlar. Ulusal sorunun çözülmediği koşullarda da sınıf savaşımı yerine önceliği ulusal kurtuluş savaşına verir. Çağımızda her ne kadar bu iki nitelik iç içe geçmişse de, bazen proletarya dışında tarkin güçlerin ulusal savaşına önderlik edebildiği görüldüğü. Ezen ulus burjuvazisine karşı "tam hak eşitliği" için sürdürülen böylesi savaşlar demokratik bir öz taşıdığından dolayı desteklenir. Bu demokratik istem burjuva ayrıcalığı değil, tam hak eşitliğini ifade ettiği için bu eşitlik istemi o ulusun hakkıdır.

Marksistler, esas olarak ulusal sorunun devrimci çözümünü kendi gündemlerine alırlar. Diğer taraftan, ezilen ulusun demokratik istemlerine de göz yumamazlar. Ezilen ulusun demokratik istemlerine teorik düzeyde göz yumulmadığı söylene de, pratik olarak böylesi istemlere sıcak bakılmadığına sıkça rastlanıyor. Ulusal hareketin iki genel istemi, her koşulda savunulmak zorundadır. Birincisi ulusları kaderlerini serbestçe tayin edebilme hakkı iken; ikincisi de, ulusun tam hak eşitliği istemidir. Bu iki genel ilkeyi yadsıyan bir anlayışın, ulusal sorun konusunda tutarlı bir hatta olduğu söylenemez.

ULUSAL HAREKETLER

"Ulus, yalnızca tarihsel bir kategori değil, ama belirli bir çağın, yükselen kapitalizm çağının tarihsel bir kategorisidir. Feodalizmin tasfiye ve kapitalizmin gelişme süreci, aynı zamanda insanların uluslar biçiminde kurduğu sürecidir de. Örneğin Batı Avrupa'da bu böyledir. İngilizler, Fransızlar, Almanlar, İtalyanlar vb. feodal parçalanmayı yenen kapitalizmin müzaffer yürüyüşü sırasında ulus olarak kurulmuşlardır." (A.g.e. sf. 20)

Ulusal hareketlerin yükselen kapitalizm koşullarında ortaya çıktığı bilinir. Bu hareketler Batı Avrupa'da 1789 ile 1871 arasındaki belli bir tarihi dönemi kapsar. Bu tarihsel süreçte burjuvazi, feodalizme karşı ulus devlet şiarını yükseltiyor. Feodalizmin bu tasfiye süreci kapitalizmin gelişme süreciyle paralel oluşur. İngilizler, Fransızlar, Almanlar vb. bir çok ulus feodalizmin parçalanması sonucu kurulmuştur. Burjuvazinin bu zaferi, aynı zamanda ulusal devletlerin kurulmasını da beraberinde getirmiştir. "İngiliz, Fransız, İtalyan vb. uluslar aynı zamanda İngiliz, Fransız, Almanya vb. devletleridirler." Tabii bu tablo dışında kalan İrlanda genel bir nitelik taşımadığı için, istisna olarak kabul görür.

Doğu Avrupa ve Asya'da ise ulusal hareketler 1905'ten sonra başlamıştır. Batı'da uluslar devletler şeklinde gelişirken doğuda despot yönetimler bir çok ulus

ve milliyeti kendi denetimine alarak; çok uluslu devlet ile bir çok milliyetden oluşmuş birleşik devletler kuruluyor. Avusturya-Macaristan ve Rusya gibi devletler.

Kapitalizmin, Doğu Avrupa'da gelişmesinden sonra, yani ticaret ve ulaştırma yollarının gelişmesi, büyük kentlerin ortaya çıkışı, pazarın güçlenmesi, kültürel faaliyetlerin artması ile ulusların iktisadi yönü gittikçe pekişir. Bu gelişmenin etkisiyle de ulusal bilinç oluşur ve ulusal devlet kurma istemi de artar. Kendilerine özgü bir yaşamın bilincine varma ve devlet kurma istemi, bunu gerçekleştirmeye her zaman yetmeyebilir. Önderinde, egemen ulusların uzun zamandan beri devletin başında bulunan yönetici kesimi, alanı onlara kolay kolay bırakmaya niyetli değildir. Bu sert karşı koyuşu bertarafı yönelen ezilen uluslar, ulaştıkları bilinç düzeyiyle bütünleşen ekonomik gelişme ile artık onları hiç bir gücün tutmasına olanak vermemektedir. Böylece bir çok ulusal devlet bu süreçte kıran-kırana geçen savaşlar sonucu oluşmaya başlıyor. Tabii bu savaşlar ulusların tümü arasında yaşanmıyor, sadece egemen uluslarla ezilen uluslar arasında sürdürülüyor. Bu savaşları sadece ulusal pazarla sınırlama anlayışı dar bir anlayıştır. Güç dengeleri ve o süreçte öne çıkan bir takım istemler bu savaşın nedeni olabiliyor. Yani ekonomik alandan siyasal alana geçilirken gerekçeler de farklılaşabiliyor. Örneğin zorla göç ettirmeler, dilin kullanımının yasaklanması, okulların kapatılması, seçme seçilme hakkının tanınmaması, ulusal kimliğin yadsınması, dinsel inançlara karşı yasaklayıcı tavırlar, işgaller vb. nitelikler olabilir. Hatta bazı yerlerde bunlardan biri en öne geçip o ulusun kurtuluş istemine dinamiklik katabilir. Bu anlamda ulusal hareketlerin içeriğinde sadece pazar sorununu aramaya çalışmak pek gerçekçi gelmiyor. Her ulusal hareket farklı yöntemlerle çeşitli istemleri, yani kendisi için en acil olan istemi, ön plana çıkararak ona göre savaşımını yürütebilir.

Ekim Devrimi'nden sonra ulusal sorun, gerek kapsamı gerekse niteliği bakımından da daha önceki döneme oranla tamamen farklılaşmıştır. Ekim Devrimi, ulusal sorunu bir iç sorun olmaktan çıkarıp, uluslararası bir sorun haline getiriyor. Emperyalizme karşı sömürgelerin kurtuluş mücadelesine dönüşen ulusal savaşlar, dünya gericiğine karşı ilerici misyon yükleniyor. Proletaryanın çıkarı da bu genel sömürgeler sorununun parçası olmaktan ayrı ele alınamaz. Ezilen ulusların kurtuluş mücadeleleri emperyalizmi zayıflatan bir niteliğe büründüğü için, ulusların gerçek kurtuluşu proletaryanın omuzlarına yükleniyor.

Bu tutum çağımızın genel karakteridir. Bugün hala bir çok ülkede, sömürge ve ezilen bağımlı ulusların mücadeleleri proleter önderlikten yoksun olmalarına rağmen ve çağın genel karakterini yansıtmaya da sürmektedir. Bu hareketlerin niteliğine, önderlik eden güçlerin proleter devrimciler olmasından dolayı, de- teklememe tutumu kesinlikle yanlıştır. Emperyalist bas-

kı koşullarında, ulusal harekette devrimci nitelik arayışı saçma bir tutumdur. Burjuvazi dahi önderlik etse, anti-emperyalist niteliğinden dolayı bu tür hareketler ilerici ve devrimcidir.

KÜRDİSTAN TARİHİNE KISA BİR BAKIŞ

Kürt ulusal hareketinin gelişmesiyle birlikte, Kürdistan tarihine olan ilgi de artmıştır. Kürt tarihine ilişkin gerek Avrupa'da gerekse Ortadoğu'da değişik dillerde bir çok eser yayınlanmıştır. Bu eserlerin her biri kendi cephesinden Kürt tarihini aydınlatmaya çalışmaktadır. Böylesi çabalar derinleştirilerek devam ettikçe, Kürtlerin karanlıkta kalan tarihleri de gün geçtikçe aydınlanmaya başlar.

Kürtler kendi tarihlerini öğrenmek istiyorlar. Onların olmayan veya yaşanmayan bir tarihe ihtiyaçları yoktur. Aynı zamanda yaşamış oldukları tarihi önemsemeye de hakları yoktur. Tarih yazımının ideolojik olduğu bilinir. Tarihsel materyalizm yöntem olarak izlenmelidir.

Kürt tarihi üzerine bir çok eser yazılmış olmasına rağmen, Kürtler'in kökenine ilişkin bölüm hayli karmaşıktır. Bu karışıklığın giderilmesine ilişkin yapılan son kazılar, bazı karanlık yönlerin aydınlığa çıkmasına hayli yardımcı olmuştur. Bütün bu gelişmelere rağmen hala Kürtler'in kökenine ilişkin aydınlanmaya muhtaç bir çok yön bulunmaktadır. Bir çok tarih yazımcısı tarafından Kürtler'in kökenine ilişkin ileri sürülen sav, M.Ö. 2000 yıllarında Kuzeybatı Avrupa'dan (Ren geyiğinin arkasına takılarak) Van ve Urmiye çevresine gelip Zağros ve Cudi eteklerine yerleşen bir halk olarak değerlendiriliyordu. Bugün bu tarihten çok daha eskilerden beri buralarda yaşayan halkın izlerine rastlanmaktadır. Özellikle son arkeolojik çalışmalar bu yönde hayli bilgi vermektedir. Her ne kadar Kürtler'in kökenine ilişkin netleşmiş veya kesinlik kazanmış bir şey hala mevcut değilse de Kürtler'in, bu yörenin en eski halklarından biri olduğu artık ortaya çıkmıştır.

Kürtler'in şimdilik bilinen en eski ataları Cuti (Cut-Cudi-Gutium) Zağros'lara ve Mezopotamya'ya yerleşmeleri hayli eskilere dayanmaktadır. Resmi ideolojinin temsilcileri dahi bu durumu gizleme olanağından yoksundurlar. Tarih profesörü Şemsettin Günaltay "Mezopotamya Tarihi" adlı eserinde Cutilerin "Neolitik Çağ"dan beri bu bölgelerde rastlandığına dair bilgilerin olduğunu söylemektedir. Hatta Gutium adlı bir şehir kurduklarını da belirtiyor. Neolitik çağın MÖ 8000'li yıllara tekabül ettiğini düşünürsek, yerleşik bir süreci yaşayan bu halkın tarihi MÖ 1000'li yıllara varmaktadır. Kısaca Cutiler, Hurriler, Mitanniler, Kassitler, Urartular ve Medler Kürt halkının atalarıdır. Anadolu'nun en eski halkı olan bu halkın varlığı egemen güçler tara-

findan yok sayılmak isteniyor. Böyle bir sürece nasıl girildiğine kısaca değindikten sonra, bugüne ilişkin bazı açıklamalar yapmaya çalışacağız. Kürt tarihinin aydınlanmasında Kürt tarih yazımını üzerine alanların bunu layıkıyla yerine getireceklerine inanıyoruz.

TC'nin Kürdistan üzerindeki egemenliğinin temelinde; feodal sömürgeci Osmanlı İmparatorluğu'nun katkısı büyüktür. Kürdistan'a yönelik egemenlik istemi 16. yüzyılın başlarına dek uzanır. Osmanlı İmparatorluğu ile İran Safevi Devleti arasındaki bu çatışmalar (1514), Kürdistan'ı tahrip etmiştir. Kürt feodal beylikleri Şii Safevi devletinden korunmak amacıyla Osmanlı İmparatorluğu'nun siyasal himayesine yani "üst egemenliğine" sığınmışlar. Çaldıran Savaşı'nda Şah İsmail safılarında savaşan Kürtler Yavuz tarafından katledilmişler; diğer tarafta bu savaşın kazanımında Osmanlılar safında katılan Kürtler'in payı büyüktür.

1514 Çaldıran Savaşı'ndan sonra İdris-i Bitlisi ile Yavuz Sultan Selim arasında yapılan anlaşmada: "*Kürt emirliklerinin üzerliği, Osmanlı yönetimine bağlı olarak koruncak. Kürtler bütün savaşlarda Osmanlı'ya yardım edecek. Kürtler Osmanlılara gerekli olan her türlü vergiyi ödeyecekler.*" Feodal Kürt Beylikleri bu anlaşmalar doğrultusunda merkezi otoriteye bağlı kalarak kendi bölgelerine hükmettiler. Kürt köylerinden toplanan artı-ürünün önemli bir bölümü Osmanlı'ya ödenirken eli silah tutan Kürt gençleride savaşa hazır halde bekletildi.

İdris-i Bitlisi, Yavuz'un isteği doğrultusunda, Kürdistan'ı değişik bölgelere ayırdı. Diyarbakır'ı 19 sancakla böldü. Bu sancaklardan 11 tanesini doğrudan doğruya Osmanlı yönetimine bağladı; diğer 8 sancak Kürt beyliklerine bağlı kaldı. Yarı bağımsızlıkları olan Kürt beylikleri de mevcuttu; Van ve çevresi de 37 sancak ile 4 hükümete ayrılmıştı. Bu 4 hükümetin toplam 36 bin askeri vardı. Osmanlı'ya bağlı Kürt feodal beyliklerinin tümünde askeri güç bulunuyordu. Herhangi bir savaşta Osmanlılar için bu askerler hazır bekletiliyordu. Osmanlılar ile İran arasında 1514'ten 1638 yılına kadar ufak-tefek ateşkesler dışında savaşlar sürekli devam etti. Bu savaşların tümüne Kürtler katıldılar. 1514'teki anlaşmadan kaynaklı bu savaşlara katılma zorunlulukları vardı; 124 yıllık savaşın bilançosu Kürdistan'a fatura edildi. Kürdistan'ın harabeye çevrilmesi yetmedi, binlerce insan canından oldu.

Bağdat'ın Osmanlılar tarafından alınmasından sonra Osmanlı padişahı 4. Murat ile İran Şahı Abbas arasında 1639 yılında "Kasrı Şirin anlaşması" imzalandı. Bu anlaşmadan sonra Kürdistan ikiye bölündü. Zagros dağlarının doğu tarafı İranlılar'a batı tarafı ise Osmanlılar'da kaldı. Bu anlaşma ile çizilen sınır 19. yüzyılın başına kadar değişmeden kaldı. Bu dönemde önemli bazı ayaklanmalar yaşandıysa da, modern ulus burjuvazisi tarafından gerçekleştirilen ayaklanmalar değildi. Dıştan yapılan baskılara karşı gerçekleştirilen savunma amaçlı ayaklanmalardı.

1915 ve 1925 dönemleri Kürdistan için önemli süreçlerdir. Bu dönemde emperyalistlerle sömürgeci güç olan Osmanlı ve İran devletleri Kürdistan'ın kaderini ellerine geçirip, kendi çıkarları doğrultusunda parçalamaya tahı tutuyorlar. 1920'lerde Kemalistler iki yüzlü bir tutumla Kürt sorununa yaklaşımda "esnek" bir politika izliyorlar. Bolca Kürt ve Türk kardeşliğinden dem vuruyorlar. Kürt toprak ağalarını, aşiret reislerini ve şeyhlerini memnun etmek için çeşitli yol ve yöntem deniyorlar. 1923 Lozan Konferansı'nda Kürt ve Türkler'in temsilcisi olduklarını iddia ediyorlar. Lozan Konferansı sonucunda Ermeni ve Rumlar'a tanınan azınlık (Hristiyan) hakkı oluyor. Kürtler'e ise, iki parça az geliyor, bunu dörde çıkarıyorlar. Toprakları parçalandığı yetiniyormuş gibi ulusal kimlikleri de yok edilmeye çalışılıyor. Hiç bir siyasal statü Kürtler için kabul görmüyor.

Bu bölünme ve parçalanmayı emperyalizmden bağımsız olarak düşünmek kesinlikle doğru değildir. Emperyalizm ile onun işbirlikçileri olan sömürgeci devletlerin politikaları bu yönde tam uyum içinde buluşmuştur. Lozan Konferansı'ndaki süreçten sonrada, sömürgeci devletler Kürdistan'ı ve Kürt halkını bölüp parçalamayla yetinmemişler, onları yok etmeyi çıkarlarına daha uygun bulmuşlar.

Lozan Konferansı'ndan sonrada Kürdistan'da önemli ayaklanmalar olmuştur: 1925 Şeyh Sait Hareketi, 1928 Ağrı, 1930 Zilan ve 1938 Dersim Hareketi bunlardan başlıcalarıdır. Bu hareketler ulusal hareketlerdir. Bu hareketlerin önderliğinde şeyh, toprak ağası ve aşiret reislerinin bulunması bu hareketlerin niteliklerini ortadan kaldırmaz. Stalin'in dediği gibi: "*Emperyalist baskı koşulları içinde ulusal hareketlerin devrimci niteliği, hareketin kesinkes proleter unsurların varlığını, hareketin demokratik bir temelinin varlığını gerektirmez. Afgan emirinin Afganistan'ın bağımsızlığı için savaşını, emirin ve yandaşlarının Kraliyetçi niteliğine karşın, nesnel olarak devrimci bir savaşındır. Çünkü bu savaşın emperyalizmi zayıflatar, parçalar ve haltalar.*" (J. Stalin, Marksizm ve Ulusal Sorun ve sömürge Sorunu, sf. 221)

Şeyh Sait hareketinin önderliğini, şeyhlerin ve feodallerin çekmesinden dolayı "Cumhuriyet karşı gerici ayaklanma" tespiti ile bu hareketin ezilmesini meşru gören o dönemin TKP'si tarihi bir hataya düşmüştür. Bu hareketin, "İngiliz emperyalizminden destek gördüğü" savı da safasızdan öte bir anlam ifade etmez. O dönemlerde Kemalistler'in emperyalistlerle işbirliği içinde oldukları bilinen gerçeklerdendir. Kürdistan'daki hareketler tam tersine emperyalizme yöneliyordu. Kuzey Kürdistan'da emperyalizmin uşaklarıyla savaşılırken, Güney Kürdistan'da Mahmut Berzenci önderliğinde direk İngiliz emperyalizmiyle savaşıyordu. Bu hareketler bağımsızlık istemini dilendirirken aynı zamanda hem direk hem de dolaylı bir biçimde emperyalizme vurduğu darbelerle anti-emperyalist bir nitelik taşıyordu.

1938 Dersim hareketinden sonra, Kürdistan'ın Ku-

zey parçası derin bir sessizliğe gömüldü. Diğer parçalar-daki hareketlilik ise devam etti. Kuzeydeki bu sessizlik yok edilemeye paralel gidiyorduydu da (örneğin 33'ler olayı) Kürt aydınları, Kürt ulusal hareketini, diğer parçalardaki gelişmelerin etkisiyle de yeniden canlandırmak için yoğun bir faaliyete başlıyorlar. Bu durumu fark eden egemen güçler, ABD'den yardım alabilmek amacıyla, "Kürtlerin Doğu ve Güneydoğu'da Sovyetler birliği yanlısı bir devlet kurma çabası içindedirler" yalanlarıyla, bu aydınlanmayı bastırmak için parasal destek istiyorlar. 22 Eylül 1959 tarihinde Kürt aydınlarına yönelik bir operasyona giriliyor. Genel Kurmay Askeri Mahkemesinde bunlar hakkında 125. maddeden (idam cezası) dava açılıyorlar. Tarihe 49'lar olayı olarak geçen bu dava Kürt halk aydınlanmasında önemli bir etkiye sahiptir.

Türkiye'de 27 Mayıs 1960 askeri darbesine, her ne kadar bazı "aydınlar" tarafından ilerici bir nitelik atfediliyorsa da, bu darbenin çıkarmış olduğu af, 49'ları kapsamadı. Üstelik bununla yetinilmedi. Bölgede tanınan, etkinliği bilinen Kürt aydınları ve bazı aşiret reislerini de kapsayan 485 kişiyi de (1 Haziran 1960) Sivas'ta bir kampta topladılar. Bu kampta 4 ay tutuklu kalan Kürtler, seçmeye tabi tutulup 55 kişisi Batı illerine sürgün edildi.

Baskılar devam ederken bazı Kürt aydınları alttan alta örgütlenme çalışmalarını sürdürmeye devam ettiler. Güneydeki KDP'nin bir benzerini Kuzeyde kurma çalışmasına yöneliyor. 1961'de Silopi'de bir araya gelen Kürt ileri gelenleri "Kürdistan Demokrat Partisi Mesullüğü" adı altında bir siyasi birim oluşturmuyorlar. Bu birim, diğer parçalarla ilişkiyi geliştirirken, girmiş oldukları pratik sonucu oluşan birikiminde olumlu etkisiyle 1965'te, merkezi Diyarbakır olmak üzere "Türkiye Kürdistan Demokrat Partisi"ni kuruyorlar. Dersim hareketinden sonra ilk kez Kuzeyde, bir siyasi oluşum oluşuyor. Her ne kadar bu hareketin programı bir takım geri istemleri içeriyorsa da, siyasi bir oluşum olması anlamında bu olay önemli sayılır.

1960'lardan sonra Türkiye devrimci hareketindeki gelişmeler, doğal olarak Kürdistan'daki gelişmelere de etkiye bulundu. Özellikle TIP'in "Doğu Sorunu"na yaklaşımı ve "Doğu Mitingleri" Kürtler'de önemli bir uyanışa yol açtı. Türkiye Devrimci Hareketi TIP'i reformist ve parlamentarist bir hareket olarak değerlendirip ondan kopunca toplumsal hareketlilik büyük bir ivme kazandı. Elbette ki, dünyadaki gelişmelerde gözardı etmemek gerekir. TIP'i yetersiz bulan Kürt Gençleri de Devrimci Doğu Kültür Ocakları'nı (DDKO) kurdular. (1969) Önemli etkinliklerde bulunan DDKO'lu gençler 12 Mart darbesiyle tutuklandılar Sıkıyönetim Komutanlığı 92 DDKO'lu için TCK'nın 125. maddesi uyarınca yargılama istedi. Mahkeme ise TCK'nın 141/1 ve 141/3 maddeleri uygulanması doğrultusunda iddianame hazırladı. Bu yargılamalar sonucunda 45 kişi bir yıla 16 yıl arasında değişen

hapis cezalarına çarptırıldı. Bu mahkemelerde bazı tut-saklar Kürt sorununu sahiplenerek savunmaya çalıştılar. Bu sahiplenme tutumu Kürt sorununda önemli bir aşamaydı. Sonraki tarihlerde birçok siyasal yapılanma bu gelişmelerin temeli üzerinde yükseldi.

KÜRT ULUSAL SORUNU

Bugün, emperyalizmin Ortadoğu'da temel dayanağı olan TC, sömürgeci bir devlettir. Kürt ulusu ve diğer azınlıkları (Ermeniler, Lazlar, Çerkezler, Araplar, vb.) egemenliği altına alıp ezmektedir. Onlara hiçbir siyasal statü tanımamaktadır. Kimlikleri dahi inkar edilmektedir. Ermeniler ve Rumlar için Lozan'da azınlık statüsü tanınmasına rağmen onlara da baskı uygulanmakta ve fiiliyatta herhangi bir hak tanınmamaktadır.

Bugün esas olarak ulusal sorunun kapsamını Kürt ulusu oluşturmaktadır. Kürt ulusu, Ortadoğu'da dört ayrı parçaya bölünmüştür. Her parçası farklı bir sömürgeci güç tarafından kontrol edilmektedir. Dörde bölünen Kürdistan ülkesi hiç bir siyasal statüye sahip değildir. Her bir parçaya egemen olan devletler, emperyalizmin çıkar birliğiyle de egemenliklerini devam ettirmektedirler. Bu sömürgeci devletlerin ortak çıkarı; Kürt sorununu yok saymak, asimilasyon ve soykırına başvurmakla örtüşmektedir. En ufak bir başkaldırıyı, ulusal uyanışı ve kimlik istemini karla, baskıyla ve şiddetle ezmektedirler. Dört sömürgeci devletin birbirleriyle yoğun bir çelişkisi ve çatışması olmasına rağmen Kürt sorununda bütün bunları bir tane çatı altında aynı gerici noktalarda, yani çıkarbirliği temelinde buluşabiliyorlar. Hatta Kürt sorununun çözülmemesinde bu çıkar birliğinin önemli bir etkisi vardır.

Birakin Kürtler'in kendi kaderlerini tayin etme hakkını, Kürtler'in varlığını dahi kabul etmek istemeyen bu sömürgeci devletler Kürdistan'ı paylaşıkları gibi Kürtler'i de kendi aralarında paylaşmışlardır. TC, Kürtleri Türk yapma çabasını güderken, Suriye ve Irak, Kürtleri Arap, İran ise, Fars yapma çabası içindedir. Her ayrı parçada topraklarıyla beraber Kürtler sömürgeci devletlerin her türlü zulmüne muhatap olmak zorunda kalmışlar. Hiç bir siyasal statüye sahip olamayan Kürtler; varlık ile yokluk kavgası vermektedirler.

Kürt sorunu, Ortadoğu'da Filistin, İsrail "anlaşmasından" sonra, en önemli sorun haline gelmiştir. Emperyalistler, "Yeni Dünya Düzeni"yle yaratmak istedikleri "çatışmasız bir dünya" hayalinin, çatıdamaya başlangıç oluşturmaya aday olan bu bölgeyi, kendi kontrollerinde tutmaya önem veriyorlar. İstedikleri politikanın yaşam bulması için tek yolun, var olan aşamada zora başvurmak olduğunu bildiklerinden, işbirliği yaptıkları güçlerin tüm pervasızlıklarına göz yumuyorlar. Emperyalistlerin Kürt sorununa duyarlılıkları, zenginlik kaynaklarının talanı ve bölgede hakimiyet kurma otesine

geçmemektedir. Emperyalistler Kürt sorunun gerçek anlamda çözümünü istememektedirler. Hatta işbirlikçilerle birlikte Kürtler'in yok edilmesi olayında çıkarbirliği içindeler. Farklı emperyalist güçlerin bölgede egemenlik kurma istemleri, Kürt hareketleri içinde de bazen kardeş kavgalarına (birakuji) yol açmaktadır. Kürtler arasında farklı çıkar ilişkilerinin, böylesi kırımlara yol açmasının diğer bir nedeni de, geri ekonomik yapının yansıması olarak, bu hareketlere önderlik eden güçlerin, Kürdistan isteminden çok kendi aşiret yapılarının egemenliği hayaline kapılmalarıdır.

Kendi özgüçlerine dayanarak sorunlarını çözme yerine, farklı emperyalist ya da sömürgeci güçlere dayanarak bu sorunu çözme istemleri, onları sürekli çözümsüzlüğe itmiştir. Yıllardan beri izlenen böylesi taktiklerin artık çözüm olmadığı görülmelidir. Günümüzde son dönemlerde yaşanan gelişmeler, buna örnektir. Elbetteki emperyalistler arasındaki çelişmelerden yararlanmak doğru ve verimli bir davranıştır, ama bunu yaparken bağımsız bir güç olarak ortaya çıkmak gerekiyor. Güç olunmadan hiçbir şey yapılamaz; bağımsız bir irade oluşturmada, sağlıklı çözüme ulaşma şansı olmaz.

Türkiye'de Kürtler, 70 küsur yıldan beri yok edilmele karşı karşıya kalmakta, her türlü sosyal, siyasal ve kültürel haklardan yoksun bir şekilde yaşamaktadırlar. Kendi ana dillerini konuşamadıkları gibi Kürt olduklarını dahi söyleyememektedirler. Kürt sorununa ilişkin bazı istemleri dile getiren herkes ya idam cezaları almakta ya da yıllara varan cezalara çarptırılmaktadır. Kendi bölgeleri dışına sürgün ise günlük olaylardandır.

75 yıldan beri bu yok etme politikasının temel ideolojisi Kemalizmdir. Kemalizmle köklü bir hesaplaşmaya girilmeden Kürt ulusal sorununa sağlıklı bir çözüm bulunamaz. Bu ideolojinin kuruluş aşamasında kan ve soykırım vardır. Ermenilerin yok edilmesini hala gururla savunan bu ideolojinin temsilcileri Kürtleri de aynı akıbetle uğratmak için yoğun bir çaba içine girdiler. Bir çok kez gelişen Kürt ulusal hareketlerini kanla bastırdılar; Koçgiri, Şeyh Sait, Dersim vb. Kürt ulusal başkaldırıları bu vahşetin nasıl yaşatıldığının kanıtlarıdır.

Gelinen aşamada, Kürdistan üzerindeki sömürgeci egemenliğe karşı gelişen Kürt özgürlük mücadelesi Türkiye'nin, Ortadoğu'nun ve dünyanın gündemine oturmuştur. Her parçadaki toplumsal ve siyasal gelişmelere denk düşen (dengesiz gelişmenin ürünü olarak) değişik örgütler, sınıf karakterlerine uygun olarak ulusal kurtuluş mücadelesini yürütmeye çalışmaktadır. Bunlar içerisinde Kuzey parçasında yer alan örgütlülük, toplumsal gelişmenin (diğerlerine oranla) avantajından da yararlanarak en ileri ve modern bir düzeye ulaşmış durumdadır. Kuzey'deki yurtsever-devrimci hareket Marksizm'e en yakın harekettir. Kitle tabanlı olarak dayandığı yoksul köylülükle hareketin gövdesini şehirlere doğru uzatıp şehir küçük burjuvazisini de safına katarak, tam bir halk hareketi niteliğine kavuşmuştur. Yurtsever-devrim-

ci hareketin bu niteliği, ezilen ve sömürülen yığınları kendi bağrında toplamıştır. Bunu sınıf bilinçli proletaryayla bütünleştirip, demokratik halk devrimine ulaştırması mümkündür. Bu anlamda yurtsever-devrimci hareketle (halk hareketi), ulusal hareket arasındaki farklılık da Kuzey Kürdistan'da net bir ayrıma varmıştır.

YURTSEVER-DEVİRİMCİ HAREKETTE BUGÜNKÜ AŞAMA

TC, gelişen yurtsever-devrimci hareketi (Kürt halkını) imha etmek için, her türlü yömeme başvuruyor. Kürt köylerini yakıp yerle bir ediyor, insanlarını kıyıma uğrattırıp, hayvanlarını telef edip, ekinlerini tahrip ediyor. Bombalanmamış bir karış toprak bırakmadığı gibi, ormanların tümünü ateşe veriyor. Sarsılan ekolojik denge sonucu bir çok hayvanın nesli tükeniyor.

Kürdistan'da bir çok köy boşaltılmış durumda. Yerine "Stratejik Köyler" adı verilen toplama kampları oluşturulmuş, gıda ambargosuyla, tüm yiyecekler karneye bağlanmış, güvenlik ise eli kanlı Özel Tıme ve oluşturulan köy korucularına bağlanmıştır. Suçlular grubu, itirafçılarla birlikte, binleri aşkın "faili meçhul" cinayetler işliyor. Yakalanan özgürlük savaşçıları arasında kafaları kesiliyor ve "kelle avcılığı" denilen özel bir sektör yaratılmış olup, prim ve terfilerle bu tür suçlar teşvik ediliyor. Cezaevlerinde savunmasız tutsakların kafası koparılıyor. Lice'de koruculuk dayatmasını kabul etmeyenler toplu dayaktan geçiriliyor.

Bu imhalar Kuzey Kürdistan'la sınırlı değildir. 1988'de Güney Kürdistan'da yaşanan, tarihe "Halepçe Katliamı" olarak geçen olayda, 5000 savunmasız Kürt kimyasal silahlarla imha edilmiştir. Dünya için yüzkarası olan bu olay sessizce geçirilmiştir. Bu olay bile Kürt sorununa duyarsızlığın ne kadar köklü ve tarihsel olduğunu, birçok ülkenin bu coğrafyada çıkar birliği içinde olduğunu göstermeye yetiyor. TC'nin sınırından Kuzey'e geçmeye çalışanlara uyguladığı baskı ve çıkardığı zorluklar hala hafızalardadır. Geçmeyi başaranlarında yaşadığı sefalet anlatılır gibi değildir. Topluca zehirlemeyerek imha etmeye kalkışmakta işin cabası.

Bütün bu çabalar, yurtsever-devrimci hareketin önünü kesmek içindir. Yılda 15 milyar dolar harcanan savaşta ekonomi iflas etmiştir. Savaşın devamı için, Nikaragua'da CIA'nın Contralara kokain ticareti yapabilmesi kolaylığının aynısını, TC'de eroin ticaretiyle sağlıyor. Bunun somut örnekleri Susurluk olayıyla ortaya çıkmıştır. Savaşla batan ekonominin faturası Türk halkına dış borç, faiz, enflasyon ve zam olarak dönmektedir. Savaş ekonomisinin yarattığı sıkıntılar, Türk emekçilerini seslerini çıkarmaya zorlanmalarına yol açmaktadır. Her ne kadar Türk-İş, DISK vb. kuruluşların yönetici kadroları genel kurmayın sözcülüğünü üstlenip darbe çığırkanlığına soyunsalarda, tabandan gelen yoğun

tepkiler, ölü sesesizliğinin sonsuza dek devam edemeyeceğinin müjdesini vermektedir.

Yurtsever-devrimci hareketin ulaştığı aşama doğal olarak, yok edilmeye karşı büyük bir direnişi yüklenirken, TC'yi de başta Kemalist ideoloji olmak üzere tüm kurum ve kuruluşlarıyla büyük bir sarsıntıya uğratmaktadır. Yurtsever-devrimci hareket, Kürdistan'ı yeryüzünden silip, yerine Türkiye'yi ikame etmeye çalışan emperyalizm ve onun işbirlikçisi olan TC'nin hevesini kursağında bırakmıştır. Kendi bağımsız kimliğiyle varoluşunu tamamlayıp, önemli bir güç olmuştur.

Bugün Türkiye'nin baş sorunu haline gelen Kürt sorunu, bu coğrafyadaki tüm sorunların önüne geçmiştir. Sadece bu coğrafyada değil, Ortadoğu'da politika yapmaya çalışan devletler veya örgütler ister devrim cephesinde isterse karşı-devrim cephesinde yer alsın, Kürt politikasına ilişkin çözümleri olmadan, siyasi arenada varlık göstermeleri hayli zordur.

Hala bu coğrafyada Kürt sorununu "demokratik devrim" veya "sosyalist devrim" sonrasına ertelemeye çalışan anlayışların, politik arenada ilmiği kendi boyunlarından öteye geçirme şansları olmaz. Kürtlerin kendi kaderlerini tayin etme hakkını savunmayla, bu sorunun çözüleceğini düşünmek büyük bir yanılgıdır. Çünkü sorun, kaderini tayinle sınırlandırılacak kadar dar değildir. Büyük bir maddi güç haline gelen ve Türkiye'deki sınıf mücadelesini fersah fersah aşan yurtsever devrimci hareket, ittifak, destek ve güçbirliği istemektedir. Geleceği belirsiz bir kaderini tayin hakkı bu hareketin gelişmişlik düzeyine denk düşmemektedir, somut talepler gündemlenmiştir.

Yurtsever-devrimci hareket, politik arenada kendi gündemini egemen güçlere dayatmaktadır. Politik olarak tikanan egemenlerde zora, yani askeri yöntemlere daha sıkı sarılmaktadır. Bu tutumun egemenler için çözüm olmadığı gün geçtikçe ortaya çıkmaktadır. Zorun oyun bozmadaki esprisi, bu kez egemenler aleyhine döneceği, artık bir gerçeklik haline gelmiştir.

Bütün bunlara rağmen sosyalist ve komünist geçinen bazı yapılanmalarda; yurtsever-devrimci hareketin Kürt köylülerinin aydınlanmasına yol açan, feodal değer yargılarını parçalayan, kendi kimlik ve kişiliklerinin oluşmasında önemli kazanımlar sağlayan bu hareketin çabalarını küçümseyip, dudak bükmekten geri durmamaktadırlar. Bu tavır politik bir tutum değildir, böylesi davranışlar hiç kimseye bir şey kazandırmaz. Otuz yıl önce sunulan plan, program ve projeler bugün demode olmuştur. Günün koşullarına uygun yeni politikalar bu çevreler için zorunludur. Teori fıkrahı pratiği kavrayamayla aşılır.

İbrahim yıllar önce Kürt sorununun adını koyma anlamında, önemli bir adım atmıştır. Ulusal harekettaki gelişmişlik düzeyini de gözönünde bulundurursak, o günkü belirlemeler hayli iletici sayılabilecek nitelikte şeylerdir. Diğer taraftan bugün için, bir çok sorun yeniden

ele alınmak zorundadır. O süreci açıklayabilen teoriler bugünü açıklamaya yetmiyor. Örneğin; Kürdistan'ın dört parçasının birleştirilmesini İbrahim programa koymama gerekçesini "tarihsel hakazlık"la açıklarken günün sorununa dönen bu oluşumu hala "İbrahim böyle söylemiş" diye gözden geçirmemek, ML bir tutum olabilir mi? Böyle bir tutumu bugün benimsemek şovence bir yaklaşımdır. Hatta emperyalistler ve onun yerli usakları tarafından çizilen Misak-ı Milli'yi tanımak demektir. Kemalist ideolojinin Türkleştirme politikasına "sol"dan destekler, İbrahim'in izleyicileri olduklarını iddia edenler, İbrahim'i tahrif ederek zorla dört parçaya bölünen Kürdistan ülkesini, "dört ayrı ulus" yapma, cin fikirliğini gösterebiliyorlar. Bu gayretkeşliğin varlığı son da, Misak-ı Milli'yi kutsamak oluyor. Tabii bütün bu gerici ve şoven gayretler İbrahim adına yapılıyor. Bilmem yeniden belirtmemize gerek var mı; Kürdistan, Güney ve Kuzey Kore değildir. Kürdistan Amerika ve İngiltere'de değildir. Kürdistan dört sömürgeci güç tarafından dört parçaya bölünmüş tek bir ülkedir ve bu bölgenin en eski halkı olup bin yıllardan beri burada yaşamaktadır. Onu, "dört ayrı ulus" günme yaklaşımına artık son verilmeli.

ÇOK ULUSLU DEVLETLER VE KÜRDİSTAN

Kürt sorununa "Marksist yaklaşım" adına, hareket eden "sol güçlerin" tarihsel ve toplumsal koşulları hesaba katmadan, herhangi bir yerde yaşanan sorunu olduğu gibi alıp, kendi ülkelerine de uydurma çabasına girmelerine sürekli tanık olmaktadır. 1905'ten sonra Doğu'da "çok uluslu devletler" den söz edilmektedir. Özellikle Lenin ve Stalin'de bu duruma rastlanmaktadır. Bu coğrafyada da Marksist geçinenler Türkiye için de aynı şeyi, yani çok uluslu devlet anlayışını dillendirmektedirler. Böyle bir formülasyon Kürdistan gerçekliğine uymamaktadır. Sözü edilen TC devleti, tek bir ulusun devletidir. Bu durum anayzasında yer almaktadır. Kürtlerin bu devlet içinde, kurumsal düzeyde en ufak bir temsil yetkisi yoktur. Birey düzeyinde önemli görevler üstlenenlerde Kürt olarak değil, Türk olarak bu görevleri yürütmektedirler. Bu devlet (TC) Türklerin devletidir. Kürtlerin değil. Bu devlete çok uluslu demek, bize pek gerçekçi gelmemektedir. Eğer çok uluslu devlet anlayışını savunursak, o zaman Kürdistan'ın tek devletinden söz edilemez. Dört ayrı devleti olduğunu iddia etmek saçmalığına düşeriz ve Kürtlerin kendi kaderlerini tayin etme hakkı da gereksizleşir. Şunu çok iyi biliyoruz ki, "bir ulusun kendi kaderini tayin etme hakkı, ayrı bir devlet kurma hakkıdır." Dört devleti olan bir ulusun böylesi bir talebinin olması saçma bir şey olur.

"Çok uluslu devlet" formülünden yola çıkılarak, "belli bir sınırı kendine esas alarak, ordaki tüm uluslar

dan işçiler ortak mücadeleyle hareket etmek zorundadır" anlayışı, Kürdistan gerçekliğine yabancı bir formülasyondur. Aynı ayrı ülkeler olan Türkiye ve Kürdistan farklı ekonomik toplumsal ve siyasal özelliklere sahiptir, bu farklı özellikleri tek bir programa sıkıştırma istemi boş bir çabadır. Her ülkenin toplumsal ve ekonomik koşullarına uygun örgütlülük farklı özgünlükler içerir. Baş çelişki de bu özgünlüklere göre belirlenir.

Rusya'da yaşanan tarihsel ve toplumsal koşullar, (birden fazla ulusun Çarlık Rusya'sına karşı ortak örgütlülüğü) tüm dünya ülkelerine uygulanır diye bir kural yoktur. Dört parçaya bölünen Kürdistan'ın tek bir "Çarlık Rusya'sı" yoktur. Dört ayrı "Çarlık Rusya'sına" sahip olan Kürdistan tek devletle yönetilemez. Kürdistan'da böylesi bir şeyi düşünmek mümkün değildir. Bağımsız Birleşik Demokratik bir Kürdistan kurmaya çalışan Kürt halkı, kendi öncü gücünü yaratma kudretine sahiptir. Böylesi bağımsız bir örgütlülüğün oluşmasına, "proletaryanın birliğine zarar verir" anlayışıyla yaklaşmak doğru değildir. Türk ve Kürt proletaryasının gerçek dayanışması ezilen ulusun özgürleşme istemine sunulan yoğun destekle ortaya çıkar. Yoksa şöyle derse; "ben sana sınır çizeceğim, sen bu sınır içinde, benim istediğim doğrultuda hareket edeceksin, etmezsen ezilen ulus miliyetçisisin" anlayışı, terk edilmelidir. Bu anlayış terk edilmese, egemen ulus burjuvazisinin talepleriyle aynı olan bu istemin Marksistlikle, proleterlikle vb. bir ilgisi kalmaz.

Bugün Kürdistan'ın ayrı parçalarında gelişen ulusal hareketin gelişmişlik düzeyi bile farklıdır. Farklı sınıf ve tabakalar önderlik ettiği gibi, örgütsel düzeydeki gelişme oranı da farklıdır. Güneydeki dengeler her an bağımsızlıktan yana dönebilme olanağına sahiptir. Kuzeydeki modern örgütlülük hiçbir parçada yoktur. Diğer iki parça ise daha geri konumdadır. Bu durum, ekonomik ve toplumsal gelişmelerdeki eşitsizlikten kaynaklanmaktadır. Kurtuluşa yaklaşan her parça kendi kurtuluşunu gerçekleştirmekten geri durmamalı. Koşullara göre ayrı ayrı hesaplaşma, dört egemen güçle hesaplaşmaktan daha kolay olabilir. Somut koşullara uygun olarak da gerektiğinde egemen ulus proletaryasıyla ortak mücadelede verilebilir. Burada önemli olan nokta; "ortak mücadele anlayışı mutlak" görüşünün yanlışlığına dikkat çekmemizdir, yoksa "hiç bir koşulda ortak mücadeleye yanaşmıyoruz" anlayışını savunmuyoruz. Kısacası ortak mücadele koşulludur, mutlak değildir. Yakılan, yıkılan ve yok edilmek istenen Kürt halkının azımsanmayacak bir bölümü, metropollere göç etmek zorunda kalmıştır. Bu büyük potansiyeli görmemek mümkün değildir. Buralarda ortak mücadeleler örgütlenebilir. Hatta Kürt halkı metropollerde bile, Türk halkına oranla daha politize olmuş bir güçtür, örgütlülük düzeyi de onlardan ileridedir. Kitlesele eylemliliklerde de kitlenin ezici çoğunluğuna sahiptir.

YURTSEVER-DEVİRİMCİ HAREKETTE DEMOKRATİK MUHTEVA

Ekim Devrimi'nden sonra, ulusal hareketler emperyalist sömürgecilğe karşı kurtuluş savaşına yönelmişler. Genel sömürgelelere karşı tutumlarından dolayı, uluslararası bir nitelik kazanan ulusal hareketler, "devrimci-yurtsever hareket" niteliğiyle anılmaya başlamıştır. Bu devrimci nitelik anti-emperyalist karakterden kaynaklanıyor. Stalin; "Mısır ulusal hareketinin önderlerinin burjuva kökenine, burjuva niteliğine ve sosyalizme karşı olmalarına karşın, nesnel olarak devrimci savaşımdır", demektedir. (Marksizm ve Ulusal Sorun ve Sömürge Sorunu, sf. 222) Aynı yerde şunu da söylüyor; "Oysa İngiliz işçi hükümetinin Mısır'ın bağımlı durumunu devam ettirmek için savaşına, bu hükümet üyelerinin proleter kökenine ve proleter niteliğine, sosyalizm için olmalarına karşın gerici bir savaşımdır" demektedir. Ve sözü sömürge ve yarı-sömürge ülkelere getirerek bu konuda hayı ileri şeyler söylemektedir; "Hindistan gibi, Çin gibi kurtuluş yolunda her adınlar için sosyal demokratların gereklerine pek uymasa bile, emperyalizme indirilen bir şalvardan darbisi olan, yani hiç kuşkusuz devrimci bir adım olan daha büyük sömürge ve bağımlı ülkelerin ulusal hareketinden söz bile etmiyorum" diyor. Anti-emperyalist olmayan herhangi bir ulusal hareketin sınıf kökeni ne olursa olsun, onda devrimci nitelik aranmaz. Ulusal hareketin devrimciliği anti-emperyalistliğiyle ölçülür.

Yurtsever-devrimci harekette demokratik muhteva aramanın anlamsızlığı ortadadır. Çünkü yurtsever-devrimci hareket demokrasi ve ilerici misyonunu kapsar. Devrimciliğin bu geniş kapsamı, demokratik muhtevanın dar sınırlarına hapsedilemez.

Gelinen aşamada Kürt yurtsever-devrimci hareketi, artık feodal ve burjuva sınıfların önderliğinden kendini kurtarmıştır. Kürt ulusal mücadelesi, yaşadığı tarihsel birikimle de sınıfsal bir farklaşma yaşamış ve halkçı bir içerikle siyasal sahneye çıkıp, halk hareketi niteliğine bürünmüştür. Bu halk hareketi, emperyalizm ile işbirlikçilerin yok etme politikasına karşı bağımsızlık, ulusal baskıya karşı özgürlük, demokratik haklar, ulusların eşitliği ve kendi kaderini tayin etme hakkıyla hareket ettiğinden, ilerici ve devrimci bir içerikle donanmış durumdur.

Bugünkü yurtsever-devrimci hareketin dayandığı sınıf, yoksul köylülük ve şehir küçük burjuvazisi içinde oluşmuş yoksul tabandır. Kürt toprak ağaları, aşiret reisleri ve burjuvaları hallerinden memnun oldukları için, yurtsever-devrimci harekete sıcak bakmamaktadırlar. Bunlardan bazıları, maddi yardımlarda bulunabiliyorlar. Bu da belirleyici bir nitelik taşımadığından harekete damgasını vurma özelliğinden yoksundur.

"SOL"UN YURTSEVER-DEVİRİMCİ HAREKETE BAKIŞI

Kürt sorununun ülke gündemine oturduğunu, tüm

politikaların bu eksen etrafında oluştuğunu belirttik. Ülkenin "güvenlikle" sorumlu en üst makamı MGK, her zaman birinci gündem maddesi olarak Kürt sorununu ele alır. MGK'nın Türk siyaset yaşamında emir veren bir yerde durduğunu yadsınmak mümkün değildir. Devlet politikası MGK'da oluşur. Emir verme yeri MGK'dır. Bu emirleri onaylama yeri parlamentodur. Uygulama ise MIT, JITEM, Kontr-gerilla vb. içinde paylaşılmıştır. Bu yok etme ekiplerinin, ideolojik bombardımanlarını da "Medya" kuruluşları üstlenmektedir. Kürtler'e yönelik küçük bir özgürlük istemi; "vatanın ve milletin bölünmez bütünlüğü", "Kemalizm düşmanlığı", "vatan hainliği", "bölücülük" vb. gerekçelerle "Milli Mütabakat" adına, can siparene bir biçimde ortak hareket edilir. Farklı düşünenlere kesinlikle tahammül gösterilmez. "Bölücülere düşünce özgürlüğü, Kemalizm düşmanlığıdır" anlayışıyla, farklı düşünenler susturulmayla yetinilmez, yüzlerce yıla varan hapis cezalarıyla cezalandırılır.

Bu çevreler için ortak nokta olan Kemalizm, kesinlikle tartışılmazdır. Her yazmaya veya konuşmaya başlayan kişi, önce Kemalizm besmelesiyle işe başlıyor; ne kadar büyük Atatürkçü olduğunu vurguladıktan sonra, Kürtler'e yönelik vatan savunmacısı kesiliyor. Tabii, "bölücülerin kökünün kazınması" olayı da gırtlara gidiyor.

Yurtsever hareketin, egemen cephe de açtığı gedikler yadsınamaz boyuta ulaşmıştır. Bu durum doğal olarak eski söylemleri az da olsa terk etmek zorunda bırakıyor, onları. Daha önceleri Kürt lafı büyük bir suç sayılırken, şimdi üst kademede yer alanlar "Kürt realitesi"nden söz edebilmekte. Hatta ırkçılık ve şovenizm şampiyonu olan Türkeş bile, "Türk ve Kürt kardeşliğinden" söz etmiştir. "Et ve tırnak gibi birbirimize yapışık durumdayız" demekten çekinmemiştir. Şu "et ve tırnak" işinde ne yazık ki "tırnak olmak" hep Kürtler'e düşmüştür, hafif uzayınca kesilmekten kurtulamamışlar.

Başlıkta belirttiğimiz gibi "sol"dan yaklaşımı işlemeden, egemen cepheye kısaca göz attık. Şimdi de Kürt sorununa "sol"dan yaklaşıma değinelim. Bazı "aydın" olma iddiasında bulunanlar, Kürt sorununa ilişkin herhangi bir konu işlendiğinde bunları "indirgemeci olarak" değerlendirmektedirler. Bu savlarını da gerekçelendirmek için, "her sorunun çözümsüzlüğünde Kürt sorunu yatmaktadır, anlayışı savunulmaktadır" diyorlar. Ulusal sorun baş sorundur, bunu çözmeden bu coğrafyada, farklı çözüm ve önerilere yönelmek şovenizmdir. Kürt sorununa devrimci çözüm sunmaktan adiz bu "aydınlar" basit birkaç eleştiriyle düzene muhalif gözükme pozlarına bürünmektedirler. Var olan düzenin devamı onların statükolarını bozmadığından reformist önerilerin ötesine hiçbir şekilde taşamıyorlar. Kürt sorunu reformist çözümlerin

ötesinde şeyler talep ediyor, talep edilen şey de devrimdir. Bunu göğüslemeyen bu "aydın tabakası", her ne kadar demokrasici kesilselerde, tutarlı bir demokrat olmayı bile beceremiyorlar.

Bugün demokrasiyi Kürt sorunundan ayrı düşünen biri nasıl aydın olabilir?..Bizce olamaz. Kürt sorunu çözülmeden demokrasi olamaz. Başka bir ulusu ezen bir ulusun yönetim tarzına nerede demokrasi denilmiştir, veya o ulusun bireylerine nerede demokrat denilmiştir? Böyle bir şeye tanık olmadık. Bize göre Kürt sorununun çözümü, demokrasiyi bu coğrafyaya getirecektir. "Demokrasi geldikten sonra Kürt sorunu çözülecek" anlayışı, sonuçtan nedenlere doğru gitmektir, ki bu da neden sonuç ilişkisini birbirine karıştırmak olur.

Özellikle de "sol Kemalist" anlayışlarla bu ülkeye demokrasi gelmez. Kemalizm, tek tip düşünen insanların ideolojisidir; bu ideoloji de demokrasi yoktur. Kemalizmin ilkeleri tek tek ele alındığında görülecektir ki, bu ilkeler tamamen faşizan ilkelere aittir. Kürt sorunu, kendi devrimci çözümüyle Kemalizmin sorgulanmasını da gündeme getirecek ve yaşanacak aydınlanma ile diğer sorunlarda peş peşe çorap söküğü gibi çözülecek. Ve bundan böyle "aydınlar"ımızın kafasındaki Kemalizm prangası da parçalanacak, özgürce düşünme olanağına kavuşacaklar.

Bazı "sol"cularda bu coğrafyada yaşanan "failli meçhul" cinayetler, köy yakmalar, toplu imhalar, işkenceler ve cezaevlerinde kafa koparmalar yaşanırken, bunlara yeterince seslerini çıkarmazken; Kemalizm kılıcına sarılarak MGK, MIT vb. gibi "Amerika,Türkiye üzerinde oyunlar oynuyor, amaçları bir Kürdistan kurmaktır" deyip, Kürt sorununa şovenist yaklaşımlar sergilemektedirler. Kürt sorununa karşı bu olumsuz tutum tarihseldir. TKP'nin bu konudaki tavrını miras alanların, ayrı düşünmesi mümkün değildir.

Bu coğrafyada, Kürt sorunu kanayan bir yaradır. Dünyanın en ücra yerlerinde yaşanan ulusal başkaldırıları "sol" tarafından desteklenirken, gözlerinin önündeki Kürdistan'ı görememeleri hayret verici boyuttadır. En komünistleri bile Misak-ı Milli sınırları içinde Kürt sorununun çözümünü devrimden sonraya ertelemektedir. Bu şoven yaklaşımı da gerekçelendirirken, ustaların farklı koşullarda söylenmiş sözlerini yerli yersiz aktararak, kendi öznel dünyalarına uygun teoriler inşa etmeye çalışıyorlar. Ulusal sonuna ilişkin, kitaplar dolusu teoriler yazılmasına rağmen, tümünün bulunduğu ortak nokralar; aynı sınırlar içinde (diğer parçalar görmezlikten gelinir) düşmana karşı "ortak mücadele" ile "demokratik devrimden" sonraya ertelenen kendi kaderini tayin etme hakkına yer verilir. "Sol'un çoğunluğu tarafından savunulan bu tutum; şovenizmden kurtulamadığının en açık göstergesidir.

SÖMÜRGEÇİLİK

ATA YADIGAR-FERHAT KORKMAZ

ÖN AÇIKLAMA

Bu yazının birinci bölümü, "Sömürgeçilik" başlığı altında *Lüzün Yürüyüşü'nün Mayıs 1996 tarihli 3. sayısında yayımlanmıştır.*

KOLEKTİF

Bundan önceki yazımızda sömürgeçiliğin tarihsel sürecini ele almış tarihsel evrelerini, tarih içindeki uğradığı değişiklikleri ve vardığı noktayı değerlendirmiştik.

Ancak tüm araştırma, incelemeler gibi bu çalışma da pratik yaşama hizmet etmeliydi ve zaten bu kaygıyla hareket etmiştik. Sömürgeçiliğin insanlık yaşamındaki tahrip edici, yıkıcı etkisinin önemi yaşadığımız yüz yılın sonuna gelmiş olmamıza rağmen gökkuşubenin altında Türkiye'den İran, Irak ve Suriye sömürgeçliği'nin kanlı pençeleri altında Kürdistan'da yaşanıyor olmasıdır.

Esas amaç, yazımızın son bölümünde yoğunlaşan ve UKKTH (Ulusların Kendi Kaderlerini Tayin Hakkı) noktasında yaklaşımımızın netleşmesini hedeflemektir. Bu noktada devrimcilikle cilalanmış Misak-ı Milli'cilik (ve UKKTH noktasında hatırı sayılır derecede ileri bir konumda bulunan fakat gelinen noktada geri bir pozisyonunda kalan Partizan geleneğiyle de) ayrılmak gerekmektedir.

BUGÜN'Ü OLANLARIN DÜNYA

Dört parçaya bölünmüş Kürdistan topraklarında yüz yıllardır varlıklarını sürdüren, ifade eden Kürtler'in tarihi, yazımızın temel konusu olmamasına rağmen Kürdistan'ın andaki statusünün incelenmesinde kısaca da olsa değinilmesi gereken bir konudur.

Son dönemde epeyce yri katleden jeolojik ve arkeolojik incelemelerin ortaya çıkardığı bulguların göstermiş olduğu Kürdistan tarihi ile Kürtlerin ataları olarak kabul edilen / kabul edilebilecek halkların tarihi birbirinden ayırt edilmeyecek kadar eskilere dayanmaktadır. Bu araştırmalar sonucu ortaya çıkan bulgularla birlikte bazı tarihçiler Mezopotamya'da varolan ilk uygarlığın kurucularının Kürtler olduğu sonucunu çıkarmaktadırlar. Bütün bunlar varsayımdır ve ne doğrulanmak ne de yalanlamak -hiç değilse şübheli- mümkün değildir.

Bir ulusun veya halkın bir coğrafya üzerindeki tarihi, bu coğrafyada yaşamaya başlamasıyla ve bu hakkı kullanmasıyla başlar. Kürt ulusunun Kürdistan üzerindeki tarihsel sürecini incelemede bir çok zorluklarla karşılaşmaktadırlar. Bunun belli başlı nedenleri: Mezopotamya'nın dünyanın en önde gelen uygarlık merkezlerinden biri olması bunun yanı sıra, coğrafi konumu ve zenginlikleriyle

iştah kabartıcı olmasıdır. Bu nedenle pek çok kavmin istilasına ve göç dalgasına maruz kalmıştır. Bu bölgeye göç ederek yerleşen kavimlerin süreç içerisinde yerli kavimlerle kaynaşmış ve bütünleşmiş olduğundan bu kavimleri birbirinden ayırt etmek mümkün değildir. Bunu mümkün kılacak kalıntıların, belgelerin yüzyıllar süren yağma ve istilalar sonucu ortadan kalktığı da düşünüldüğünde bu kavimlerin hangisinin ya da hangilerinin Kürtler'in ataları olduğunu saptamanın mümkün olmadığı anlaşılabilmektedir. Ancak, bugün inkar edilmeyecek bir gerçek vardır ki; dünya uygarlığının en önemli merkezlerinden biri olan mezopotamya tarihsel muresçilerinden birisi ve bugün için en önemlisi Kürtler'dir. Kürtler'i Mezopotamya halklarının bir bileşeni ve sentezi saymak hiç de yanlış olmayacaktır.

Kürtler tarafından Mezopotamya'nın yurtluk olarak kullanıldığına dair ilk bilgiler MÖ 8000 yıllara dayanmaktadır. Jeolojik ve arkeolojik incelemeler sonucu ortaya çıkan en eski ve kabul edilen bilgi de, "MÖ 8000 yıllarında Kürtler'in ilk ataları olarak kabul edilen GLT'lere dair bulgulara rastlanmaktadır. Kürtler'in bölgedeki uzantılarına kesin işaret MÖ 2000 yıllarına ait iki Sümer eşik taşında rastlanmaktadır. Bu eşik taşlarında 'Karda-ka' adlı bir ülkeden bahsedilmektedir. Bunun yanı sıra MÖ 11. yüzyılda Asur Kralı Jijofot Pisker tarafından (bugünkü yerinde) Soran bölgesinde olan Azı dağlarında "Kürtie" denilen halkla yaptığı savaşlar" (1) anlatılmaktadır. Daha sonra MÖ 10. yy'da Kürtler'in ataları olarak kabul edilen Medler'in bölgede adları duyulmaktadır. Medler Kürtler'in kurduğu en güçlü merkezi devlet yapısına sahip olmasıyla da tanınır. Medler uzunca bir süre bölgeyi denetimleri altında tutmuş, MÖ 550'de Persler'le girdikleri savaşı kaybederek bölge üzerindeki denetimlerini yitirmeye başlamışlardır. Merkezi devlet yapısı altında beylikler şeklinde örgütlenen Medler'den bir kısım beylikler iç çelişmeler sonucu koparak Pers yönetimi altında görev almış, kalanlar ise, bağımsızlaşarak dağlara çekilmişlerdir. Bu süreçten sonra Mezopotamya topraklarında Persler'le Romalılar'ın savaşı başlamış ve bölge bir bütün olarak Romalılar'ın denetimine girmiştir. Romalıların galibiyeti sonucu bölgede denetim boşluğu yaşanmadığından Romalılar bölgenin denetimini MS 227 yılında Ermeni krallığına bırakmış.

Güç toplamak ve gelebilecek saldırılardan korunmak amacıyla dağlara çekilen Kürt beylikleri arasında bağlar kopmuş olmasından dolayı Kürtler uzunca bir süre merkezi devlet yapısına kavuşamamışlar, küçük devletçikler ya da beylikler halinde, her hangi bir etkide bulunmadan, yaşamışlardır. Ancak, iki yüzyıl sonra, MS 5. yy'da Sasaneler adlı bir devlet kuran Kürtler tarih sahnesinde yeniden yerlerini almışlardır. "633 yılında gelindiğinde Arap-İslam orduları bugünkü İran ve Irak egemenliğinde bulunan top-

raklarda yayılmaya başladılar. Bu dönemin bilgilerinin bugüne kadar taşınan kısmında ilk defa Kurd-Kurdi ve çoğul olarak (Kürtler anlamına gelen) 'Ekrad' kavramlarına rastlanmaktadır." (2)

Dicle boyundan kuzeye doğru ilerleyen Arap-İslam orduları bugün Güney Kürdistan olarak anılan bölgeyi tamamen ele geçirmişler ve Kuzey Kürdistan'a yönelmişlerdi. Ancak bu süreç, Arap-İslam orduları tarafından kolay asılamamış zorlu mücadeleler yaşanmıştır. Çünkü, Arap-İslam ordularına karşı direnen Kürtler, bu direnişlerini 300 yıl kadar sürdürmüşlerdir. İslam orduları beklemedikleri bu direniş karşısında bir sarsılma yaşamış olmalarına karşın, Kürt direnişlerinin bölgesel olmasından ve organize olmamasından dolayı bölgede hakimiyet kurmayı başarmışlardır. Bu direnişlerin iki temel sebebi vardır. Bunlardan birincisi, çok uzun bir süredir merkezi devlet yapısından yoksun olarak dağlarda yaşayan Kürt beyliklerinin kurmuş oldukları merkezi yapıyı kaybetmeme isteği. İkincisi ise, zorla kabul ettirilmeye çalışılan İslam dinidir.

O dönem Kürtler'in kültürel ve sosyal yapısının Zerdüştlük dinine göre şekillenmiş olması Arap-İslam ordularının işini daha da zorlaştırıyordu. Arap-İslam ordularının gerek barışçıl yöntemlerle gerekse zora dayalı yöntemlerle İslam dinini kabul ettirme çabaları uzun bir süre başarıya ulaşamamıştır.

Bir kısım Kürt beylikleri yaşanan savaşın sonucu olarak dağlara çekilerek yaşamalarını sürdürmeye çalışmışlardır. Bir kısım güçlü aşiret reislerinin, şeyhlerin çıkarları uğruna İslam orduları ile yaptıkları anlaşmaların ardından İslamiyet Kürtler arasında yoğun olarak kabul edilmişti. Dağlara çekilen yada diğer aşiretlerle arası bozuk olan bir kısım Kürtler ise, Haricilik, Alevilik mezheplerini benimseyerek ayrışmaya çalıştıysa da Arap-İslam orduları Kürtler'in İslamiyet'i kabul etmesinde başarılı olmuşlardır.

Bu tarihten sonra Kürtler tarafından Şeddadi, Hasan-Veyhi ve Mervani isimleri ile anılan yarı-merkezi yapıya sahip devletler ve bir takım küçük devletçikler, emirlikler kurulmuşsa da tarihsel süreçte etkili olamamış ve dağılmışlardır. "Kürt Mervani Devleti'nin en büyük özelliği, tarihte Kürtler tarafından kurulan en son devlet oluşudur.(991) Mervani Kürt Devleti yarı-merkezi yapısıyla bölgede bir süre denetim sağlayabilmiştir. Ancak bir yandan Bizans, bir yandan Selçuklular hakimiyetlerini zorluyor ve dağılma ile karşı karşıya kalıyorlardı." (3)

1060'lara geldiğinde Selçuklular'ın ve kendi başına büyük Türkmen gruplarına Bizans sınırındaki eyaletlerinin artmasıyla iki ateş arasında kalan Mervani, Selçuklular'a yanaşarak kimi zaman bu akınların içinde yer almıştır. Mervani devlet yapısından kopan Kürt beylikleri tamamen Selçukluların himayesine girdiklerinden Selçuklular Diyarbakır sınırına kadar dayanmışlardır.

Anadolu üzerinde hakimiyeti kesin belirleyecek olan Malazgirt savaşında Mervaniler Alparslan'a büyük destek olarak Selçuklu'nun Anadolu toprakları üzerinde hakimiyetine yardımcı olmuşlardır. Bu tarihten sonra Anadolu'da Türk hakimiyetine rastlanmaktadır. Ancak Sel-

çuklu devletinin merkezi yapısının parçalanmasıyla bölgede bir karmaşa dönemi başlamış, Türk beylikleri birbirlerinin üzerinde hakimiyet sağlamayı amaçlayan savaşlara tutuşmuşlardır. Bu savaş doğal olarak Kürdistan topraklarında da bir takım olumlu sonuçlar yaratmıştır. Mervani devletinin parçalanmasıyla birlikte bağımsızlaşan Türk beylikleri ile Kürtler arasındaki anlaşmazlıkların sonucunda bağımsızlıklarını korumayı başaramamışlardır.

OSMANLI DÖNEMİ

Osmanlı'nın Anadolu'da yaşanan karmaşaya son vererek merkezi otoriteyi sağlaması da Kürt beyliklerini etkilememiştir. Çünkü Osmanlı, temel olarak Batı'daki karmaşadan yararlanmayı Kürtler'i ise, doğudan gelecek Moğol tehlikesine karşı tampon bir pozisyonda tutmayı amaçlamıştı. 15.yy sonlarına doğru Şah İsmail'in İran ve dolaylarında güçlendiği göze çarpyordu. Akkoyunlular'ı ve diğer rakiplerini peşpeşe yenilgiye uğratarak bölgeye hakim olan Safeviler Anadolu topraklarına yöneldi. Bu yönelimle birlikte Kürt beylikleri Safeviler'e karşı savunma pozisyonunu aldılar, ancak bu pozisyon Safeviler'in Maraş'a kadar ilerlemelerini engellemedi. (1502) Safeviler Kürtler için olduğu kadar Osmanlı için de tehlikeydi. Doğru sınırında duran Kürt tamponunun Şah İsmail'in orduları tarafından patlatılması Osmanlı'yı büyük bir rahatsızlık ve sorunla karşı karşıya bırakıyordu.

Bölge üzerinde kendi yayılmacılığını gizlemeye çalışan Osmanlı ve İran, sorunu Sünni-Şii çelişmesi dercesine indirmeyi amaçlamıştı. Safeviler Anadolu'da yayılma politikalarına Şii Kürtler'den destek alırken bu destek uğruna Sünni Kürtler'e karşı vahşi bir tutum geliştirmiştir. Bu durum karşısında Sünni Kürtler Osmanlı'yla diyaloga geçmiştir. Sünni Kürtler'i yanına alan Osmanlı Şii Kürtler içerisinde bir parçalanma yaratarak en azından bir kısmını kendi saflarında toplama planıydı. Şah İsmail'in Kürt beyliklerini tanımama, yerine kendi valilerini atamaları gibi uygulamaları Osmanlı'nın planlarının hayat bulmasında büyük bir etki yaratmıştır.

KÜRT TARİHİNDE İHANETİN İLK İSMİ İDRİS-İ BİTLİSİ

Osmanlı padişahı Yavuz Selim Osmanlılar'la bürokratik ilişkileri iyi olan Şeyh İdris-i Bitlisi ile görüşmeye başladı. Başta İdris-i Bitlisi olmak üzere bir çok Kürt beyine parasal yardımda bulundu. Ardından iç bağımsızlıklarına "saygı" olarak 17 sancak ve bir çok değerli hediye Şeyh İdris-i Bitlisi aracılığıyla dağıttı. Osmanlı, Kürt beyliklerini yanına çekmek ve himayesine almak için bir çok şey vaad ederken Kürt beylerinin en güçlüsü olan İdris-i Bitlisi de iç propaganda görevini yürütüyordu. Şah İsmail ve Osmanlı arasında ikilemde kalan ve tercih yapmak zorunda kalan Kürtler çok uzun süre dayanamayacaklarını biliyorlardı.

Osmanlı'nın vaatleri tam bağımsızlığa denk düşen vaatler olmasına karşın bir çok noktada Kürtleri bağlıyor-

du. Vaadler arasında, sikke bastırma, Cuma namazlarında hutbe okutma, olanakları tanınmaktaydı. Seçim yapmak zorunda kalan Kürt beylikleri İdris-i Bitlisi önderliğinde Osmanlı'yla anlaşmaya oturdular. Osmanlılar'ın Kürt beyliklerinden isteği: "Osmanlı devletine karşı ayaklanmalarını, sınırlarını genişletmeye çalışmalarını, sınır güvenliğinde Osmanlı'ya destek olmaları, gerektiğinde asker vermeleri ve vergilerini vermeleri idi" (4). Kürtler açısından tüm bunlar 100 yıldır hatta ilk atalarından bu yana sürdürdükleri bağımsızlık mücadelelerini kendi elleriyle sürdürmeleri anlamına geliyordu.

1514 yılında Kürtler'in kaderini değiştirecek Çaldıran Savaşı'nda Osmanlı-Safevi orduları karşı karşıya geldi. Bu savaşta 16 Kürt beyi Osmanlı'nın yanında yer almıştı. Bu savaş, Kürtler'inde katılımıyla büyük bir zaferle kazanan Osmanlı, doğu sınırını yeniden güvenliğe aldı. "Doğulan Safevi ordusunun elinde kalan Kürt yörelerini geri alabilmek için Kürt beyleri, Erbil, Musul, Farkin, Eğil, Bitlis, Heşkit, Palu üzerine yürüdü. İran valilerini katarak Kürdistan'daki Safevi egemenliğine son verdiler." (5) Bu savaştan sonra 32 sünni Kürt beyliği ile Osmanlı Sultanı Yavuz Selim arasında bir anlaşma sağlandı. Bu anlaşmanın maddelerine göre:

"1- Osmanlı yönetimine bağlı olarak, Kürt emirliklerinin özerkliğini korumak, 2- Kürt emirliklerinde yönetim babından öğula geçerek silenecek, eskiden beri yürümekte olan yönetim yürürlükte kalacak ve bu konuda ferman padişahı çıkacak, 3- Kürtler Türkler'e bütün savaşlarda yardım edecek, 4- Türkler Kürtleri bütün saldırılardan koruyacak, 5- Kürtler devlete verilmesi gereken her türlü vergiyi ödeyecek." (6)

İdris-i Bitlisi önderliğinde yapılan bu anlaşma, Osmanlı'nın durumunu güçlendirdiği ve Kürdistan'ın büyük bölümü üzerinde egemenliğini pekiştirdiğini resmîyete burundürmesidir. Bu anlaşma sonucu iç yönetiminde bağımsızlığını koruyan Kürt beylikleri dışta Osmanlı otoritesini tanımıştır. Bir tampon pozisyonunda duran Kürtler'in iktisadi durumunu Osmanlı denetiminde bulunan Balkan topraklarından biraz farklıdır. Balkanlar'dan farklı olarak eski düzene dokunmayan Osmanlı toprak mülkiyetini de gaspetmemiştir. Sadece anlaşma sonucunda vergiye tabi tutmuştu.

Çaldıran Savaşı sonrasında da, Osmanlı ile Safeviler arasındaki savaş sürdü. Bu savaşların bir çoğunda Osmanlı adına savaşan Kürtler büyük kayıplar vermişler ve kendi güçleriyle Safeviler karşısında direnemez hale gelmişlerdir. Kürt beyliklerini aşan Safeviler'in Osmanlı topraklarının iç kısımlarına kadar inmesiyle birlikte, 1638 yılında Osmanlı güçlerini Safeviler'in üzerine yöneltmiştir. Bu savaş sürecinde Osmanlılar'la Safeviler karşılıklı olarak kesin bir galibiyet gösterememiş ve anlaşma yolunu benimsemişlerdir. Osmanlılar Safeviler'le 17 Mayıs 1639'da Kasr-ı Şirin anlaşmasını imzaladılar.

BİR İKİYE BÖLÜNDÜ KASR-I ŞİRİN İMZALANDI

Bu anlaşmayla Kürdistan toprakları resmen, Osmanlı

ve Safeviler arasında paylaşılarak, ikiye bölünmüştü. Güney'de Zagros dağları Kuzeyde ise, yaklaşık olarak, bugünkü Türkiye İran sınırı, sınır olarak çizilmişti.

Safeviler ile yapılan bu anlaşma sonrası Kürt beyleri ile Osmanlı arasında yapılan anlaşmanın, Osmanlı için pek bir önemi kalmamış, bu süreçten sonra Osmanlı politikası değiştirilerek Kürtler'i etkisizleştirmeye ve ezmeye girişmiştir. Bu politikalarında direkt kendisi rol almıyor, daha çok Kürt beyleri arasındaki iç çelişmeleri körükleyerek birbirlerine düşürmeyi tercih ediyor, doğrusu başardı da oluyordu.

Dünya ölçeğinde kapitalizmin gelişmesi ve bu gelişmeye koşut olarak hammaddeye duyulan ihtiyaç genç, hırslı, yirtıcı kapitalist ülkeleri yeni sömürge alanları edinmeye yöneltti. Osmanlı iktisaden bu gelişmelere dayanamadı ve kılıç zoruyla egemenliği altına aldığı toprakları terk etmek zorunda kaldı. Balkanlar, arkasından Afrika hakimiyetini yitirince ağırlığını doğuya kaydırды. Kaybettiği gücü geri alma olasılığı yoktu belki, fakat hiç değilse eldekini tutmak istiyordu. Eldeki toprakları merkezileştirmeye yöneldi. Kürdistan topraklarını sömürgeleştirmeye ve dünya konjektöründen kopmamaya çalışıyordu.

Güney Kürdistan'ın güçlü ve en eski emirliklerinden biri olan, Şehrozor ve çevresinde hüküm süren Baban Emirliği'nin şefi İbrahim Paşa'nın ölmesini fırsat bilen Osmanlı, bölgede kargaşa yaratmaya başladı. İbrahim Paşa'nın yerine geçmesi gereken Abdurrahman Paşa'nın yerine bir başka Kürt beyi Halid Paşa'yı bölgeye emir olarak tayin etti. Bir yandan Osmanlı İmparatorluğu'nun zayıflamasından kaynaklanan eğilim, diğer yandan kapitalizmin şafağında başlayan uluslaşma ve ulusal bağımsızlık savaşları etkisini cılız da olsa Kürdistan'da da göstermeye başlamıştı. Kürtler içerisinde uluslaşma bilincinin oluşması sürecinde, Osmanlı'nın bu tavır patlamaya hazır dinamiti ateşledi. Kürdistan tarihinde uluslaşma sürecinde, bağımsızlık talepli ilk isyan patlayıverdi.

İLK İSYAN

1806 yılında Abdurrahman Paşa'nın önderlik ettiği bir ayaklanma başlatıldı. (Bu ayaklanma Çaldıran savaşı sonrasında imzalanan Osmanlı-Kürt anlaşmasından bu yana gerçekleşen ilk ayaklanmadır.) Osmanlı tarafından atanan rakip aşirete mensup Halid Paşa, Babanlılar tarafından öldürüldükten sonra bağımsızlık talebi yükseltildi. 3 yıl süren bu ayaklanma sürecinde, Abdurrahman Paşa, Osmanlı ordusuyla girdiği bir çok savaşı kazanarak sınırlarını genişletti. Ancak kardeşi Halid Paşa'nın kendisine ihanet etmesiyle aldığı yenilgi ayaklanmanın sonu oldu. Abdurrahman Paşa ayaklanması, 1830'lar da boyutlanarak devam edecek olan bağımsızlık mücadelesinin ateşleyicisi olurken, ayrıca bir dönüm noktasının ifadesiydi. Kürt ayaklanmasında öne çıkan yön, bağımsızlık olsa da, bu oluşmuş olan ulusal bilincin ifadesi değil, beyliklerin otorite kurma isteklerinin bir ifadesi sayılabilir.

Kürt köylü ve göçebelerinin üzerine yüklenen ağır ver-

gülerin üzerine bir de Osmanlı'nın ve ayanların baskıları-nın eklenmesi ve zorla askere almaların gündeme girmesiyle birlikte 1830'lara kadar irili-ufaklı ayaklanmalar çık-masına sebep oldu. Bu ayaklanmalar sonuçta başarısız kalsa da, bağımsızlık yolundaki Kürt ulusal bilincinin to-hunlarını oluşturuyor, gelişmesini sağlıyordu.

Ayaklanma hazırlığında olan Soran Beyi Mehmet Pa-şa, top dökümhaneleri, silah imalathaneleri kurarak 40 bin kişiye varan düzenli birlikler oluşturdu. 1830 yılında Osmanlı içerisindeki karışıklıklardan da yararlanarak ba-ğımsızlığını ilan edip kendi adına hutbe okuttu. Doğu Kürdistan'dan Azerbeycan'a kadar etkinlik kuran Meh-met Bey, Musul'u da egemenliğine aldı. Bölgede hakimiy-etini geliştiren Mehmet bey, valiler atayarak gücünü de-netlerken, Mısır valisinin oğluyla da ilişkiye geçip siyasal güç oluşturma çabasında idi.

Osmanlı zayıf yapısından kaynaklı, Mehmet Paşa ile iyi geçinme yolunu seçip ona paşa ünvanı verdi. Daha sonra politikalarının tutmadığını anlayan Osmanlı, güçlü bir ordu ile Mehmet Paşa'nın üzerine yürüdü. O sırada İran'la savaşta olan Mehmet Paşa, iki ateş arasında kaldı. Osmanlı-İran anlaşması gündeme girmiş olsa da, İran, son anda anlaşmadan vazgeçti. Osmanlı, Kürt mollaların-a "halifelerin ordusuna karşı savaşan kafirdir" fetvasını çı-karttırıp Mehmet Paşa'nın gücünü büyük ölçüde zayıflat-tı ve ayaklanma kısa süre sonra son buldu. Ayaklanma bastırılmıştı ancak, çıkan en küçük sorunlardan dolayı yanıt ayaklanmalarla veriliyordu.

Mehmet Paşa (Revanduz) ayaklanmasının üzerinden 3 yıl geçmeden merkezi Botan bölgesinde bulunan Bedir-han beyliğinde çok daha geniş çaplı bir ayaklanma başla-dı. Bedirhan Bey, Kürt beylikleri üzerinde egemenliğini kabul ettirdikten sonra Osmanlı'ya vergi ödememeye başladı. Bunun üzerine köylülerden alınan vergileri azalttı, zorla askere almayı kaldırdı ve kitlelerin desteği-ni sağladı. Bedirhan Bey 1842 yılında bağımsızlığını ilan ederek, kendi adına hutbe okutup, para bastırdı. Bölgede Osmanlı egemenliği tamamen kırılmıştı. 1845'e gelindi-ğinde Diyarbekir, Musul ve İran dolaylarında tam bir ha-kimiyet kurdular. Osmanlı, bu isyanı da kanla bastırmayı deneyerek Topal Osman komutasında 100 bin kişilik bir ordu ile iki koldan harekete geçti. Başlangıçta Bedirhan Bey'in yanında yer alan Yezdan Şer'in, Osmanlı'yla bir an-laşma yaparak saf değiştirmesi, isyanın çözülmesinin başlangıcı oldu. Bölge yeniden Osmanlı vilayeti haline geldi. Aşıl aranırsa, Osmanlı, bölgenin hakimi gibi görün-se de bunu tarihinin hiç bir döneminde başaramamıştır. Sürekli sorunlarla boğuşan Osmanlı bölgede yaptığı hak-sızlıkların, sömürgeleştirme politikalarının yanıtını al-ıyordu. Bazen de Kürtler, haklı olarak fırsat kolluyor, yeri ve zaman geldiğini düşündüklerinde harekete geçiyor-lardı. Nakşibendi Şeyhi Ubeydullah isyanı, Osmanlı'nın Ruslar'la savaşa tuttuğu bir dönemde gerçekleşti. Sa-vaş gerekçesiyle halkı haraca kesiyordu Osmanlı. İsyan, Dersim, Mardin, Hakkari'de baş göstermişti. Mohaba, Moroga, Meyvondup, Diyarbekir ve Musul'u da kapsa-yan Kürtler'in ayaklanmasını Ubeydullah tek merkezde topladı. Ubeydullah'ın din adamlığı bu organizasyonda

önemli bir işlev gördü. Teknik donanım, silah ve cephane İngilizler'den temin edilebiliyordu. Elbette, İngilizler bu desteği Kürtler'in kara kışlarının hatırı için vermiyorlar-dı. Nitekim Kürt isyanı genişleyip İngilizler'in emperya-list emellerine ters düşünce, İngilizler darhal Kürtler'e sırtını döndü ve Osmanlı'nın yanında yer aldı. Ayaklan-mayı bastırması için Osmanlı'yı destekledi. Ele geçirilen Ubeydullah, Mekke'ye sürgün edildi. Ama ateşin ve gü-neşin çocukları isyan eteşlerini hep canlı tuttular.

KÜRDİSTAN'DA SÖMÜRGEÇİLİĞİN ESKİZLERİ: EMPERYALİSTLER KÜRDİSTAN'DA

19. yüzyılda Batı Anadolu'yu, Çukurova ve İç Anado-lu'yu dünya ekonomisi rotasına sokan emperyalistler, Kürdistan'a da yöneldi. Mezopotamya sadece haklar ve kültürler zenginlikleriyle değil, aynı zamanda emperya-listlerin iştahını kabartan zenginlikleriyle de ilgi çekmek-teydi. Dahası, bu bölgeden, Almanlar Berlin-Bağdat hattı aracılığıyla, İngilizler ise Hindistan ve diğer Uzakdoğu ülkelerine açılmayla, imparatorluklarının üzerinde güneş batmaz hülyasıyla yanıp tutuşuyorlardı. Kürdistan, kes-tirme yollar için emperyalistlerin hem fikir oldukları bir alandı. Bölge ile Amerika da ilgiliydi "Chester" projesi-yle.

Bütün bu kuvvetler daha 19. yüzyılın başlarında Os-manlı'nın içerisine sızmış, önemli oranda nüfuz alanı sağlamış, iktisadından siyasetine, oradan askeriyesine kadar önemli oranda yakayı kapmışlardı. Osmanlı saray bürokrasisi ile aralarında yoğun ilişkiler bulunan feodaller ve gayri müslüm ticaret burjuvazisiyle emper-yalistler arasında ittifak bağları çoktan kurulmuştu. 1839 yılında imzalanan "Hatt-ı Humayun" emperyalistlerin Kürdistan'a uzanmalarının en önemli adımı oluşturu-maktaydı.

Osmanlı üzerinde ilk hamle olanagı yaratan İngilizler, imparatorluğu denetimin altına almak ve hammadde kay-naklarını batıya taşımak amacıyla deniryolu yapımına girişmişlerdi.

Siyasi bakımdan birliğini geç oluşturan Almanlar, sö-mürgecilik yarışında geç kalmış olmayı, mevcut sömürü alanlarının paylaşılmasını izlemekle ödemisti. Gün geç-tikçe güçlenen Almanlar, başta İngilizler olmak üzere tüm emperyalistlerin egemenlik alanlarında bulunan topraklara göz dikmişti. Emperyalist hırışma giderek dalaşa dönüştü ve Avusturya-Macaristan Krallığı'nın Sir-bistan'a saldırısı bahanesiyle de I. Emperyalist Paylaşım Savaşı başlamış oldu.

1. EMPERYALİST SAVAŞ, MAĞLUP OSMANLI VE YENİ SÜREC

Halklar hapishanesi Osmanlı imparatorluğu, üzerinde egemenlik sürdüğü toprakların çoğunu son otuz yıl-da kaybetmiş, geri çekilmek zorunda kalmıştı. Eski gücü-ne kavuşmak için Almanya'nın yanında savaşa giren Os-

manlı, Türk-İslam ideolojisiyle Kafkasları gözüne kestirmişti. Tarihîsel "düşman"ı Ruslar'ın egemenliğinde bulunan Kafkaslar'a göz dikmişti. Savaş başlar başlamaz İngilizler Basra Körfezi'ne asker çıkartıp kuzeye doğru ilerleme düşüncesiyle petrol yataklarının bulunduğu Musul ve Güney Kürdistan'ın bir bölümünü işgal etti. Ruslar, Mus, Van, Bitlis ve Erzurum'a girdi. Bütün emperyalistler ve emperyalistleşmeye aday ülkeler kabarmış istahlarını Mezopotamya topraklarına çöreklenerek yatıştırma fırsatı bulmuşlardı. Gerek ticari geçiş yolları, gerek öz zenginliği sömürge adaylarını çoğaltmıştı. İngilizler her ne kadar bölgenin hakimisi gibi görünüyorlarsa da, savaşın ilerleyen bölümlerinde aralarındaki çelişme çatışmaları çözümlenmek için bir araya geldiler. 6 Mayıs 1915'te Sykes-Picot Anlaşması'na yaparak Kürdistan'ı aralarında paylaştılar. Bu anlaşmaya göre, "Musul-Kerkük İngiltere'ye, Güney batı Kürdistan Fransa'ya, Van, Bitlis, Mus, Erzurum ve Erzurum Ruslar'a bırakılıyordu." (7) 1830'lardan itibaren bölgede bulunan ve Kürtler'le ilişkilerini geliştirmiş olan İngilizler, emperyalistler içinde en avantajlı konumda olan kuvvetti. Ortadoğu'nun sömürgeleştirilmesi düşüğü gerçek mi oluyordu?

Birinci Paylaşım Savaşı'nda, Osmanlı'nın da içinde yer aldığı ittifak yenilmiş, her mağlup gibi Osmanlı'da kafaşını kalıcı altına izatmak zorunda bırakılmıştı. Yenilginin ardından Mondros Mütarekesi imzalandı. Bu anlaşmanın maddeleri emperyalist devletlerin daha sonraki politikalarını şekillenmesiydi. Buna göre:

"Anlaşma devletlerinin güvenliklerini tehdit eden bir durumla karşılaşılursa Osmanlı'nın önemli stratejik bölgeleri işgal edilecek."

"Bütün demir yolları anlaşma devletlerinin kontrolüne bırakılacak."

"(17 Ekim Devrimi'nin gerçekleşmesiyle savaştan çekilen Ruslar'ın boşalttığı) Erzurum, Van, Bitlis, Mus, Harput, Diyarbakır ve Sivas ta karışıklık çıkarsa bu iller işgal edilecek. (İlerle karışıklığı planlanan Ermenistan Devleti'nin zeminini oluşturmaktadır ilk adımdır bu.)"

"Osmanlı bölgeden askeri gücünü geçecek" (8)

Bu maddelerden de anlaşılacağı gibi, emperyalistler bölgeye müdahale, yer geldiğinde de işgal etme hakkı kazanmış oluyordular. Osmanlı'da oyun çok. Savaşta yenilip parçalanmayla yüz yüze gelince yüzünü yeniden Kürtler'e dönmüş, eski politikasını değiştirmişti. Kürtler'e özerklik vaadediyordu. Fakat bunun objektif şartları yoktu. Kendi yerine Kürtler'i emperyalistlerle savaşırma siyasi politikası vardı. Bölgeye olduğu gibi emperyalistler egemendi. Osmanlı'nın torunları Kemalistler tarih sahnesine çıkmış, Osmanlı'nın mağlup duruma düşüncesi diline dolmuş "özerklik" yaklaşımını kullanıyorlardı. Kürt, Kürdistan söylemlerini ön plana çıkararak, anti-İngiliz, anti-sömürgeci demagogilerini de eksik etmiyorlardı. Bütün bu söylemler, halkları kendi bayrakları altında, kendi pazarları için dövdürmeye yönelikti.

Bölge alabildiğine çok çelişme ve çatışmalar yaşarken Kürt kuvvetleri de boş durmuyordu. 1639 yılında Kasrı Şirin'le parçalanmış Kürdistan'ı birleştirme talebiyle Şeyh Mahmut Berzenci önderliğinde bir kere daha, (Güney

merkezli) özgürlük ateşi dağları sarıyordu. "Bağımsız Birleşik Kürdistan" mücadelesi-ulusal taleplerin ön plana çıktığı- emperyalistleri de bir hayli rahatsız eden bir mücadeleydi. Geniş ölçüde örgütlenen Berzenci'yle başa çıkamayacağını düşünen İngilizler bu defa hareketi denetimleri altına alma yoluna gidiyor, 1918'de Berzenci'yi vali olarak atıyorlardı. Şeyh Berzenci ise, bu alçakça girişimi geri çevirerek Mayıs 1919'da bağımsızlığını ilan ederek yanıt veriyordu. Kendi adına hutbe okutma, para ve pul bastırmanın dışında "Kürdistan Güneşi" isiminde bir gazete çıkardı. Onu gelen Kürt liderleriyle ilişkiler geliştirme sürecinde İngilizler vahşice saldırıp ayaklanmayı bastırdı. Berzenci Hindistan'a sürgüne gönderildi fakat isyan ateşleri dinmeyince, bu kez onu satın alma yoluna denediler ve isyanları denetim altına almak için Berzenci'yi Hindistan'dan geri getirdiler. İngilizler eşliğinde Süleymaniye'ye giren Berzenci rüsvetle satın alınmayacağı İngilizler'e göstermekte gecikmedi. Sürgünden dönüşünün üstünden bir ay geçmeden kendisini Kürdistan hükümdarı ilan etti. Vergilerin düzenlenmesi, para, pul, yayın organı çıkarılması birbirini izledi. İngiliz emperyalistleri Berzenci'den umduklarını bulamadıklarında yeni dayanaklar aramaya giriştiler. Başta İstanbul'da Kürt aristokrat aydınlar olmak üzere, Kürdistan'da bulunan aşiret liderlerine de gittiler. Seyit Taha, İsmail Aga, Simko gibi illeri gelen Kürt liderleri bağımsız Kürdistan fikrine daha sıcak baktıkları için İngilizler'in bu planı da tutmadı. Osmanlı Birinci Emperyalist Paylaşım Savaşı'ndan mağlubiyetle çıkınca Kürdistan üzerindeki egemenliğini Mondros'la yitiriyordu fakat Kürtler'in kaderlerinde bir değişiklik yoktu. Bölgeyi denetim altında tutan emperyalistler Kürdistan'ın kaderini kendi aralarında belirlemeye çalışıyorlardı. Kararlar alıyor, kararlar bozuyorlardı. 1920 yılında yine bir araya gelen emperyalistler Kürdistan üzerinde pazarlıklarını sürdürürken, aslında Lozan'ın eskizlerini çiziyorlardı. "Paris Konferansı" (9) Daha sonra Sen Remo Konferansı'nda Sevr anlaşmasının esasını oluşturacak maddeler üzerinde anlaşma sağlandı. Emperyalist cepheye bunlar olurken, Türk cephesinde hayli ilginç gelişmeler mevcuttu. Başta İngiliz emperyalizmi olmak üzere, topraklarına yönelik her türlü tecavüze karşı isyan bayrağını yükselten Kürtler, M. Kemal'in dikkatini çekmekteydi. Emperyalizme karşı kendi iç dinamikleri ile karşı koyan Kürtler, resmi tarihin çarpıtacağı gibi, Kemalistler'in örgütlediği hareketler değildi. Tam tersine, emperyalizm öncesi feodal Kürt isyanları, emperyalizm çağında ulusal talepli isyanlar biçimini almış, M. Kemal bu zengin mirasın üzerine çöreklenmeye kalkmıştır. Kendi Türkçü-ırkçı karakterini gizlemeye çalışıyor, bol bol Kürt-Kürdistan söyleminde bulunuyordu. M. Kemal Kürt illeri gelenlerini, daha doğrusu denetimi altına alacağını düşündüklerini "Erzurum Kongresi"ne çağırırken, ayrılıkçı hareketleri (Bundan kastedilen Ermeniler'di.) yok etme kararı alıyor, bu arada Bedirhan kardeşleri-kardeşler Diyarbakır'a gelmekteydiler-tutukluyordu. Kısaca, dönem bölgede bir çok çelişme, çatışmayı iç içe barındırmaktaydı. Mesala, Birinci Emperyalist Paylaşım Savaşı'nın bir sonucu olarak imzalanan Sevr Anlaşması, pra-

lik olarak hiç bir değer taşıyamıyordu. Bu anlaşmaya göre, "oluşturulacak bir komisyon aracılığıyla Kürtler'in yoğun olarak yaşadığı bölgeler tesbit edilecek ve otonom uygulanacak"tı. Hatta "Kürtler milletler cemiyetine bağışlanmaları halinde, (Milletler cemiyetinin konseyi daha da doğrusu emperyalistlerin konseyi) bölge halkının bağımsızlıklarını gerçekleştirme yeteneğinde olduğuna karar verirse, Osmanlı bölgedeki bütün hak ve ünvanlarından vazgeçecek"ti(10). Bu anlaşma ile Lozan arasında geçen üç aylık dönem bölgedeki sıcaklıktan hiç bir şey kaybetmeksizin sürdü. Kürt aydınları merkezi İstanbul olmak üzere oluşturdıkları ve sonradan ismi Azadi olacak organizasyona girmişlerdi. Lozan, hem Kürdistan'da akla, bilince ve toprağa kazanmış mücadelenin, hem de Kemalistler'in Osmanlı'dan geriye kalan topraklarda kuracakları devletin yoğunlaştığı alan olmuştu. Gelelelim Kürtler'in yerine "ben burama Türkler'i ve Kürtler'i temsilen geldim" diyen İsmet İnönü ve bölgeden çeşitli çıkarları olan emperyalistler oturmuştu masanın başına. Bölge ülkeleri ve emperyalist haydutlar, masaya yatırılmış Kürdistan'ı sömürgeci bir istihla parçalamaya hazırdılar. Dünyada hiç bir ulusun yaşamadığı bir trajedi başlıyordu. Bir dörde bölünüyordu, her parça ayrı ayrı kanamaya devam ediyordu. Acılar, ihanetler, soykırım, sürgünler tarihi olan Kürdistan tarihi neyse ki, 20. yüzyıl biterken binlerce yıllık tarihi öfke, bilinç, dersle yüklenmiş mücadelesi tarafından özgürleşmeye taşınmaktadır. Lozan'da yerel devletler ve emperyalistler tarafından parçalanmış ve kuzey bölümü Türkiye'nin denetimine bırakılan Kürdistan tarihini genel olarak ele almak gerekiyordu. Lozan'la sömürge statüsünün ilk adımı atılmıştı. Yazımızın 3. bölümünde Cumhuriyet dönemini ve yurtsever-devrimci hareketi değerlendireceğiz. Bu analiz ve varılan sonuç UKKTH noktasında görüşlerimizin toplamı olacaktır.

LOZAN; HAYDUTLAR ORTAKLIĞI

4 Kasım 1922 tarihinde başlayan ve emperyalistlerce "Şark İşleri Konferansı" adıyla anılan Lozan Konferansı görüşmeleri boyunca, Kemalistler'in Kürt kavramını dillerinden düşürmelerinin bir tek nedeni vardı: Parçalamak. Kürdistan'dan elden geldiğince geniş bir parça koparmak. 23 Temmuz 1923 yılında sonuçlanan Lozan Konferansı'nda Kürdistan parçalandı. Türkiye, Fransa ve İngiltere arasında. Fransa ve İngiltere'nin masanın başında olması Lozan'la birlikte Kürdistan'ı, uluslararası sömürge statüsüne sokarken, Fransa ve İngiltere'nin bölgeden çekilip İran, Irak ve Suriye'nin denetimine parçalar halinde bırakılması bölgeler arası sömürge statüsü durumuna sokmuştur.

Birinci Emperyalist Paylaşım Savaşı'nın ardından yapılan konferans, daha önceden, gerek Paris Konferansı'nda gerekse Sen Roma Konferansı'nda eskizleri çizilen anlaşmaların (Sevr'in) tamamlayıcısı oldu. Ankara hükümeti "vatani müdafaa" hatında başarılı olması ve emperyalist kamp ile SSCB arasında var olan uzlaşmaz çelişmeler neticesinde avantajlıydı. "Kurtuluş savaşı" dönemin-

de SSCB ile girilen ilişkiler, masaya oturmadan önce, bir takım yeni anlaşmalarla daha da geliştirilmişti. Asya ve Avrupa'yı birleştiren boğazlar gibi önemli bir geçiş noktasına sahip olan topraklar üzerinde Sovyet hakimiyeti Ortadoğu'da dengelerin değişmesine neden olacaktı. Bu değişmelerin birinci ayağını emperyalistlerin bu topraklar üzerindeki hakimiyetinin ve doğrudan geçiş yaptıkları Ortadoğu bağlantısının kopması oluşturunca, ikinci ayağını, Sovyetler'in dünyaya açılacak kanallar bulması oluşturunca, emperyalistler, bu nedenlerden dolayı Sovyetler'e müttefik bir TC'yi kabul etmeyecek; TC'nin baştan hazır olduğu SSCB'ye karşı güçlü bir Türkiye modeline karşılık Kürdistan'ın büyük bir bölümünü Ankara hükümetine hibe edeceklerdi.

Bu durumda SSCB, "Kurtuluş Savaşı" sırasında emperyalist güçlere karşı "canhıraş mücadele yürüten" Ankara hükümetinin politik manevralarının arkasını görmediklerinden bütün sorumluluğu elçileri Aralov'a çıkartarak, onu afaroz ettiler.

Lozan'da bir çok konu alt komisyonlarda tartışılıyor, sonuca bağlanan konular üste çıkartılarak onaylatılıyor. Ancak alt komisyonlarda taraflarca uzlaşmaya varılmayan noktalar tartışılmak üzere üst komisyonlara çıkarılıyor ve son şeklini alıyordu. Bunlardan bir tanesi de Musul sorunu idi. Kemalistler bir yandan kendilerinin önceden belirlemiş oldukları farazi sınırlar dahilinde Musul'u istiyor, diğer yandan da bu konuda ısrar etmekteyse ekonomik ve siyasal çıkarların gözetilmesini daha uygun bularak geri adım atıyorlardı. Ankara hükümetinin Musul konusunda ikircilikli davranışının nedenlerinden biri de, Berzenci ve Simko hareketinin üzerlerinde yaratmış baskı ve korkudur. Denetleyemeyecekleri bir alanı ellerinde tutmaktansa, bu alanın yağmalanmasından pay almayı daha uygun gören TC, İngilizler'le yaptırılmış oldukları "gizli" anlaşmalarla Musul petrollerinden pay almayı başarmıştı. Yukarıdaki iki neden dışında, üçüncü bir neden daha vardı TC'nin Musul'dan uzak durması için. Bu neden, azınlıklar sorunu idi. Yapılan uzun tartışmalar sonucu azınlıklar iki gruba, müslümanlar ve müslüman olmayanlar gruplarına ayrıştırılmıştı. TC, müslüman azınlığın tartışma konusu olamayacağını, çünkü onların Türkiye'den memnun olduklarını ileri sürmekteydi. Emperyalistler, içinde bulundukları konjektürel durum nedeniyle Sevr'de gündemleştirdikleri (Kürtler'in yoğun olarak yaşadıkları bölgelerin Milletler Cemiyeti -emperyalist konsey- tarafından tesbit edilmesi, otonom uygulanması, bölge halkının bağımsızlığını gerçekleştirme yeteneğinde olduğuna karar verildiği durumda, Osmanlı'nın bölgelerdeki bütün hak ve ünvanlarından vazgeçmesi) politikalarından vazgeçerek, Türkler'in "müslüman" teorisine sığınmışlardı. Azınlıklarla ilgili yürütülen tartışmalar, Ankara hükümetinin gel-giderini biraz daha artırmıştı. Musul'un teknik nüfus dağılımında 5/8 oranıyla en büyük grubu Kürtler'in oluşturduğu, konferansa katılan taraflarca onaylanmıştır. TC'nin Musul'u alması, "Kürt azınlık"ı alması anlamına gelirdi. TC heyeti; kurulacak yeni devleti, Türk milletçiliği temeline oturtulması çalışmaları nedeniyle, Lozan Konferansı'na ve ora-

da yer alacak azınlıklar konusuna gereğinden fazla önem vermektedir. Türkiye için Kürt ulusu ile ilgili yükümlülüklerin tartışılmamasına, madde altına alınmasına dikkat ederek İsmet İnönü'nün ağzıyla "burada bulunan temsilciler Kürtler ve Türkler'in temsilcileridir" diyor, hükümetin "Kürtler'in ve Türkler'in hükümeti" olduğu söyleniyordu. Emperyalistler ise, istedikleri imtiyazlara kavuşma ve TC'yi Sovyetler'den uzak tutma niyetinde olduklarından "taahhütlere" inanmışlardı.

Lozan için netice olarak denebilir ki, masanın başına oturan bütün ülkeler, hatta azınlıklar kazançlı çıkarlar-ken, Kürt ulusunun 20. yy. trajedisi, acıları ve büyük kavgaya dönemi başlamış oluyordu. Lozan'da, tarihi olarak bütün milletlerin gözleri önünde tarihi bir haksızlığa uğratılan Kürtler'in ülkeleri, uluslar ve bölgeler arası devletler tarafından parçalanıyordu.

İLK KURŞUN: KOÇGİRİ

Çökmekte olan Osmanlı imparatorluğu'nun devamçıları, kendi içinden çıkmıştı. M. Kemal ve arkadaşları, Anadolu'da başlatacakları hareket için, gerek tüm ülkede gerekse Kürdistan'da görüşmeler sürdürüp delegelerin desteğini de alarak meşruluk kazanmak istiyordu. Sivas Valisi Rasit Paşa aracılığıyla Dersim ve Koçgiri bölgesinin önde gelenleri Sivas'a çağrıldı. Sivas'a sadece Koçgiri aşiretinden Alişan, M. Kemal ile görüşmeye gitti. Alişan M. Kemal'e, amaçlarının Kürtler'in yoğun olarak yaşadığı bölgede bağımsız bir Kürt devleti kurmak olduğunu belirtmesine rağmen, M. Kemal, Kürtler'in kendilerini desteklediklerini ilan etti. 1920'de Ankara hükümetini kuran Kemalistler ile Kürtler arasında çatışmaların günümüze kadar gelmesinin nederi, TC'nin kuruluşun, kendisi dışındaki milleti yok saymasına dayanmasındandır.

Osmanlı saltanatı çökmekteydi. Bunu hızlandıran faktörlerin en önemlilerinden birisi, Osmanlı imparatorluğu'nun halklar hapishanesi olmasıydı. Kürt aydın ve ileri gelenlerin de kapitalizmin şafağıyla birlikte milletleşme bilinci artmış, bunun tabii sonucu Kürt Teali Cemiyeti olarak örgütlenmişlerdi. Bu örgütlülük Kuzey Kürdistan'ın bir çok bölgesinde olduğu gibi Koçgiri'de de şube açmıştı. Kürtler'in örgütlenmeleri sürerken Ankara hükümeti boş durmuyor, Kürtler arasındaki çelişmelerden yararlanarak onları yanına çekmeye çalışıyordu.

Bu dönemde Ankara Büyük Millet Meclisi'nde 72 Kürt mebusu yer almaktaydı.

Koçgiri bölgesinde silah ve cephane biriktirmek, bazı stratejik noktaları ele geçirmek için başlayan girişimlerden dolayı bölgede var olan hareketi sezen Ankara hükümeti, bunu önleyebilmek amacıyla Koçgiri aşireti reisi Alişan'ı Refahiye kaymakamlığına, kardeşini ise, Ümraniye müdürlüğüne atadı.

Ancak bütün bunlar bir parmak bal çalmaktan başka bir şey değildi. Kürt ileri gelenleri Hozat'ta yapmış oldukları toplantı sonrası Ankara hükümetine çeşitli sorular yöneltti:

1- Kürdistan muhtariyet idaresine muvafakat eden İs-

tanbul saltanat hükümetinin bu babdaki kararlarını M. Kemal hükümetinin de kabul edip etmediğini açıklaması, 2- Kürdistan muhtariyet idaresi altında M. Kemal hükümetinin görüş noktasının ne olduğu hususunda Dersimliler'e acele cevap verilmesi, 3- Elazığ, Malatya, Sivas, Erzincan mntikaları hapishanelerinde mevcut tüm Kürt mevkutlarının hemen serbest bırakılması, 4- Kürt çoğunluğu bulunan mntikalardan Türk hükümeti idare memurlarının çekilmesi, 5- Koçgiri mntikasına gönderildiği haber alınan askeri müfrezelerin derhal geri alınması. (11) 15 Kasım 1920.

Bu sorulara Ankara tarafından yanıt verilmeyince, Dersimliler Ankara hükümetine, "Ankara BMM Riyasetine, Serr muahedesi mucibince Diyarbakır, Elazığ, Van ve Bitlis vilayetlerinde müstakil bir Kürdistan teşekkül etmesi lazım geliyor, binaenaleyh bu teşkil etmelidir, aksi takdirde bu hakka silah kuvvetleriyle almaya mecbur kalacağımızı beyan ederiz" (12) şeklinde bir telgraf çekti. Bu telgraf "Bağımsız Kürdistan" yolunda Ankara hükümetine karşı ilk girişimdi ve hemen hazırlıklara girildi. Kemalistler, Kürtler arasındaki çelişmelerden yararlanarak bir kısım Kürt ileri gelenlerini yanına çekmeyi başardıysa da "Bağımsız Kürdistan" için ilk kurşunun sıkılmasına engel olamadı.

Örgütlükçüler, bir jandarma taburunu bozguna uğratarak direnişin fitilini ateşledi. Ümraniye merkezine Kürdistan bayrağı çekildi. Nurettin Paşa komutasında birlikler ayaklanmayı bastırmak için harekete geçti. Direniş kısa zamanda kanla boğuldu. Direnişin önderi Alişan ve 32 kişi tutsak alındı. Bölgede köyler basıldı, insanlar katledildi.

Koçgiri direnişinin en önemli özelliği, 1806 yılında başlayan ve 1990'lı yıllara kadar süren Kürt direnişlerine yeni bir boyut kazandırmasıdır. Koçgiri ayaklanmasına kadar olan; Osmanlı ile çıkar çatışmaları, bölge/iktidar savaşı idi. Koçgiri ile Kürt direnişi ulusal bir boyut kazanmış oldu.

Türkler'in Lozan'da "Kürt ve Türk hükümeti" teraneleri okumalarının bir başka nedeni Koçgiri'yi bastırması olmalıydı.

Lozan'dan kazançla dönen Türkler, Lozan'da başlarına iş almamak için madde ve yükümlülük altına almadığı Musul ile yeniden ilgilenmeye başlamıştı. İngilizler bundan rahatsızlık duydu ve Türkler ile İngilizler arasında Musul üzerinde egemenlik savaşı başladı. Bu çıkar çatışmasının ortasında kalan Kürtler'in huzursuzlukları artmaktaydı. Bunu kendi lehine kullanmak isteyen İngilizler, Erbil, Kerkük ve Rewanduz bölgesi Kürtleri'ni silahlandırdı. İngiltere TC çıkar çatışmasında TC'de boş durmadı, 1924 yılı Haziran ayı Musul'daki aşiretler üzerinden bölgede anti-İngiliz propagandaya girişti.

TC'NİN İŞGAL-İLK HAK HAMLELERİ, KÜRTLER'İN MEŞRU İSYANLARI

Lozan ile kağıt üzerinde Kürdistan'ın kuzey parçası üzerinde "hak sahibi" olan TC, pratikte K. Kürdistan'da egemenlik sağlayamamıştı. Ancak bütün çabalarını bu

yöne yöneltmişti. Politikalarının esasını baskı ve şiddet oluşturuyor, K. Kürdistan'a sonu başı olmayan askeri birlikler sevk ediliyordu. Böylesi bir ortamda pailayiveren Nasturi direnişi TC'nin aradığı yada yaratmak istediği fırsatı doğurmuştu. TC, 14 Ağustos 1924 tarihinde ayaklanmanın bastırılması görevini Genel Kurmaya havale etti.

Direnin ilk anında çıkan çatışmada bir binbaşı, üç asker vurulmuş, safdışı bırakılmıştı. Hakkari Valisi Halil Rafat'ı da tutuklayan Nasturiler dağlara çekildi, araya giren bölgenin ileri gelenlerinin ricası üzerine Vali serbest bırakıldı. Ancak çatışmalar, TC baskısı, bir ay kadar daha sürdü, ayaklanmanın önderleri ve Nasturiler'in çoğu İran'a çekilmek zorunda kaldı.

TC'nin saldırıları, işgal ve ilhak hamleleri bitmediği gibi, yaşam, Kürtler için her geçen gün daha çekilmez hale geliyordu. Kürtler de yenilgilerden ders çıkarıyor, daha ileri hamlelere girişiyorlardı: 1922 yılında Erzurum'da (Sevr Antlaşması'na dayanarak) Kürtler'in haklarını korumak ve ayrı bir devletin kurulmasını organize etmek için kurulmuş olan Azadi Örgütü Kürdistan'ın bir çok bölgesinde örgütlenmişti. Başta örgütün kurucusu Cibranlı Halil olmak üzere örgütün kurucularının önemli bir kısmının TC devleti içerisinde alt düzeyde görev ve sorumlulukları bulunuyordu. Koçgiri'nin yarattığı biling sığraması ve TC'nin Kuzey'i yutma atraksiyonları aşiretleri de TC'den önemli oranda koparmıştı. Azadi, 1924 yılında yapmış olduğu ilk kongresinde, Kürdistan'da genel bir ayaklanmanın başlatılması ve bağımsızlık ilan edilmesi kararı aldı. Örgütün aldığı ikinci önemli karar, ayaklanmaya dış destek sağlanması idi. Bunun için İngiliz, Fransız ve Sovyetler'le görüşülecekti. 1924 TC Anayasası ile Kürtler'e yönelik "kanunî" saldırı ve Kürt beylerini, toprak sahiplerini yerlerinden yurtlarından etme amacı Azadi örgütünün topyekün karşı çıkışı ile karşılandı. 1924 Anayasası Kürtçe konuşmayı dahi yasaklayarak bir milletin varlık nedenlerinden birinin reddine yönelirken, ekonomik olarak da zaten zayıf olan, tarım ve hayvancılığa dayanan, tarım ve hayvancılık ile uğraşanları sürgün ederek darbe vurmaya amaçlamaktaydı.

Azadi örgütü, TC ile Fransa ve İngiltere arasındaki çelişmeden yararlanma politikası güderken SSCB'den desteği de ezilen halklara yönelik Sovyet dış politikasına güvenerek istemiş olsa gerek. Ancak Azadi örgütü içinden, "Sovyetler'in inançsız olmaları, inançsızlardan destek istemenin doğru olmayacağı yönünde itiraz yükseldi. Fakat Azadi örgütünün daha sonra başına getirilecek olan Şeyh Sait, "Türkler tarafından Ermeniler'in akibetine uğramaktansa, inançsızlardan yardım almanın mübahlı" uğunu anlatarak aşiret reislerini ikna etti. Ancak, SSCB'ye giden Kürt heyeti elleri boş döndü. SSCB yetkilileri Şeyh Sait isyanını desteklediklerini fakat harekete yardım edecek koşullarının olmadığını(!) belirterek heyeti Gürcistan'dan geri çevirdiler.

Azadi örgütü, bağımsız Kürdistan talepli ayaklanma karar verdiğinde 23 şubesi bulunmaktaydı. Hareketin bileşenleri Kürt toplumunu oluşturan ulusal güçlerdi. Kurucularının içinde TC ordusundan subayların bulun-

ması ve milletvekillerinin olması hareketin avantajlarından. Hareket ayaklanma kararını ileriye yönelik almıştı. Hazırlıklar yapılırken, Cibranlı Halil, Bitlis Milletvekili Yusuf Ziya bey ve Yusuf Ziya'nın telgrafını yanlış anlayıp Beytülşebab isyanını başlatan Nuri Paşa (ki sayılan bu üç unsur Azadi'nin önder kadrolarındandır) daha isyan başlamadan direnişin dışına düşürülmüşlerdir. Bu arada anımsatalım ki, isyandan önce TC ile Azadi temsilcileri arasında 1924 yılında Diyarbakir'de bir zirve yapılmış, Kürtler'in altı talebi kabul edilmişti. Buna göre:

1- Kürt bölgelerine özerklik verilecek. 2- Hapiste bulunan Kürtler için af çıkarılacak. 3- Beş yıllık dönem için Kürdistan'da zorunlu askerlik uygulaması kaldırılacak. 4- Devlet Kürt bölgelerinin ekonomik gelişmesi için kredi verecek. 5- Şeriat mahkemeleri tekrar kurulacak ve toplanan silahlar Kürtler'e iade edilecek. 6- İstenmeyen Türk asker ve sivil yöneticileri Kürdistan'dan çekilecek.(13)

Kürtler'in kabul edilen bu talepleri karşısında, Kürtler'de Türkler'e Musul sorununun çözümünde yardım edecek/destekleyeceklerdi. Ancak Kürdistanı talepler kağıt üstünde kaldı. TC, Azadi örgütü ile görüşmelerin hemen arkasından örgütün belirlenen, örgütle ilişkisi olduğundan şüphelenilen Kürt asker ve sivil memurları Kürdistan'dan derhal sürdü. Kemalistler, Osmanlı'nın torunlarıdır, hile ve oyunları çoktur. Kemalistler ellerinde kalan son parçayı, Kuzey'i sömürgeleştirmek için her yolu mübah görmekteydiler. Kuzey Kürdistan'ı ateşe, demire, kan ve göz yaşına boğarak sömürgeci emellerini gerçekleştirmek istiyorlardı.

Bu arada Azadi örgütü hazırlıklarını hızlandırmış, ayaklanma tarihini belirlemişti. 26 Mart 1925.

Tarih 26 Mart 1925 olarak belirlenir ama üst üste gelen aksilikler TC'nin ayaklanmayı bastırması, sömürgeleştirme sürecini hızlandırmasına yarar. İlk aksilik Ziya Bey'in telgrafını yanlış çözümleyen İhsan Nuri Paşa'nın emrindeki beş yüz askerle direnişi başlatması ile başlar. (Bu noktada bazı iddialar da şöyledir: İhsan Nuri ve Ziya Bey, merkezi kararı çiğneyerek erken davranmışlar, isyanı erken çıkarmışlardır.) Ayaklanmanın erken başlaması diğer cephelerde bir şaşkınlık yaratırken, TC derhal harekete geçti. Geniş tutuklamalara girişti. Çarpışmalarda iki yüz şehit veren İhsan Nuri Paşa dağlara çekildi. Beytülşebab isyanı bastırılıp, İhsan Nuri Doğu Kürdistan'a geçti. Fakat daha büyük kayıp, devletin elde ettiği bilgi idi. Hareketin önderlerinden Cibranlı Halil ve Ziya Bey tutsak düştüler. Devlet ayaklanmayı bastırmak için başkaca tedbirlere de baş vurdu. Bazı aşiretleri tarafsızlaştırırken, bazılarını da yanına çekmeyi başardı. Mesela bunlardan ayaklanmaya katılacak olanlardan, Nakşibendi lideri Nurşinli Masun, Mutki aşiret reisi Hacı Musa, Hizanlı Selahattin gibileri serbest bırakarak, genel ayaklanmaya katılmalarını önüne geçti. Azadi, 4 Ocak 1925 yılında yaptığı toplantıda "her aşiretin kendi bölgesinde ayaklanarak devlet dairelerini ele geçirmeyi" kararlaştırmıştı. Cibranlı Halil, bulunduğu hapisshaneden toplanan kongreye aynı doğrultuda direktifini iletmişti. Beytülşebab ayaklanmasının yarattığı deşifreyi iyi kullanan devlet politikalarını buna uygun düzenlemişti. Hareketin önderlerinin tuzağa

düştürölüp hapishaneye konmasından sonra, sözünü ettiğimiz kongrede, Şeyh Said, hareketin kurmay başkanlığına getirilmiş, diğer cephelelerde savaşacakların hem muntakaları hem de kimlerin komutasında savaşacakları karara bağlanmıştı.

İkinci aksilik, kongerden hemen sonra yaşandı. Şeyh Said, kongrede alınan karar gereği çok iyi bildiği bölgeleri direnişe katmak için çalışmalarını sürdürürken, Piran'da oturan kardeşinin yanına gider. Devlet güçleri Şeyh Said'in yanında asker kaçağının bulunduğu, onları almak istediklerini söyler. Ancak Şeyh Said askerleri vermeyeceğini, kendisi köyden ayrıldıktan sonra alabileceklerini söyler. Piran'da bulunan subay ve askerlerin niyetleri elbette 3-5 asker kaçağını almak değildir. TC'nin provakasyonudur. Çatışma çıkar. Askerlerden bir kaç vurulur. Diğerleri etkisiz hale getirilirler. Böylece ayaklanma planlanandan önce başlamış olur. Yanında 300 asker bulunan Şeyh Said, hareketi başlatmış olur. Şeyh, kısa zamanda Diyarbakır'ı kuşattı. Ancak şehri ele geçiremedi. Stratejik şehirlerden biri olan Bitlis'e yöneldi. Lolan ve Hormekliler iç ihanet rolü oynarken, ulusal kuvvetlerin önüne çıkarlar. TC, sadece savaştığı Kürdistanı kuvvetleri değil, geçtikleri bütün yerleşim alanlarını yakıp, yıkip talan eder. Kürdistanı kuvvetlerin Bitlis'e yönelmesi üzerine, Bitlis hapishanesinde tutsak bulunan Ziya Bey ve Cibranlı Halil TC tarafından derhal katledildiler. Diyarbakır'ın ele geçirilmesi, Lolan ve Hormekliler'in ihaneti, sonrada hareketin önderlerinin kurşuna dizilmesi ulusal kurtuluşçuların morallerini derin bir biçimde etkiler. Bu arada belirtelim ki, Fransızlar Kürt kuvvetlerine destek vermedikleri gibi, Kürtler'in ezilmesi için TC'ye demir vollarını açar, hareketin arkadan kuşatılmasını sağlarlar. İngilizler de Kürtler'e yardım etmezler. Zira sorunlu bir TC, emekçi cumhuriyeti SSCB önünde engel oluşturmazdı. Onun için Türkiye'nin "başına bela" bu sorundan kurtulması emperyalist İngiltere'nin de işine gelirdi. Hem sonra Türkiye emperyalistler için bu savaş esnasında iyi bir silah pazarı haline gelmişti. TC, savaş sırasında on bir tanesi sürekli Kürdistan'ı bombalamak üzere 24 uçak satın aldı. Almanya, İtalya ve Fransa'dan alınan uçakların pilot eğitimini Almanlar vermekteydi. Uçak sayısı bir yıl içinde 24'ten 105'e yükselmişti; bu, savaşın şiddetini, TC'nin korkusunu göstermekteydi. TC, emperyalist destek ile Kürdistan'ı kana, ateşe, demire ve gözyaşına boğmuş, direniş bastırılmıştı. Direnişin üstünden daha bir ay geçmeden TC, katliamlarının yasal zeminini "Tahrir-i Sükun Yasası" ile sağlamıştı. İki yıl süre ile yürürlükte kalması öngörülen Tahrir-i Sükun yasası, sadece olanlar üzerine değil, TC açısından muhtemel tehlikeleri de kapsamaktaydı. Komünist iktidar bu yasa ile sadece ulusal kurtuluşçuları değil, kendisine muhtemel muhalefet eden her kesimi boğazlamak istiyordu. Nitekim bu yasa gereği burjuva liberalinden komünistine kadar bir dizi çevreden tutuklamalar yaşandı. Fakat esas zarar Kürtler gördü. Şeyh Said direnişi esnasında, Kürt kuvvetleri 3-4 bin savaşçısını şehit vermişti. Katledilen ahali sayısı ise on beş bin altı yüz ikidir. 206 köy ve 8778 ev yakılmış, hesaba girmeyecek kadar çok bağ bahçe ta-

rumar edilmiştir.

TC, sömürgeci politikasını gerçekleştirmeye bir adım daha yaklaşmış, bir direnişi daha bastırmış, önderlerini tuzaga düşürüp, esir almıştır. Lozan ve Hormek aşiretlerinin takibi altında Cibranlı Kasım'ın ihbarı ile Çahrubar Köprüsü'nde tutsak edilen Şeyh Said ve beraberindekilerin "mahkemeleri tam bir terör ve vahşet havasında geçmiştir. Mahkeme reisi son derece küstahdır. "Aranızda bazıları idari yolsuzluklarını isyan bahanesi yaptılar, diğerleri hilafetin müdafasını sebep olarak gösterdiler, fakat hepimiz bir noktada birleştiyiz, Bağımsız Bir Kürdistan Yaratmak." (14)

Bir milletin bağımsızlık talebidir darağacına çekilen. Bunu en iyi bilenler ise, darağacına çekilenlerdir. Şeyh Said: "Dünya yaşıntının sonu geldi. Ulusum için kurban edildüğimden dolayı pişmanlık duymuyorum. Yeter ki torunlarımız düşmanın önünde bizi mahcup bırakmasınlar" derken, kavganın durmayıp devam edeceğini bilir gibidir. Doğrusu yanılmış da değildir.

Yanılmış değildir, çünkü, içinde bulunduğu, sonra da genel kurmaylığı yaptı ve ayaklanmalarına gerekçe teşkil eden, Türkler'in, K. Kürdistan'daki Kürt nüfusunu Batı Anadolu'ya sürmeleri, yerlerine göçmenleri ve Türk ırkından olanları yerleştirmeleri, mahkeme ve okullardaki dilin kullanımını Türkçe ile sınırlamaları, Kürtçe öğretilmesinin yasaklanması, Kürtler'in eğitiminin ortadan kaldırılmasına, eğitimin Kürtler'e yasaklanmasına rağmen eğitim vergisi toplanılmasına devam edileceğini, Kürdistan isminin bütün belgelerden çıkarılmasına, yerleşim yerlerinin isimlerinin Türkçeleştirilmesine devam edileceğinin, Kürdistan'a Türk yöneticilerin atanacağını, var olan Kürt yöneticilerin batı vilayetlerine sürüleceğini, milletvekili seçimlerinde Kürtler'in engellenip Kürt bölgelerinden Türk milletvekilleri seçileceğini, tarım ve hayvancılığa dayalı iktisadi sistemi bozacağını, Kürt köylerinin ve yerleşim yerlerinin askerlerce yağmalanıp hayvanlara el koyulacağını, devlet kademelerinin alt birimlerinde yer alan Kürtler'in sürekli hakaret ve kötü muamelelere maruz bırakılacaklarını, nihayetinde Kürdistan'ın yeraltı zenginlikleri, madenlerini emperyalistlerle birlikte yağna etmeye devam edeceklerini bilmekteydi.

TC, Kürtler'le daha önce yapmış olduğu anlaşmalara uymak bir yana ekonomik, siyasi ve askeri baskıları alabildiğine artırmış, yaşamı çekilmez kılmıştır. Şeyh Said isyanı bastırıldıktan sonra beş yüz bin Kürt daha sürülmüştü. Ancak ayaklanmalar, isyanlar bitmemiş, TC'nin imha politikasına karşı irili ufaklı silahlı karşı koyuşlar örgütlenmişti. 1. ve 2. Ağrı isyanları bunlardan sadece ikisiydi. Ağrı isyanının kayda değer olanı ikincisiydi. Lübnan'da toplanan Kürt ulusal kurtuluşçuları örgütlerinden, Kürt Teşkilat-ı İctimaiye Cemiyeti, Kürt Milli Fırkası, Kürt Teali Cemiyeti ve Kürt İstiklal Komitesi örgütleri olarak kendilerini feshedecek ve tek çatı altında toplanacaklardı. Başkanlığına Beytülşebab ayaklanması önderlerinden Nuri Paşa'nın getirdiği Hoybun tüm bu örgütleri toplamıyordu. Ankara hükümeti bu yeni hareketten ve etkisinin giderek yayılmasından telaşa kapıldı. Kürtler'le görüşme kararı aldı. Hoybun (bağımsızlık) örgütünün Genel Başkanı Nuri Paşa'nın katıldığı bir görüş-

me yapıldı. TC, tam bir sömürgeci mantıkla davranıyor, genel af teklifinde bulunmakla birlikte Nuri Paşa'ya şahsi çıkarlar öneriyor, satın almayı deniyorlardı. Ancak bu teklifler daha önceki deneylerden dersler çıkaran Bağımsızlıkçılar tarafından reddildi. TC, bu defa aldatamayacağını anlayınca her zamanki yöntemine, sorunu silah zoruyla, kanla, katliamla çözme yoluna gitti. Sayısı altmış bini bulan iki ordu Ağrı bölgesine yığıldı. Bu ordu bağımsızlıkçılarla başedemeyince, şiddetli karşı koyuşlarla karşılaşınca savaş yasalarına bile uymayarak sivil halkı korımdan geçiriyordu. Haziranın başında başlayan şiddetli çatışmalar hiç aralıksız bir ay sürdü. Kürt kuvvetleri bu süre içinde 1700 Türk askerini esir alıyor, 12 uçak düşürüp, 60 mitrilyöz ve 24 topa el koydular. Kürt kuvvetleri zaman zaman hedef dışındaki eylemlere de giriyor, Diyarbakır civarında da ortaya çıkıyor.

TC, tam bir savaş çılgınlığıyla yangın bombaları yağdırıyordu. Yanıp, kül olmaktan ayaklanmanın dışında kalan köyler bile kurtulamıyorlardı. Türk hükümeti o kadar ileri gitmişti ki Van'da yüzlerce Kürt aydını diri diri çuvalara doldurulmuş, torbaların ağızları dikilerek Van Gölü sularına atılmak suretiyle boğulmuşlardı. Bu durumu 2. Enternasyonel, 30 Ağustos 1930'da Zurich'teki oturumunda aldığı bir kararla protesto ediyor. Türk hükümetinin yaptığını, "Kürt halkını Ermeniler'in akıbetine uğratmaya çalışmak" olarak değerlendiriyor, "kapitalist ulusların kamuyollarını bu vahşeti protesto bile etmemek"le eleştiriyorlardı.(15)

TC ise, bildiği yolda ilerliyordu. Bağımsızlık hareketi kanla bastırıldıktan sonra, TC bir daha böylesi "tatsız" sorunlarla karşılaşmamak için 3 Mayıs 1932 yılında "sürgün kanunu"nu çıkardı. Kanun öz olarak, Kürt ileri gelenlerini, bölgede sözü geçenleri Anadolu bozkırlarına sürüyor. Bu sürgünü asimile amaçlı yapıyordu. Dört pilot bölge seçilerek Kürtler'in -sınırı belli bir sayıda- bu bölgelere yerleştirilmesi daha da doğrusu "zorunlu iskan"a tabi tutulmaları bu asimilasyonun bir parçasıydı. Bir başkası, Kürdistan'da bazı bölgeler, "sihi, maddi, kültürel, siyasi, stratejik ve nizami sebeplerden dolayı" tamamen boşaltılıyordu. Bu karnameye göre, Kürt ileri gelenlerinin malları devlet mülkiyetine geçirilecekti. O güne kadar elde edilen hakları ortadan kaldırılacaktı. Kürtler'in birikmişlerine el koymak, onların maddi olarak güçlenmelerinin önüne geçmek elbette sömürgeciliğin "sermaye birikimini" engelleme politikasına denk düşen bir uygulamaydı. Bütün bu uygulamalar bölgede derin bir huzursuzluk doğurmuş, tehlike karşısında Kürt kidesi doğal bir kenetlenmeye yönelmişti. TC bunu farketti. Tepkileri azaltmak, bölmek, nötrleştirmek için bu politikaların 10 yıl sonra uygulanacağını yaydı.

TC, içte çıkardığı sürgün, zorunlu iskan kanunlarını uygularken dış politika olarak da sınırların "eskiya"ya kapatılması amacıyla- diğer sömürgeci devletlerle sınır anlaşmaları yapıyordu. Suriye ve Irak'tan sonra 1934 yılında İran'la yapılan "sınırların eskiya"ya kapatılması" anlaşmalarından sonra tekrar içe yönelecek, Lozan'ın hükümlerinin geçmediği tek bölge olarak kalan Dersim'i ele alacaktı. Dersim'e için saldırıların, Ağrı'yı kana bo-

yayıp denetimlerine aldıktan sonra "adalet" bakanının Ödemiş'te yaptığı konuşmadan anlayabiliriz. Adalet Bakanı Mahmut Esat Bozkurt, Ödemişliler'e şöyle sesleniyordu: "Biz Türkiye denen, dünyanın en hür ülkesinde yaşıyoruz. Mebusumuz inançlarından samimiyetle bahsetmek için buradan daha da müsaat bir ortam bulamazdı. Onun için hislerini saklayamayacağım. Türk, bu ülkenin yegane efendisi, yegane sahibidir. Saf Türk soyundan olmayanların bu memlekette bir tek hakları vardır: Hizmetçi olma hakkı, köle olma hakkı, dost ve düşman hatta dağlar bu hakları böyle bilirler." (16)

Dost ve düşman nasıl bilir, bilemeyiz. Ancak dağların hiç de "hizmetçi olmayı, köle olmayı" kabul etmediğini biliriz. Bir de biliriz ki, TC, oluk oluk Kürt kanı akıtmayı onları köleleştirmek, hizmetçi yapmak için dökmektedir.

DERSİM DÖRT DAĞ İÇİNDE HER YANI KAN İÇİNDE

Her ne kadar bölgenin büyük bir kısmında TC güçleri bulunuyor ve bölgeye hakim gibi görünüyorsa da, Kürtler, TC'nin kurmak istediği otonteye karşı her alanda direniyorlardı. TC, diğer isyanlarda olduğu gibi, bu isyanın çıkmasında da tüm zemini hazırlamıştı. TC, kurulduğu andan itibaren Kürtler'e yönelik, bölgedeki ırklı ufaklı ayaklanmaları-isyanları kanla bastırmıştı. Aslı ararsa, Dersim'e yönelik niyetler bir bütün olarak Kürt coğrafyasının ilhak, işgal ve sömürgeleştirilmesine yönelik politikalarla birlikte ele alınmalı TC tarafından. Daha 1927 yıllarında, Ş. Sait isyanıyla birlikte Dersim'e yönelik çalışmalar başlamıştı. Müfettişler, genel müfettişler bölgeden hiç eksik olmuyor, casusluk faaliyetlerini sürdürüyordu. Bölgeye zaman zaman da, içişleri bakanı, jandarma genel komutanı gibi heyetler teftişe çıkıyorlar, raporlar tutuyorlardı. 1931 yılının sonlarına doğru böyle bir heyet gitmişti Dersim'e. Heyet, bölge hakkında şu görüşleri edinmişti: "... Dersim silahlarını vermemelidir. Devlet teşkilatı kuvvetle, adalet ve kültürle Dersim'de kurulmalıdır. Bunun için idare teşkilatı yeniden kurulmalıdır." (17)

Dersimliler'in silahlarını ellerinden alınması, TC'nin adaleti ve kültürünün de ne olduğunu yine TC yetkililerinden öğrenebiliriz. "Dersim'de açılacak mekteplerle ikbalin Dersimliler'in bugünden daha medeni, yumuşak hale getirmek ve Türklük'e yaklaştırmak ve kendilerinin Aslen Türk olduklarını öğretmek lazımdır..." (18)

TC, Osmanlı tarihinden de dersler çıkarmış, stratejik öneme sahip Dersim'e saldırıyı ancak diğer bölgelerdeki isyan ve ayaklanmaları bastırdıktan sonra gündemi almıştı. Saldırı geniş uzun ve kısa vadeli programlara dayandırılmış, parça parça uygulamaya sokulmuştu. Dersim'i Türkleştirme ve Kürt devleti kurma istemlerini tarihe gömmeye çalışmaları yıllarca ve ince hesaplar yapılarak sürdürüldü. Ankara, 25 Aralık 1935 yılında Dersim ismini Tunceli olarak değiştirmek üzere ele aldı. Benzer bir meclis oturumunda bölgeye düzenlenen 11 hareket değerlendirildi ve bu hareketlerin üç birinin bölgede egemen olan aşiretlerin hükümlarlığına son veremediğine dikkat çekildi. Dersim'de her aşiret sahip olduğu alanı

kontrol ediyor ve burada çıkan anlaşmazlıkları oluşturan bir meclis çözüyordu. Ayrıca genel olarak aşiretlerin içinde olduğu ve bölge işlerini çözen bir Genel Meclis kurulmuştu. Ancak bazı aşiretler arasında kavga ve sorunlar olduğundan bu meclis çoğu zaman genel kararlar alamıyordu. TC, bölgeyi analiz ederken bu olguyu çok sinsiçe değerlendiriyordu. Hozat aşiretlerini yanına çeken TC, Ovacık, Koçan, Şemkan, Pülümür ve Nazimiye muntakası aşiretlerini de tarafsızlaştırabilmişti.

Bir başka önlem daha almıştı TC: stratejik noktaların korunmasını sağlayacak asma köprülerin yerine taş köprüler yapıyor, iç bölgelere asker ve mühimmat taşıyacak yollar açıyordu. Bölgeyi bu biçimde denetimine almaya çalışırken il merkezine hükümet konakları, askeri kışlalar ve karakollar kurarak Dersim'i yakıp-yıkma cenderesine alıyordu.

TC, uzun ve kısa vadeli planlarını uygulamaya sokarken ve etap etap bu planlarını gerçekleştirirken -saldırıdan hemen önce- dönemin iktisat vekili Celal Bayar, bölgeye bir inceleme gezisi yapıyor, 69 sayfalık bir "Şark Raporu" hazırlıyordu. Rapor öz olarak şunları söylüyordu: "Şark'ta bugün için dahi tamamen yerleştiğimiz iddia olunamaz. İstinad edeceğimiz (dayanacağımız) en mühim kuvvet ordumuz ve jandarmamızdır." (19) Tüm sömürgecilerin davranış biçimi söz konusudur burada dile getirilen. Ordu ve jandarmaya dayanmak. Ordu ve jandarma dipçik ve kurşunla halkı susturacak, sonra da sömürgeci emellerini gerçekleştirecekler. C. Bayar şöyle devam ediyor: "Doğu illerinde hakimiyet ve idare bakımından goze çarpan bariz bir hakikat vardır; Şeyh Said ve Ağrı isyanlarından sonra Türklük ve Kürtlük ihtirarı karşılıklı şahlanmıştır. İsyen edenleri tenkil etmek için şiddetin manası anlaşılar ve yerindedir." (20)

Dersim'i yola getirmek için yapılan hazırlıklar tamamlanmış, bu hazırlıklar bir de yasallığa büründürülmüştür. "Tunceli Kanunu" olarak da bilinen bu kanun, Dersim'e "Korkomutan" rütbesinde bir subayın komutan olarak atanmasını, bu valinin aynı zamanda umum müfettişi olacağı, -biraz tartışmalı da olsa neticede- "idam hükümlerinin bald ve kumandan tarafından tecile tuzum görülmeyeceği taktirde infazı emrolur" acağı yer almaktaydı.

Türkler'in sömürgeleştirme, Kürtler'in kendileri ve bağımsızlıklarını koruma istemleri kaçınılmaz olan çatışmayı başlattı. TC, silah toplamak bahanesiyle Yusufan aşiretinin üzerine askeri müfreze göndermiş, bu müfreze askerlerinden bazıları -hiç şüphe yok ki, kendi başlarına değil- bir kadına cinsel tacizde bulunur. Yusufan aşireti reisinin oğlu Fındık, askeri müfrezeyi püskürtür. Çarpışmalar başlar. Seyit Rıza'nın oğlu Bra İbrahim, Hozat'a gelerek, tüm yetkileri elinde toplayan Abdullah Alpdoğan Paşa'nın efradı ile görüşür, yapılmakta olan hareketlerin durdurulmasını babası adına ister. Geri dönerken misafir kaldığı Sin köyünde feci şekilde katledilir. Seyit Rıza, Sin köyünü kuşatır, katillerin teslim edilmesini ister. A. Alpdoğan bu isteği yerine getirmek bir yana, katilleri ödüllendirir. Seyit Rıza, Sin Karakolu'nu TC'nin başına yıkar. Böylece Kürt kuvvetleri tarafından da fitil ateşlenmiş olur.

Kürt kuvvetlerinin önderliğini Seyit Rıza ve Alişer

yapmaktadır. Seyit Rıza lider olmasına rağmen isyanın teorisyeni Alişer'di. S. Rıza, kurmayı koruma maksadıyla, Alişer'den İran veya Irak'a geçmesini ister. Bunu öğrenen -adı daha sonra hep lanetle anılacak- Rehber, adamları ile birlikte Alişer'i vurur. Daha önce isyancıların safında bulunan Rehber, TC ile anlaşmış, ajanlaşmıştır. Alişer'in eşi Zarife, silaha sarılarak Rehberi vurmak ister, ancak tuttu ramaz, bir başka haini vurur. Zarife de orada katledilir.

Dersim bölgesinde çatışmaların alevlenmesi üzerine Bakanlar Kurulu toplanır. 4 Mayıs 1937'de, "Tenkil (kişi ya da topluluğu başkalarına korku ve ibret verecek biçimde cezalandırma, ortadan kaldırma) Hareketi"ne karar verdi. Tenkil hareketinin içinde, silahların toplanması, karşı koyan köylerin yakılması, ahalinin yerlerinden yurtlarından -geri dönmek üzere- sürülmesi, Türk kuvvetlerinin sayısının artırılması vardı. Ayrıca bir de not düşülmüştü "Paraya acımaksızın çok adam kazanıp kullanmaya çalışmak lazımdır." (21) Doğrusu, TC, bu kanlı katliamanın da paraya hiç acımamış, uzun yılları kapsayan böylesi bir saldırı için ilk yıl bütçeden 1.200.000 liranın ayrılması sağlanmıştır.

Hareketin başlamasıyla Dersim dağlarında oluk oluk Kürt kanı akıtılmış, Elazığ ve Erzincan'dan havalanan uçaklar yerleşim alanlarını yerle bir etmiştir. Etkisiz hale getirilen Kürtler yoğun bir biçimde Batı'ya sürülmüştür. Baharda başlayıp yaz boyu süren şiddetli çarpışmalarda, eşitsiz olan kuvvetlerden, Kürt kuvvetleri oldukça fazla güç kaybına uğramıştı. Dönemin İngiliz Dışişleri Bakanlığına bir mektup yazan Seyit Rıza'nın kaleminden dinleyelim; Dersim direnişini hiç şüphesiz ki, en iyi anlatanlar bu direnişe katılanlar, önderlik edenler olacaktır. S. Rıza, Kürtler'in silaha sarılma gerekçelerini şöyle açıklıyor: "Yıllardan beri Türk hükümeti Kürt halkını asimile etmeye çalışmakta ve Kürt dilini, gazete ve yayınlarını yasaklayarak, anadillerini konuşanlara eziyet ederek, Kürdistan'ın bereketli topraklarından -gülenlerden büyük bir bölümünün telef olduğu- Anadolu'nun çorak topraklarına zorunlu ve sistemli göçler düzenleyerek, bu halka zulmetmektedir."

Son olarak Türk hükümeti, kendisiyle yapılan bir anlaşma sonucu, bu baskılardan arındırılmış, Dersim bölgesine de girmeye kalkışmıştır. Bu olay karşısında, Kürtler, göçün uzak yollarında can vermek yerine, kendilerini korumak için, 1930'da Ararat (Ağrı Dağı'nın tepesinde, Zilan ve Beyazıt Ovası'nda olduğu gibi, silahlara sarıldılar.

"Üç aydan beri ülkemde, tüyler ürpetic bir savaş sürüyor. Savaş olanaklarının eşitsizliğine ve bombardıman uçaklarının, yangın bombardımanlarının, boğucu gazların kullanılmasına rağmen, ben ve yurttaşlarım, Türk ordusunu başarısızlığa uğrattık."

Direnüşimiz karşısında, Türk uçakları kasabaları bombalıyor, yakıyor. (...) Zindanlar yomuşak başlı Kürt halkıyla dolup taşıyor, aydınlar kurşuna diziliyor, asılıyor ya da Türkiye'ne tecrit edilmiş bölgelere sürgün ediliyor..." (22)

Dersim Genarali Seyit Rıza, Kürt milletinin düşmemiş son kalesinde var gücüyle direnirken, TC, etalarından ruhlarına geçmiş hile yoluna baş vuruyor, savaşla alt edemeyeceğini düşündüğü Seyit Rıza'yı tuzağa düşürmeye çalışıyordu. (Kozluca Muharebesi olarak bilinen bir çatış-

madan sonra bin kadar Kürt kuvveti şehit olurken, şehitler içinde Seyit Rıza'nın küçük eşi Besi ve oğlu Şeyh Hasan da bulunmaktadır. Seyit Rıza'ya haber gönderen TC, taleplerinin kabul edileceğini, orduya ateşkes emri verdiğini, savaşın yarattığı zararları ödeyeceklerini bildiriyor. Aşiretlerin bu baskısı üzerine Seyit Rıza Erzincan'a gelir. Gelir gelmez de tutuklanır.

Çok kısa bir yargılama sonrası, aralarında küçük oğlunun bulunduğu on arkadaşıyla birlikte idam "ceza"sına çarptırıldı. Haklarında idam kararı verilen isyan önderi konumundaki 11 Kürt yurtsever Elazığ'ın Buğday Meydanı'nda şafağa karşı katledildi.

Alişer'in Rehber haini tarafından, Seyit Rıza'nın TC tarafından katledilmesiinden sonra da "tedip hareketi" sürdü. TC bölgeye "ders vermek" istiyordu. Silahlarını teslim eden ve karşı koymayanlar, daha öncesinde isyana katıldıkları gerekçesiyle kurşun yağmuruna tutuluyor, katlediliyordu. Köyleri kullanılamaz hale getiriliyor, eşyalarına el konarak Batı illerine sürülüyordu. "Dedemanlılar dışında tüm aşiretler "tedip" edilirken, Demanenliler çekildikleri dağlık bölgelerde 1942 yılına kadar direnişlerini sürdürdüler.

2. Dersim hareketi sırasında Türk kuvvetlerinden 33 kişi ölür, 60 kişi yaralanırken Kürt kuvvetlerinden 163 kişinin öldüğü, 866 kişinin ve 60 koyun yakıldığı belirlenmiştir.

Dersim'e yönelik bu hareketin sonucunu şöyle açıklar M. Kemal: "Uzun yıllardır süre gelen ve zaman zaman gergin bir şekil alan Tunceli'deki toplu haydutluk olayları belli bir program içindeki çalışmalar sonucu kısa bir sürede ortadan kaldırılmış, bölgede bu gibi olaylar bir daha tekrarlanmamak üzere tarihe aktarılmıştır." (23) Aslında bu, M. Kemal'in ağzından Kürdistan'da işgal ve ilhakın tamamlandığının açıklanmasıdır. Ancak yanlışlığı ve tarih içinde bir çok "sol/sosyalist" kesimi de yanılttığı gibi Kürdistan sorunu tarihe aktarılmış, tarih içinde kaybolmuş bir mesele olmamıştır. Diğer parçalarda kesintisiz sürdüğü gibi, Kuzey parçasında da alttan alta mayalanmıştır. Dersim'in düşmesi, işgal ve ilhakın tamamlanması ve isyanların ayaklanmaların uzun bir süre suskunluğa bürünmesinin bir dönümüdür. Bu uzun suskunluk dönemi hiç şüphesiz ki daha sonra derlenip toparlanmakta bir hayli müşkülât çıkarmıştır, ancak ateşin ve güneşin çocukları küllerinden kendilerini yeniden yaratmayı başarmışlardır.

Yazımızın bu bölümünde TC'nin Kuzey Kürdistan'ı kendi topraklarına katma (ilhak) ve askeri işgal bölümünü inceledik. Bundan sonraki bölümde asimilasyon ve ekonomik ilhakı inceleyeceğiz.

ASİMİLASYON VE EKONOMİK İLHAK

Dersim isyanı ile birlikte Kürt ulusal kurtuluş hareketi uzun bir tarihi suskunluk dönemine girecekti. TC, K. Kürdistan'da siyasal egemenliğini kesin bir biçimde kurduktan sonra, bunun sürekliliğini sağlamak için, kışkılatarakollar, cezaevleri, vergi memurları, askerlik şubeleri, askeri kontrol olanaklarını pekiştiren demir ve kara yol-

ları ile kökleşir. Yatılı bölge okulları başta olmak üzere asimilasyonu sistemleştirmek için kampanyalar yürütülür. TC yurttaşı olarak anayasal ve yasal haklardan yararlanmak, ancak Kürt kimliğini red ve inkar ederek "dağ Türkü" olduğunu kabullenmekle olanaklı hale getirilir.

TC, siyasal ilhak için son saldırısına giriştiği 30'ların sonlarında, başladığı ekonomik ilhak yolunda ilk adımlarını atıyordu. Bunun anlamı:

- Kuzey Kürdistan'ın Türk pazarına bağlanması,
- Yerel iktisadi yapının yıkılma uğratılması,
- Tarım, madencilik, enerji, gıda vb. sektörlerinden sağlanan artığın Türk burjuvazisinin sermaye birikimine, Türk kapitalizminin güçlenmesine hizmet etmesi,
- Bütün bunlarla birlikte Kürdistan'ın yeraltı ve yerüstü zenginliklerinin talan edilerek bölgenin iktisadi ve siyasi geriliğe mahkum edilmesi.

Şimdi bunların ne anlama geldiğini, somut verilerle görelim.

Kürdistan'da siyasal ilhakı tam anlamıyla yerleştiren TC, askeri alanda da egemenliğini kurmuştu. Bu iki hamle iktisadi hamlelerin yolunu açmıştı.

Ancak, TC'nin iktisadi yapısı Kürdistan topraklarına güçlü bir tarzda yatırım yapacak güçte değildi. Zaten TC'nin kurulmasından sonra izlenen yol devlet kapitalizmini geliştirmektir. Kürdistan'a yönelişide bu tarzda olmuştur. Mesela, Antep'te kurulan bir Sümerbank doküma fabrikası, küçük işletmeleri sildi süpürdü. 1941-45 yılları arasında 8.000 el tezgahının çalıştığı bölgede tezgah sayısı 1954'te 1500'e düşmüştü. Ekonominin yıkılması sadece tekstil alanında değil, hemen hemen tüm alanlarda gerçekleşmekteydi. Sömürgeci devletin KİT adı verilen devlet tekelleri petrolden, madencilik, tarım ve hayvancılığa kadar ahtapot kollarıyla sarıyordu Kürdistan'ı. Sözü edilen alanlarda, metanın dolaşımı için en önemli faktörlerden biri, önde geleniydi kara ve demir yolları. Sonra bu yollar sadece Kürdistan pazarının Türkiye'ye bağlanması için değil, aynı zamanda askeri denetimi sağlayan işlevi de görmekteydi. 1930'lu yıllarda demir yolu yapımına girişen TC, öncelikle "Beş seneden beri doğu vilayetlerimizde pukula gelen ve kökü dışarda entrikalarla köriklenen isyan, buğün gücünün yarısını kaybediyor. Bu ülkede sadece Türk ulusu elnik ve ırksal haklara sahiptir. Başka hiç kimşenin böyle bir hakkı yoktur. Bu demiryolunu sınırı ulaştığı zaman her türlü tereddüt ortadan kalkacak ve her türlü entrika bu hakikatın önünde tesirsiz kalacaktır" diyen İsmet İnönü'nün, TC'nin özetlediği Kürdistan pazarına egemen olma, Kürt milletini Türkleştirme, karşı çıkan olursa da ezme politikasının bir aracı olarak kullanılmaktaydı. (Tablo-1)

TC, bu demiryolları aracılığıyla "hudut"lara kadar iniyor, daha sonraki süreçte bütün zenginlikleri kendi pazarına taşımaya da yollarını yapmış oluyordu. Devlet kapitalizmi ve özel teşebbüs, kara ve demir yolları dışında da bir çok işletmeyle K. Kürdistan'ı kendi pazarının bir parçası haline getirme çabasını sürdürdü. İnönü'nün memleketi Malatya dışında Elazığ ve Diyarbakır ön plana çıkarken, tarım potansiyeli yüksek olan Urfa, hayvancılıkta ileri olan Kars ve Erzurum ilk elden ilgililenen bölgeler olmuştu. Bölgenin tütün ve üzüm üretimi içki ve si-

gara fabrikalarında değerlendirilirken, zengin madenler ülke içinde işlenecek durumda olmadığı için Avrupa'ya ihraç edilecek, ancak ülke içinde işletmeler kurulacaktı. 1930 yılında, bölgede üretilen tütün işleyecek bir fabrika, ardından da yılda 50 bin ton şarap üretimi kapasiteli bir başka fabrika Diyarbakır'da kuruldu. Aynı yıllar içinde Bitlis ve Malatya'da da sigara fabrikaları kurulmuştu. Malatya'da kurulan Bez ve İplik Fabrikası ise bölgenin

kendi denetimine alıyor, denetimine alamadığı alanlarda ise kendisinin ajan-ışbirlikçi faaliyetlerini yürütecek olanlara izin veriyordu. Bu yasalardan sonra tüccarlar ancak kendilerine izin verildiği takdirde, izin verilen mali TC'nin belirlediği kadıyla satabiliyordu veya satın alabiliyordu. Bu yasanın hemen arkasından İş Bankası devreye girip ithalat-ihracat birlikleri kurdu ve bölgeyi denetim altına aldı.

TOBLO 1/A KÜRDİSTAN'DA DE MİRYOLU YAPIMI (1930-50)

HATTIN ADI	UZUNLUĞU(KM)	AÇILIŞI	HATTIN ADI	UZUNLUĞU(KM)	AÇILIŞI
Golbaşı-Malatya	113	1931	Kemah-Erzincan	45	1938
Malatya-Fırat	102	1931	Erzincan-Aşkale	159	1939
Fırat-Yolçatı	62	1934	Aşkale-Erzurum	55	1939
Yolçatı-Elazığ	24	1934	Diyarbakır-Bismil	47	1940
Yolçatı-Maden	76	1935	Bismil-Sinan	28	1942
Maden-Diyarbakır	83	1935	Sinan-Batman	15	1943
Malatya-Yazihan	33	1936	Batman-Beyri	33	1944
Yazihan-Hekimhan	37	1936	Beyri-Garzan	23	1944
Hekimhan-Çetinkaya	70	1937	Garzan-Kurtalan	13	1947
Çetinkaya-Divriği	65	1937	Elazığ-Pala	70	1947
Divriği-İliç	54	1938	Erzurum-Hasankale	41	1949
İliç-Kemah	54	1938			

Not: Bu demiryollarının Türkiye ile olan bağlantıları incelenmemiştir.

Kaynak: DİE, İstatistik Yıllığı 1960-62

TABLO 1/B KÜRDİSTAN'DA KARAYOLU VE KÖPRÜLER

İLİ	YENİ YOL UZUNLUĞU	MERKEZ VE KÖPRÜLER	YAPIM MAALİYETİ (BİN TL.)
Ağrı	148	285	1.757
Bingöl	40	55	534
Bitlis	44.6	50	587
Diyarbakır	426.8	578	4.184
Elazığ	375.3	265	4.923
Erzincan	461.8	313	1.384
Erzurum	253.2	419	3.688
Hakkari	112.5	14	1.521
Kars	69.5	218	2.672
Malatya	528.3	387	5.958
Mardin	1.143.8	157	2.079
Muş	244.1	241	1.312
Sin	197.5	127	999
Tunceli	343.1	470	791
Ufa	384.4	133	4.108
Van	296.5	525	910

Kaynak: "Doğu Üniversitesi Hakkında Rapor" dan derlendi. 1925-İstanbul

pamuk potansiyelinin toplandığı merkezdi.

Bölgede hiç bir alan yoktu ki TC'nin ilgi alanı dışında kalsın. Tarım ve hayvancılık da, TC'nin el attığı alanlardı. TC, 1939 yılında çıkardığı yasalarla bölgede ticaretle uğraşanların tüm faaliyetleri için özel izin çıkarmalarını zorunlu kıldı. Bunda amaç, bölgede cıvız da olsa bir sermaye birikiminin sağlanmasına engel olmaktı. TC, ticareti

Hayvancılık alanında 1930'lu yıllarda TC'nin etkisi görülmeye başlanmıştı. Başta Erzurum ve Kars olmak üzere, Kürdistan illerinde verimi artırıcı önlemlere, çalışmalara gidildi. Bölgede sık sık baş gösteren hayvansal hastalıklar için "Montofil Aşı Teskilatı" kuruldu. Devlet, kolluk kuvvetlerinin ihtiyaçlarını karşılamak için Erzurum, Kars ve Malatya-Akçadağ'da haralar kurmuştu. Ha-

raların kurulması bölge halkının bölgeyi terk etmesine sebep olmaktaydı. Çünkü devlet, bölgede kurduğu yatırımların yanına köylük alanlar açmıştı ve buralarda çalışacak köylüleri köyleriyle birlikte bu alanlara taşıdı.

Tarım alanında başvurulan yöntemlerden birisi sulama idi. 1926 yılında kurulan "Su İşleri Teşkilatı" bu bölgede ihracata dönük tarımsal ürün yetiştirilen alanların verimini artırmak amacıyla kanallar projesine el atmıştı. Olan yine Kürt köylülerine oluyordu. Devlet sulama alanları açar, yeni tarım alanlarına yönelirken buralara insan sevkıyatı yapıyor ancak yöre insanını yerinden ko-
vuyordu.

1931'de Ziraat Kongresi'nde, bölgedeki tarımsal üretimin düzeyi, bunun pazarla olan ilişkisi tartışıldı. Bu kongreye sunulan raporlara göre, bölgede hala feodal üretimin biçimi hakimdi. Tarım ürünlerinin pazarla ilişkisi yok denecek kadar azdı. Üretimin önemli bir kesimi üreticiler tarafından tüketilmekte, geri kalan bölümü ise, kent ve kasabalardaki zanaatkarların ürünleriyle takas edilmekteydi. *"Kendi yağıyla kavrulmanın esas olduğu bu kapalı ekonomi içerisinde, teknolojik gelişmeden yoksun ve oldukça ilkel yöntemlerle yapılan tarım koşullarında dahi (K. Kürdistan'ın Türkiye içindeki yeri, bu.) buğday üretimindeki payı %17.2 iken arpa üretimindeki payı %13.3 durumundadır."* (DİE İstatistik yılı, 1937-38)

Devlet, bölgenin dinamiklerini kendi pazarına katma adımıyla geniş ölçekli tarım projesi ile attı. Kürdistan'ın en verimli topraklarının bulunduğu Urfa ve dolaylarındaki 7 ilin ekilebilir topraklarının gashıyla başladı işe. Kürt köylüsünden gasp edilen 170 bin hektarlık bir alan üzerine Ceylanpınar Devlet Üretim Çiftliği (DÜÇ) kuruldu. DÜÇ kuru ve sulı tarımın yanında hayvancılıkla da ilgiliniyordu. Kuru ve sulı tarım biçiminde iki dala ayrılan üretimin yanında, zeytin ve Antep fıstığı gibi önemli ticari ürünler de üretilmekteydi. DÜÇ, Kürdistan'da feodalizmi çözmek, kapitalizmi geliştirmeden çok, devletin kendi varlığını bölgede duyurma ve bölgeyi parçaları sayına açışından önemliydi. Malatya'da kurulan Deneme İstasyonu da benzer işlev görmekteydi. Tarım alanında merkezleşmenin yanında, önemli ihraç ürünü kayısı üretiminin artırılmasını da hedeflemekteydi Deneme İstasyonu.

Sömürgeci ilişkileri, devlet tekelleri tarzında yerleştirmeye çalışan TC, bölgenin ürünlerini ve bir bütün olarak iktisadını kendisine bağımlı kılmak için bankalarla da yüklenmekte, İş ve Ziraat Bankası aracılığıyla kurulan İhracatçılar Birliği adı altında birlikler, bölgede üretimi denetim altında tutacak kurumlar oluşturmaktaydı. Bu arada Kürtlüğünü inkar eden ve devlete yakın duranlara da bu bankalar aracılığıyla krediler verilmekteydi. Bu biçimde onları kendisine daha bağımlı hale getirmekteydi. TC'nin bölgeyi denetlemek ürünleri pazarına aktarmak için oluşturduğu kurumlardan biri de Toprak Mahsulleri Ofisi idi. TMO, köylülerin ürettiklerini "uygun" fiyatlarla alarak üretimi merkezleştirirken ticareti de tek elde toplamış oluyordu.

TC'nin tüm bu çabalarından sonra, eski üretim süreci bir alt-üst oluş yaşasa da feodalizmi tasfiye edecek durumda değildi. TC'nin böyle bir amacı da yoktu zaten.

Bölgedeki üretimin yegınleştirilmesi, tek elde toplanması, bunun bölgeden çıkarılması ve bölgeyi bir bütün olarak kendisine entegre etme çabası, politikasının esasını oluşturmaktaydı. Bunlar güvenlik ve asimilasyon için öngörülen politikalar. Öncelikli olarak üretimin yoğunlaşmasını sağlayacak ve bütün bölgeye ulaşacak tali yolların yapılması sonucu köylerde, mezralarda yapılan üretimin denetlenememesi ve hareketin kontrol edilememesi, TC'nin Kürdistan'da kara ve demiryolları hattını döşerken en öne çıkardığı proje, bu hatların hepsinin batının metropol illerine kavuşmasını sağlamaktı. Ancak ihmal edilmeyen bir diğer yön ise, Kürdistan'ın en yakın illeri arasında bile yol bağlantılarının kurulmamasıydı. İllerin illerle, ilçelerin köylerle bağlantısı yok denecek kadar azdı. Tarımdaki kapitalistleşmenin önünde duran bir diğer engel ise, mülkiyetin niteliği idi. Yani feodal karakterde olmasıydı. Bu, TC'nin yaslanacağı toprak ağalığı sistemi bağınında bir tarzı. Bölgedeki egemenliğini feodal toprak ağaları ve beyler aracılığıyla sürdüren TC, Şeyh Said direnişinden sonra çıkarılan sürgün kararının iptali ederek toprak ağalarının bölgeye dönmelerini, dolayısıyla egemenliğini de sağlamıştı. Bölgeye dönen ağalar-şeyhler, dönmeyenlerin topraklarına, varlıklarına da el koyarak kendi egemenliklerini sağlamışlardı.

TC tarafından desteklenen toprak ağaları, karın tokluğuna çalışan marabaların kol kuvvetini, makineleşmekten daha karlı gördüğü için, ilişkileri pre-kapitalist ilişkiler çerçevesinde tutmaya çalışmaktaydı. Feodalitenin ağırlığını anlatmak için Kürdistan'da 13 ili kapsayan Köy İşleri Bakanlığının aşağıdaki istatistiği yararlı olacaktır. Araştırmaya göre, 188 köy şahıslara, 184 köy ailelere ve 141 köy sülalelere aitti.

1950'lere girerken Marshal yardımı ile TC daha fazla bir tarım ülkesi haline getirilmekteydi. Bu yardımın en önemli gerekçesi, tarıma önem verilmesi ve Avrupa'nın gıda ve tarımsal hammadde deposu olmasıydı. Menderes hükümeti, TC'nin ithal ikameci ağırlıklı politikasının yerine ihracata yönelik adımı, arkasına ABD'nin gücünü de alarak, atmıştı.

Vakit geçirmeksizin politikasını yürürlüğe koyan Menderes hükümeti, Kürdistan'da öncelikle pamuk, Antep fıstığı gibi pazarda talebi yüksek ve sinai bitkilerin ekimine elverişli bölgelerde yoğunlaşan çalışmalara girişti. Menderes hükümetinin "milyoner yaratma" politikası ile devletin kapitalist çiftlikler politikası her ne kadar bir biri ile çelişiyor gibi olsa da, yaşanan nesnel ilişkiler bunu zorunlu kılıyordu. Toprak ağalarının bloklar halinde Menderes'i desteklemesi elbette tesadüf değildi. Toprak ağaları hükümetten aldıkları krediler ile topraklarını kapitalist çiftliklere dönüştürmeye başladılar.

Tarımdaki bu gelişme aracı-tefecî ilişkilerini de önemli ölçüde kaldırarak toprak sahiplerinin pazarda olan ilişkilerini artırdı. Ancak, TC'nin kuruluş ve Kürdistan'ı sömürgeleştirme sürecindeki tekelleşmesi ve bir çok tarım ürününü kendisine bağlamış olması yeni alanlar açılmasını zorunlu hale getirmekteydi.

Kürdistan pazarını kendisine bağlamış olan TC, en son olarak GAP gibi dev bir proje ile "hölümmez bütün-

lök" ve "kopmaz bağlar" kurmak istiyordu anlaşılan. GAP projesi, Urfa, Diyarbakır ve Mardin gibi tarıma elverişli alanları daha fazla sömürmek için, üretim kapasitelerini artırmak için yapılmıştır.

Hayvancılık alanında ise durum şöyle idi: Erzurum ve Kars'ta ilk çalışmalar başlatılmış, bunun yanı sıra Urfa ve çevre illerindeki hayvancılığı kontrol altına alabilmek için DÜÇ'e "Hayvancılık Şubesi" ilave edilmişti. Malatya'da askeriyeve at yetiştirilmesi için Sultansuyu Harası kuruldu. Bölgede hayvan sağlığıyla uğraşacak "Umuru Baytariye Müfettişi Umumiliği" adıyla bir veteriner örgütü kurulurken, hemen hemen her köye, hayvanların bilinçli döllenmesini sağlayacak birimler oluşturuldu. Erzurum ve Kars "Atçılık Aygır Deposu" adı altında haralar kuruldu. Daha sonraki süreçte Ziraat Bankası'nın keşvik kredileriyle hayvancılık teşvik edildi. Bu dönemin ardından Tunceli, Siverek vb. yerlerde süt fabrikaları, Muş'ta Et-balık tesisleri, Tunceli'de havuzda balık üretme projeleri geliştirildi. Hayvancılığın önemi, 1946 yılında sadece Erzurum'da üretilen hayvan ürünleriyle sergilenebiliyordu. Bunlar 230 ton et, 250 ton suncuk ve pastrıma, 1.5 ton tereyağı, 400 ton sadeyağ, 58 ton yün, 202 ton büyük baş hayvan derisi, 254 ton küçük baş hayvan derisi, 66.500 baş sığır ve 166.500 koyun batıya gönderilmişti. Hayvancılığın gelişmesi ve Türk pazarına bağlanmasıyla birlikte sanayi dallarında da hayvancılığa bağlı olarak yeni kuruluşlarda artış olmuştu. İplik fabrikaları, yağ fabrikaları, deri işleme fabrikaları vs.

TC sömürgecileri sadece toprağın verdiklerini ilik gibi sömürüyorlardı. Sömürdükleri bu ürünlerden en az pay alan, en az beslenen Kürtler'di. Toprakların zenginlikleriyle birlikte, Kürt halkının kanından, canından da çekip götürüyorlardı.

TC'NİN KÜRDİSTAN'A SANAYİ YATIRIMI

Kürdistan'ı kendi pazarına katan TC, bölgede pazar üzerinde tam bir denetim kurmuştu. Devlet tekellerinin gasp ettiği zenginlikler Türkiye metropollerine aktarıyor, bu nedenle bölgede bir birikim sağlanamıyor, sanayileşme engelleniyordu.

Bölgede yatırımın esası devletin denetimindedir. Vehbi Koç 1965 yılında Erzurum Atatürk Üniversitesi'nde yaptığı konuşmada, bunun nedenini şöyle açıklıyor: "Bugün Doğu bölgemizde devletin kurduğu endüstriye kıyasla özel sektörün kurduğu endüstri çok küçüktür... Türkiye'de devlet kârı zarara bakmadan, bazı mülahazalarla memleketin çeşitli yerlerinde endüstri kurmuştur. Özel sektör ancak ekonomik yönden faydalı gördüğü yerlerde endüstri kurar ve sermayesini yerimci sahalarına yatırır." (24)

Koç'un söylediği "çeşitli mülahazalar" hiç şüphesiz ki, Türk sömürgeciliğidir. Bir başka şey, TC, "Kurtuluş Savaşı"ndan çıktığında emperyalistlerle -savaş içinde var olan- ilişkisini sürdürmekteydi. Ekonomisi güçlü değildi. Belli başlı ticaret ve sanayi alanlarında da Ermeni ve Rum azınlıkları hakimdi. Türk burjuvazisi çok cılızdı. Devletin sömürgeleştirme politikasından sonra hem Türk burjuvazisi bölgeye yönelmiş, hem de sömürgeleştirmede birinci

derecede rolü olan tekellere ya ortak olmuş ya da onları satın almaya girişmişti. Koç'un söylediği "mülahazalar"ın iktisadi başlangıcı İzmir İktisat Kongresi'dir.

İzmir İktisat Kongresi (İİK), toplumdaki egemen sınıfın niteliğini belirlemek açısından bir veri teşkil etmektedir. Dönemin politik yansımaları ve Kemalist hareketin niteliğinden kaynaklanan egemen ilişkiler toplumda belirleyici olma yönünde ilerlerken, Türk ticaret burjuvazisi ve toprak sahipleri, aydınların da desteğini alarak, kongreye "mesleki temsil" teorisini getirerek, iktisadi olarak egemenliğini perçinledi. Kongrede M. Kemal'de konuşma yapıyor, Türk ekonomisinin güçlendirilmesi ve genişletilmesinden söz ediyor, aynı konuşmasında yabancı sermayeye karşı olmadığını, bilakis, "karşılıklı yarar" getireceğini, ülkede milyonerler, hatta milyarderler yaratma düşünden söz ediyordu. Delegelerin konuşmalarının içeriği de aynıydı. Kongredeki işçi temsilcilerinin isteği "yoksul köylülüğe toprak dağıtılması, işçilerden alınan vergilerin azaltılması, iş yasası çıkarılması, işçi örgütlerinin özgürlüğünün sağlanması, sigortanın yürürlüğe girmesi, çalışma ücretlerinin artırılması" vb. noktaların daydı. Ulusal burjuvazinin temsilcileri, tüccarlar, fabrikatörler, bankerler vb'nin istekleri ise, devlet desteği idi. Kongre kararlarında, "üretim düzeyi düşük olan el sanayinden, makineye dayalı büyük fabrika sanayine hızlı bir geçiş gerçekleştirilmenin" kaçınılmazlığından söz ediliyordu. Kısaca, İİK kararları Türk burjuvazisinin kendi konumunu sağlamlaştırmak ve buna emekçi kesimlerini de katmak, iç bütünlüğü sağladıktan sonra da hem emperyalistlerle ilişkide avantaj sağlamak, hem de Kürdistan seferleri için arkalarını sağlamlaştırmakta kullanılan bir arena olmuştu.

Kongrede ağırlıklı olarak bulunan İzmir ve İstanbul burjuvazisi Kemalist iktidarla birlikte, Rum ve Ermeniler'i ticaret sahnesinden silerek onun yerini aldı. Kemalistlerle bir değişime uğrayan "Osmanlı" ve "İslam" motifli, burjuvazinin üzerinden de kalkarak "Türk" ve "milli" kimliğine sahip çıkmaya, hakimiyet oluşturulmaya çalışılıyordu. Liberal bir ekonomi ve serbest rekabet koşulları altında ticaretin "millileştirilmesi" iktisadi hakimiyetin ve denetimin Türk milletinin egemenliğine geçmesine olanak olmadığından, kapitalizm devlet denetiminde ve onunla birlikte hareket eden burjuvalarla gerçekleşmesi gerekiyordu. Ancak Türkiye'nin sanayi potansiyeli olmadığından, burjuvaziye ithalat-ihracat ve toptan ticaret gibi işlevler düşmekteydi. Devlet ise, müdahaleci kapitalizme geçişinin temelini, cılız Türk burjuvazisinin liberal ekonomiye girmesi, ülke içinde planlanan politikaların hayata geçmemesi ve denetimin elden gideceği düşüncesi oluşurken sanayi yatırımlarının ve fabrikasyonun kendi sırtına kaldığını da biliyordu.

Bunun için ticaret ve sanayi alanında kredi ihtiyacını karşılamak ve teşvik etmek amacıyla devlet sermayesi (M. Kemal'in katkısı 1.000.000 TL) ile İş Bankası kuruldu. Ayrıca 1925 yılında Sanayi ve Maadin Bankası kuruldu. Bu banka Osmanlı'dan kalan devlet teşebbüslerini özel şirketlere devredinceye kadar yönetmek ve tamamı kendisine ait olmamak üzere sanayi teşebbüsleri kurarak Türk

sanayisine özel teşebbüsün ilgi duymasını sağlayacaktır.

1927 yılında çıkarılan "Teşviki sanayi kanunu" özel teşebbüse bir çok olanak sağlasa da, pazarın çok sınırlı ve yerli sermayenin yetersiz olmasından dolayı özel teşebbüs gözle görülür bir başarı sağlayamamakta ve kolay kazanç yoluna giderek ithalat ve ihracata önem vermektedir. 1923 yılından başlayarak devlet müdahalesi altında geliştirilmeye çalışılan özel teşebbüsün, politik ve ekonomik hedefleri gerçekleştirmede başarı kaydetmemesi üzerine, 1930'lardan başlayarak devlet daha çok müdahale ile özel teşebbüsün alanlarını daraltacaktır. Kemalist hareket iktidarı ele geçirdikten sonra "işlah" etmeye çalıştığı Kürdistan topraklarında kendi varlığını ifade edemiyordu. Bölgenin kapalı ekonomisi özel teşebbüs tarafından metropollerle birleştirilemiyordu. 1930'larda başlayan kara ve demiryolları, sanayi alanında da müdahale etmenin raylarını çizmiş oluyordu. Yeraltı ve yerüstü zenginliklerinin gaspına hizmet edecek olan yol projeleri Kürdistan'ı sararken, devlet bu yolları Kürdistan'ın kendi iç pazar bütünlüğünü değil, pilot bölgelerden metropollere taşınacak tarzda örgütliyordu. Seçkin bölgelerden birisi Diyarbakır iken diğeri de Malatya'ydı.

TC'nin bölgeye yönelik ilk beş yıllık planı günümüz beş yıllık planlarına benzemiyordu. Bu plan içerisinde alt yapı yatırımları, sağlık, eğitim gibi gelişmeler için gerek-

li harcamalar girmemekte, tamamen merkezi devletin sanayi listesinden oluşmakta idi. Planın uygulanması ise görev olarak Sümerbank'a verilmişti. Bu plan içerisinde yer alan iki işletme de Kürdistan'da bulunmakta idi. Ancak, ilk beş yıllık plana alınan Malatya Dokuma Tesisi 1930'da tamamlanmış, Iğdır'daki pamuk fabrikası ise ancak 1950'de işletmeye açılmıştı. Sümerbank'ın Kürdistan'daki yerel dokumacılığa verdiği zarara yukarıda değinmiştik. Devletin Sümerbank'a durmaksızın ekonomik destek sunduğunu da kaydedelim.

Bu dönemde beş yıllık plan kapsamı dışında da Kürdistan'da yatırımlar yapılmıştır. Diyarbakır'da yetişen üzümü işlemek için Diyarbakır'da içki, Elazığ'da şarap fabrikası açılmıştı. Bitlis'te sigara, yine Malatya'da tekekin kurduğu yılda 720 bin ton sigara üretim kapasiteli fabrika ve Sümerbank'ın yeni kuruluşu olan bez ve iplik fabrikası kuruldu.

1800'lü yıllardan itibaren Ergani'deki bakır, Kuleman'daki krom yatakları ilkel koşullarda işlenmiş. 1910 yılında Almanlar tarafından projelendirilmiş ancak ulaşım olanağı olmamasından dolayı proje ertelenmişti. Şimdi hayata geçirilebilirdi. Daha sonra İş Bankası tarafından yutulacak olan İtibar-ı Milli Bankası ve Deutsche Bank, Ergani Bakır Taşı kurarak faaliyete geçti. Bu işletme, daha sonra sektörlerin ayrışmasıyla el değiştirdi.

Devletin en hızlı olduğu ve doğal olarak bu hızın Kürdistan'a yansıdığı 1935 yılında çıkarılan 2818 sayılı kanunla, Osmanlı'dan bu yana maden alanların da çalıştırma yürüten müteşebbüsler denetim altına alınırken, devlet eliyle kurulan Etibank madencilikte tekelleşiyordu. Etibank başlı başına ve başkaları ile ortak olarak şirketler, işletmeler kurabilme olanağına sahipti. Etibank'ın şirketleştirdiği işletmelerde aranan tek şart ortakların Türk olmasıydı. Devlet sırasıyla, Ergani Bakır işletmesi, Elazığ-Guleman krom yataklarının işletmeleri ve buna bağlı yeni kuruluşları kurdu. Kara bakırın kırmızı bakıra dönüştürülmesi gibi.

Madenlerin yanı sıra Kürdistan'ın yer altı zenginliği, petrole de yönelmişti devlet. Maden Tetkik Araştırma Enstitüsü (MTA)'nın çalışmalarıyla Siirt'in Raman ve Garzan alanlarındaki yataklar çalışmaya başlamıştı. 1946'da 544 ton olan üretim, 1950'de 18 bin, 54'te ise 48 bin tona yükseldi.

1950'li yıllar sadece dünyada değil, Türkiye ve Kürdistan'da da önemli değişiklikleri beraberinde getirmişti. 2. Emperyalist Paylaşım Savaşı bitmiş, galip emperyalist devletler galibiyetlerinin ağırlığı oranında dünya pazarına etkide bulunmaktaydı. Türkiye her ne kadar ikinci emperyalist savaşa girmemişse de sanayisi ve dinamikle-ri savaş ekonomisinin yarattığı bir kriz yaşamaktaydı. Emperyalizme bağlı Türk ekonomisi, emperyalizm hapşırınca hasta olmaktadır. Bu ilişkinin sonucu olarak devlet ekonomik anlamda tıkanmış ve tüm politikaları iflas etmişti. Savaş ekonomisinin yarattığı rantiyeci sınıf, birikimlerini değerlendirmek ve sahnede yer almak amacıyla devlete baskı yapmaktaydı. Bu basınç, CHP'nin tek parti dönemini kapatmış, CHP'ye karşı liberal görünümle çıkan DP, devletçilikten ayrılmak isteyenlerin temsilci-

TABLO 2 KÜRDİSTAN'DA MADEN REZERVLERİ

Maden türü	Yerl (il olarak)	Bilinen rezervler (Ton)
Bakır,	Adıyaman, Elazığ, Erzurum	226.574.000
Demir,	Malatya, Siirt	
	Bitlis, Diyarbakır, Elazığ	
	Erzincan, Erzurum, Malatya, Van	669.499.000
Bakırlı Pirat,	Elazığ, Erzurum	12.900.000
Krom	Bitlis, Erzincan, Erzurum	
	Malatya, Siirt, Tuncel	3.892.000
Fosfat	Adıyaman, Bitlis, Diyarbakır	
	Mardin, Urfa	49.840.600
Perlit	Bitlis, Erzincan, Erzurum	
	Kars, Van	
6.649.300.000		
Linyit	Adıyaman, Ağrı, Bingöl, Erzincan	
	Erzurum, Kars, Malatya, Van	161.450.000
Mançanez	Adıyaman, Diyarbakır, Elazığ	
	Erzincan, Erzurum	134.125
Asbest	Ağrı, Bitlis, Erzincan, Kars	1.041.355
Asfaltit	Siirt, Mardin	40.000.000
Çimento Hammade	Muş	121.000.000
Barit	Muş, Diyarbakır	3.222.850
Kükürt	Ağrı	10.000
Kaolen	Bingöl	60.000
Kurşun	Diyarbakır	1.800.000
Wolfram	Elazığ	25.300
Manyezit	Erzincan, Erzurum, Kars	3.350.000
Jipi	Erzurum	100.000.000
Tuz	Kars	160.000.000
Kalker	Mardin	50.000.000
Profilit	Malatya	23.600.000
Alüminyum	Malatya	140.000
Maro	Mardin	20.000.000
Flüorit	Elazığ	230.000

si olarak hükümet olmuştur. Menderes hükümeti kurulur kurulmaz, 29 Mayıs 1950'de mecliste okuduğu hükümet programında iktisadi alanda devletin küçüleceğini ve özel sektörün önünün açılacağını ilan etmişti. Sanayinin devlet denetiminden çıkarak büyük ölçüde özel teşebbüsün eline geçmesi, Kürdistan'da da kapitalizmin hızla gelişmesini sağladı. 1954 yılında çıkarılan petrol kanunu ile birlikte TC'nin ilk yıllarından beri elinde bulundurduğu işletmelerin önü açılmıştı. Bu yasayla Kürdistan'a akın eden Shell ve Mobil, bir çok alanda araştırmalara başladı. Mobil, Siirt ve çevresinde, Shell Diyarbakır ve çevresinde çalışmalarına yoğunlaştırdı. Türk Petrolleri Anonim Ortaklığı (TPAO) da alanda faaliyet göstermekteydi. TC, Siirt, Diyarbakır-Baykan, Kürkan ve Batı Karaköy'de çıkarılan petrolü işletmek amacıyla Batman, Raman ve Garzan'da rafineri açtı.

Gerek madenlerden gerek petrollerden elde edilen zenginlikler Türkiye'ye akıyordu. Sözünü ettiğimiz yataklar dışında, Elazığ'da bakır ve krom madenleri için genişleme çalışmaları başlamıştı. Aynı zamanda bölgenin iç pazara yönelik kömür üretiliyordu. Cizre ve Şirnak'ta Asfaltit, Erzurum-Aşkale'de Linyit, Hekimhan'da demir madenleri sömürgecilerin beslendiği kaynaklardı. Daha sonraki çalışmalarda Adıyaman'da Bakır, mangenez, fosfat, linyit, Bingöl'de Demir, kurşun, taşkömürü, Erzurum, Erzincan, Kars, Muş, Malatya, Mardin, Siirt, Dersim, Urfa ve Van'da yapılan araştırmalarda geniş ve zengin maden rezervlerine rastlandı. Bu rezervlerin hemen hepsinde işleme çalışmaları ve çeşitli işletmeler kuruldu. Kısaca Kürdistan madencilikte Türkiye'yi besliyordu. (Tablo-2)

TC'nin, bölgede kamu yatırımlarının sektörel dağıtımında önemli yeri olan bir başka alan enerji sektörü idi. Birinci planda enerji sektörüne %24 ikincisinde ise, %40 yatırım yapılmıştı. 1930'lu yıllarda 360 kw'lık güce sahip Malatya hidroelektrik santralının kapasitesinin artırılması planlanıyor, zaman geçirmeksizin de hayata geçiriliyordu. Aslında bu dönemde Kürdistan'daki enerji yatırımlarının odak noktasını Keban Barajı oluşturmaktaydı. 1125 metre bend uzunluğunda ve 120 metre yükseliğinde olan barajın uzunluğu 125 km şeklinde hesaplanmıştı. Tortum, Siirt-Botan, Erzincan ve Elazığ-Hazar santralleri kurulmuştu. 1960-70 döneminde ise Malatya-Kernek, Kars, Kığı, Elazığ-Hazar, Mardin-Çağçağ, Van-Engil, Van-Erciş bölgesinde diğer santraller kurulmuştu.

Bu santraller batıdaki santrallerle irtibatlandırılarak üretilen enerji batıya aktarılmaya ve batının enerji ihtiyacı önemli oranda karşılanmaya başlandı. Keban ilk üretime geçtiği 1970 yılında 380 kw'lık enerji nakil hattıyla Eskişehir yakınlarındaki Sarıyer santraline bağlandı. 1980'e gelindiğinde, Keban, Misak-ı Milli sınırları içerisinde üretilen enerjinin 1/4'ünü üretme kapasitesine ulaşacaktı.

Devlet, el atmadık hiç bir alan bırakmamıştı bölgede. Bölgenin çeşitli illerinde ayakkabı, süt, meyve kökü, sigara, salça, yağ, gübre, et ve balık kurumu tesisleri, fabrikaları kurmuştu.

Türk komprador burjuvalarının uluslararası tekellerle geliştirdiği işbirliği 2. Emperyalist Savaş sonrası hem daha fazla artmış hem de yoğunlaşmıştı. Bunun etkisiyle

Kürdistan'a, Kürdistan'ın zenginliklerine yönelik TC, hammadde, ucuz işgücü, tarımsal ve hayvansal ürün ihtiyaçlarını, maden, petrol enerji ihtiyaçlarını önemli oranda Kürdistan'dan karşıyor, bu ilişki feodal ilişkileri parçalarken, Kürdistan'da bir iç başkalaşıma, sömürgecilğe bağlı bir başkalaşıma yol açıyor, kapitalistleşme Kürdistan'da bağımsız bir ekonominin oluşmasını kesinlikle engellerken klasik sömürge ilişkisi en tahrip edici şekilde sürüyordu. Sanayi, ticari, mali tüm alanlarda egemenliğini 1960'larda Kürdistan'da kuran TC, tahripkarlığını sadece şimdiye kadar ele aldığımız noktalar dışında da sürdürüyordu. Bir milletin tüm dinamiklerini tahrip etmek, kendi olmaktan çıkarmanın en çok tüzünde durdukları husus asimilasyondur. Bu yol, doğrudan beyin, ruhun tahrip edilmesini amaçlar. Çalışmamızın son bölümünü teşkil eden bu hususa da kısaca değinmekte yarar görmekteyiz.

BEYAZ TERÖR: ASİMİLASYON

Lozan'la uluslararası, 1924 anayasası ile iç hukukta varlığı yok sayılan Kürtler'in tüm direnişleri de kanlı kara terörle bastırılmış, ezilmişti. 1945'lere kadar sürdürülen kanlı katliamlar, işgal, ilhak süreci iktisadi egemenliğini kurmasıyla birlikte sömürgeci sistemini oturtmuş oluyordu. Bu süreç arkasından daha ağır, onur kırıcı, düşürücü bir süreç başlatmıştı Kürtler için. Kürt halkını imha ve tarihin sahnesinden silme mantığı Dersim soykırımında ortaya konmuştu. "Dersim'de açılacak mekteplerle ikbalin Dersimliler'ini bugünden daha medeni, yavaşça hale getirmek ve Türklüğe yaklaştırmak ve kendilerini Aslen Türk olduklarını öğretilmek lazımdır" diyen sömürgeciler, Kürdistan'ı sömürge statüsünden daha aşağılık bir statüye düşürmek istiyorlardı. Sömürgeleştirilmek, giderek de Türkleştirilmek istenen Kürtler'in beyinleri, düşünüş ve davranış biçimleriydi. Bu mantıkla hareket eden TC, Türk olmayanları Türk'e benzetmek, Kürt'ü Kürt olmaktan çıkarmak, bölgeyi Türkleştirmek yayılmacı politikalarının özüyü. Beyaz terörün amacı Kürt tarihini, kimliğini, şekillenmesini, beyinini silmek yerine Kürt'e ait olmayan, sömürgeci olan ve kendi kendisini vuran bir kişilik yaratmaktır.

Bölgede kurulan okulların, eğitim amaçlı kurum, kuruluşların amacı buydu. "Vatandaş, Türkçe konuş" kampanyaları, Kürtçe konuşanlara yağdırılan para cezaları bu asimilasyonun parçasıydı. Eğitim, öğretim maskesi altında açılan her kurum fiziki olarak değil, fakat daha vahşi bir yok etme işlevi görmekteydi. Bu kurumlar, "eğitim" gibi masum maskesinin altında keskin bıçakları bütün dehşeti ile çalınan, kişiliği yerinden söküp yerine sömürgecinin beyinini yerleştiren zehirli makine işlevi görmekteydi.

Bu arada il, ilçe, köy, mezra isimleri ile birlikte, doğan çocuklara da Türk isimleri konmakta, bölgede Kürt'e ait ne varsa, kazınarak silinmek istenmekteydi. Tarihi kalınlar, müzeler, anıtlar yıkılmakta, yok edilmekteydi. Daha yakın tarihimizde Hasankeyf, GAP projesi gerçekleştir-

lecek diye sular altında bırakılmıştı.

TC'nin beyaz terör politikası sadece M. Kemal dönemi ile sınırlı değildir. Menderes döneminde de bu politika devam etmiştir. Tarihe 49'lar olarak geçen olay, Milli Emniyet'in Kürt masası gafi Ergün Deniz'in raporu üzerine gerçekleşmiştir. Tüm asimilasyon çabalarına rağmen uğursuz dışlıların arasında ezilmeyen, teslim olmayanlar, kimliklerine sahip çıkanlar vardır. Ergün Deniz, verdiği raporda, "Eğer Türkiye'de bin tane Kürt aydını yok edilirse, Türkiye'de Kürt sorunu en az otuz yıl geriler" der. Celal Bayar ve Adnan Menderes rapora "laman" der. Bu rapor 27 Mayıs askeri darbesinden sonra açığa çıkarılmış, D. Avcıoğlu'nun çıkardığı Yön dergisinde yayınlanmıştır. Anımsancağı gibi Dersim katliamı için "şiddet gereklidir" demişti Celal Bayar. Şimdi de Menderes'le hem fikirdirler. Ancak birini birden yok etmek öyle sanıldığı gibi kolay değildir, içinden geçen konjektürde. Bunun üzerine Menderes, "elli eli asarız, onların suçları zaten idamıktır" diyerek startı vermiş olur ve ilk elli kişilik gurup, Milli Emniyet'in (Şimdiki MIT'in) raporuna göre tutuklanır. Ulusal kimliğini korumayı sürdürenlerden ilk elli kişilik gurup polis işkencehanelerinde tutulur yıllarca. Mahkeme çıktıklarında gözaltına alınan elli kişi 49 kişidir. Hukuk fakültesi öğrencisi Emin Batu, emniyette polis işkencesinde katledilmiştir. Emin, niçin işkenceye alındığını bilmektedir. Kanıyla hüccesine, "Esaret bahçesinde gül olmaksızın, hürriyet bahçesinde bir diken olmaya tercih ederim" yazmıştır. Yazık ki, Emin gibileri azdır. Sömürgeciler, beyaz terörle Kürtler'e şunu söylemektedirler: "Eğitim kurumlarımızda okuyabilir, yükselebilirsiniz. Tek şartla, Kürtlüğünüzü reddederek, Türkleşerek."

TC, bu politikasını çok önemsiyordu. Devletin eğitim planının ilk dört dönemindeki yatırımlarına göz atmak bunu anlamak için yeterlidir. İlk planda %17, ikincisinde %11,8 üçüncüsünde %15 ve dördüncü planda ise %11,3'lük pay ayrılmıştı. Bu politikasını "kalkınmada eğitimin önemi" gibi gerekçelere dayandırıyordu fakat eğitim Kürtçe değildi. Kalkınma dedikleri şeyi de yukarıda geniş geniş ele amıştık. Eğitimde ilkokullara özel önem verilmesinin nedeni, Türk atasözünde yerini bulan "ağaç yaş iken eğilir" de ifadesini buluyordu herhalde. Bölgede 1980 yılında 8.900 ilkokul vardı. Ortaokul sayısı ise 506 idi. Lise 169 tane idi. Meslek lisesi sayısı ise, 121. (DİE) Bölgedeki asimilasyonda asıl işlevi yatılı bölge okulları görmekteydi. 1961 yılında çıkarılan bir yasayla kurulan "Bölge Yatılı Okulları" şu amaçları edinmişti:

- 1- Nüfusun dağılım ve 250'nin altında olan yerleri okula, öğretilmeye kazandırmak.
- 2- Belli köylerde Türk dilini ve kültürünü canlandırmak faaliyetlerine yardımcı olmak.
- 3- Çiğirinin sağlık, tarım, halk eğitimi ve her türlü kalkınma faaliyetlerine yardımcı olmak.

Siz bakmayın, "yardımcı olmak" gibi yumuşak ifadelerle. Yatılı bölge okullarını bilenler bilir. Bu okulların, müdüründen müsteşdarına kadar seçilmiş insanlardır, ve "yardımcı olmak" değil, uygulamak için oradadırlar. Türkiye çapında 1968-69 yılında bulunan 41 okulun 34 tanesinin Kürdistan'da bulunması sömürgecilerin asimile

niyetlerini göstermektedir. 1972-73 yılında bu sayı genel olarak 55'e, Kürdistan'daki sayısı ise 48'e yükselmişti. Bu dönemde yatılı bölge okullarında 25 bin öğrenci eğitim görmekteydi.

Kürdistan'a asimile amacıyla yüklenilen sadece ilk ve ortaokullar değildi. Lise ve üniversiteler de bu asimilede roller üstlenmişti. Bölgeye ilk üniversite 1958-59 yıllarında yapılmıştı. Atatürk Üniversitesi daha sonra bu üniversiteye bağlı fakülte ve yüksekokullar açmıştı. Daha sonra da tüm bölgeye yayılmıştı fakülte ve yüksek okullar. Diyarbakır, Elazığ, Malatya, Urfa, Van, Erzurum, vb. yerlerde üniversite veya üniversite dışı yüksek ve öğretim kurumları açılmıştı. Sozüm ona ülke sathına yayılan bu kurumlar "eğitim ve kalkınma" amaçlıydı. Bu kurumların, sistemin birer parçası ve sömürgecilerin politikalarının kurumlaşmalarını sağlayan, sivil işgal güçleri olduğunu belirtmeye gerek yoktur. Türk ordusu girdiği yeri yakar, yıkar, öldürür. Ancak bu kurumlar teslim alma amaçlıdır. Ağır ağır ve hücre hücre benliğe sızar, çürütür, kendine benzetir. Bu soysuz dayatma, önemli oranda başarılı olmuştur. Sömürgecilerin asimilasyon politikası temel olarak üç tipte insan yaratmıştır. Bunlardan birincisi, geçmişlerinden, tarihlerinden, soylarından utanan, bunu saklayan, sömürgecilerin potasında, girdiği kabın şeklini alan su gibi şekilsizleşen kesimdir. Sömürgeciler eldivenin elde ters dönmesi gibi içlerini dışlarına çıkarmış, kendilerine ajan, uşak haline getirmiştir. İkinci kesim, sömürgeci asimilasyonun önemli oranda deforme ettiği unsurlardır. Asimilasyonun, karanlık çukuruna tam yuvarlanmamışlardır ama Kürt olarak da kalamamışlardır. Bunlar yeri geldiğinde Kürt, yeri geldiğinde Türk'türler. Sömürgeci kişiliği hayrandır, onlara benzemeye çalışır. Ancak içinde bulundukları koşullardan dolayı bunu başaramazlar ve deyim uyuysa iki cami arasında beynamaz kalırlar. Üçüncü kesim ise, sömürgecilerin eğitim kurumlarında okumalarına rağmen resmi ideolojinin dışında kalmayı başarmış, ulusal değerlerini korumuş, savunmuş fırsat buldukça geliştirip yaygınlaştırmış olanlardır. Yetmişli yıllarda uç veren UKM kadroları bu kesim içinden çıkmıştır. Bu devrimci kişilikler müesseslerinin tarihlerini, mücadelelerini belli de- bu eğitim sistemini atlama tahtası olarak kullanarak, daha derin ve köklü olarak kavramış, sömürgeci sistemin tüm "nimet"lerini ellerinin tersiyle iterek ulusal kurtuluşa yönelmişlerdir. Yetmişli yıllarda kurulan, ulusal kurtuluş eksenli örgütlenmelerin önderlerinin hemen hepsinin Türk üniversitelerinden çıkmış olmaları tesadüf değildir. Hiç şüphesiz ki, sömürgeciler -şimdi yurtsever-devrimci hareketin önderliği de dahil- bu sonucu beklemiyorlardı. Onların amacı, bir milletin beynini de teslim alıp, sömürgeleştirmekti.

Yazımızın bu bölümünü bitirmeden gerek devletin gerek resmi ideolojinin etkisinde bulunan kesimlerin, gerekse de Türkiye'de "sol/sosyalist" çevrelerinin ulusal devrimci hareketle yönelttikleri haksız eleştirilerden birine biz de kendi ağımızdan yanıtımızı verelim. Yurtsever-devrimci hareketin, TC'nin bölgedeki eğitim politikasını engelleme, imha etme eylemleri şiddetli bir tarzda eleştirilmektedir. TC'nin bölgede kurduğu ve var olan okulla-

rı "bilim/egitim" maskeli kontra yuvalardır. Kürt çocuklarının, gençlerinin beynine sızınak isteyen mikrop yuvalardır. Beyaz terörün "egitim maskesi", KUKM'nin stratejik hedefleri arasında bulunmak durumundadır. Eğitimcilere, öğretmenlere gelince; bunlar konumları itibarıyla bölgede süren savaşı anlamayacak durumda değildirler. Bir milletin kurtuluşuna saygı gösterilmeyorsa bile, düşmanlık gösterilmemelidir. Eğitimciler/öğretmenler bölgede görev alarak Kürt çocuklarının, gençlerinin beynlerini, bilinçlerini büküp kırmamalı, incitmemelidirler. TC'nin sürdürdüğü kirlı savaşın sivil savaşçıları olmamalıdır. Daha acısı şudur: çeşitli sol/sosyalist dergilerin okurları, taraftarları, Eğitim-Sen'li öğretmenler de bölgede çalışmaktadır. Sömürge savaşının bir unsuru olmamak için devrimci-sosyalist olmaya gerek yoktur. İnsan olmak kafidir. Siz ister miydiniz, çocuklarınızın gözlerinden, kulaklarından ağızlarından erkek kadın eli uzansın, çocuklarınızın beynini, dilini avuçlasın, kanırtarak, söküp çıkarsın. Beynini dinamitleyin, çocukça sekillenmesini, size ait olmayan bir şeyi yeniden ağızınızdan, gözünüz, kulağınızdan, elini uzatarak kafanızın içine yerleştirmeye çalışsın, yerleştirsın. İşte TC'nin yıllardır yaptığı budur ve bu soysuz politikasını devam ettiriyor.

ALMA MAZLUMUN AHINI ÇIKAR AHESTE AHESTE

Yaşadığımız yüzyılın ortalarına kadar kapitalizmin etkilerine karşı kapalı tutulan Kürdistan toplumu, emperyalizmin Türk sömürgecilerine 2. Emperyalist Paylaşım Savaşı sonrası yüklediği görevler nedeniyle, kapitalist ilişkilerin hızla gelişmesi, doğrudan Kürdistan'a da yansıdı. Feodal toprak ağaları toprak beyleri olmuş veya Türk ticaret mallarını bölgede satan komprador niteliğine büründü. Bölge olduğu gibi Türk pazarına bağlanırken, kapitalist ilişkiler Kürdistan toplumsal ilişkilerini çözmüştü. Eski sosyal sınıflar yerini yeni sosyal sınıflara bırakırken, gelişen üretim biçimi sömürgecilerin denetiminde olmakla birlikte devrimin ve ulusal kurtuluş mücadelesinin ideolojik önderi sınıfı, proleteriyayı da yaratmıştı.

Devrimin objektif koşulları, Türkiye ve dünyadaki devrimci dalgaının etkisiyle subjektif koşullara yardımcı olmuş, bir dizi irili ufaklı ulusalçı/devrimci organizasyonlar boy vermeye başlamıştı. Ulusal kurtuluş direnişleri açısından zengin, fakat ideolojik olarak yoksul bir zeminde boy veren bu yapılanmalar ilk etapta kuvvetli bir tarzda Türk(İye) "sol/sosyalist" hareketinin etkisini taşı-maktaydı. 1960'ların başlarında fakat daha yoğun olarak da sonlarına doğru kültür ocakları, dernekler ve çeşitli partiler içinde yer alan örgütlenmeler zamanla bu etkilerden de kurtulmayı başarmışlar, kendi topraklarının üzerine basmaya başlamışlardı. Şimdi yazımızın konusu olmadığı için ve bir çoğu da yaşamın reddiyesine boyun eğdiği için burada değeriştirmeyeceğiz. Ancak şu kadarını söyleyelim, PKK'de böyle bir dönemin ürünü olarak tarih sahnesinde yer aldı ve şimdi sadece Kürdistan'a

değil, bir bütün olarak dünyayı etkileyen hareketini bu dönemde başlattı.

78'li yıllara kadar ideolojik bir grup olarak hareket eden yurtsever-devrimci hareket, 1978 yılında kuruluş kongresini yaparak partileşti. Daha önceki süreçte UKO'cular(Ulusal Kurtuluş Ordusu) veya daha yaygın isimleriyle APO'cular olarak bilinen yapı, kuruluş kongrelerine kadar ideolojik, siyasi ve askeri tarz olarak kendilerini diğer yapılanmalardan ayırtırdılar. 27 Kasım 1978'de kurulan partinin kuruluş öncesi pratiği Kürdistan'da halk savaşı stratejisinin geçerli olacağına ipuçlarını da vermekteydi. Bu pratik, Hilva-Siverek örneklerinde devlete ve yerel savaş ağası Bucaklar'a karşı sergilenmiş, Kürt halkının derin sevgi ve sempatisini kazanmıştı. 78-80 dönemi yurtsever-devrimci hareketin kitlelerle bağlar kurduğu, aydın gençlik hareketi olmaktan çıktığı dönemdir aynı zamanda. Yurtsever-devrimci hareketin ete kemiğe büründüğü bir dönemde 12 Eylül faşist cuntası, tüm vahşetiyle Kürt hareketlerine de saldırdı. Başta Amed olmak üzere Kürdistan'da bulunan tüm zindanlar Kürtleri imha merkezi olarak kullanıldı. Binlerce Kürt yurtseveri, devrimcisinin doldurduğu zindanlarda teslim alınmak istenen son on beş yıldır uç veren özgürlük tutkusuydu.

Savaşın genel yasasıdır; düşman güçlü olduğu zaman savunmaya geçip taktik saldırılar esas hale gelir. Düşmanın zayıf olduğu anlarda saldırı esas hale gelir. Cuntanın saldırıya geçmesi ve ciddi karşı koyuşların olmaması, Kürdistan'da da çabucak otorite kurmasını sağladı. Yurtsever-devrimci hareket, doğru bir taktikle geri çekildi. Ortadoğu'da konumlandı. Daha büyük atılımların hazırlığına girişti. 1982'lerin sonlarında Kürdistan'a geri dönen PKK, 1984 atılımının hazırlığına-gerilla savaşına hazırlık dönemine- girişti. Cunta, anayasa, partiler yasası, seçim yasası vb. yasalar üzerinden demokrasilik oynamaktaydı. Tam da böyle bir dönemde zulüm, zorbalık altında inletilen Kürdistan'ın, tüm mazlumlarının auru dindirecek silahlar Enih-Şemdinli'de patlamıştı. Başta resmi ağızlar olmak üzere, tüm çevreler bu hareketin kısa sürede bastırılacağını düşünmekteydiler. Yurtsever-devrimci hareketin edebiyatını, kişilik yapısını az-çok bilerler hiç de aynı kanaatte değildi. Bu çıkışın etkisi, çok kısa zamanda kendisini gösterdi. Binlerce yılın mazlum Kürt tarihi, mücadele tarihi, ihanet tarihi bu hareket tarafından çözümlenmiş, dahası -kendisini sosyalist, sosyalizmin bir parçası saydığı için- sosyalizme getirdiği özgün eleştiri ve ortaya koyduğu kendi anlayışı ile ilerici insanlığın değerlerini de kendisinin saymış, kısaca, zengin bir mücadele, kültür, değerler sistemi üzerine oturtmuştu. Hareketin yenilmemesi, tam tersine-üstelik bütün koşullar kendi aleyhine olduğu, "duvarların yıkılıp, sosyalizmin itibar kaybettiği bir dönemde- güçlenmesinde hiç şüphesiz böyle bir mirası doğru özümsemesinin rolü vardı.

Yurtsever-devrimci hareket, ortaya çıkışından günümüze, mücadelesinde alabildiğine zengin taktikler izlenmiş, politikada esnek davranırken ideolojide- emperyalistlerin nefretle söz ettikleri- "katı"lıklarını korumuşlar,

yarı, her daim UDHD'yi Marksizm-Leninizm perspektifiyle savunduklarını, uygulayacaklarını söyleye gelmişlerdir. Ortaya çıkışından günümüze binlerce şehit veren, milyonlarca Kürt tarafından desteklenen ve diğer parça Kürtlerin de sempatiyle yöneldiği bu hareket, sadece Kürdistan topraklarının değil, yeryüzünde yaşayan ve kalbi ilerici insanlıktan yana atan tüm insanların zenginlik hanesine yazılmıştır.

Yurtsever-devrimci hareketi nasıl değerlendirdiğimizi ilenki sayfalarda bulacaksınız. Biz şimdi, açıklayıcı olması maksadıyla yurtsever-devrimci hareketin 5. Kongre'sinde "Kürdistan Devriminin Görevleri"ni nasıl ele aldıklarını kendi belgelerinden buraya aktarmanın iyi olduğunu düşünüyoruz:

"KÜRDİSTAN DEVRİMİNİN GÖREVLERİ"

Özelliklerini belirlediğimiz devrimimiz, en yüce amacımız olan sınıfsız topluma doğru ilerlemek ve bu toplumun ilk evresi olan sosyalizme varmak için zorunlu bir aşama olup, esas olarak şu görevleri gerçekleştirecektir.

A) Türk sömürgeciliğinin ve gerisindeki emperyalizmin Kürdistan üzerindeki her türlü hakimiyetine son vermek. Bunun için;

1-) İşçi, köylü, aydın ve diğer sınıf ve tabakalardan tüm yurtseverleri birleştiren ulusal birleşik cepheyi daha da genişletip geliştirmek.

2-) Halkın topyekün örgütlenmesini sağlamak için oluşturulan işçi, köylü, gençlik, kadın, vb. kitlesel birlikleri daha da genişletip güçlendirmek.

3-) Sömürgecilğe karşı temel mücadele biçimi olan halk savaşını zafer çizgisinde yürütmek ve bunun temel örgütü olan halk kurtuluş ordusunu geliştirmek.

4-) Sömürgecilerin ve yerli ajanların sürekli kışkırtmaya çalıştığı halk arasındaki çatışmalara son vermek, bölgeci ve dar milliyetçi anlayış kalıntılarını tasfiye etmek.

5-) TC'nin sömürgeci boyunduruğunu parçalamayı hedeflemeyen "bölgesel özerklik", "otonomi" vs. gibi özünde sömürgecilikle uzlaşmayı getiren teslimiyetçi anlayışları teşhir etmek ve bunlara karşı verilen kararlı mücadeleyi sürdürmek.

6-) Savaş içinde sömürgecilerle işbirliği yapan ve halka düşmanlık edenlerin mallarına el koymak ve yoksul halka dağıtmak.

7-) Sömürgeciliğin doğa ve halk üzerindeki her türlü tahribatına ve bulaşıcı hastalıklara karşı mücadele etmek için ekonomik, kültürel, eğitim ve sağlık hizmetlerini bizzat üstlenmek.

B) Demokratik halk yönetiminde ulusal, bağımsız ve demokratik bir toplum yaratmak. Bunun için;

8-) Sömürgecilerin işlettiği bütün yeraltı ve yerüstü kaynaklarını, fabrika, çiftlik ve diğer bütün işletmeleri kamu mülkiyetine geçirmek.

9-) Sömürgeciliğin mali ve kredi sistemini dağıtarak yerine bağımsız bir mali ve kredi sistemini geliştirmek.

10-) Ülke üzerinde hiçbir yabancı devlete askeri tıs ve imtiyaz tanımamak.

11-) Emekçi kesimler çıkarına adil bir toprak reformu yapmak.

12-) Yoksul köylülerin tefeciye ve bankalara olan bütün

borçlarını iptal etmek.

13-) Toplumun demokratikleşmesinin bir parçası olarak, emekçi halkın ekonomik, demokratik, siyasi ve kültürel alanlarda örgütlenmesinin önündeki engelleri kaldırmak ve bu konularda yasal statü geliştirmek.

14-) Yeni iş alanları yaratmak, işçilerin bedenen ve fikren gelişmesine önem vermek ve sekiz saatlik iş günü uygulamasına çalışmak.

15-) Sömürgeciliğin adli sistemini dağıtmak ve yerine demokratik bir adli sistem getirmek.

16-) Kadın üzerindeki her türlü baskıya (köleci baskıya) son vermek, toplumsal ve siyasal yaşamın her alanında kadın-erkek eşitliğini sağlamak, büyük toplumsal devrim dönümü halinde olan kadının bu gerçeğini doğru ele alıp eyleme dökmek.

17-) Azınlık, milliyet ve dinsel gruplar üzerindeki her türlü baskıya son vermek, milliyetçiliğe düşmeden her kültüre özgürlük ve destek sağlamak ve onları bir zenginlik olarak görüp, geliştirmek.

C) Bağımsız bir ekonomik yapı inşa etmek. Bunun için;

18-) Ekonomiyi merkezi bir planlamayla yönlendirmek.

19-) Kamu mülkiyeti ve devlet kapitalizmini birbirinden ayırmak ve devlet kapitalizmi biçimine karşı çıkmak. Bilimde, siyasette ve öğretimde topluma verdiği kadar almak ikesini hayata geçirip, egemen kılmak.

20-) Kamu mülkiyetinde ağır sanayinin geliştirilmesine öncelik tanımak.

21-) Yeraltı ve yerüstü zenginlik kaynaklarının, ulaşım, ticaret, bankacılık, kitle haberleşme araçları vb. lerini kamu mülkiyetinde işletmek.

22-) Köylülüğü kooperatifleştirmeye teşvik etmek ve desteklemek.

23-) Toplumun gelişmesinde yararlı olabilecek özel girişimciliği serbest bırakıp, yardım ve destek vermek.

D) Sömürgeci eğitim ve kültür kurumlarının yerine ulusal eğitim ve kültür kurumlarını oluşturmak. Kürtçenin bütün lehçelerinin gelişmesine fırsat tanımak ve birinin ulusal dil haline gelmesini teşvik etmek. Kürt dili, edebiyatı ve tarihi alanlarında yoğun bir araştırma ve örgütlenme çabasına girişmek. Bütün halka okur-yazar olma imkanı tanımak.

E-) Kürdistan devrimi ve birliği için;

24-) Her parçadaki devrimi esas olarak o parçada yaşayan halkın eseri olarak görmek.

25-) Her parçada yaşayan halkı, sömürgeci devlet aygıtıyla "özerklik" veya "otonomi" adı altında bir takım referanslarla uzlaştırma çabalarına karşı mücadele etmek.

26-) Her parçada mücadele veren devrimci güçler arasında en sıkı destek ve dayanışmanın sağlanmasına çalışmak.

27-) Her parçada devrimci çizginin başarısı için çaba harcamak.

28-) Birlik için her parçadaki halkın öz iradesini esas almak.

29-) Dünyanın çeşitli yerlerine savrulan Kürtlerin demokratik haklarını savunan, onları ilerici insanlıkla ve Kürdistan'daki mücadeleyle birleştiren ve Kürdistan'a yeniden dönüşün koşullarını hazırlayan bir yaklaşım içerisinde olmak.

F) Komşu halklarla olan ilişkilerde ve uluslararası sorunlarda proleter enternasyonalizmini uygulamak. Bunun

için:

30-) Komşu halkların devrimci güçleri ile olan ilişkilerde, ülke ayrımı temeli üzerinde her devrimci hareketin kendi ülkesindeki devrimden sorumlu olacağı ilkesinin hakim kılmak ve bu temelde çeşitli düzeylerde ortak mücadelelere girişmek.

31-) Komşu halklarla birlik, her halkın bağımsız ve özgür olmasından geçer. Bu temel ilke üzerinde gerçekleşmeyen bütün zoraki birliklerin parçalanması için amansız bir mücadele vermek. Başta Türkiye halkı olmak üzere komşu halklarla ilişkileri "Ortadoğu Federasyonu" anlayışı çerçevesinde geliştirmek.

Bağımsız ülkeler ve ulusal kurtuluş hareketleriyle ilişki, dünyanın her tarafından işçi hareketleri ve devrimci güçlerle ittifak, her alandaki demokratik, anti-faşist, çevreci ve hümanist çevrelerle dayanışma içinde olmak.

UKKTH VE DEVRİMCİ-YURTSEVER HAREKETE BAKIŞIMIZ:

UKKTH, özünde ezen ve sömürgeci devletlerin her türden hakimiyet politikalarını kırmak, ayrılmak ve kendi devletini kurma hakkıdır. Bu hakkın kendi başına demokratik muhtevası, milletlerin hak eşitliğinde yatmaktadır. UKKTH, Lenin'in deyişimiyle; "Herhangi bir ezilen ulusun burjuva milliyetçiliği, baskına karşı yönelmiş genel bir demokratik içeriğe sahiptir ve bizim koşulsuz desteklediğimiz şeye bu içeriktir."

Lozan'da fiziki olarak dört parçaya bölünen, uluslararası ve bölge devletlerinin sömürgeci haline getirilen Kürdistan'ın çeşitli bölgelerinde sömürgecilere karşı yükseltilen mücadelelerin hemen hepsinin demokratik içeriğinden dolayı Kürdistan ulusal kurtuluşunun bir değeri saymak, savunmak gerekmektedir. Bundan sonra da sömürgecilere karşı yönelecek hareketleri savunup desteklemek en doğru yaklaşım olacaktır. Kürt ulusunun KKKTH'nı savunup desteklememek ezen ve sömürgeci politikadan yana olmaktır. Ayrılmak hakkını kayıtlı ve şartla bağlamak da aynı anlama gelir.

Tek cümleyle KKKTH'nın ayrılmak ve ayrı bir devlet kurmak ve bu amacını gerçekleştirmek için bağımsız örgütlenmesini oluşturma anlamına gelir bizim için. Bu örgütlenmenin ideolojik-siyasi formasyonu "demokratik içeriği" desteklememize engel teşkil etmez. Proletaryanın ideolojik-siyasi formasyonu ile donanması, ideolojik-siyasi önderliğin olması elbette birinci dercede tercih edeceğimiz bir şeydir. Ancak bu, UKKTH'nı savunup desteklemekte tek ölçütümüz değildir.

Günümüzde, bağımlı veya sömürge ülkelerin ulusal kurtuluş savaşları, proleter devrimlerin kulvarında olduğu için, savunulup desteklenmekten de yükümlülüklerle karşı karşıya bırakılmaktadır bizler. Bu yükümlülüklerin neler olduğu hiç şüphesiz ki, sömürgecilere karşı savaş yürüten organizasyon veya organizasyonlarla birlikte belirlendiğinde hem daha anlamlı olacak hem de işçi sınıfı ve ezilen halklara yönelik kazanımlar taşıyacaktır.

Şimdi yaşadığımız coğrafyada, yani başımızda sür-

mekte olan anti-sömürgeci ulusal kurtuluş mücadelesi var. Yurtsever-devrimci hareketin etkisi Güney'de de güçlü bir biçimde yankısını bulmuş, hatta doğu ve batı Kürdistan bölgeleri de bu etkinin çekiciliği alanındadır. yurtsever-devrimci hareketin ideolojik ve siyasi hatları Marksizm-Leninizm ve Mao Zedung düşüncesinden çok önemli oranda etkilenmiş olması, sadece Kürdistan için değil, Ortadoğu için de değil, Türkiye ve hatta dünya işçi sınıfı ve ezilen halkları için bir avantajdır. İşte bu hareketi Türk(îye) "sol/sosyalist" hareketi doğru bir biçimde ele almak durumundadır. Üzülerek belirtelim ki, Türk(îye) "sol/sosyalist" hareketi, şimdiye kadar bağımsızlığını kazanmak için maddi-manevi bütün gücüyle döğüşen Kürt halkına karşı görevlerini yerine getirmemiştir. Teorik olarak UKKTH'nı savunur görünen Türk(îye) sol/sosyalist hareketi pratik anlamda sömürgecilerin bakiş alanı etkisinden kurtulamamış, onun şekillendirdiği ruhsal şekillenme ve refleksi göstermiş, hareketin atılımı geçtiği yıldan günümüze kadar geçen sürede köstekleyici bir işlev görmüştür. Serde "sosyalist"lik olduğu için yurtsever-devrimci harekete yönelik saldırılar, köstekleyici yaklaşımlar elbette daha inceltilmiş bir biçimde sürdürülmüştür. Oysa aynı sol dünyanın herhangi bir yerinde sürdürülen ulusal kurtuluş mücadelesine karşı karşı alabildiğine sıcak, içten yaklaşımlar gösterebilmiştir.

Resmi ideoloji de/Kemalizm'den kopuşun yegane göstergesinin onun Misak-ı Milliçiliğinden kopuş olduğunu, Misak-ı Milliçilikten kopelmaksızın yanbaşıımızda sürdürülen UKM'ye hak ettiği desteğin verilemeyeceğini, ezilen halklardan yana olunamayacağını, sınıfın burjuvaziye karşı sürdürdüğü ıktidar mücadelesinde yol alamayacağını belirtelim. Bizleri Türk(îye) "sol/sosyalist" hareketinden ayıran en temel özelliğimiz yani resmi ideolojinin dışında durmamızdır. Kafalardaki yıkılacak Misak-ı Milliçilik, kafalardaki sömürgeci burjuvazinin yıkılması anlamına gelir. Bu, sadece KUKM'ye değil, aynı zamanda çeşitli milliyetlerden emekçi halklarımızın karşısında duruşumuzu da berraklaştıracaktır. Ezilen halkların mücadelesine karşı takınılacak tavır, aynı zamanda kendi halkının mücadelesine takınılacak tavırda bir gösterge olacağını unutmamak gerekir. Başka halkı ezen halkın, özgür olamayacağı espirisi burada yatmaktadır.

Sadece yurtsever-devrimci hareket değil, bir bütün olarak dost ve düşmanlarımızı tesbit etmemiz ve ona karşı dostça veya düşmanca tavır belirlememizde esas unsur, bu organizasyonların yaşadıkları toplum ilişkilerini nasıl ele aldıkları, bu ilişkilerde hangi tarafta olduğu ve bu çelişmeleri nasıl çözeceğidir. Bunun en önemli unsurları, sözü edilen organizasyonların program ve tüzükleridir. Program, neyi, niçin yapacağı, tüzük, örgütün işlevisini ele alır. Bu ölçütümüz KUKM'nin şekil bulduğu yurtsever-devrimci hareket için geçerlidir.

Yurtsever-devrimci hareketi, bir bütün olarak değerlendirdiğimizde, Türkiye "sol/sosyalist" hareketinin burun kıvrarak söz ettiği, "ulusal burjuva", "Kürt burjuvaların temsilcisi" vb. değil, dünya ilerici insanlığına bir parçası, sosyalizmin beş klasliğinden kuvvetli bir biçimde

etkilenmiş bir kuvvet çıkmaktadır. Böyle bir değerlendirme yaparken hiç şüphesiz ki, onun program ve tüzük'ünde yazılı olanları esas almaktayız. Bunlara bağlı olarak da söylediklerine uygun davranıp davranmadıklarına bakmaktayız. Ölü aldığımız programında, yurtsever-devrimci hareket kendisini şöyle tanımlamaktadır: "Devrimimizin en yüce amacı olan sınıfsız topluma ilerlemek... ve bu toplumun ilk evresi olan sosyalizme varmak..." sosyalizm ve sınıfsız topluma varmak için 32 maddede topladığı görevlerini, ulusal kurtuluşun ve Kürdistan'ın özel statüsünün gereği olarak ikili önderlik tarzında ifade ediyor. Bu önderlikler, "Birincisi sınıf önderliği" biçimindedir. İkincisi ise, "Parça önderliği." "Sınıf önderliği çerçevesinde feodal, komprador sınıf, küçük burjuvazi ve işçi sınıfı arasında süren mücadelede önemli sonuçlara ulaşılmıştır. UKM pratiği devrimde zaferi yaratacak temel gücün işçi-köylü ittifakı zaferi yaratacak önderliğin ise, İşçi sınıfının ideolojik, politik ve örgütsel önderliği olduğunu göstermiştir." (5. Kongre Belgeleri) İşte yurtsever-devrimci hareketin söyledikleri. Bizim yurtsever-devrimci hareketi değerlendirmiş bir ölçütü budur. Biz de bugün Kürdistan'da baş çelişmeyi, Kürt ulusu ile TC sömürgecileri arasındaki çelişme olarak değerlendirmiyoruz. Bu nedenle Kürdistan ulusal kurtuluş mücadelesi devriminin Ulusal Demokratik Halk Devrimi (UDHD) olduğunu düşünüyoruz. Bu çelişmeyi çözecek olanın "İşçi sınıfının ideolojik, politik ve örgütsel önderliği" olacağını düşünüyoruz. Programına UDHD'yi almayan Kürdistan'da başarılı olamayacağını düşünüyoruz. yurtsever-devrimci hareketi değerlendirmede bir diğer ölçütümüz, devrimci demokrasi anlayışıdır. Bu sadece örgütün kendi iç hukukunu belirlemez. Bu aynı zamanda UDHD'ye katılan kuvvetlerin kendini ifade etmesi, katılım, örgütlenmesi vb'ni içerir. Yurtsever-devrimci hareket, Tüzük'ünde bu hususlar gayet açıktır. Biz çok gerekli olan bir kaç hususu yazımıza almakla yetinmiştik. Örgütü amacı bir kez de tüzükte "örgütün amacı Kürdistan üzerindeki sömürgeci egemenliğe ve gerisindeki emperyalizmin etkilerine son vermek. Kürdistan'daki çağdaş kalıntıları tasfiye etmek, bağımsız ve birleşik bir Kürdistan'da demokratik bir halk yönetimini kurmak, ilerici insanlığın bir parçası olan sınıfsız topluma doğru ilerlemektedir" biçiminde açıkladıktan sonra, örgüt üyeliği, üye alımı ve atımı, parti üyelerinin hakları ve görevleri, örgütün yapısı, işleyişi teferuatlı olarak irdelenmiş. Bu husus irdelendiğinde görülecektir ki, merkezi yapıdaki çok başlılık dışında itiraz edilecek bir husus yoktur. "Partide örgütsel işleyiş demokratik merkezîyetçilik esaslarına göre düzenlenir" tarzındaki doğru yaklaşım "Üye örgüte, alt komite ve temsilcilikler üst komite ve temsilciliklere", biçiminde bir önceki doğruyu güçlendirecek yaklaşım tam bu noktadan sonra doğru rotasından sapmamaktadır. Tüzük'ün bu maddesinin devamı şöyle, "tüm komite ve temsilcilikler merkez komiteye ve bütün parti Genel Başkanlığa ve kongreye bağlıdır." (5. Kongre Belgeleri) Görüldüğü gibi, hem merkez komite hem genel başkanlık hem de kongre birbirine karıştırılmış vaziyettedir. Merkez komite, genel başkanın altında, kongre genel sekreterle aynı düzey-

dedir. Bunlar devrimci örgüt işleyişi dışında işleyişlerdir. Bu hem örgüt içinde hem de çeşitli devrimci çevrelerce zaman zaman eleştiri konusu olmuş muhtemelen bundan sonra da -haklı olarak- eleştiri konusu olmaya devam edecektir. Ancak bütün bunlar yurtsever hareketi devrimci olarak değerlendirmemize engel değildir.

Hiç şüphesiz ki yurtsever-devrimci hareketin eleştirilecek bir dizi yanı daha vardır. Ancak bu yazının konusu değildir bu. En genel hatlarıyla ortaya koyduğumuz UKKTH ve yurtsever-devrimci harekete bakış açımızın bize yüklediği görevler ve bu iki sorun karşısında takınmamız gereken tavır şunlardır:

Birincisi; UDHD yolundaki KUKM, bilinçli Türkiye proletaryasının kayıtsız koşulsuz savunup desteklediği bir mücadeledir.

İkincisi; sınıf bilinçli Türkiye proletaryası, KUKM önderliğini ulusal devrimci olarak değerlendirmekte, se-lamlamakta, enternasyonal dayanışma içinde olacağını açıklamaktadır.

Üçüncüsü; bilinçli Türkiye proletaryası KUKM'yi proleter devrimlerin ve ilerici insanlığın bir parçası olarak değerlendirmektedir.

Dördüncüsü; bilinçli Türkiye proletaryası, KUKM içindeki demokratik muhtevayı desteklemenin ötesinde, demokratik muhteva ile yetinmeyeceğini bilmekte, "sosyalizm ve sınıfsız toplum"a yönelişinizde durmaksızın yanınızda olacağını ilan eder.

Beşincisi; bilinçli Türkiye proletaryası, şartlara göre ve ihtiyacın belirleyiciliğinde devrimci yurtsever önderliğinizle taktik politikalar üretmeye hazır olduğunu açıklar.

Altıncısı; bilinçli Türkiye proletaryası, dünyada eşit görülmedik bir tazda parçalanmış ülkenizin birleştirilmesi gibi tarihi bir sorumluluğunun olduğunu, bölgesel ülkeler ve uluslararası emperyalist kuvvetler arası olan parçalanmışlık sorununda çeşitli taktik yönelişlere gireceğinizi, bunun özgün bir durum olduğunu, ancak bu özgün durumda bile uluslararası platformlarda ilk baş vurulacak ve desteği istenecek mercilerin işçi sınıfı ve ezilen halklar olduğu noktasında dikkatinizi çeker.

Yedincisi; bilinçli Türkiye proletaryası, yurtsever-devrimci harekete yönelik her türden dış saldırıyı kendisine yönelik bir saldırı sayar ve en aktif şekilde karşı koyar.

Sekizincisi; bilinçli Türkiye proletaryası, bu tavrını UKM'nin önderliğinin devrimci olmadığı durumda da, demokratik taleplerinden dolayı en aktif şekilde sürdürür.

Dokuzuncusu, bilinçli Türkiye proletaryası, yaşadığımız coğrafyada sadece bir ulusal sorun olduğunu değil, aynı zamanda azınlıklar sorunu olduğunu bilincindedir. Azınlıklardan bir tanesi de tarihsel süreç içerisinde yerlerinden yurtlarından sürgün edilen, Türkiye metropollerinde veya çeşitli alanlarda yaşayan Kürtlerdir. Bilinçli Türkiye proletaryası, azınlıklar sorununu tam hak eşitliği temelinde ele alır.

UKKTH ve yurtsever-devrimci harekete bakışımız, en genel anlamıyla budur. Bu arada hemen belirtelim ki,

"yarısefer-devrimci hareketin programına, yazdıklarına bakmamak gerekir" tarzında yaklaşımları hem yaksiksiz buluruz hem de bu tarzda yaklaşımlara sorarız: "Siz başkasının programını inandırıcı, samimi bulmuyorsunuz, sizi inandırıcı, samimi kılan nedir?"

Bötenirken, milletlerin özgürlük, halkların devrim, sınıfın sosyalizm istekleri, onların varlıklarının güdüsöl talepleridir. Çözölmemiş bir milli sorun duruyor iken nasıl sosyalizme doğrudan geçilmez ise, halk devriminin sorunlarını da ancak bu devrimin iç dinamiğı ve gelişmeleri doğru ele aldığında çözülebilir. Böyle bir yol izlenmesinin nedeni, gelişmelerin varlığını farklı sınıf ve katmanlar üzerinden sürüyor olmasındandır. UKM'ye yaklaşımlarımız tamamiyle yaşanan bu tarz olgulardandır. Olay ve olgulardan hareketle yakalayacağımız bilimsel yol, tüm sorunları çözenimizde vazgeçemeyeceğimiz tek yoldur.

ÖZETLERSEK:

- Sömürgecilik, kapitalizmin şafağında meta ihracı ve pazar alanlarının genişletilmesi ihtiyacından doğmuştur.

- Sömürgeciliğı üç tarihsel döneme ayırmak gerekir. Birincisi, ilkel sermaye birikimi dönemidir. İkincisi, 18. yüzyılın ikinci yarısında sürecini tamamlayan ilkel birikim dönemi üstüne oturan, sanayi kapitalizminin ön plana geçip ticaretin ikinci plana düştüğü meta ihracının ağırlıklı olduğu dönemdir. Üçüncü dönem ise, emperyalist sömürgecilik dönemidir. Muazzam tekelleşme, kapitalizmin üst aşaması olan emperyalist çağı başlatmış, sömürgecilik meta ihracının yanında ve esas olarak sermaye ihracına yönelmiştir.

- Kürdistan ilk olarak 16.yüzyıl ortasında Kasr-i Şirin ile ikiye bölünmüştür.

- 19. ve 20. yüzyılda Kürdistan'daki direnmeler (Revenduz, Bedirhan, Yezdanşer, Ubeydullah, Berzenci, Koçgiri, Palu-Genç, Hani, Ağrı, Sason, Dersim vb. direnmeler) bölgesel ya da ulusal direnmelerdir.

- PKK, ideolojik, siyasi ve askeri olarak bu hareketlerden ayrı, çağımızın modern gerilla hareketidir.

- Kürdistan Lozan'la dört parçaya bölünmüş, uluslararası ve giderek bölgesel devletler arasında sömürgeleştirilmiş bir ülkedir. Kürtler bir ulustur.

- Kuzey Kürdistan'da sömürgeleştirme süreci Lozan'da dış, 1924 Anayasası ile iç, en son Dersim direnişinin bastırılması ile askeri işgal, 50-60'lı yıllarda ekonomik ilhakla sömürgeleştirilmesi tamamlanmıştır.

- Türk devleti, devlet tekelleri aracılığıyla Kürdistan'ın zenginliklerini Türkiye'ye aktarmıştır.

- Klasik bir sömürge olan Kuzey Kürdistan'da iç dinamikler tahrip edilmiş, kapitalizmin gelişmesi tamamiyle TC merkezi otoritesinin emelleri doğrultusunda şekillenmiştir.

- TC, Kürtler'i Türkleştirme politikası izlemiştir.

- Kürdistan'ın mali yapısı yoktur, Kürtler'in iç ve dış ticaretle de söz ve karar yetkileri yoktur. Bütün sistem, (eğitim, para basma, değerli kağıt çıkarma vb.) TC'nin

hakimiyetindedir.

- Gelişen kapitalizme acentacılık yapan Kürtler, Kürt kompradorlarıdır. Ancak bunların hiç biri (Kürdistan'ın lehine) istem, yaptırım özellikleri yoktur.

- Kürdistan'ın kendi sermaye birikimi yoktur. TC'nin ajanı, uşağı durumundaki komprador burjuvalar, güdüğü kabin şeklini alacak derecede erimiş, Türkleşmişlerdir. Hukuki, siyasi hiçbir güvenceleri yoktur.

- Türk tekelleri, Kürdistan'ın zenginliklerini Türkiye'ye taşıırken, Kürdistan'da milli nitelikte olan hiçbir gelişmeye izin vermediğı gibi, çok cılız da olsa var olanları imha etmiştir.

- Bu nedenlerden dolayı, "TC'nin Türk ve Kürt burjuva ve toprak ağalarının iktidarı olduğunu söylemek doğru değildir. Birşeyde ortak olunması için ortaklardan diğlerinin de siyasi, hukuki haklarının güvencede olması gerekir. Oysa Misak-ı Milli dahilinde herşey TC damgası taşımaktadır.

- Kürdistan'da devrimin niteliğı Ulusal Demokratik Halk Devrimi'dir. Devrimin yolu silahlı halk savaşı yoludur. Stratejik savunma, stratejik denge ve stratejik saldırı aşantaları olan halk savaşı, kırlardan şehirleri kuşatma tarzında gelişmektedir.

- UDHD'nin ikili rolü vardır. Birincisi, parçaları kurtarma, bunlarla birlikte bütüne yönelme.

- Şimdiden, Bağımsız Birleşik Demokratik Kürdistan şiarını yükseltmek yanlış değildir.

- Dört parçadaki Kürt ulusu birleşme talebini, kimi bölgelerde çok güçlü tarzda kimi bölgelerde de nispeten zayıf bir tarzda dile getirmektedir. Kürt ulusunun ayrılma hakkı, diğer parçalarla birleşme hakkı tamamiyle kondilerinin belirleyeceği birşeydir.

- Bu çalışma bizler açısından, sadece nesnel dünyayı tesbit etme biçiminde kalamazdı. Çok kapsamlı, derin bir çalışma olduğunu da düşünmüyoruz. Denebilir ki değiştirilecek dünyamızın eskizleri çizilmiştir kendi açımızdan. Kabaca belirlediğimiz bu noktalar üzerinde, derinleşir, geniş bakar, bilimsel metolla bakma perspektifimizi yitirmezsek, hiç şüphesiz ki, bu tabloyu da biz tamamlayabiliriz. Söylediğimiz her yeni şey, alacağımız uzun yolun zahmetini de yükler bize. İlk elde, yolda yoldaşsız da kalmış olabiliriz. Ancak, doğrular muhtatı gibidir. Ve yanına çekeceğı hiç birşey onun etki alanından kendini kurtaramaz.

KAYNAKLAR

1-Geçmişten Bugüne Kürtler ve Kürdistan, Kemal Burkay 2- Age 3- Age 4-Proleter Doğrultu, Sayı 1 5- Age 6- Age 7-MEB Lise Tarih Ders Kitapları 8- Age 9- Age 10- Çağdaş Kürdistan Tarihi, Lucian Rambaut, Fırat-Dicle Yayınları 11- Aşiretten ulusallığa Doğu Kürtler, Syf. 100 12-Age, Syf. 101 13- Kürtler İskan-Tenkil, Hasan Yıldız, Hidir Göktaş 14- Çağdaş Kürdistan Tarihi, Syf. 28. Lucian Rambout 15-Age, Lucian Rambout, Syf. 32 16- Age, Syf. 33 17- Kürtler İskan-Tenkil, Syf. 120, Hidir Göktaş 18- Age, Syf. 126 19- Age, Syf. 125 20- Age, Syf. 139 21- Age, Syf. 140 22-Age, Syf. 141 23-Age, Syf. 141-24- Doğu Anadolu'nun Hikayesi Kürtler, Ekonomik ve Sosyal Tarih, Syf. 149 Mustafa Sönmez

TEORİ-PRATİK VE ÖRGÜT İLİŞKİSİ

M. ZEKİ AYDIN

MARKSİST BİLİM VE PROLETARYA

Insanın üretimdeki edimimleri, üretim içindeki ilişkileri, diğer tüm edimimlerinin üstünde ve onların üzerinde belirleyici bir fonksiyon oynama temel özelliğine sahiptir. İnsanın bilgisi de üretimdeki edimimlerinden bağımsız değil, bizzat ona bağlı olarak gelişir ve şekillenir. Bilgi, insan üretiminden kopuk olarak ele alınamaz; insan ile insan arasındaki ilişkiler, doğa ile insan arasındaki ilişkiler ve insan oğlunun özel mülkiyetli toplumlara geçişiyle sınıflara bölünmüş toplumda, sınıflar arasındaki ilişkiler ve bu sınıflar arasındaki çelişkiler, yine bu üretim edimimleri süreci içinde kavranmıştır. İnsan bilgisi somut olduğundan, üretim edimimleri de bunun en temel belirleyicisi olmuştur. Elbette insanın toplumsal edimimleri, salt üretim sürecindeki edimimleri ile sınırlı olmayıp; sınıf mücadelesi, politik yaşam, bilim ve kültürel-sanatsal edimimleri de vardır. İşte, tüm bunlar insanın üretim ve üretim içindeki yerinden kaynaklanmaktadır. Ancak, insan bilgisi üzerinde, insanın toplumsal yerinin önemli bir rolü olagelmıştır. Bir başka söylemle; toplumların sınıflara bölünmesi ve bunun üzerinde şekillenen sınıf mücadelesi, insan bilgisi üzerinde muazzam bir ilerletici ve dönüştürücü etki yaratmış ve insanlığın daha hızlı gelişmesinin bir nevi motoru olmuştur.

Her toplumun bilgi düzeyi, sahip oldukları üretim ve bu üretim ilişkileriyle koşutluk (sınıf mücadelesinin düzeyi ve içeriği de bundan ayrı ele alınamaz) gösterir. Kapitalizm öncesi toplumlarda insan bilgisi daha soyut iken, kapitalizmde birlikte insan bilgisi daha somuta inmiş; sınıf mücadelesinin keskinleşmesi, sınıflar arası savaşımın ideolojik-politik bazda daha üst boyutlara varması da insanın bu toplumsal keskinleşme ortamına çıkmıştır. Bunun nedeni; üretimin artan ölçüde toplumsallaşması, bilimin ve teknolojinin hızla gelişmesi, iki uzlaşmaz sınıfın, yani burjuvazi ile proletaryanın varlığı ve uzlaşmaz çıkarlara sahip olmaları, önceki toplumsal sınıfların çatışmasından ayrı olarak daha nitel bir durum kazanmasıdır. İki modern sınıftan birinin var olan düzeni, yani özel mülkiyet ilişkilerini sürdürmeye çalışması, diğerinin ise daha ileriye temsil etmesi ve kendi çıkarını özel mülkiyet ilişkilerinin ortadan kaldırılmasında bulması, her sınıflı toplumda olduğu gibi, eskiden yeni arasındaki savaşımı kaçınılmaz kılmıştır. Yeni bir toplum böylesi bir çatışmanın içinden çıkacaktır.

Marksiizm'in, kapitalizmde ortaya çıkması, özellikle de kapitalizmin ileri düzeyde geliştiği Avrupa'da doğması, insan bilgisinin üretim faaliyetinin bir ürünü olduğunun yalın bir göstergesidir. Marksizm bir Afrika'da ya da Asya'da ortaya çıkamazdı. Kapitalist üretim edimimlerinin ileri düzeyde olduğu ve sınıf çatışmalarının keskinleştiği Avrupa'da çıkabilirdi. Kapitalist toplumun bir ürünü olan işçi

sınıfı, üretimden aldığı güç, bilgi, örgütlenme ve disiplini ile kendi toplumunun en ileri sınıfı ve yine içinden çıktığı toplumu reddedip yeni bir toplumu yaratmaya aday olmasından doğal bir şeyde olamazdı.

Toplumsal sınıflar, varlıklarını politik arenada dile getirmek ve toplumdaki yerini koruma ve hatta siyasal iktidarı almak için, örgütlenmelerini de beraberinde yaratmıştır. Her sınıfın toplum içindeki yeri, toplumsal üretimdeki yerine bağlı olmakla birlikte, kendini vareden ekonomik koşullar olduğu sürece varlıklarını sürdürecekler ve kaçınılmaz olarak örgütlenmelerini de yaratacaklardır. Kapitalist toplumun ortaya çıkmasıyla, toplumsal sınıflar örgüt bilincini ve örgütün gücünü daha iyi anlamışlardır.

Her toplumsal sınıfın bir öncüsü ve temsilcileri olduğu gibi, yani o sınıfın en ileri ögelerinden oluşan bir örgütü olduğu gibi, işçi sınıfı da kendi örgütü olarak Komünist Partisi'ni (KP) yarattı. İşçi sınıfı da tarih sahnesine çıkar çıkmaz ve kendisi için bir sınıf olduğunun, sınıflar arası kavga en iyi mücadele ve siyasal iktidarı alma aracının örgüt olduğunun bilincine varır varmaz, kendi bilimini de örgütünü de yarattı. İşçi sınıfının toplumsal üretimdeki yeri, buradan kaynaklanan sınıf gücü, disiplini, örgütlenme yeteneği ve giderek artan ölçüde sınıf safalarının genişlemesi, onu kaçınılmaz olarak sınıf çatışmalarının ana eksenine oturttu ve toplumu değiştirme gibi zorlu bir görevi de omuzlarına yükledi. Çünkü, kendi kurtuluşu gibi, insanlığın kurtuluşu da sınıfsız ve sömürsüz bir sistem içinde olabilir. Toplumsal yeri gereği, buna, işçi sınıfı önderlik yapmak zorundadır. Proletaryanın kendi bilimi olan Marksizm'i yaratması, bunu kendi hizmetine sokması ve uygulanabilir olması, bu bilimin en temel özellikleri olarak ortaya çıkmıştır. Yani, teori, üretim edimimleri dediğimiz olgunun bir yansımasıdır. Tabi ki, insan edimimleri salt üretimle sınırlı olmayıp, üretim ve üretim ilişkileri içindeki yerinden kaynaklanan sosyal-siyasal, kültürel ve sanatsal edimimlerini de kapsar ve buradan aldığı bilgilerle donanır.

Lenin; "Pratik, (teorik) bilgiden daha yüksektir, çünkü sadece evrensellik değerine değil, dolaysız güncellik değerine de sahiptir" (1) der.

Marksiizm'in bir doğma olmayıp, eylem klavuzu olması, onun uygulanabilir olduğundandır. Çünkü uygulanabilir olan şey bilimdir, uygulanamayan şey gerçek değil, soyuttur. İşçi sınıfın öncü örgütleri olan KP'lerin kendilerini, dünyayı değiştirme mücadelesinde, uygulanabilir teorik bilgilerle donatması buradan gelir. proletaryanın bilimi olan Marksizm'in, doğa ve toplumsal olaylarda ve bunlara yaklaşmada en doğru ve en gerçekçi bilim olması; proletaryanın da bu bilime sahip çıkması, onun en modern sınıf olması, yeniyi temsil etmesi ve yeni bir toplumun yaratıcısı biricik sınıf olmasının özü buradadır. Daha somuta indirgersek, özel mülkiyete sahip olmaması ve üretim içindeki yeri gereği özel mülkiyetin tezatı olması, üretim araçlarını

elinde bulunduran burjuva sınıfı tarafından ezilmesi ve bu sınıfın üretim güçlerinin gelişmesinin önünde büyük bir engel oluşturması, proleterya, bu ilişkileri yıkmaya, yeni ve sınıfsız bir toplumun yaratılmasında öncülük görevini yüklenmiştir.

TOPLUMSAL PRATİĞİN ÜRÜNÜ OLARAK TEORİ

"Devrimci teori olmadan, devrimci pratik olmaz" Leninist önermesi her ne kadar kendine "Marksist" diyenler tarafından okuyucuyu usandırıcı bir şekilde tekrarlınsada, aslında bu önermenin lafzına uygun hareket edildiği söylenemez ve bu baktırı tekrar artık, oportünistçe bir alışkanlık haline getirilerek, önermenin içeriğinin iğdiş edilmesine neden olduğu gibi, yeni kuşaklara karikatürize edilerek aktarılmasından öteye geçememiştir. Ülkemiz devrimci mücadelesinden yola çıktığında, bunu rahatlıkla öne sürmenin bir çok nedeni vardır. Doğal olarak, deneyimleri teoriye aktarma, teoriyi zenginleştirip derinleştirme ve teorisini tekrar pratiğin karanlık yönlerini aydınlatma görevi; politik ve taktik esnekliği her anda yakalama ustalığı da oldukça yavaş gitmekte, hatta pratiğin öğretileri reddedilmektedir.

"Doğruların ölçütü toplumsal pratiktir." (Mao)

Marksist bilimi kendine rehber edinen proleteryanın öncülleri, KP'leri, kendi politikalarını ve teorilerini pratiğin bağrında denemeye sahiptirler. Siyasal iktidarı almaya ve yeni bir toplum yaratmaya aday bir sınıfın en ileri temsilcisi öncüsünün teori ve pratiği uyum içinde olmak ve teorisini toplumsal pratiğin mihenk taşında denemek ve yine bu toplumsal pratiğin süzgeçlerinden geçirerek ileri bir teori ile donanmak zorundadır. Teori toplumsal pratikle uyumuyor, uygulanamıyorsa bu teoride diyetmek felsefi anlamda idealizm, Mao'nun deyişiyle de "dogmatizm"dir. Yukarı da da belirttiğimiz gibi, Marksist bilimin en temel özelliği uygulanabilir oluşudur. Bilimin doğruluğu ise, toplumsal pratikte kendisini bulur.

KP'ler, kendi teorilerini Marksist bilimin evrenselliği içinde, kendi ülkelerinin özgüllüğüne yansıtır. Kendi ülkesinin özgüllüğünü, kendi toplumunun gerçekliğini özümseyerek teorik bir bilim haline getirip, bu bilimi sınıf savaşımında kendi pratiğine aktarırlar. Teori, toplumsal pratiğin gerçekliği ile uyum içindeyse, pratiği daha da zenginleştirip geliştiriyor ve önünü açıyorsa, doğrudur. Bu da yetmez, pratik deneyimler anında teoriye yansıtılmak ve teori zenginleştirilerek yeniden pratiğe dönmelidir. Doğa ve toplumsal olaylar: gelişmeler ve gelişmeler dizini şeklinde sonsuz bir süreç içinde varlığını sürdürür. Bu maddenin sonsuz hareket şeklidir. Toplumsal olaylarda binlerce gelişmenin ve bu gelişmelerden kaynaklanan çatışmalar içinde, belirleyici olan, diğer gelişme ve çatışmalara yön veren, belli bir süreç içinde bunları belirleyen ana gelişmeler vardır. KP'nin bunları doğru olarak çözümlemesi ve bu gelişmelerin ruhuna uygun doğru çözümler ortaya koyması, toplumu değiştirme mücadelesinde ve toplumsal devrimini kendi lehine çevirmesi açısından önemlidir. Toplumdaki gelişmeleri kavramayan, değişimleri göremeyen, gelişmelerin eğilimini ve yönelimini dikkate almayan ve bunları

teori ve pratiğine yansıtmayan KP, sınıfın öncülüğünü yerine getiremez.

Hiçbir toplumsal olayın ve bu toplumsal olaylardan biri olan devrimin önceden çizilmiş reçeteleri yoktur ve olmaz. Reçetelerle hareket etmek, daha baştan doğa ve toplum biliminin dışına çıkmak, metafizik bir yaklaşım sergilemek olur ki, bu, Marksist bilimin, "somut koşulların somut tahlili" temel önermesinin reddidir. Bir çok gelişme önceden öngörülebilir, genel belirlemeler yapılabilir, ama sürecin genel ayrıntıları, hangi süreçte hangi gelişkinin öne çıkacağı önceden belirtilemez. Diyalektik materyalizmin temel ilkelerinden biri olan; her şeyin birbirinden etkilendiği göz önünde bulundurulursa, gelişkilere yön veren, etkileyen bir çok etmeninde ortaya çıkması kaçınılmazdır. Bir ülke devrimini esasta belirleyen o ülkenin toplumsal iç gelişmeleridir; ama bazen dış gelişmeler iç gelişmelerin yönünü değiştirebilir ya da başka bir gelişmeyi esas hale getirebilir, iç çatışmanın yönünü dış çatışmaya dönüştürebiliyor ya da toplumsal devrimin hızlanmasını geciktirebildiği gibi, tersine de çevirebiliyor. Tarih, buna benzer toplumsal olaylara sıkça tanıklık etmiştir, günümüzde de benzerleri yaşamaktadır ve ileride de yaşanacaktır.

Önceden hazırlanmış reçeteler, toplumsal gelişmelerin, değişimlerin ve de toplumsal gelişmelerin derinlemesine irdelenmesinin önünü keser. Yalnızca kaba ve yüzeysel görüngülerini görmeye neden olur. Proleteryanın öncüsü salt bunlarla ya da genel devrimci deneyimlerle yetinmez, değiştirmek istediği toplumun en küçük hücrelerine kadar inmek, gelişmenin ve değişimin yönünü saptamak ve bunlara uygun kısa-uzun vadeli politikalar saptayarak, pratiğine yön vermek durumundadır. Değiştirmek istediği toplumun değişim reçetelerini, başka toplumların -yani, başka ülkelerin- değişim "reçete"lerinde arayan bir KP, özgül gelişmeleri dışladığı gibi, özgülden evrensel ilkesini de reddetmiş olur. Evrensel politikaların ruhuna uygun hareket etmek gerekirken, özgülün özgül niteliği dışlanamaz. Zaten, evrensellik, özgülün üzerinde şekillenir. Günümüzde Marksizm adına Marksizm'in iğdiş edilmesi, onun devrimci dinamiğinin öldürülmesi ve bilimsel değerinin revize edilmesi; evrenselin, özgüllüğün yerine konulması ile başlamıştır. Sonuçta ise, sınıftan ve toplumun devrimci dinamikleri olan diğer ezilen yığınlardan kopuyor; nesnel gelişmeleri derinlemesine irdelleyen politikalar üretileceğine, dar, yüzeysel, olayın iç gelişmelerini ve bunların birbiriyle bağlarını, birbirini etkileyen yönlerini incelemekten ve çözümlemekten uzak, bir başka ülkenin gelişmeleri hazır "reçete" olarak ortaya sunuluyor. Marksizm açısından, Marksizm adına en kötü şey de budur. Çünkü, Marksist ideolojiyi dogma haline getirmek, onu değişmez görmek, bir sürecin politikasını bütün süreçlerde geçerli görmek, proleteryanın siyasal iktidar mücadelesine vurulan en büyük darbedir ve oportünizm sınıf hareketine yabancılığı da buradan başlayarak devam eder.

Tarihin bugünkü sürecinde toplumsal gelişme ve gelişmeleri doğru bir şekilde analiz ve buradan hareketle toplumu değiştirme ve ileriye götürmenin sorumluluğu, proleterya ve Marksist bilimle donanan öncüsünün omuzlarına yüklenmiştir. Böyle ciddi bir iş, ancak Marksist bilimin ciddiyeti ile ve onun bütünselliği ruhuna uygun ola-

rak ele alınır ve proletaryanın öncüsü bu şaşmaz bilimle kendini donatırsa, proletarya iktidarı alabilir. KP, salt kitlelerin ezilmişliğinin getirdiği kinle, daha doğrusu küçük burjuvazinin sabırsız ve de savruk davranış şekliyle değil, proletar sabır ve bilinçle hareket ederse, bu sabır ve bilinçle burjuvaziye ve diğer işçi sınıfının bilimine düşman güçlerle mücadele ederse, ilerleme gösterir. Dövüşmek ama bilinçli dövüşmek, proletaryanın sınıf savaşımında belirleyici bir parolasıdır. Saldırmak ve ilerlemek kadar, geri çekilmek de dövüşmenin erdemlerinden biridir. Toplumsal gelişmelerin incelenmesi ve teoriye yansıtılması ve teorinin bu donanıyla tekrar pratiğe dönüştürülmesi, pratikten doğru önermelerin çıkarılması sarmal bir şekilde devam ettirilmelidir.

Mao: "Gerçeği pratik içinde keşfetin ve gene pratik içinde kanıtlayın, geliştirin" der ve ekler:

"Pratik, bilgi, gene pratik ve gene bilgi..." (2)

Proletaryanın öncüleri KP'ler için en büyük tehlikeyi: proletaryanın ustalarından yapılan alıntılarını, zaman mekân gözardı edilerek, ulu orta kullanılması ve her zaman her yerde geçerli sayılması oluşturmaktadır. Bir doğru, kendi koşulları içinde doğrudur, bir başka koşul içinde doğru olmayabilir. Her özgünlüğün kendine has kuralları ve yasaları vardır, bu diyalektiğin temel yasasıdır. Çelişme evrenseldir ama, bir de çelişmenin özgüllüğü vardır. İşte öncünün esas alacağı çelişmenin özgüllüğüdür. Burjuvazi-proletarya arasındaki çelişme evrenseldir, ama bu çelişmenin her ülkede şekillenışı, boyutu, şiddeti farklıdır. Eğer aynı olsaydı, Troçkistlerin dediği gibi, "toptan devrim teorisi" geçerli olurdu. Bu da çelişmelerin yasasına aykırıdır. İşte hazır reçeteleri reddetmenin mantığı bir de burada aranmalıdır.

Kendine Marksist diyen bir örgüt, uzun süre aynı politikalarla hareket ediyor, ama bunun sonucu gelişme ve ilerleme yerine, gerileme gösteriyorsa, teorisini pratiğe uyduramıyorsa, izlediği politikayı gözden geçirmek zorundadır. Şapkasını önüne koyup, neden teorinin pratikte tutmadığını, teorinin toplumsal pratik ile çelikten yönlerini ve ayrıca, pratiğin kendilerine neyi emrettiğini incelemesi ve incelemesi gerekir. Toplumsal pratiğin mahkum ettiği politikalarda diretmek, kafayı sık sık sık taşa vurmak, "Marksizm'e bağlılık" değil ama, olsa olsa ahmakça bir sabır göstergesinden öteye geçemez. Bunu bir örnek ile derinleştirmeye çalışalım: Doktor, ayağına gelen hastanın hastalığını yanlış teşhis edip, yanlış ilaç verirse, hasta iyileşeceği yerde, sürekli kötüleşir ve sonunda vücut artık hiç bir müdahaleyi kabul edemeyerek hale gelerek, ölüm kapıyı hızla bir şekilde çalar. Hasta, doktora geldiğinde belki de küçük bir rahatsızlığı vardı, ama yanlış teşhis ve bu yanlış teşhisin sonucu verilen yanlış ilaçlar, hastayı kurtarılamayacak duruma getirmiştir. Neden, çünkü doktor, daha başta hastayı ciddi bir şekilde kontrol etmeden, daha önceki hastalarının da görülen hastalıklara benzeterek, onlara koyduğu aynı teşhisi, bir yüzeysel bakışla buna da koymuştur. Oysa hastalık görünürde aynı olmakla birlikte kaynaklandığı iç çelişmeler çok farklıdır, hastalığa yol açan virüsler değişiktir. İşte doktor bunu görememiştir.

KP içinde sınıf savaşımına yön vermek, sınıf savaşımı içinde çelişmek, kitleler içinde kök salmak, kendi politi-

kasını kitleler ile bütünleştirmek ve kitlelerin sahip çıkmasını sağlamak, düşmana karşı dövüşte ustalaşmak; doğru politika izlemesinden ve bunu toplumsal pratik ile bütünleştirmesinden geçtiği tartışma götürmez. Her tökezlemelerde, her yenilgi ve ağır kayıplarda, kitlelerin partiden uzaklaşmasında hep aynı teşhisler konulursa, sonunda ciddi yozlaşmalar başlar, çelikten yapının yerini kendi kendini içten içe yiyen ve en hafif ateşte eriyen kalaya dönüşür. Her yenilgide aynı teşhisleri koymak sonuçtan hareket etmek demektir. Oysa, KP ise bu sonuca yol açan teorik sorunlar ve belirlemelerden hareket etmek zorundadır. Bu bilimsel bir gerçekliktir. Her olumsuzluğun nedenleri, bu olumsuzluklara yol açan çelişmeler ve bu çelişmelerin çözüm yöntemleri farklı olabilir. O zaman, yanlış tahlil ve yanlış ilaç vermemek için, olayları yaratan iç çelişmeleri derinlemesine incelemek şarttır.

KP'lerin yenilgilerinde, giderek çürümelerinde, sağ-sola savruluşlarında ya da bütünüyle oportünizmin saflarına çark edişlerinde ve hatta geriye dönüşlerin altında bu gerçekler vardır. Hatalı politikalarla doğru faaliyetler, doğru şeyler asla çıkmaz. Bazen kuşun taşa çarpması gibi olaylar yaşansa da, bu her zaman olmaz. Bugün dünyada, zamanında çelikten yapılara sahip olan, ama süreç içinde ise koflaşmış ve marjinalleşmiş ve hatta tamamen saf değıştirmiş KP'lere tanık olduk ve daha olacağız. Bunun nedenlerini, çeşitli dış etmenlerinde etkileri olsa da- esasta her KP kendi politikalarında aramak zorundadır.

TEORİ VE SINIFIN ÖNCÜSÜ

Lenin: "Öncü savaşçı rolünün ancak en ileri teorinin kalınlıkla ettiği bir parti ile yerine getirebileceğini belirtmek istiyoruz" (3) der.

Teorinin önemi, ileri bilimsel teorinin proletaryanın burjuvazi ile savaşımında ki rolünü, kendine Marksist diyen herkes kabul eder. Marksist-Leninist-Maoist bilimsel teori ile donanmayan, teorilerini doğa ve toplumsal bilimlerin gelişmesine koşut geliştirmeyenler, derinleştirmeyenler, proletaryanın sınıf savaşımındaki önderlik görevini yerine getiremezler. Sağ ve sol oportünizmin yaptığı gibi, salt soyut, nesnel gerçekliği yansıtmayan, toplumsal gelişmelerin doğru çözümünü yapamayan, sadece bir sürü laf kalabalığından öteye geçmeyen hilkat garibesini "teori"ler ortaya çıkar. Böylesi bir "teori" proletarya partisinin önünü açacağı yerde önüne daha bağtan bir Çin seddi örter, proletaryanın bilimi adına ne varsa onu yıkar ve öncüyü "öncü" olmaktan çıkarıp, oportünizmin sadık bir savunucusu haline getirir. Bu bağlamda KP önderlik görevini; "somut koşulların somut tahlili" önermesinden geçtiğini, çürüten yanlarını hiç çekinmeden anında atıp yeniyi almak olduğunu içselleştirdiği zaman yerine getirebilir.

Engels, "Alman Savaşı" adlı yapıtında, 1874'de Alman proletaryasının önderliğine şöyle seslenir:

"Önderlerin ödevi, özellikle bütün teorik sorunlar üzerinde, giderek daha çok bilgi edinmek, günü geçmiş dünya görüşlerinin geleneksel lakırdılarının etkisinden kendilerini giderek daha çok kurtarmak ve sosyalizmin bir bilim durumuna geldiğinden bu yana bir bilim olarak yürütülmek, yani incelenmek istendiğini hiç

mi hiç unutmamak olacaktır." (4)

Engels'in altını çizerek belirttiği gibi, sosyalizmin bir bilim olması, sınıf savaşımına önderlik eden KP'nin de bu bilimle donanması ve artan ölçüde teorik sorunların üzerine giderek bilimsel çözümlerler getirmesi gerekir. KP, asla salt keskin sloganlarla sınıf savaşımını yürütmez, toplumsal gelişmenin pratiğindeki gelişmeleri bilimsel olarak ele almak ve irdelemek durumundadır. Kalıplaşmış söylemler, kendi pratiğinden çıkmamış "hazır reçeteler", KP'yi ilerletmez. Eskiye atıp yeniyi alan bir KP yerine, giderek ölen, kitlelerden kopan ve kendi sınıf gerçekliğinden ve dayandığı bilimsel ideolojiden kopan bir KP karşımıza çıkar. Doğrular, nesnel gerçekliklerin ürünüdür, ama, bu doğrulara dayanmayan, sınıf ve diğer ezilen kesimleri bu doğrular ışığında yönlendiremeyen bir KP, kendi içinde çürümeye başlamasını önleyemez. KP, sınıf savaşımının inceliklerini, çelişkilerini, bunların birbirleriyle ilişkilerini ve çözümlerini, burjuvaziye karşı savaşta ustalaşmasını ve giderek güçlenmesini, kitleleri kucaklamasını ve savaşmasını, yine kendi öz deneyimleri ile öğrenecektir. Diğer deneyimler onun için genel bir yol gösterici olabilir, ama reçete olamaz.

Marksist teori bir dogma olmayıp eylem kılavuzudur. Teoriye hareketsiz ve ölü görenler teorisinin pratiğe yol gösterici özelliğini de görmezden gelirler. Bugün açısından proletarya adına hareket edenlerin en önemli sonucu da bu olsa gerek. İşçi sınıfından, işçi sınıfı biliminden sık sık söz edilmesi pratikte bir şey ifade etmiyor, önemli olan Marksist teorisinin eylem kılavuzu olduğu, onun ölü formüller yığını olmadığının gerçekten bilince çıkarılmasıdır. Bunu yapabilen bir KP, adına hareket ettiği işçi sınıfı ve sınıf hareketiyle birleşebilme becerisini de gösterir.

Dünya da bir çok genç KP, başka ülke devrimlerinin deneyimlerini kendilerine örnek alarak savaşıma girmişler, kimileri ise, kendi savaş pratiği deneyimlerini esas alarak, bundan öğrenerek, giderek savaşımın özgüle indirgemelerini başarabilmişler ve savaşında başarıya ulaşmışlardır. Kimileri ise, başka ülkelerin devrim deneyimlerini kendi ülke ve ulusal gerçekliklerini dışlayarak ve de kendi deneyimleri yerine o ülke KP'lerinin deneyimini esas alarak, bunda direktmelerinin sonucu, giderek sınıf savaşından ve kitlelerden dışlanmışlardır. İşte, "Doğruların ölçütü toplumsal pratiktir" diyen Mao, tam da bunu söylüyordu. Mao, bunu, Rus devrimini kendilerine reçete olarak alan ve ÇKP'ye büyük zararlar veren ÇKP içindeki dogmacılar için söylüyordu. ÇKP içindeki dogmatizmi yıkmak için -çünkü ÇKP, dogmatizmden ağır darbeler yedi- "Pratik Üzerine" (Temmuz-1937) adlı makaleyi yazdı. Bu makale bile bir olgunun, yani ÇKP içinde yaşanan bir deneyimin ürünü olarak ortaya çıktı ve ÇKP'nin önünü açtı. ÇKP içindeki dogmacılar, Çin gerçekliğini reddedip, Rus devrimi deneyimlerini Çin gerçekliğine olduğu gibi uygulamaya kalkıyorlardı. Mao ise, Rusya gerçeği ile Çin gerçekliğinin çok farklı olduğunu, aynı olmadığını, her ülkenin kendine özgü yanları olduğunu ve bu farklı yanlardan kaynaklanan farklı çelişkiler ve bu çelişkilerinde farklı çözümleri olacağını, Rus devriminden çıkarılması gereken en önemli dersin bu olması gerektiğini vurguluyordu. Ve, tarih Çin dogmacılarını değil Mao'yu haklı çıkırdı.

Toplumsal olaylarda olduğu gibi, KP içinde de, yeni

taktik ve politik değişiklikler tutuculuğun direnciyle karşılaşır. Ekim Devrimi'nin başlatılmasında Lenin MK içinde çoğunluğun tutucu direnişi ile karşılaştı. Mao, uzun süre ÇKP içinde yalnız kaldı, dogmacıların ayak direktmeleri ve tutuculuklarıyla karşılaştı. KP içinde yeniyi karşı, yeni taktik politik değişikliklere karşı, eski politikalarda direnenlerin olmaması düşünülemez. Toplumda ki yeni ile eski arasındaki savaşım KP içinde de vardır. KP varolduğu sürece bu çelişkilerde kendisini değişik biçimlerde koruyacaktır. Ama KP, doğruları, tutuculuğa ve her türlü oportünizme karşı savunmak ve doğruları yaşama geçirmek için ilkeli bir mücadele vermek ve tavizsiz davranmakla karşı karşıyadır, tersi KP'nin yok olmasına ya da bütünüyle yozlaşmasına ve sınıf niteliğini değiştirmesine neden olacaktır. Bu bir niyet sorunu değil, politik gerçekliktir. KP içindeki iki çizgi mücadelesi gerçekliği, kendini burada gösterir. Bu gerçeklik bilince çıkarılmadıkça KP'nin Marksizm'den sapmaması düşünülemez. Sınıflı toplumun bir üyesi olan KP, kendini salt burjuvaziye karşı savaşımına sınırlayamaz, kendi içindeki oportünist öğelere karşı da savaşım vermek zorundadır. Bu da KP'nin sınıf savaşımını içindeki çok yönlü savaşımın, çok yönlü bir kesitini oluşturuyor. Parti içinde bu savaşımın kazanılması -çünkü bu mücadele parti içinde sürekli- sınıf savaşımının kazanılmasının başlangıcıdır, savsaklamaya ya da yitirilmeye pek gelmez. Parti içindeki bu savaşım, dönem dönem sınıflı burjuvaziye karşı savaşımın bile önüne geçebilir, çünkü bu kazanımdan burjuvaziye karşı savaşım yürütülemez.

Lenin, "Sosyal-demokrat kendi kendini kırletmezse, başkası kırletmez" (5) der.

Proletaryanın öncüsünün kendini kırletmesi teoride başlar ve giderek bütün alanlara yansır, yukarıdan aşağıya bütün hücrelerinde yozlaşma başlar. Sağlam teorik temelle dayanan, gerçeği nesnel olgularda arayan, pratiğinden öğrenen, kendini ve sınıfı bu politikayla eğiten bir KP, sınıf savaşımında yıkılmaz. Mao, "Savaş savaşarak öğreneceğiz" derken, tam da bunu kastediyordu. Kendi pratiğinden öğrenen ve bunu teorisine aktarıp pratiğe yol gösteren, Kaypakaya'nın da yinelediği gibi "hayatı atıp tazeyi alan" bir KP kırletmez, sürekli yenilenmesini ve savaşta ustalaşmasını becerir. Nesnel gerçekliklerin doğru çözümlerinden beslenmeyen, sınıf mücadelesinin engin denizinin deneyimlerini teorisine yansıtmayan KP'ler, devre dışı kalmaya ve marjinalleşmeye mahkumdur. Bilim hatayı ve de tutuculuğu asla kabul etmez. Sınıf mücadelesine soyunan sınıfın öncüsü KP, bir bilim adamı hassasiyetiyle sınıf mücadelesi laboratuvarına girmesi gerekiyor. En küçük bir hata çok pahalıya mal olabilir. Gerçek bir bilim adamı, incelediği konuyu çok yönlü olarak ele alır, incelediği konunun en ince ayrıntılarına kadar iner ve bu verilerin ışığında çözümlerine gider. Sınıf mücadelesinin her adımında proletarya partisi, yaraya yeni yeni neşterler vurmalıdır, pratiğe yön vermede yetersiz kalan teorisinin eskiyen yanlarını atıp, pratikten kazandığı yeniliği teoriye aktarmaktadır. Her çelişmeyi, çelişkilerin birbirleriyle ilişkilerini, dış yönlerini ve bunun çelişmelere etkilerini vb. ele alıp çözümlenmek durumundadır.

Proletaryanın örgütü en ileri teori ile kendini donatmalı, bu teorisinin yol göstericiliğinde pratiğine yön vermeli,

sınıfın en ileri unsurlarını bağrında toplama bilmelidir. Kaypakkaya, proletarya partisinin nasıl olması gerektiğini şöyle tanımlıyor:

"Subjektivizmden, revizyonizmden ve dogmatizmden arınmış, kitlelerle kaynaşmış, teori ile pratiği birleştiren, özeleştirici metodunu uygulayan çelik disiplinli bir komünist partisi." (6)

"Subjektivizmden, revizyonizmden ve dogmatizmden arınmış" bir parti ile ne anlatılmak istendiği, bugün yeterince kavranamamıştır. Kaypakkaya'nın kısacık yaşamındaki bu ileri görüşlülüğü, nasıl bir parti düşlediği, devrime önderlik edecek bir partinin kendini nasıl donatması gerektiği bilince çıkarılması gerekirken, daha gerilere düşülmüştür. Yine Kaypakkaya: *"teori ile pratiği birleştiren"* bir partiden söz ederken, teori bir tarafa pratik bir tarafa gitmelidir anlamında değil, teori ile pratiğin uyum içinde, teorinin pratiğe yol gösterdiği, pratik deneyimlerin anında teoriye aktarınarak zenginleştirildiği, teorinin pratikle çelşen yanlarının *"özeleştirici metoduyla"* anında atılması gerektiğinden söz etmiştir. Bir parti, kendi hatalarını görmezden gelip sık sık özeleştiren söz etmesi, özeleştirmenin bayağlaştırılmasından başka bir anlam ifade etmeyeceği bilinmezlikten gelmez. Kendine Marksist diyen bir çok çevredeki özeleştirmeyi anlayış; hareketin yanlışlarını düzeltilmesi şeklinden çok, kişi yanlışlarını ele almak olarak algılamıyor, teorik ve de politik hataları ise sürdürmekte diretiliyor. Bir KP'nin havayı atıp tazeyi alması; sınıfın bilimini ne denli kavradığına, bunu ne denli pratiği ile bütünleştirdiğine, ne denli hataları karşı tavizsiz olduğuna ve de toplumdaki gelişmeleri, doğa bilimindeki buluşları kendi teori ve pratiğine ne denli yansıttığı ile ölçülebilir. Engels'in dediği gibi: *"Materiyalizm, doğa bilimleri alanında çağın her yeni buluş ile kaçınılmaz olarak biçimini değiştirmek zorundadır."* (7) Kendine Marksist diyenlerin, boş verip doğa bilimlerindeki gelişmeleri, toplumdaki gelişmeleri bile kendi teorilerine yansıtmamak için "tutuculuğu", "tabuculuğu" ve Kaypakkaya'nın da belirttiği gibi, "dogmatizmi" yeğliyorlar, çünkü, küçük burjuvaziye böylesi daha kolay geliyor. Aynı zamanda bu, küçük burjuva devrimciliğinin Marksist bilime karşı oportünistçe yaklaşımının bir ifadesidir. Marksizm, değişim ve değişimdir. Marksizm, tutuculuğa, tabuculuğa ve mutlaklığa karşıdır. Tabuların düşmanı olmayan Marksist' te olamaz.

Teorinin pratik ile uyum içinde olması, teorinin pratiğe yol göstermesi ve bir KP'nin bunu nasıl ele alması gerektiğini, öncelikle bilince çıkartmak gerekiyor. Keskin toplumsal sorunları kucaklamaktan yoksun soyut sloganlar, Marksizm'e bağlılık yeminleri, burjuvaziye kin beslemek, proletarya devrimini soyutlarda göklere çıkartmak sorunu çözseydi, kapitalist sistem çoktan tanhin çöplüğüne gömülmüştü. Demek ki, bunlar yetmiyor. Bir teori, pratikte sürekli tökezliyor ve geri tepiyorsa, hareketin önünü açmakta aciz ve yetersiz kalıyorsa, öncünün kitlelerle kaynaşmasını, daha geniş yığınları kucaklamasını, sınıfın en ileri unsurlarını bağrında toplamasını sağlamıyorsa; öncünün sınıf mücadelesi içinde yoğrulması, onun sorunlarıyla içiçe olması yerine, daha çok, kendi iç sorunlarını artırıyorsa, en ileri teori ile donanmış bir partiden söz edilemez. Teori, gelişmelere yanıt veremedikçe kasırlaşır ve hareketi de kasırlaştırır.

Lenin: *"... yalnızca, öncü savaşçı rolünün en ileri teorinin kalıplazlık ettiği bir parti ile yerine getirebileceği..."* (8)ni söyler.

Teorinin pratiğe yol göstericiliğini, teorinin KP için ne denli önem taşıdığı, Marksist çevrelerde "lafta" pek yadsınmaz. Ama, ne hikmetse, bu denli "önem" verilen teori, salt teori olarak kalır, yani soyut olarak ele alınır. Onun canlı bir organizma gibi nesnel, gerçekliklere gereksinimi olduğu, nesnel olguların yaşayan ruhu olması gerektiği unutulur ya da *"bir kere başta proje çizildi mi gerisi gelir"* denerek, ilk teori ile yetinilir. Ve ilk teori bir vahiymiş gibi ele alınırken, bu vahiy teorinin değişmemesi için her şey feda edilir, feda edilen proletaryanın bilimi olduğu bilinmezden gelinir. Böyle bir teori ile donanmış bir "öncü" nün de kitlelerle bir sorunu yoktur demektir. Çünkü kitleler başka havadan çalarken, "öncü" de kendi dar dünyasında kitlelere "seslendiği" kanısı içindedir.

Okuyucuyu sıkma pahasına da olsa, Stalin yoldaşın uzun bir alıntı aktarmakta yarar var. Çünkü ileri teori ile donanmış parti olgusundan, teori ile pratiğin uyumundan neyin kast edildiği, "belirlenmiş" -diyalektik materyalizmde "belirlenmiş" diye bir şey olmaz, ama ne yazık ki, bu olguyu sıkça yaşıyoruz- bir teorinin yol gösterdiği pratiğin, defalarca taş çarpması mı gerektiği, partiyi kitlelerden koparması, her yönüyle güdükleştirilmesi, nesnel gerçeklikten bütünüyle koparması mı anlaşılması gerekiyor, yoksa Satalin'in söyledikleri mi...

"Teori bütün ülkelerin işçi hareketlerinin genel biçimi ile ele alınan deneyimdir... Kuşkusuz ki teori, devrimci pratiğe bağlanmadıkça anlamsız kalır; tıpkı yolu devrimci teori ile aydınlatılmayan pratiğin, karanlıkta el yordamı ile yürütmesi gibi. Ama teori, devrimci pratik ile çözülmez bir bağlılık halinde gelişince, işçi hareketinin büyük bir gücü haline gelebilir. Çünkü, hareket, güvenciliği, yönünü belirleme gücünü ve olayların iç bağlantılarını anlaşılmasını, teori ve teori sağlayabilir; çünkü teori ve yalnızca teori, sadece sınıfların bugün hangi yönde ve nasıl hareket ettiklerine değil, aynı zamanda bu sınıfların en yakın bir gelecekte, hangi yönde ve nasıl hareket edecekleri pratiğini anlamamıza yardım eder. Şu anlı tezi söyleyen ve defalarca yinelenen Lenin'den başkası değildir: 'Devrimci teori olmadan, devrimci hareket olamaz'" (9)

Teori ve pratiğin uyumluluğu, teorinin pratiğin aksayan yönlerini anında düzeltmesi, "yakın geleceği" tespit edebilmesi, örgütü ve örgütün mücadele taktiklerini buna hazırlaması anlamına gelir. Elbette burada önemli olan, teorinin nesnel gerçekliği yakalayabilmesi, örgütü bununla besleyebilmesi ve kitleleri hazırlamasıdır. "Gelişen bir şey yok, her şey aynı, bu nedenle başta ortaya koyduğumuz teorimizi ve de pratiğimizi değiştirmeye gerek yok, önemli olan devrim mücadelesinde kararlı olmak." vb. gibi anlayış ve yaklaşımlar, karanlıkta el yordamıyla yürümek olduğu gibi, bu tür kahramanlıklar içi boş, Marksist bilimsellikten uzak, uzun erimli olmayan ucuz kahramanlıklardır. Bolu Beyi ve Koroğlu hikayesinde olduğu gibi... Koroğlu'na: *"Silah ıcat oldu, mertlik mozulu"* dedirten şey koşulların değişmesidir. Çünkü kılıçla savaş dönemi kapanmış, tüfeğe savaş dönemi başlamıştı. Tüfeğe karşı kılıçla savaşmaya çalışanların hiç şansı olamazdı. KP içinde böyledir. O, hala eskide kalmış, yeni dönemin gerçekliklerini kavrayamamışsa, sınıf mücadelesini dışında kalmasından başka şansı olamaz.

Nesnel gerçeklik ile çatışan bir teori ve bu teörinin yol gösterdiği pratik, yine bu teori ile şekillenen bir örgüt sınıf mücadelesinin niyet tanıyan çarkları arasında ezilmeye mahkumdur.

Küçük burjuva devrimciliğinin tipik özelliği olan, gerçeği nesnel olgularda arama yerine, subjektivizme ve dogmatizme sarılma, onun, kendi sınıf karakteri ile yakından ilgilidir. Keskin Marksist görünmeleri, Marksizm'i bir o kadar da revize etmelerinden ileri geliyor. Bunlar teoriyi ya da sloganları, belli bir sürecin pratik olguları sorunu değil, hiç değişmeyen, her dönemde geçerli "kutsal kitabın" bir ayeti olarak ele alırlar. Böylece de, Marksist diyalektikğin özünü daha baştan tahrif etmiş olurlar.

Lenin; "...bir Marksist gerçek yaşamı, gerçekliğin asıl olgularına dikkat etmesi ve bütün teoriler gibi olsa olsa yalnızca esas ve genel hatları koyan, yalnızca yaşamı bütün karmaşıklığı içinde yaklaşık (açl.) olarak kavrayan dinin teorisine yapışmaması gerektiği..." ni(10) söyler.

Bir KP'yi sağlamlaştıran, disiplinli ve döğüşken kılan, sınıf ve kitlelerle derin bağlar kurduran öğeler nedir diye sorulduğunda, hangi anda hangi taktiği izleyeceğini bilen, yerine göre esnekliği yerine göre tavizsiz tutumu takınan, ilkelere tavizsiz olan, hangi anda hangi eylem biçimine geçeceğini reçetelere değil, somut koşullara göre ayarlayan, Marksist diyalektikğin, mutlaklığın reddi olduğunu bilin- ce çıkaran, her değişimi teori ve pratiğe yansıtmayı bece- ren ve Lenin'in yukarıda belirttiği önermesi ışığında, diye cevap verilebilir. Ve ancak böyle bir parti, kitlelerin nabzını elinde tutabileceği gibi, sınıfın tüm ileri ve dürtüst unsurların- ın güvenini kazanıp safında tutabilir. Ve işte o zaman devrimcilik bir gevezelik olmaktan kurtarılabilir.

Devrimciliği salt bir gevezelik düzeyine indirgemek, keskin sloganlarla devrimin "reklamını" yapmak, ama ha- yatin gerçeklerinden uzak durmak ve sık sık hayatın red- dettiği aynı teoriyi ya da aynı sloganları yinlemek, bu teori sahiplerinin devrime olan yemimli "inandırıcılığı", kitleler için bir şey ifade etmeyeceği gibi, bu, devrimci lafa- zanlıktan başka bir şey değildir.

Marksisti diyalektik reddeden sağ ve sol oportünizm, teörinin toplumsal pratiğin ürünü olması gerektiğini bi- linçli olarak saptırmaları nedeniyle, bu tür akımlar ya da bu anlayış içinde olup da kendine "KP" diyen örgütler, burjuvaziye karşı bir savaş örgütü olamazlar. Bir kısmı sü- reç içinde ya reformistleşirler, bir kısmı da dogmatizmin batağına dalarak, Lenin'in deyişiyle; "devrimci lafazanlık uyuzuna" kapılırlar.

"Somut koşulların somut tahli"nden çıkmış bir teori pratiğe yol gösterir ve pratikte ürününü alabilir, ama, nes- nel gerçekliğin ürünü olmayan, subjektif ve dogmatik teori pratiğe cevap veremediği için, gelişme yerine gerileme olur. Örgüt, teoriye göre kendini yukarıdan aşağıya doğru şekillendirir. Ama, teori nesnel olguların ürünü olmadığı zaman, örgütün şekillenmesi de pratiğe cevap veremeyece- ği için, örgüt gelişemez, kitlelerle kaynaşamaz ve çürüme başlar. Pratiğe cevap veremeyen bir KP, öncelikle sorunun kaynağını teörinde aramak zorundadır. Kaynağı teörde aramayıp, başka yerlerde araması, onun gerçeklerinden kaçması anlamına geldiği gibi, deyim yerindeyse; hala kılı- çla tüfeğin karşısına çıkmaya çalışıyor demektir. Ve böyle

bir parti hiçbir zaman Marksist olamaz. Toplumsal çalkan- tıların hızla geliştiği, toplumun altüst oluşu yaşadığı, kitle- lerin değişim istediği, egemen sınıfların ekonomik-siyasi krizinin derinleştiği ve ekonomik-siyasi kriz yaşadığı or- tamda KP, ilerleme değil gerileme gösteriyorsa, kitlelerin hoşnutsuzluğunu kendi potasında toparlayamıyorsa; izle- diği politikanın neden toplumsal çalkantılara yanıt verme- diğini ciddi şekilde irdelemek durumundadır. Bundan ka- çan bir KP, sınıf adına boşa kürek çekiyor demektir. Subjek- tivizmin ve dogmatizmin esiri olanların işçi sınıfının ve ge- niş emekçi yığınların içinde bir etkinlikleri de olamaz.

Mao; "araştırmaya söz hakkı yok" der. Mao'nun bunu ne amaçla söylediği hangi koşullarda söylediğine pek bakılmaz. Oysa, bilim araştırma ve incelemelerin sonucu elde edilebilir. Marksist bilimin temel öğretilerinden birisi de budur. Araştırmadan, sorgulanmadan, derinlemesine ir- delenmeden; şeylerin birbirleriyle ilişkileri, çelişkileri, bir- birini etkilemeleri bilinmeden doğru bilgiler elde edilemez. Marksizm'in bir bilim olması ve bilimin ise nesnel gerçek- liklerin içinden çıktığı kabul edilirse, soruna bilim adamı ciddiyeti ile yaklaşmak zorundayız. Salt yüzeysel bakışlar kaba göz gezdirmeler, çelişkilerin iç nedenlerine inmeye yetmez. KP, bir savaş örgütü olduğu gibi, deyim yerindey- se aynı zamanda bilimsel bir örgütür. Doğa ve toplumsal gerçeklere ve bu gerçeğin bir ürünü olan sınıf mücadelesi- ne bilim adamı ciddiyeti ile yaklaşmak, sorunları derinle- mesine ele almak KP'nin sınıf mücadelesindeki başarısının temelidir.

"Kitlelerin nabzını elinde tutmak" ve de ülke gerçekli- ğinin çözümlemesini doğru yapmak derken, tam da Mao'nun dediği gibi hareket etmek gerekmektedir. Yani, araştırma yapmak, bunu teoriye aktarmak, teoriyi pratiğe uygulamak ve pratiğin deneyimlerini teoriye aktarıp tekrar pratiğe geçirmek...

Bugün, bir çok burjuva yazarın dahi parmak bastığı toplumsal gerçeklikleri görmezden gelen ya da yüzeysel tekrarlamanın ötesine geçmeyen bir KP'nin işçi sınıfının bilimsel teörisini kavradığı söylenemez. Gerçi, kendine "Marksist" diyen bir çok örgüt, bazı burjuva yazarlarının dahi kabul ettiği ülke gerçekliğini görmezden geliyorlar ve hatta kabul etmeye yanaşmıyorlar. Neden? Çünkü, dogma- tizmden ve subjektivizmden kopamıyorlar. Bazılarını dog- matizm öyle bir sarmış ki, bastığı toprağın rengini dahi bil- miyorlar.

Marksizm-Leninizm-Maoizm bilimi ışığında kendi için- de sürekli devrimi yaşamayanların, toplumu değiştirme mücadelesindeki rolleri ne olabilir ki? Adına "hareket ettik- lerini" söyledikleri, işçi sınıfının mücadelesi önünde engel olmaktan başka...

KAYNAKLAR:

1) Lenin, "Hegel'in Mantık Biliminin Özeti", aktaran Mao, C.1, sf. 393. Kaynak Yay. 2) Mao, C.1, sf. 393. Kaynak Yay. 3) Le- nin, Ne Yapmalı, sf. 30, Sol Yay. 4) Engels, Köylüler Savaşı, sf. 27 Sol Yay. 5) Lenin, Proletarya Devrimi ve Dünek Kautsky 6) I. Kaypakaya, S. Eserler 2, sf. 387, Ocak Yay. 7) Engels, Feurbach ve Klasik Alman Felsefesinin Sonu, sf. 28, Sol Yay. 8) Lenin'den aktaran Stalin, Leninizm'in Sorunları sf. 24, Sol Yay. 9) Stalin Leninizm'in Sorunları, sf. 24, Sol Yay. 10) Lenin, "Taktik Üzerine Mektuplar", Marks-Engels Marksizm, sf. 389, Sol Yay.

ÖDP

HALİL GÜREL

Ö DP hakkında, bilindiği gibi çokça yazıldı çizildi. Kimileri "faşizmin koltuk değneği" olarak değerlendirirken, kimileri de "70 yıllık tıkanmayı aşmanın aracı" olarak gördüler. Velhasıl çokça yazılıp çizilmesi ve körün fili tariflemesi gibi herkesin gördüğü açıdan tanımlaması yeterli olmuyor. Biz de, devrimci özgürleşme bir hat yaratma iddiamızın doğruluğu bakış açısıyla ÖDP'yi tariflemeye çalışacağız.

LEGAL POLİTİK- ÖRGÜTSEL FAALİYET İHTİYAÇ MI?

ÖDP'yi değerlendirmede en temel nokta kuşkusuz ki legal bir politik faaliyete ihtiyacın olup olmadığıdır. Çünkü ÖDP politikanın legal olarak örgütlendiği alanda yer almakta, kendi varlık kanallarını bu temel üzerinde inşa etmektedir.

Sorunun teorik olarak ortaya konuluşunda görebildiğimiz kadarıyla bir sorun yoktur. Kaypakmaya geleceği de dahil olmak üzere her devrimci akım "legal olanaklardan sonuna kadar yararlanma" düşüncesini olumlamakta. Hatta bunun gereği olarak yayıncılık başta olmak üzere ekonomik-demokratik-kültürel alanlarda kurumlar da oluşturulmaktadır. Ancak iş politik bir kurumlaşma sorununa gelince, "ülke koşulları" vb. gerekçelerle bu alan legal çalışmanın dışında tutulmaktadır.

Gerçekte ülke koşulları yani örgüt ve mücadele biçimlerinin üzerinde yükseldiği temel, legal politik-örgütsel faaliyet için önem taşıyor mu? Yani ülkenin faşist diktatörlükle yönetilmesi ile emperyalizm döneminde ömrünü tamamlamış olan burjuva demokrasisi ile yönetilmesi arasında bu denli belirleyici bir fark var mı? Kapitalist-emperyalist bir ülkede burjuva yasallığının sınırlarıyla devrimin gerçekleşebileceğinin farklı bir yolla itirafı değil midir bu?

Oysa, en başta belirtilmesi gereken, devrimci politik faaliyetle, bu mücadelenin sadece bir biçimi ve parçası olan legal politik faaliyetin birbirine karşılık gelmediği, birbirinin yerine konulamazlığıdır. Devrimci politik faaliyet, tüm diğer alanları olduğu gibi legal politik faaliyeti de kapsarken, legal politik faaliyet hiçbir koşulda devrimci faaliyetin kendisi değildir.

Diğer taraftan bu noktaya göre daha önemli bir diğer nokta, bu tür bir faaliyete neden ihtiyaç olduğudur. Yani örgüt biçimlerinin bu denli çeşitli olmasının kaynağı nedir?

En başta şunu söylemek gerekir; toplumsal bir yapıda devrimden çıkarı olan sınıflar çeşitlilik arzettiği gibi, aynı sınıf ve katmanlar içinde bile bilinç düzeyinde muhtakkak ki farklılıklar vardır. İşte bu işçi ve emekçi sınıfların bilinç düzeyinin belirlediği örgütlenme ve mücadele düzeyindeki farklılıklar, örgüt ve mücadele biçimlerinin farklılığının temel kaynağını oluşturur. Bu nedenle farklı bilinç düzeylerine karşılık gelen örgüt ve mücadele biçimlerini geliştirmek, kurumlaştırmak tercih değil, nesnel bir zorunluluktur. Özcesi devrimci potansiyel taşıyan kitlelerin bu potansiyellerini açığa çıkarmak ve geliştirmek, gelişme düzeyleri farklılaşanları ayırtmak için farklı örgüt biçimlerine ihtiyaç vardır. Örneğin; salt çalışma koşullarının iyileştirilmesini isteyen bir işçiyle, ücretli kölelik sistemi yıkılmadan amacına ulaşamayacağının bilincine sahip bir işçi, ekonomik mücadelede aynı sendikalar örgütünde yer alabilirken, ileri bilinçli işçi, sınıf partisi örgütlenmesine de ihtiyaç duyacaktır.

Kitlelerle birleşme konusunda ifade edilen "kitle çizgisi" yani "ileri kitlelerle birleşme, orta kitleleri ilerletme, geri kitleleri ise tarafsızlaştırma" yönelimi, kendisini ancak uygun araçlarla somutlayabilir. Tüm topluma yönelik politika yapabilmek için, farklı bilinç düzeylerini karşılayan araçlara sahip olunmadan bu iddianın taşıyıcısı olmak anlamsızdır. Varolan toplumsal yapıda yer alan ezilenlerin taleplerini belirleyip, taleplere uygun mücadele biçimlerini geliştirecek araçlara/örgütlere ihtiyaç vardır. Kitlelerle birlikte kurulan bu örgütlerin yürüttüğü mücadeleler aracılığıyla ezilenler kendi öz deneyimleriyle sorunların sistem kaynaklı olduğunu görebilirler. Bu anlamda geri bilinç düzeylerinin karşılığı olan örgütlenmeler aracılığıyla ezilen kitlelerin bilinçlerinin gelişmesi; dolayısıyla daha ileri örgütlenme ve mücadelenin gereğinin kavranıp hayata geçmesinin olanakları ortaya çıkar.

Sistem içi ekonomik-demokratik örgütlenmelerin varlık nedeni olduğu gibi, legal politik örgütlenmenin gereği de öncelikli olarak bilinç farklılığını ifade eden bu gerçektir.

Diğer yandan legal politik örgütsel faaliyetin varlığı, illegal politik örgütsel faaliyetin hem korunması hem sürekliliği hem de etki genişliği açısından oldukça önemlidir. Devrimci faaliyet kendisini üretebilmek ve gelişip genişlemek açısından yaygın bir devrimci-demokratik alan yaratmalıdır. Bu devrimci-demokratik alanın merkezinde yer alacak devrimci faaliyetin etkinlik düzeyi yaratacağı kitle hareketinin başta niteliği olmak üzere çapına ve kapsamına da bağlı olacaktır.

Devrim mücadelesini bir ağaca benzetecek olursak, kökler illegal örgüt ve mücadele biçimlerini, toprağın yüzeyinde bulunan gövde ise legal örgüt ve mücadelelerini simgeler. Illegal örgüt ve mücadele biçimleri bütünlüklü olarak sistemi aşan içerik ve biçimlerle varlık kazanırken, legal örgüt ve mücadele biçimleri, biçimde yasallığı içerikte ise meşruluğu benimserler. Köklerin topraktan beslenmesi misali devrimci faaliyette, sistem sınırlarının ötesindeki teorik ve pratik temellerinden beslenip bağımsız sınıf egemenliğinin koşullarını yaratır. Gövde ise köklerden aldığı besinle meşru mücadelesini yürütürken köklere oksijen sağlamakla kalmayıp, gelişip güçlenmesiyle de sisteme rağmen toplumsal yapıda gerçekleştirilen değişimi simgeler. Toprağa kök salmayan bir ağacın yaşaması nasıl olanaksızsa gövdesiz bir kökün yaşaması ve ağaç olma özelliğinden bahsetmek de o denli olanaksızdır.

Legal politik faaliyetin gerekliliğini, ortaya koyduğumuz anlayış temelinde ifade ettikten sonra, legal politik bir yapılanma özelliği taşıyan ÖDP'yi incelemeye geçebiliriz.

ÖDP'NİN NİTELİĞİ NEDİR?

ÖDP'nin halihazırdaki niteliğini incelemeye önce kısa bir şekilde kurucu öğelerinin evveliyatına bakmak gerekiyor. Bugün gelinen nokta, hayli uzun bir sürecin ürünüdür. Ve bu tarih, teorik olarak 70'li yıllara değin uzatılabilir. Fakat biz bugünkü durumun somutlaşmaya başladığı yakın döneme bakacağız.

ÖDP bileşenlerinden BSP; 94 yerel seçimlerinde Kurtuluş ve TKEP'in SBP ile kurdukları ittifakla şekillendi. Seçim ittifakı ile başlayan süreç politik örgütsel birliğe dönüştü. Nitekim Kurtuluş "Seçim Partisi", TKEP ise "İşçi-Emekçi Partisi" projeleriyle hayli zamandır legal partileşme konusunda çaba harcamaktaydılar.

SBP süreci ise TKP ile TİP'in TBKP çatısı altında birleşerek legalleşmeleriyle başladı. TBKP'nin kapatılması üzerine yeni kurulan partiye SBP ismi verildi. Ancak SBP, o süreçte yaşanan ünlü "Kuruçeşme Toplantıları"ndan Sosyalist Parti kökenli Halil Berktaş, Oral Çalışlar'ın başını çektiği ve Gorbaçov savunucusu Sosyalist Birlik grubunu da saflarına kattı. Buna karşın TBKP'nin kimi kadroları daha sonra TUSİAD eski başkanı önderliğinde kurulacak Yeni Demokrasi Hareketi'ne kuruculuk yapmak üzere kendi tercihleriyle dışta kaldılar.

ÖDP'nin diğer büyük bileşeni ise Geleceği Birlikte Kuralım (GBK) girişimidir. Devrimci Yol kökenlilerin 1992 yılında başlattıkları ve "örgütlenememe/partileşememe krizi"ni "aşma"ya yönelik "tartışma süreci" eni sonu "yasa! sol kitle partisi" fikrini üretirek sonuçlandı.

Böylelikle BSP ve GBK başta olmak üzere kimi Troç-

kist, feminist, çevreci gruplar ve bazı bağımsız sosyalist grup ve kişiler birleşerek, ÖDP kuruldu.

ÖDP öncesi süreçler bütünü incelendiğinde bugün ÖDP'yi oluşturan tek tek bileşenlerin legal alana dair kendi bağımsız projelerini gerçekleştirememiş yapılar olduğu görülüyor. Ancak geçen süreç ve gelişmeler sonrasında legal alana dair projelerin devrimci faaliyetin bir parçası olarak değil, kendisi olarak algılandığı ortaya çıktı. Nitekim bu yapılar ÖDP zemininde ve tüli olarak bağımsız devrimci faaliyetlerini sürdürme konusunda ısrarlı ve kararlı bir tutuma sahip olamadılar. Bağımsız devrimci faaliyetlerini sürdürecek denli isticar gösteremeyenlerin ÖDP'yle birlikte nereye evrilecekleri ise ortada duran soru.

PROGRAM VE EYLEM BÜTÜNÜ NEYİ GÖSTERİYOR?

ÖDP'nin kurucu bileşenlerinin geçmiş süreçlerinden çok esas olarak hangi temelde biraraya geldikleri önemlidir. Bu biraraya gelme temeli ise program ve eylem bütünüdür. Teori ve pratik bütünlüğü olarak da ifadelendirebileceğimiz bu özellikler ÖDP'nin niteliğini belirlemede asli faktörlerdir.

ÖDP programının giriş bölümünde ÖDP'nin amacına yönelik belirlemeler yapılıyor. Burada ortaya konulanlara göre "ÖDP, özgürlükçü, öz yönetimli, enternasyonalist, demokratik planlamacı, doğa insan ilişkilerini yeniden tanımlayan, militarizmi karşıtı ve cinsiyetçi olmayan bir sosyalizm doğrultusunda, sermaye güçlerinin egemenliğini ve emperyalizmin tahakkümünü ortadan kaldırarak emek güçlerinin siyasi iktidarını kuruluması amaçlar" (ÖDP, Program ve Tüzük, sf. 4)

Ortaya konulan ve oldukça açık olan tanımlardan ÖDP'nin sosyalizm amacı, sosyalist bir parti olduğu rahatlıkla anlaşılabilir. Elbette bu sosyalizm tanımı da ÖDP'ye özgüdür. ÖDP'nin sosyalizm amacını tariflerken kullandığı kavramların çoğunluğunun arka planı (örneğin; özgürlükçü olmayan sosyalizm! gibi) aslında aynı bir tartışma konusudur. Fakat bu özellikler ÖDP'nin Marksist-Leninist bir hatta ne denli sahip olup olmadığı sorusunun konusu olduğu için üzerinde duramayacağız. Gönümüz ÖDP'ye dair böylesi bir değerlendirmeyi yapmayı isterdi. Ancak ÖDP bu hattın uzatılmışıdır.

ÖDP'nin kendi kendini tariflemesiyle sosyalist olarak belirlemesi, görünümde olumlu bir özelliktir. Isminde olmasa da programında sosyalizm vurgusu yapması, sosyalizmi hedeflemesi olumludur. Ancak ne yazık ki sadece görünümde kalan bu olumluluğun gerçek içeriği hiç de olumlu değildir.

Öncelikle şunu belirtelim: Ülkemizde devrimci olmak için komünist ya da aynı anlama gelmek üzere sosyalist olmak gerekmiyor. Anti-kapitalist bir mücadele hattına sahip olunmadan salt anti-emperyalist, anti-fa-

sist ya da anti-şovenist bir mücadele hattına sahip olmak dahi devrimci olmak için yeter şarttır. Devrimci demokrasi, siyasal özgürlükler ya da ulusal özgürlük mücadelesi de kendi başına devrimci bir içerik taşır. Bu böyle olmakla birlikte mevcut sistemin sömürü, baskı ve ulusal tahakkümüne maruz kalan proletarya dışındaki ezilen sınıfların temsilcileri de mücadelelerinin sosyalist bir içerik taşıdığını ileri sürerler. Proletaryanın ezilen sınıflar içindeki en devrimci konumu böylesi bir söylemin kaynağıdır. Ancak bir hareketin ideolojik-siyasi-örgütsel yapısı ve bu yapının eylemsel içeriği hareketin proleter kökenli olup olmadığının ayırtedici verileridir.

ÖDP'ye dönecek olursak, ÖDP programatik olarak ortaya koyduğu tezler ve talepler ile sosyalizm hedefini ileri sürmekle yetinmeyip, ancak sınıfsız ve sömürsüz bir dünyada, yani komünist bir dünyada gerçekleştirecek hedefler dahi önüne koymaktadır. Örnekeleyecek olursak; Mücadele eksenli ve talepler kısmında: "ÖDP, sınıfların ve sınıf egemenliğinin son bulduğu, ezen ve ezilenin olmadığı, toplumun üzerindeki askeri, polise ve bürküt baskı ve denetimin ortadan kalktığı, bir dünya amaçları" (Age, sf. 10) denilerek ancak komünist bir dünyada mümkün olacak bir amaç ortaya konmaktadır.

Gene aynı kısımda ortaya konulan bazı talepler mevcut sistemin ancak bir halk devrimiyle, bazı taleplerde sosyalist karakterli bir devrimle yıkılarak gerçekleştirilebilecek taleplerdir. Bunları da örneklemek gerekirse; "Halk egemenliği ve sınırsız siyasal özgürlük", "Üretkenler yönetsin", "Herkes iş, işçiyi özgürlük", "Kadınları özgürlük", "Emperyalizmin tahakkümüne son" şiarları çerçevesinde ifade edilen talepler belirttiğimiz gibi ancak demokratik halk devrimi ve sosyalist devrimle gerçeklik kazanabilecek taleplerdir.

Görüldüğü gibi çerçevede ortaya konulan amaç ve talepler ÖDP'nin sosyalist bir parti olması için çok kaba bazı koşulları sağladığı görüntüsünü sunmaktadır. Ancak bu görüntünün ciddi olumsuzluklar taşıdığı da bir gerçek. İnceleyelim.

Öncelikle her amaç, kendisini gerçekleştirecek araçlara ve bu araçların doğru kullanımına ihtiyaç duyar. Amaca uygun düşen araç veya araçlar sözkonusu değilse hedeflenen amaç ya bir hayal ya da ilgili amaca varmaya istek duyan kitleleri aldatmanın bir aracına dönüşür. Ki ÖDP'nin yaptığı da budur. "Aldatmanın aracıdır" diyoruz, çünkü daha önce izah ettiğimiz gibi ÖDP'nin kurucu bileşenlerinin çoğunluğu geçmiş süreçlerinde siyasal yaşamlarını ÖDP'nin bulunduğu siyasal zeminin dışındaki farklı aygıtlarla sürdüren yapılarıdır. Bununla birlikte sosyalizm mücadelesi/tarihiyle yaşıt olan amaca uygun araç/örgüt sorunundaki yaklaşım, sosyalist mücadele birikiminin temel taşlarından biridir.

Bu noktaya nasıl ve neden gelindiği üzerinde fazla durmayı düşünmüyoruz. Nedenler, sınıfsal karak-

terden, felsefi-ideolojik yapıya, tarihi ve toplumsal koşullara varıncaya dek çeşitlilik arz ediyor. Bu nedenler üzerinde durmak ve her ÖDP bileşenini ayrı ayrı incelemek yerine, bugün ortaklaşarak bir araya gelinen zemine dair düşüncelerimizi ifade etmek daha anlamlıdır.

Öte yandan diğer bir noktada kimi ÖDP bileşenlerinin partiyi sosyalist bir yapılanma değil de "kitleli sol hareket" yaratmanın aracı olarak görme anlayışlarıdır. Sözkonusu anlayış sahiplerine göre ÖDP'nin yaratacağı "kitleli sol hareket" içinden "devrimci örgütü" kurmak mümkün olacaktır. Mevcut koşullarda "devrimci örgütü" kurma olanaklarının olmadığına ifadesi olan bu anlayışın, en başta ÖDP programının "sosyalist" içeriğiyle uyumsuzluk içinde olduğu ortadadır. Ayrıca "kitleli sol hareket" yaratma konusunda ortaya konulan anlayış da üzerinde ayrıca durulmasını gerektiren bir özellik taşıyor.

ÖDP, SOSYALİST BİR PARTİ Mİ?

ÖDP'nin sosyalist olup olmadığının cevabını ararken sadece sosyalizmi hangi sınıfa dayandığı, sosyalizm amacını ne tür bir örgüt ve mücadele biçimiyle gerçekleştirmek istediği ve mücadele hattının içeriğinin ne olduğu sorularının konularıyla ilgileneceğiz.

Bu çerçevede öncelikle belirtmemiz gereken nokta, sosyalizmin burjuva egemenliği altındaki ezilen sınıfların bütününün değil, sadece işçi sınıfının hedefleyip ulaşabileceği bir toplumsal aşama olduğudur. Bu nedenle sosyalizm hedefi, bir sınıf ideolojisine, işçi sınıfı ideolojisine dayanmak zorundadır. Sosyalizm hedefini, işçi sınıfı yerine "emekçiler", "ezilenler" gibi burjuva toplumunda egemen olmayan tüm sınıf ve katmanların kavgasını verecekleri bir hedef olarak göstermek işçi sınıfının yararına değil, küçük-orta burjuvazinin çıkarına ve onlara has bir özelliktir.

ÖDP, kendini tanımlarken kullandığı "emekçilerin partisi", "emek güçleri", "ezilenler" gibi partinin sınıf tabanını ifade eden kavramlarla, sosyalist bir partinin sınıf temelini oluşturması gereken işçi sınıfı gerçeğini karartmaktadır.

Emekçiler veya ezilenler bir sosyalist parti önderliğinde örgütlenme özelliği taşırlar. Ancak, bu kavramlar devrimden çıkarı bulunan çok geniş bir kesimi ifade ettiği için sınıfsal bir netliği taşımayan kavramlardır ayrı zamanda. Bu nedenle sosyalizm mücadelesi doğrultusunda bu kesimleri örgütleyebilmek için işçi sınıfı ideolojisini temel almak zorunludur.

Burjuvazi de kendi egemenliğini ifade ederken; egemenliğin tüm ulusa ait olduğunu, tüm ulusun çıkarının gözetildiğini ileri sürer. Oysa gerçekleşen ulusun çok küçük bir parçasını oluşturan büyük burjuvazi ve bağlaşıklarının sınıfsal egemenliğidir. Bu egemenlik ilişkisi altında küçük ve orta burjuvazi ve egemen sınıf bloku

içinde yer alamayan tekel-dışı burjuvazi bile görece "ezilen" konuma sahiptir. Bu nedenle "ezilenler" gibi çok geniş bir kavramla sosyalist bir partinin dayanmak istediği kitle tabanını ifade etmesi, buna karşın işçi sınıfının tarihsel ve toplumsal plandaki özel rolüne vurgu dahi yapmaması o partinin sosyalist olmadığının en basit göstergesidir.

Diğer yandan ÖDP hedeflediği toplumsal kesimler arasında öne çıkarttığı bir kesim olmamakla, kendisini tariflenme bakımından da "İdeolojisiz" bir partidir. Ezilen sınıf ve katmanlar içinden herhangi birine önderlik misyonu tanımayarak işçi sınıfı dışındaki sınıf ve katmanlar yararına bir pozisyon yaratmıştır.

Sosyalizm amacıyla bu amacı öngören ideolojik temeli yadsıma, elbette ÖDP'nin neden sosyalist olmadığına tek göstergesi değildir. İşçi sınıfı ideolojisini temel yapı taşı olarak kabul etmeden başlayan sosyalizm amacından uzaklaşma, en çarpıcı olarak amaç-arac ilişkisinde kendisini göstermektedir.

ÖDP siyaset yapma alanı olarak yasal zemini tercih ederek kurulmuş bir partidir. Bu anlamda sosyalizm amacını yasal örgütlenme ve mücadele biçimleriyle gerçekleştirmeyi hedeflemektedir. Değerlendirmemizin başında legal-yasal örgütlenmenin devrimci mücadelesinin bütünlüğü açısından gerekli olduğunu belirtmiştik. Ancak ÖDP böylesi bütünsel bir varlığın parçası olarak konumlanmıyor. Her ne kadar "siyasal ve toplumsal alanda devrimci bir değişimin, emekçilerin partisinin herhangi bir şekilde hükümet olmasıyla değil, bizzat işçilerin ve emekçilerin kendilerini yönetmesiyle gerçekleşeceğini bir an bile gözden yitirmez" (Age, sf. 4) dense de programda "işçi ve emekçilerin kendilerini yönetme" araç ve yöntemi olarak yasal örgütlenme ve mücadele dışında bir araç ve yöntem benimsenmemektedir. Nitekim içinden geçtiğimiz egemen sınıflar krizi ortamında, işçi sınıfı ve emekçiler lehine neyi değiştirecekse "erken seçim" talebini ilk dillendiren ÖDP olmuştur. Tüm bunlardan çıkan sonuç, yani bugüne kadar geçen süredeki teorik ve pratik yönelim; ÖDP'nin sosyalizm amacını yasal örgütlenme ve mücadele biçimleriyle gerçekleştirme hedefine sahip olduğudur.

Değerlendirmemizin başında belirttiğimiz "ülke koşulları" gerekçesiyle yasal bir sosyalist parti fikrinin reddinin, farklı koşullarda mümkün olacağını itirafı olduğuna işaret etmiştik. Oysa devrim-sosyalizm hedefli bir örgütlenmenin ne ülkemizde ne de burjuva egemenliğinin herhangi bir biçimine sahip bir başka ülkede bu hedefine ulaşması imkansızdır. Marks'ın, burjuvazinin kendi egemenliğini henüz yeterince tahkim edemediği Amerika ve İngiltere'de seçimler yoluyla iktidarın alınabileceğini ifade etmesi o koşullarda bile istisna olmaktan öteye bir anlam taşımıyordu. Ki Marks'ın bu düşüncesinin dayanağı, burjuvazinin egemenliğini henüz tahkim edememiş olmasıdır. Oysa geçen yıllar boyunca burjuvazi egemenliğini siyasal ve

toplumsal alanda kurmuş olmakla kalmayıp, kendi içindeki görece zayıf unsurları dahi egemenliği altına almıştır.

Kapitalizmin basit bir karşıtı veya yer değiştirmesi değil, temelleri bakımından farklılık içeren sosyalizm, burjuva egemenlik sınırları içinden üretilemez. Sosyalizme yürüyüşte kurucu ve yapılandırıcı niteliğe sahip sosyalist parti ancak burjuva yasallığının siyasal, toplumsal sınırlarının ötesine geçebildiğinde bu niteliğe sahip olabilir. Burjuvazinin kendi egemenliğini kurmak ve sürdürmek için çizdiği "demokrasi" çerçevesi burjuvazi için demokrasi anlamını taşıırken, egemenliği altındaki sınıf ve katmanlar için diktatörlük özelliği taşır. Burjuvazinin egemenliğine yönelen her türlü tehdit ve hatta tehdit girişimi bu "demokrasi"nin daha doğrusu diktatörlüğün sınırlarına çarpar. Aksi durum yani burjuva diktatörlüğünün sınırları içinden burjuvaziyi egemenlik altına almak eşyanın doğasına aykırıdır.

Sadece burjuva yasallığının sınırları dışına çıkmak dahi devrimci, sosyalist bir siyaset ve eylem bütünlüğü için yeter koşul değildir. Devrimci-sosyalist bir siyaset bir eylem bütünlüğü ancak, felsefi-ideolojik, siyasal-örgütsel, ahlaki-kültürel bir düşünce ve davranış bütünlüğünü burjuva yasallığının dışında gerçekleştirmekle mümkün olabilir. Buna rağmen; mevcut burjuva sistemle her anlamda uzlaşmaz bir karşıtlığı ifade eden sosyalist mücadeleyi burjuva yasallık sınırları içinden yürütülebilecek bir faaliyet olarak sunmak, sosyalizme açık kitleleri aldatmanın bir aracı olmaktan başka anlam taşımaz. Çünkü burjuva sınırlar içinden devrimci-sosyalist bir dönüşüm değil ancak kısmi iyileştirmeler-reformlar gerçekleştirilebilir. Bu reformlar da sistemin temel niteliklerini değiştirme özelliği taşımadıkları için kitlelerde devrimci değişim özleminin törpülenmesine ve daha çok da "sistemin değişmezliği" sahte bilincinin gelişmesine hizmet eder.

Yasallık-yasadışılık konusunu, basit anlamda örgütsel güvenlik ve süreklilik sorunu çerçevesinde ele almanın yanlışlığı ortadadır. Sorunu bu çerçevede kavrayarak, ideolojik ve siyasi olarak burjuva sınırlarını aşamamak da biçimsel olarak karşıt, ancak içerik olarak aynı zeminde olmak anlamına gelecektir. İdeolojik ve siyasal bütünlük gözardı edilip örgütsel yasadışılıkla devrimci faaliyeti anlamlandırma çabası da en az üzerinde durduğumuz yasal sosyalistlik teması kadar içi boş ve yanlış bir yaklaşım olacaktır.

Burjuva yasallığının örgütsel-eylemsel açıdan devrimci-sosyalist bir faaliyet için aşılması zorunlu bir sınır olmasının en somut gereği ise bizzat burjuvazinin kendi örgütlenme ve egemenliğini devam ettirme yöntemlerinde görülebilmektedir. Bugün en demokratik burjuva diktatörlüklerinden, gerici faşist diktatörlüklere varıncaya kadar mevcut burjuva yasallığı görüntüsel olmaktan öteye bir anlam taşımamaktadır. Perdenin önündeki yönetim aygıtlarından, konulmuş yasalara ve

yasa uygulayıcısı kurumlara kadar, mevcut yapılar bir noktaya kadar işlemekte, o nokta aşıldığı koşullarda özel-gizli örgütlenme ve uygulamalar gündeme gelmektedir.

Ülkemiz somutunda da bu durum on yıllardır varlığını devam ettirirken hali hazırda da yaşayarak görmekteyiz. Susurluk'ta birlikte en geniş yığınların dahi görüp, kavrayabilecekleri bir düzlemde ortaya çıkan özel-gizli örgütlenmeler burjuva egemenliğinin vazgeçilmez araçlarıdır.

Hiçbir burjuva egemenliğinin bu durumdan istisna sayılamayacağı dünya koşullarında ve siyasal özgürlüklerin olmadığı ülkeler arasında ön sıralarda yer alan bir ülkede yaşıyoruz; çerçevesi burjuva yasalılığıyla belirlenmiş bir faaliyetin devrimci-sosyalist içerik taşıyabileceğinden bahsedilemez.

PROGRAM-EYLEM ÇELİŞKİSİ

ÖDP'nin bırakalım sosyalistliğini, devrimci bir yönelim içinde dahi olmadığını en somut göstergesi pratik-eylemsel hattıdır.

Teorik olarak devrimci-sosyalist taleplere, ancak pratik olarak burjuva yasalığının sınırlarını aşan her türlü girişime karşı olmak... ÖDP'nin bugüne kadar sergilediği pratik hattın içeriği budur.

Mücadele ekseninin "kapitalizmin sınırlarını bugün-den aşmaya yönelik bir eylem ve mücadele planına sahip" (Age, sf.11) olduğunu ileri süren ÖDP'nin bu anlamda tek başardığı(!) şeyin burjuva medyasının sınırlarını aşma olduğunu söyleyebiliriz. Gerçekten ÖDP bu konuda hiçbir devrimci-sosyalist örgütlenmenin başaramadığı bir ilke imza atmış ve burjuva medyasının yoğun ilgisini çekmeyi başarmıştır. Ancak medyatik olmak için harcanan çabanın kapitalizmin sınırlarını eylemsel olarak aşma konusunda harcanmadığı da ortada.

Ülkemizde en basit reformların bile devrimci tarzda yürütülen bir mücadele olmaksızın kazanılmadığı koşullarda; ÖDP, devrimci-sosyalist talepler ileri sürmektedir. Fakat bu taleplere uygun bir mücadele hattı bir yana sistem içi demokratik talepleri elde etmeye yönelik bir mücadele hattına dahi sahip değildir. Hemen her etkinlikte ortaya konan tavır, etkinliğin yasal sınırlarını aşmamaya özel itina göstermenin yanısıra aşma girişimlerinin de kararlılıkla karşısında olmaktır. ÖDP hattının daha iyi anlaşılması açısından somut bir örnek verelim.

Bilindiği gibi kamu emekçileri yaklaşık on yıldır "grevli toplu sözleşmeli sendika hakkı" mücadelesi yürütüyorlar. Hareket, özellikle ilk yıllarında, devrimci yapıların etkinliği sözkonusuyken, sonraki süreçte, esas olarak bugün ÖDP'yi oluşturan yapıların ÖDP'nin kurulmasıyla da ÖDP'nin anlayışı hakim olmuştur. Kamu emekçileri hareketi süreç içerisinde önemli bir kitlesel-

liğe kavuşmuş, ancak hakim olan pasifist mücadele anlayışı gereği devrimciliğini koruyamamıştır. Bugün gelinen aşamada hareket, militanlığının yanısıra kitleselliğini de yitirmekte ve önemli bir gerileme yaşamaktadır. Kamu emekçilerinde giderek yerleşen anlayış bu devletle başedilemeyeceği, hakların elde edilemeyeceğidir.

Aynı durum, ÖDP'nin ileri sürdüğü talepler ve bunlara ilişkin gerçekleştirdiği eylemler arasındaki ilişkide de gündeme gelecektir. Devrimci bir mücadele anlayışından yoksunluk, süreç içerisinde yığınların sisteme bağlanmasının aracı olacaktır. Mevcut sistem sınırları içinde kalmakla yürütülen bir mücadele, doğası gereği sınırların zorlanarak parçalanması veya sisteme rağmen reformlar elde edilmesi yerine, sistemin pekiştiği döngüsel bir ilişki doğurur. Kitlelerin özgürleşme isteminin, içinde belli bir risk faktöründe bulunduğu sistem dışı mücadele yöntemleri aracılığıyla sisteme yönelmek yerine, sistemin güvenlik sınırlarının ölçümü üzerinden, konulan yasalara bağımlı mücadele hattıyla değişim arayışına girmek kitlelerin gereksindiği özgürleşme hedefine ulaşamamasını, dolayısıyla sistemin değişmezliği sahte bilincinin oluşması sonucunu doğurur.

Bir ülkede yasalar, egemen sistemi korumak ve yaşatmak için yapılır. Mevcut egemen sistemin izin verdiği hareket sınırı; sistemin temellerini etkilemeyen ve ancak içinde kalacak değişimlere izin verir. Bu sınır aşıldığında sistemin yasaları ve güvenlik güçleri devreye girerek çeşitli cezai yaptırımlarla sözkonusu hareketi engellemeye çalışırlar. Ülkemizde de sık sık görüldüğü gibi bu sınırın aşılma tehlikesinin sadece doğması dahi, sistemin güvenlik araçlarının devreye girmesi için yeterli bir nedendir. Sistemin korunması için bu yönetime başvurulması zorunludur.

Böylesi bir yapısal özellik taşıyan tüm toplumsal sistemlerin devrimci değişimi için gerekli hareket tarzı sistemin sınırlarını aşan bir mücadele hattına sahip olmaktır. Yukarıda risk faktörü olarak ifade ettiğimiz sistemin güvenlik araçlarının doğurduğu tehdit unsuru göze alınmadan değişim olanaksızdır. Mevcut yasal sınırlar içinde kalmakla sürdürülen mücadele ise istenen sonucu doğurmaz/doğuramaz. Bunun nedeni yasal sınırlar belirlenirken sistemin devrimci değişimine izin vermeyen bir temel eksen alınmasıdır. Bu nedenle de uzun süreli ve yığılmalı eylemlilikler gerçekleştirilse de yasal sınırların dışına çıkarak tehdit unsuru olunamadığından değişim gerçekleşmez. Uzun süreli ama yasal sınırları aşmayan bir mücadele hattının doğuracağı sonuç ise, giderek mücadele yürüten kitlelerin bilinclerinin "sistemin değişmezliği" yönünde sahte bir bilinçlenmeyle şekillenmesi olacaktır.

İşte bu nokta, ÖDP'nin programatik olarak ortaya koyduğu amaç ve taleplerle, bu amaç ve talepleri elde etmek için öngördüğü araç ve eylemsel-pratik hat arasındaki muazzam çelişkiye işaret etmektedir.

Bilinir ki, her çelişki kendine uygun yöntem ve araçlarla çözülür. Bu uygunluk sağlanamadığı koşullarda çelişkinin çözümü mümkün değildir. ÖDP, önüne devrim ve sosyalizmle çözülebilecek sorunlar/çelişkiler koyuyor. Ancak bu sorunları/çelişkileri bizzat kaynağı olan sistemin sınırlarını aşmadan çözmeye çalışıyor. Bu mümkün mü? Araç olarak seçilen yasal örgütlenme ve yöntem olarak yasal mücadele hattı, sistem sınırlarıyla belirlenmiş bir içeriğe sahip olduğu için sistemi değişime uğratma olanağı tanıyamaz. Bunun aksini iddia etmek sistemin kurucu ve sahibi olan egemenlerin kendi sorunlarını hazırlayan bir sınır çizdikleri anlamına gelir.

Sosyalizm mücadelesi tarihi, kapitalist yapıyı sosyalizme dönüştürmede iki temel yol ortaya çıkardı. Birincisi; zor aygıtıyla egemenliğini tesis eden burjuvaziyi zora dayalı devrim yoluyla alt etmektir. Yasal-yasadışı, barışçı-silahlı her türlü örgütlü mücadele biçiminin, sürecin ihtiyaçlarına bağlı olarak gündeme geldiği bu yolun temel belirlenimi süreçta her safhasında mevcut sistemle çatışan devrimci bir mücadele hattına sahip olmaktır. İkinci yol ise; daha somut olarak İkinci Enternasyonal'ın 1915 sonrası pratiğinde kendisini ifade eden evrimci yoldur. Sosyal-demokrasi olarak nitelenen bu akım devrime gerek olmadığını, reformlar aracılığıyla ve seçimlerle parlamenter yoldan hükümet olunmasıyla sosyalist dönüşümün gerçekleştirilebileceğini öne sürdü. Fakat dünya çapında yaşanan sosyalist deneyimlerin tamamı birinci yolu (devrimci) izleyerek gerçekleşti. Buna bağlı olarak geçen yıllar içinde sosyal-demokrasi sosyalizm amacını bir kenara bırakırken kapitalizmi de kutsadı. Sosyal talepleri, iktidar pastasından alacağı pay için pazarlayan bir niteliğe sahip oldu. Giderek kapitalist sistemle bütünleşen sosyal-demokrasi (bugün İngiltere örneğinde olduğu gibi) "Yeni Sol" biçiminde kavramlaştırdığı politikaları ile sağ partilerin program hedeflerinin sözcüsü durumuna dahi geldi.

Bugün ÖDP; devrim-sosyalizm gibi söylemsel bir farklılığa sahip olsa da sahip olduğu amaç ile bu amaca ulaşmak için kullandığı mücadele eksenini ilişkisinin somutlaştığı duruş sosyal-demokrat bir içerik taşımakta, sol liberal bir hatta oturmaktadır.

"KİTLESEL SOL HAREKET" YARAMANIN ARACI OLARAK ÖDP

ÖDP'nin kuruluşuyla amaçlanan bir hedefde "kitlese sol hareket" yaratmaktır. "Devrimciler örgütü" ihtiyacının da yaratılacak bu "kitlese sol hareket" için den üretililebileceği iddiasıyla birlikte telaffuz edilen bu hedef ne denli gerçekçi?

Öncelikle böylesi bir hedefe sahip olanların öncelik sırası değişmekle birlikte "devrimciler örgütü"ne ihtiyaç duydukları anlaşılmaktadır. Ancak mevcut toplumsal-siyasal koşulları uygun bulmadıkları için önceliği

"devrimciler örgütü"ne değil de "kitlese sol hareket"e, onun örgütlenmesine verdikleri de ortada olan bir gerçek.

Açıkçası sınıfsal bir tercih yapılarak, gereği belirlenmesine rağmen "devrimciler örgütü" kurma yerine "kitlese sol hareket" yaratma da karar kılınmıştır. Bu hareketin "devrimciler örgütü"nü üretecek zemini hazırlayacağı iddiası ise korunduğu gösterilmeye çalışılan geçmiş devrimci kimliğin örtüsü olmaktan ve nostaljik hayallerin ifadesi olmaktan öteye bir anlam taşımamaktadır. Neden mi?

Birinci olarak; bir devrimci için öncelik verilmesi gereken, sistem içi bir örgütlenme oluşturma değil, "devrimciler örgütü"nü oluşturma çabasını harcamak olmalıdır. Bunun için, yani "devrimciler örgütü" için koşulların uygun olmadığı da söylenemez. Çünkü bir ülkede devrimle çözülebilecek tek bir çelişkinin varlığı dahi kendisine "devrimciyim" diyen kişilerin önüne "devrimciler örgütü"nü oluşturma görevini koyar. Bu görev yerine "kitlese sol hareket" yaratma çabasına girmek ise "devrimciler örgütü" görevinden uzak durmanın itadesidir.

Ayrıca bilindiği üzere "kitlese sol hareket" yaratma iddiasında olanların gerçekleştirmeyi düşündükleri "devrimciler örgütü" siyasal tarihleriyle de yaşıttır. Dev-Yol'un "partileşememe krizi" olarak da bilinen ve siyasal savunmalara "biz örgüt olamadık" ifadesiyle yansıyan bu durum, "devrimciler örgütü" görevinden uzak durmada ısrarcı olunduğunun göstergesidir. Üstelik geçmiş süreçte devrimci-demokrat bir konumda durulurken bugün sol liberal bir hatta oturularak "devrimciler örgütü" meçhul bir geleceğin görevi olarak telaffuz edilmektedir.

İkinci olarak; "kitlese sol hareket" ifadesiyle anlatılmak istenen, devrimci-demokratik bir kitle hareketi ise, bunu yaratabilmenin ön koşulu "devrimciler örgütü"dür. Yani "kitlese sol (devrimci-demokratik anlamda) hareket" "devrimciler örgütü"nü yaratmaz aksine "devrimciler örgütü" "kitlese sol hareket"i yaratabilir. Ancak hedeflenen (niyetlerden bağımsız olarak) sol liberal bir kitle hareketi olduğu için açıktır ki devrimciler örgütü ne öncelikli görev olarak kavranacak ne de böylesi bir hareket "devrimciler örgütü" yaratmaya muktedir olacaktır. Çünkü, kitle hareketine devrimci demokrasi karakteri kazandırabilmek, burjuva sınırları aşmasını sağlayabilmek için sistem sınırlarının dışında bir devrimciler örgütü ve onun teorik-eylemsel hattı gereklidir. Böylesi bir koşul olmadan kitle hareketinin devrimci demokrasi özelliğini kendiliğinden kazanmasını beklemek zaten "devrimciler örgütü"nü de gereksizleştiren bir içerik taşır. Kitle hareketi kendiliğinden devrimci demokrasi özelliği kazanabiliyorsa devrimci-sosyalist bir karakter de kazanabileceği anlamına gelir.

Böyle bir yaklaşım "devrimciler örgütü" ve doğallığıyla devrimci mücadele gereğinin reddinden başka bir

anlama gelmez. Zaten sözkonusu anlayış sahipleri ÖDP'nin yürüttüğü ve bütünüyle sistem çerçevesinde gelişen faaliyete "devrimci" nitelik yükleyerek devrimci mücadeleden ne anladıklarını da ortaya koymaktadırlar.

Üçüncü olarak; mevcut ÖDP faaliyetiyle "kitlese sol hareket" yaratma hedeflense de bu hedef en başta ÖDP'nin programatik hatıyla çatışmaktadır. Daha önceki bölümlerde geniş olarak ortaya koyduğumuz gibi hedeflenen amaç ve talepler "kitlese sol hareket"e değil, sosyalist bir örgütlenmeye tekabül etmektedir. Buradan ortaya çıkan durum ise "kitlese sol hareket" yaratma hedefine sahip olanların ya kendilerini aldattıkları ya da kitleleri aldattıklarıdır.

Aslında "devrimciler örgütü" görevi devrimci-demokratik kitle hareketi görevinden tamamen kopuk olarak ele alınabilecek bir içerik de taşımaz. Devrimciler örgütü, küçük bir nüve haline geldiği andan itibaren gelişimini devrimci-demokratik kitle hareketini yaratarak sağlar.

Devrimci hareket ile devrimci-demokratik hareket birbirini koşullayarak gelişir. Ancak belirttiğimiz gibi önceliğin hangisine verildiği temel önemde bir ayrım noktasıdır ve hareketin geleceğini tayin eder.

ÖDP'NİN KİTİLESELLEŞMESİ

ÖDP'nin yaklaşık bir buçuk yıllık süreçte etki altına aldığı kitle gücünün kaynağı, sahip olduğu politik tutumun doğru devrimci temele dayanmasından kaynaklanıyor. Daha çok sosyal demokrat partilerin yaşadığı tükenişin yarattığı boşluğun etkisinin olduğu bu kitleselleşmenin devam edeceğini de düşünüyoruz.

Devrimci bir mücadele hattına sahip olmakla birlikte görece gevşek ve esnek ve aynı zamanda kitlelerin güncel taleplerini karşılayabilme yetneğine sahip bir örgütlenmenin yaratılamamasının da bu kitleselleşme de etkisi vardır. Fakat en önemli etken, hiç şüphe yok ki çok ileri (sosyalist) bir amaca yönelik faaliyetin sıfır riskle yürütülmesinin doğurduğu çekiciliktir. Hangi temelde yapıldığına bakılmaksızın sol içinde birlik yapılmasının neden olduğu gruplar üstü konumu da, ÖDP'nin kitleselleşmesindeki önemli etkenlerden biridir. Ancak bu kitlesellik, politika yapış tarzı itibarıyla, talep-mücadele eksenli çelişkisi çözüme kavuşturulup, yasallık meşruluğa, sistem içilik ise devrimcilikçe dönüştürülemediği koşullarda hiç bir etkisi olamayacak, kof bir kitlesellikten öteye gidilemeyecektir.

Öte yandan örgütlü kitle yapısının niteliği bakımından ÖDP'nin işçi-emekçi yığınlara bilinçli bir yönelimi olduğunu söylemek de mümkün değildir. Daha çok aydınlanmış kent orta burjuvazisinin kitle yapısını oluşturduğu ÖDP sisteme önemli oranda eklenmiş bu kesimin değişim için taşıdığı dinamizmin boyutunu da ortaya koymaktadır.

SONUÇ OLARAK

Yaptığımız değerlendirmeler gözönünde bulundurulduğunda ÖDP'nin ne sosyalist bir parti, ne bir "devrimciler örgütü" ne de devrimci demokratik bir mücadele platformu olmadığı anlaşılabacaktır. Bu anlamda sosyalist "devrim örgütü" veya "devrimci demokratik bir yapılanma" olduğu üzerinde çok geniş olmamakla birlikte bir inceleme yapılmış "Neden değil" sorusu yanıtlanmaya çalışılmıştır. Bu nitelikler içinde ÖDP'nin en yakın durduğu kuşkusuz "devrimci demokratik bir yapılanma" olanağıdır. Ancak mevcut program, talepler ve bunları gerçekleştirmeye yönelik mücadele eksenli ÖDP'nin hali hazırda bu niteliğe sahip olmadığını göstergesidir.

ÖDP içerisinde devrimci demokrasi özlemi ve yönelimi olan geniş bir kesimin varlığı da tartışma götürmez bir gerçek. Ancak devrimci demokrasi yönelimi, ne yazık ki "sivil itaatsizlik"e, "muhalif kimlik"e egemen olamamıştır. Bu durumun, mevcut güç dengeleri gözönünde bulundurulduğunda aşılma dinamikleride pek güçlü görülüyor. Buna rağmen ÖDP dışlanacak bir konumda da değildir. ÖDP'yi diğerlerinden ayıran yan tabanına dair devrimci dinamiklerin görece ileriliğinden başka birşey olmadığı gibi, bu yan da çok özel önem gerektirmemektedir.

ÖDP'nin olumlu yanları olarak öne çıkan birlik olgusu, farklı siyasal ve toplumsal kişiliklere açıklığı, bu siyasal ve toplumsal kimliklere kendini ifade olanağı tanıması, sol yönelimli aydın kitlesinin önemli bir kesimini örgütlemesi, dikkate alınması, önemsenmesi gereken noktalar. Ancak tüm bunlar farklı grupların farklılıklarını giderme sürecinde zorunlu gerekliliklerdir. Aydınların ÖDP'ye olan ilgisinin kaynağında tam da burada, yani gruplarüstü bir görünüme sahip olmasındadır. ÖDP'nin somut parti politikalarını ifade eden bir yayın organına sahip olmaması dahi, henüz partileşme özelliğini kazanmadığının göstergesidir.

Devrimci özgürleşme hareketi kendi faaliyetini örgütlerken ÖDP'yi de faaliyet yürütülecek alanlardan birisi olarak ele alabilir. Ancak bu faaliyet işçi ve emekçilerin, gençlerin, fabrika, yerleşim birimi, eğitim kurumu gibi temel yaşam alanları ve bu alanlardaki sendika, dernek vb. örgütlenmelerdeki faaliyetlerden sonra gelecek ve diğer sol partilerle ÖDP'nin alandaki faaliyet durumuna bağlı olarak geliştirecek bir temelde yürütülebilir.

Bunun dışında ÖDP'nin ortaya koyacağı politik tutumlara bağlı olarak aynı eylem hattında birleşmekte mümkündür. Fakat bu durumun olabilmesi devrimci özgürleşme hareketi kendi bağımsız politik hattına ve etkisi altına aldığı kitlelerin gücüne bağlıdır. Devrimci özgürleşme bir hat inşaa edilmeden, ne ÖDP'yi olumlu bir yöne çekebilmek ne de içinde yer alan devrimci demokrasi yönelimlerini canlı tutabil-

mek mümkün değildir.

Bugün devrimci hareket ile ezilen kitleler arasında muazzam bir güvensizlik sorunu vardır. Devrimci sosyalist hareketin olgunlaşma süreciyle ilgili bulun bu sorun, ancak devrimci sorgulayıcılıkla birleşen devrimci ısrarla aşılabilmektedir. Çelişkilerin çözümüne dair izlenen yöntemlerin çelişkilerin gereğine uygun olması ve dolayısıyla mücadele kazanım sarmalı yerine, esas olarak mücadele yenilgi ilişkisinin egemen olması ÖDP'nin sağ bir siyasal hatta yerleşmesinin nedenlerinden biridir. Oysa ki devrim ve sosyalizm amacından kopmaksızın, demokrasi mücadelesinin gereksindiği reformları da hedefleyen ve bunu devrimci bir mücadele hattıyla kitlelerin gündelik mücadelesine içselleştiren bir çalışmayla kitlelerin devrimci mücadeleye olan güveni yeniden tesis edilebilir. ÖDP ise, böyle bir yönelime girmek yerine "sifon çekme, süpürge, kamyon" gibi singellerle kitlelerin kendi güçlerinin ciddiyetini kavramalarına olanak tanımayacak tarzla siyaset yapmayı seçiyor. Singellerle siyaset yapmaya bu denli yatkın olan ÖDP, uluslararasılaşmış bir simge olan bayrak yakma protestosuna ise, eylemin taşıdığı radikal öz gereği kararlılıkla karşı olabiliyor.

Sorun, "yeni siyaset tarzı" arayışı dışında ve bizim karşı çıktığımız nokta olarak biçim değil, suya sabuna dokunmayan siyaset yapmanın içeriğidir.

Öte yanda, ÖDP'de önemli ve olumlu bir yönelim olan, taban insiyatifine ağırlık verme, kitle-birey insiyatifini geliştirme anlayışının pratik olarak vucüt bulduğu pek görülmesi bile böyle bir anlayışın yaygın olarak sol hareketin gündemine sokulması dahi olumludur. Aynı zamanda kadın ve çevre hareketi karşısındaki rolü de ÖDP'nin olumlulukları arasındadır.

ÖDP'ye dair yaptığımız bu değerlendirmede doğal olarak öne çıkan olumsuz yönler üzerinde ağırlıklı durduk. Yaklaşımımızın kaynağı en başta devrimci sorumlugumuzdur. Çünkü ÖDP'yi "önemli bir imkan" kılacak, devrimci-demokratik blok partisi olabilme, mevcut yönelimle mümkün değildir.

Tüm bunlara rağmen ÖDP'nin bütünüyle sisteme eklemlendiğini söylemek doğru değildir. Bunun en temel nedeni ÖDP'nin henüz partileşmesini tamamlamaması iken bir diğer etkende içinde barındırdığı devrimci-demokrasi güçlerinin varlığıdır. ÖDP'nin bugün için asli yönelimlerinin sistem içi reformcu bir mücadele hattına, sol liberal siyasal bir kimliğe sahip olduğu ortada iken bu durumu süreç içinde bütünsel bir duruma dönüşebileceğini bugün saptamak doğru olmayacağı gibi, istediğimiz bir gidişatta değildir.

Ancak güncel politikayla da örnekleyecek olursak; Susurluk konusunda; burjuva gündemine tabi olması ve burjuvazi gündem dışına kaydınca konunun üzerinde durmaması.

Kürt sorununda; soyut bir barış arayışı içerisinde

faaliyeti imza toplamayla sınırlandırıp, işgal ve katliamlar karşısında tavır geliştirmemesi.

TÜSİAD'ın "demokratikleşme" raporu karşısında, burjuvazinin sözkonusu reformları gerçekleştirebilme dinamiğinin olabileceği yanılması üzerinden TÜSİAD'ın yanında saf tutması. TÜSİAD'ın, "rapor yazanını bağlar" tavrı üzerine hiçbirşey olmamış gibi sessiz kılması.

Şeriat tehlikesine karşı Kemalizm'in kendi cephesinden geliştirdiği Genel Kurmay merkezli MGK eksenli askeri politikaya karşı çıkarken "Ne REFAH-YOL, Ne HAZİROL" şiarını ifade etmesi. Bu şiar yeni bir alternatifin söz konusu olmadığı, mevcut sistemin her iki tehlikeyi de bertaraf etme yeteneğine sahip olduğunun ifadesidir. Oysa şeriatın da askeri darbenin de panzehiri birleşik devrimci insiyatifin geliştirilmesi, emekçilere devrim alternatifinin somutlanmasıdır.

Mevcut egemen sınıflar krizi ortamında, krizi geçici bir süre için dahi olsa sönmülemek işlevi görececek erken seçim talebini tüm burjuva partilerinden önce telaffuz etmek. Kitlelerin devrimci politika ve örgütlere kazanılması koşullarının geliştiği bir ortamda, mevcut sistemin halka onaylatılmasından başka bir anlama gelmeyecek erken seçimden medet ummak.

Oluşan erken seçim ortamında, yüzünü emek ve ulusal özgürlük güçlerine dönmek yerine artık geniş yığınlar nezdinde de fazlaca etki gücü kalmayan DYP ile girdiği koalisyonlarda savaş nükümetlerine ortaklık eden CHP ile seçim ittifakları arayışlarına girmek.

Bölge ülkeleri üzerine tehdit, tahakküm ve muhtemel bir bölgesel savaşa hizmet edecek düzlemde, emperyalist politikalar güdümünde İsrail'le yapılan stratejik anlaşmalara karşı gerekli tepkiyi örgütlememek.

ÖDP yukarıda genel başlıklarla sıraladığımız politik hattıyla da bugüne kadar devrimci-demokratik bir hatta sahip olmada önemli güçlükler taşıdığını ortaya koymuştur. Ancak bizim istemimiz bu hatta ısrar ve giderek liberal, neo-liberal bir yapı özelliğini kurumlaştırması değil, devrimci demokrasi hareketinin bir parçası olmasıdır.

Bizim yaptığımız belirlemeler bizzat ÖDP kurucusu Murat Belge tarafından da yapılıyor. Belge 9 Haziran tarihli Yeni Yüzyıl gazetesinde yayımlanan röportajında ÖDP için "Ortodoks sol görüşleri savunanlarla yenilikçiliği savunanları, yani 'dünya değişiyor bazı şeylere farklı bakalım' diyenleri bir arada tutmaya dönüştü" diyor. Ve elbet kendi siyasal yönelimine uygun olarak "değişen dünya"ya ayak uydurulmasını, neo-liberal bir hatta benimsenmesini istiyor. Biz, emekçilerin siyasal-toplumsal çıkarlarından yana olan tüm güçlerin Murat Belgeler'in neo-liberal hattında değil, devrimci-demokratik bir hatta olmaları gereğine inanıyoruz.

Umudumuz; ÖDP'nin devrimci bir hatta yer almasını engelleyen ve bir anlamda yapısal özellik taşıyan zaafıların yenme mücadelesi içine girmesidir.

İslâm felsefesi (3)

Cengiz GÜNDOĞDU

ADALET BAŞKASINI EZMEKTİR

Düşünür Farabi, El-Medinetu'l Fazıla adlı eserinde "Cahil şehir telakkisine göre adaleti şöyle anlatır, "... her taife, başka taife soyup, elinde bulunan şeylerin topunu almak ister. Her birinin diğerine karşı durumu bu merkezdedir. Hangisi diğerini ezerse, kazançlı, mutlu ve bahtiyar olur. Her insanın veya her taifenin ruhundaki bu tabî'i temayüller, mevcutların tabî'i bünyeleri icaplarındandır.

Her tabî'i şey adalete uyduğundan döğüş de adaletin ta kendisidir. Adalet başkasını ezmektir. Mağlup ise ya vücudunun selametini muhafaza etmek şartıyla mağlup olur; veya mahiyet ve telef olarak galibe hayat alanını boş bırakır, veyahut kötü bir durumda yaşamak şartıyla galip tarafından bir köle gibi istismar edilir ve böylece galibin mağlubu istismar etmesi adalet sayıldığı gibi, mağlubun galibe hizmet etmesi de adalet sayılır." (1)

Farabi, gerçekçi bir gözlemle yaşadığı İslam uygarlığında aristokratik adalet anlayışını ne güzel anlatıyor. Farabi'nin söyledikleri son derece doğru. Ezenle ezilen, sömürülenle sömürülen arasında bir ilişki var. Bu ilişki zora dayanır. Ama bütünüyle değil. Ezilenin, sömürülenin bilinç durumu, bu ilişkiyi adil görmesi de gerekir, bilinç durumu, bu ilişkiyi adil görecektir derecede tutulur.

Adına felsefe denen düşünme...dünyayı kavrama edimi işte burada önemli. Felsefe burda n'pacak. Sömürü ilişkisini doğru, adil, meşru gösteren öğretiler mi üretecek...yoksa insanı aydınlatacak mı? Bu bir mücadeledir. Bu mücadeleye İslâm uygarlığında da verilmiştir.

İslâm uygarlığı aristokratik bir sınıfın eseridir. Köleleri 500 ile 15.000 kişilik kümelerle ayırmıştır. Öldürseye çalıştırılmışlar. Hem Emeviler, hem Abbasiler halkı soyup soğana çevirmişler. Buna da adalet demişler.

Öbür adıyla yürütenler denen *Meşşai Felsefesi* işte bu adalet anlayışına karşı çıkıyor. Meşşai insanı bilinçlendirmek, aydınlatmak isteyen bir felsefe. Bu yanı sıra *Yürütenler*, bugün bile İslamcılar rahat-sız eder Şimdi bunun bir örneğini vermek istiyorum. En başta şu bilinmeli. Kapitalizmin adalet anlayışıyla aristokrat adalet anlayışı arasında temelde fark yok. Sözgelimi, milyarlar harcanan bir düğünü televizyonda "lezzetle" seyretmesi için bir emekçinin, kapitalist adalet anlayışını benimsemiş gerekir. İstanbul'un Taksim alanında "Çatınızla gurur duyabilirsiniz" tabelası, duruyor. Hiç kimsenin de gururu incinmiyor. Bu tabela gururun metalaştığını...bu metalaşmanın benimsendiğini gösteriyor.

Kapitalizm, insanı insanlıktan çıkaran, insanı ezen...dosluğu...aşkı metalaştıran bir sistem. Bu sistemde yolunu şaşırın insan, iç esenliği arıyor.

Peki iç esenliğini nerede bula-

cak, bilinci dumura uğratılmış insan. Dinde...tarikatlarda. Bu kapitalizmin işine geliyor. Hem Hristiyanlık, hem Müslümanlık alan kapma mücadelesine başlıyor. Bu mücadelede Seyyid Hüseyin Nasr'ı tanımak gerekiyor. İran'lı Seyyid Hüseyin Nasr, şöyle tanıtılıyor Türkiye'de: "1933 yılında Tahran'da doğdu. Yüksek Öğrenimini ABD'de Massachusetts Institute of Technology'de Fizik dalında yaptı. Harvard Üniversitesi'nde felsefe ve bilim tarihi profesörlüğünde bulundu. 1962-1965 yılları arasında Harvard'da bilim tarihi dersleri verdi. 1972 yılında Tahran Üniversitesi Rektörlüğüne getirildi. Halen ABD'de George Town Üniversitesi'nde İslâm araştırmaları profesörü olarak görev yapmaktadır." (2)

Bilim tarihi doktorası yapan...filozof denen Nasr, tündengelim yöntemini bakın nasıl kullanıyor: "Elimizde" diyor "gerçek bir su varsa ve gerçekten susamışsanız, yalnızca o suyu içecek susuzluğunuzu giderebilirsiniz." (3) Gerçekten de son derece doğru. Susamışsanız, susuzluğunuzu su içerek giderebilirsiniz. Bu tümel doğrudan sonra neyi çıkarmak isteyebilirsiniz. Deneyelim.

a) Susayan insan, nasıl su içerek susuzluğunu giderirse, bir dağa çıkmak isteyen insan arka arka yürürse daha çabuk dağa çıkar.

b) Susayan insan, nasıl su içerek susuzluğunu giderirse, insan düşünmemekle mutlu olur.

c) Susayan insan nasıl su içerek susuzluğunu giderirse, merdivenle-

rini emekleyerek inen insan rahat eder.

Şimdi siz diyeceksiniz susadığımızda su içerim. Bu doğru. İyi ama, merdivenleri emekleyerek inmenin susuzlukla, su içmekle ne ilgisi var. Hiçbir ilgisi yok. Nasr'ın düşünme yöntemine örnek verdim. Seyyid Hüseyin Nasr, susayan insan nasıl su içerse, susuzluğunu su içerek giderirse, bütünlüğe... esenliğe ulaşmak isteyen insan da Kutsal'a döner diyor.

Kime üzeleceğimi bilemiyorum. Buna düşünce diyen Seyyid Hüseyin'e mi...bunu düşünce sananlara mı, yoksa insan doğru düşünsün diye *Organun*'u yazan Aristoteles'e mi, yöntem yöntem diye çırpınan duran Descartes'e mi, İbni Rüşd'e mi, Farabi'ye mi, Razırye'ye mi.

Bayanlar, baylar, insanlık nice zorlarla felsefede, bilimde, sanatta, iyi kötü noktaya gelmişken, böyle sine geri yöntemleri, düşünce diye yayınlamanız haksızlık olmuyor mu. Hem kendinize, hem bize yazık etmiyor musunuz.

Ben size düşünmemiz için susuzlukla ilgili bir sorun söyleyeyim. Biz gençliğimizde susadık mı, gürül gürül akan bir çeşmeden su içerdik. Para vermezdik. Şimdi susuzluğumuzu gidermek için para veriyoruz suya.

Soru. Su nasıl meta oldu. Bunu hiç düşündünüz mü.

Bilim tarihi üstüne doktora yapan Seyyid Hüseyin, bakın ne diyor, "*Bilim dinden ve teolojiden bağımsızlık iddiasında bulunmuş ve alemi Tanrı'dan bağımsız şekilde açıklamaya çalışmıştır. Ne dersiniz deyin, modern bilim, fizik alemi, tamamen bağımsız bir realite olduğu (nancı üzerine inanca dayalı açıklamalar üzerine kurulmuştur. İmdi, islam bunu kabul etmez.*"(4)

Şimdi burda bir islâm bilimi kavramı var. Tabii bu kavramın ileri tutar yanı yok. islâmî bilimi, bilim yapan en temel öge, Seyyid Hüseyin'e bilgiyi "islami bir aleme, bir

evren anlayışına entegre etmiş olması." Buna bir örnek vermek gerekirse, islami bilim şu. Soruyor Seyyid Hüseyin, "10 milyar yıl önce gök feleklerinin "melekler" tarafından hareket ettirilmediğini nereden biliyoruz?"

İyi ama burda ileri sürülen görüş hiç islâmî değil? Aristoteles'in *Metafizik*'inde ilk hareket ettiriciden kopya edilmiş bir islâmî bilim. Bakın ne diyor Celal Sarç, "Aristo, Fizik'te gerçek tabiat tanımlarına varamamıştır Bundan başka, izah ve tefsir edemediği olayları gizli, batıl ve hiçbir suretle keşfedilip bilinmeyecek sebeplere dayandırdığı için, beşeri düşüncenin gelişim seyrini uzun yıllar yanlış doğrultulara sek ederek kösteklemiştir.(5)

Seyyid Hüseyin, bilim doktorası yapmış. Nasıl bir doktoradır bu, çok merak ediyorum. Ama şunu merak ediyorum. Ama şunu merak etmiyorum; Seyyid Hüseyin, "Beşeri düşüncenin gelişim seyrini" yanlış doğrultulara yönlendirmek istiyor.

İşte bundan ötürü ABD'de profesör olan, ABD'de yaşayan bu kişi, yüzlerce yıl sonra Meşşai Felsefesini eleştiriyor. Şöyle "*İslâm dünyaya görüşüne girebilen laik mahiyet kazanabilecek bir öge olarak Meşşai felsefesinin rasyonalizmi vardır.*"(6)

Seyyid Hüseyin akılcılığa, aklın kullanımına pek kızıyor. Kadere karşı çıkan... İnsanın özgürlüğünü savunan Mutezile Felsefesi için şöyle diyor, "*onikinci yüzyıla kadar zayıflatılmadı.*"(7)

Neden böyle yapıyor Seyyid Hüseyin. Bunu söyleyeceğim. Ama önce islâm uygarlığında insanı aydınlatıcı üç felsefe akımını kısaca görmek gerekiyor. Bunlardan ilki, Mutezile akımı. Daha önce anlatmıştım Mutezile'yi. Şimdi kısaca söylemek gerekirse, bu akım, tanrının karşısında birleğin özgürlüğünü

savunuyor. Düşünür Cahiz, bilgi için kuşkuyu önemsiyor. Ebül Hüseyin nedensellik ilkesini buluyor.

Mutezile akımının başlatmak istediği aydınlanma hareketini, bir dönem durduruyor. Bu dönemin adı, Ebül Hasan Ali İbn İsmail el-Aş'ari. Kırk yaşındayken dönekliğini şöyle duyuruyor. "*Beni tanıyan tanır. Tanımayan da kendimi tanıtır. Ben Ali İbn İsmail el-Aş'ari'yim. Kısa zaman öncesine değin Mutezile öğretisini yaydım. (...) Şimdi hepiniz şahit olun ki, ben bu yolu bırakıyor, bu öğretiyi kesinlikle terk ediyorum.*"(8)

İşte Aş'ari akımı böyle başlıyor. Kırk yaşına kadar, insanı, özgür bireyi, eşitliği savunan İsmail el-Aş'ari, kırk yaşından sonra, "insan özgür olamaz, eşit olamaz" diyor. "Kurtuluş doğrudan doğruya kutsalla teslimiyetle sağlanır" diyor. Böylece islâm'da Mutezile akımıyla başlayan aydınlanma hareketi Aş'ari akımıyla ciddi bi çelme yiyor.

El Kindi'yle başlayan, Meşşai...Yürüyenler akımıyla yeniden aydınlanma hareketi başlıyor. Farabi, İbn-i Sina, Endülüs'te İbn-i Barez, İbn-i Rüşd islâm'da aydınlanma hareketini başlatan Yürüyenler okulundan.

Bu akımın başlatıcısı El Kindi, 9. yüzyılda yaşadı. Mutezile akımıyla ilişkisi var. Deneyci. Varlığın duyularla bilinebileceğini söylüyor.

Yürüyenler akımının düşünürlerinden Farabi, "*peygamber hayal gücüne, düşünürler akıl gücüne dayanır. Bundan ötürü düşünür...düşünen insan peygamberden üstündür*" der.

Yürüyenler akımının öbür düşünürü İbn-i Sina'ya geldikte.

İbn-i Sina, cennetin cehennemini bir simge olduğunu söylüyor. İnsanı dinin baskısından kurtarmak istiyor. Bu yüzden zulüm görüyor. Hapse atılıyor. Kitapları yakılıyor. Şahrazî İbn-i Sina için şöyle diyor, "*Onun islâm alimleri arasında yeri*

yoktur. O insan kalıbına girmiş şeytanın ta kendisidir."

İbn-i Sina'nın bu baskılara yanıtı şöyle, "Sen de bir ezek ol. Çünkü ezeklikleri o kadar büyük ki, kendileri gibi ezek olmayanlara imansız diyorlar."

İnsanı aydınlatmak için didinip duran düşünür Farabi, ağır baskılar karşısında yalnızlığını şöyle dillendiriyor, "Zamanın ters, yarenliğin faydası her reisin bezgin ve her başın hasta olduğunu görünce, evime kapanıp şerefimi kayırmayı kâr bildim."

Meşşai akımının etkisiyle Anadolu, Mezopotamya, Horosan bölgelerinde aristokratik sistem, karanlık dönemi başlatıyor. Böylece Farabi'nin şu saptaması gerçekleşiyor, "Canavarlar avlarını ele geçirmek için nasıl hile ve kurnazlığa başvururlarsa, (diyanet adamları da) dünyalıkları ele geçirmek için aynı hile ve kurnazlıklara kavuşmak için, zahide sofuluk göstermekle kazandıkları itibar ve saygıyı, suu, hikmet, ilim ve marifetle desteklemesini bilirlerse, halk nazarında daha büyük ve şöhrətli olurlar." (9)

Milyonlarca insan sömürülmeyi, ezilmeyi adalet saysın diye, iman iman haykırılarıyla karanlığa gömüldü. Doğu karanlığa gömülürken Endülü's'te bir düşünür görüyoruz. Adı İbn-i Rüşd. Adnan Adıvar şöyle der, "Artık bu eserin sonuna kadar, Doğu, ilimle dinin ilişkileri üzerine bir bahse rastlanmayacaktır. Çünkü XIV yüzyıldan sonra, İslam diyarında ilim ve felsefe sönmeye başladığından dinin karşısında ne müsbet bilimler ne de felsefe vardır." (10) Bu, bugün bile islâmcılar'ı rahatsız eden bir görüştür. Seyyid Hüseyin bu konuda bakın ne diyor, "Ancak Avrupa dillerinde ve çalışmalarını bu kaynaklara dayandıran Müslümanlar'ın yazılarında görülenin tersine, islâm düşünce hayatı, ne İspanyol'da yaşamış filozoflarla ne de Moğal istilası ile sona ermiştir." (11)

Peki n'oldu. Seyyid Hüseyin'e göre, "...Endülü'slü bilge Muhiddin-i Arabi'nin marifet doktrinleri ile Subreverdî'nin iştiraki leo sofisi (Hikmetül ısrak) sahneye çıkmaya başladı."

Yalnız insanlar katledilmiyor. Doğrular da katlediliyor. Seyyid Hüseyin'in yaptığı bu. Doğruları katlediyor. Seyyid Hüseyin, Suhreverdî'nin 35 yaşında Şam hapishanesinde katledildiğini söylemiyor.

İbn-i Arabi'ye geldikte...Voltaire şöyle demiş Arabi için, "Müslümanların içinden bir adam çıkmış, onu da kendilerinden saymıyorlar." Aydınlatmak istediği halk, Arabi'yi 1250 yılında Şam'da katlediyor. Bu olaydan 743 yıl sonra 1993'de halk 37 insanı katletti Sivas'ta.

IŞIK SÖNÜYOR

İslâm ugarlığında bir Ebu Bekir Zekariya Razi var. Batı, sekiz yüzyıl önce Doğu'da ortaya çıkmış Voltaire diyor Razi için. 875-975 yıllarında yaşayan Razi, her şeyden önce bilim emekçisi. Işığın kınılmasını buluyor. Aristoteles'in tümdengelim yöntemini eleştiriyor. Bilgiye, doğruya ulaşmada tümevanımı...deneyi...gözlemi savunuyor. Barası son derece önemli. Razi, bilimsel yöntemin yolunu açıyor. Peygamberler insanı aydınlatamaz, düşünürler aydınlatır diyor. Bütün insanların eşitliğini...akıl eşitliğini savunuyor. Bütün insanlar eşit olduğu için peygamberlik gereksizdir. Tanrı kimi kişilere peygamberlik benzeri ayrıcalık vermez diyor.

Bir yıl sonra Türkiye'de Hüseyin Hatemi, Razi için bakın ne diyor, "Tıp bilgini olarak güçlü bir ad alan Razi'nin ilahî hikmetten nasibi olmadığı ve manevî derece yönünden Voltaire'den aşağı seviyede bulunduğu anlaşılmaktadır." (12)

Hüseyin Hatemi'yi görüyorsanız işte, hemen anlıyor. Bu anlayışıyla Anadolu'da bir aydınlanma

hareketini önlemek istiyor. İslâm uygarlığında ışıgı işte bu anlayış söndürüyor. Bu anlayış bugün bile devam ediyor.

İlahî hikmetten nasipsizlik bütün islâmcıların kullandığı bir yöntem. Sözgelimi Hüseyin Hatemi, İbn-i Rüşd'ü, Razi'yi eleştirmiyor. N'apıyor. Suçluyor. Materyalist düşünür Ravendî'de de Yahudiler'den para almakla suçluyor. Ravendî'nin Kitab-üd-da... Beyin Yaralayan adlı bir eseri olduğu söyleniyor. Bu eserinde islâm dinini eleştiriyor. Bilgiye ulaşmadan akıl, deneyi önemsiyor. Bu görüşlerinden ötürü hapse atılıyor. Hapisten kaçıyor. Nasıl öldürüldüğü belli değil. Hiç kuşku yok, "Faili meçhul" bir cinayete kurban gitti Ravendî.

İŞIK NEDEN SÖNDÜ

İslâm ülkelerinde aristokrat sınıf artı değere el koyuyor. Bunlar, sonradan görmeler gibi har vurup savunuyorlar. İslâm ülkelerinde, artı değeri yatırıma dönüştürecek atılcı, girişimci bir sınıf oluşmuyor. Sözgelimi Arabi, sultanların verdiği parayı yoksullara dağıtıyor. Oysa Voltaire kazandığı parayla borsaya giriyor.

Avrupa'da girişimci sınıf, burjuva sınıfı, işi gereği, deneyi, gözlemi savunmak zorunda. Bazen bir deney sonunda ölüyor. Oysa aristokrasinin deneye gereksinmesi yok. O saraylarda yan gelip keyif çatıyor. Batıda burjuva sınıfı yönetimde hak istiyor. Doğuda böyle bir sınıf oluşmadığı için, adalet kavramını değiştirmek isteyen...deneyi, gözlemi savunan bütün düşünürler yerle bir ediliyor...susturuluyor.

Aristokrat sınıf, bilimsel yöntemi reddediyor.

Farabi, bütün çağı dönüştürecek...ihtilalci bir adalet anlayışını savunuyor. Farabi'ye zındık diyen Gazali, "Bir toplumun başkansı bir yıl kalarak birbirlerini mahvetmele-

rindense, başkanın almış yıl halkına zulüm ve işkence yapması daha iyi, tercih edilecek bir husustur" diye zulmü, işkenceyi savunuyor. Gazali, "başkan iyi çıkarsa tanıya şükredin, kötü çıkarsa tövbe edin" diyor.

İslâm uygarlığında son pırıltı Nadajlı Abdurrahman. Fatih Medresesi'nde hoca. Cennete...cenneme inanmıyor. Dünya yuvarlak diyor. Evreni bilimsel yöntemle açıklıyor. Bu yüzden 1601 yılında Topkapı Sarayı'nda idam ediliyor. Anadolu Kazaskeri Esat Efendi, "Müslümanlar elinden, islam dini de dilinden kurtuldu" diyor.

Böylece İslâm uygarlığı kara deliğe dönüşüyor. Aydınlik ne varsa kara delikte sönüyor. Burjuvazinin bilimsel yöntem gereksinmesi var, aristokrasinin yok. Aristokrasi vur kacla yaşıyor.

Bugüne geldikte...Şimdi kutsala dönüşle bir İslâm uygarlığı yaratılmak isteniyor. Seyyid Hüseyin'in yapmak istediği bu. Oysa bütün uygarlıklar bir sınıfa dayanıyor. İslâm uygarlığı da böyle. İslâm uygarlığı aristokrasinin eseri. Büyük, görkemli camiler...kervansarayla. Ama İslâm uygarlığında doğru dürüst bir kitaplık göremezsiniz. Sözelimi İstanbul'da yüzyıllık lokanta, beşyüzyıllık hamam var. Ama yüzyıllık bir fabrika yok. Çünkü aristokrasi üretimi değil. Vur kacla elde ettiğini yiyen, tüketen bir sınıf.

Peki yeniden bir İslâm uygarlığı mümkün mü. Mümkün değil. Mümkün değil, aristokrat sınıfını nereden bulacaksınız. Burjuva sınıfına geldikte. Burjuva sınıfı devrimci niteliğini yitirdi. Devrimci niteliğini yitirse bile, burjuva, duayla işlerin yürümeceğini bilir. Burjuvazinin İslâm'a "dinin afyon gibi" kullanılmasında gereksinmesi olabilir. İşçinin artı değerine el koyan kapitalist, kurban bayramında bir kilo et dağıttıkta İslâm dini bunu...meşrulaştırırsa, İslâm'a kol kanat gerer.

Hiçbir dinin açısından, kimsenin kimseyi sömürmediği...herkesin kardeşçe yaşadığı...bütün insanların özgürleştiği bir dünya yok. Bütün bunlar öbür dünyada...cennette. Ama Marksizm'in bu dünyada gerçekleştirecek böyle bir metafiziği var.

Abdurrahman Dilipak şöyle diyor: "İslâm haklılıklara, zulme ve sömürüye karşı da savaş dinidir." (13)

Ne güzel değil mi. Daha güzeli var. "Kur'an-ı Kerim, 'bir insanı öldürenin bütün insanlığı öldürmüş gibi' olacağını ifade ederek, insanların temel hak ve hürriyetlerinin korunması konusunda bütün insanları ortak hareket etmeye çağırır." (14) Daha daha güzeli var. "İnsanlar inandıkları gibi yaşasınlar ve düşündüklerini özgürce ifade etsinler istiyoruz..." (15)

Dilipak, sanırım çok üzülüyor. Çünkü İslâm'ın eylemi, ne tarihte ne bugün Dilipak'ı onaylamıyor. Hadi tarihte olup bitenlere bir neden bulalım. Peki ama Sivas katliamına ne demeli. Ramazan da oruç tutmayanların dövülmelerine ne demeli.

Dilipak şunu bilmeli. Ben, televizyonda İslâmcılar'ın, "koca ramazan oruçluysen, karısının dilini emerse, orucu bozulur mu..." tartışması istemiyorum. Çünkü böyle bir tartışma insana zulümdür.

Dilipak'ın söylediklerinin İslami gerçekleştirmeye felsefesi de, gücü de, açısı da yoktur. Bunu Dilipak'da biliyor. Bakın ne diyor, "öyle anlatılıyor ki, sorun biraz da ilerleme için gerekli ferdî tezebbüs ile toplumsal çıkarların nasıl korunacağı, dengenin ve uzlaşmanın nasıl sağlanacağı konusudur." (16)

Bu görüş kapitalist sınıfı koruyan...sömürüyü koruyan, dengeli, uzlaşmacı bir sosyal demokrasinin görüşüdür.

Oysa yeni uygarlık böyle uzlaşmalar üstüne kurulmayacak. Yeni uygarlıkta sınıf olmayacak...Sorun budur.

İslâm'ın sınıfsız bir metafiziği

yok.

Mutezile akımında devletin gereksizliğini savunanlar da var. Bu emekçilerin gerçekleştireceği, metafizik olmaktan çıkaracakları bir metafiziktir.

Kendilerine İslâmcı düşündür diyenlere sesleniyorum. İnsanlığın önünden çekilin. Abdurrahman Dilipak, bir toplantıda bilinci dumura uğramış kişileri coşturacak, içeriksiz sözleri düşünce sanıyor. Şu sözlerle bakın:

"Yeryüzü bize mescid kalandı Cihad, ebedi seccadenin adıdır Biz, barışın savaşçılarıyız Biz, özgürlük savaşçılarıyız." (17)

Bırakın iler tutar yeri olmayan sözleri. Çekilin insanlığın önünden. Oruçlu erkek, karısının dilini emerse orucu bozulur mu, bozulmaz mı diye sorularla...on milyar yıl önce hareketi meleklerin başlatmadığını nereden biliyoruz türü varsayımlarla, insana şiddet uygulamayın.

Bu, bir şiddettir. Şiddet düşünce değildir.

DEVAM EDECEK

DİPNOTLAR

- 1) Farabi, El Medinetü'l Fazıla, Çev. Nafiz Danışman, MEB Yayınları, İstanbul 1990
- 2) Seyyid Hüseyin Nasr, Söyleyişler, İnsan Yayınları, İstanbul, 1996
- 3) Nasr, Age
- 4) Nasr, Age
- 5) Prof. Celal Sarç, Bilim Tarihi, MEB Yayınları, İstanbul, 1993
- 6) Seyyid Hüseyin Nasr, İslâm'da Düşünce ve Hayat, Çev. Fatih Tutluoğlu, İstanbul (Tarihsiz)
- 7) Nasr, Age
- 8) Henry Corbin, İslâm Felsefesi Tarihi, Çev. Prof. Dr. Hüseyin Hatemi, İletişim Yayınları, İstanbul 1968
- 9) Farabi, age
- 10) A. Adnan Adıvar, Tarih boyunca İlim ve Din, Remzi Kitabevi, İstanbul, 1969
- 11) Nasr, Age
- 12) Corbin, Age
- 13) Abdurrahman Dilipak, Savaş, Barış, İktidar, İşart-Ferhat Ortak Yayınları, Mayıs 1990
- 14) Dilipak, Age
- 15) Dilipak, Age
- 16) Dilipak, Age
- 17) Dilipak, Age

Özgürlük kavramının günümüzdeki anlamı (2)

Hüsnü AKSOY

Özgürlük kavramının tarihsel gelişme içinde aldığı farklı anlamlar ile, bu anlamların günümüzde aldığı biçimleri doğru kavrayabilmek için, özgürlük kavramının yanı sıra, insan yapısının da eleştirel bir analizinin yapılması gerekir.

Bir önceki sayıda bu analizin felsefi boyutu üstünde kısacada duruldu. Bu sayıda ise, bilinçaltı kavramının analizi çerçevesinde özgürlüğün psikanalizm, liberalizm, varoluşçuluk ve anarşizm açısından aldığı anlamlara dikkat çekilecektir. Bir sonraki sayıda ise, özgürlüğün ekonomik sömürü ve toplumsal bağıllıkla olan ilişkisi çerçevesinde, Marksist özgürlük tasarısının belli başlı özellikleri üzerinde durulacaktır.

PSİKANALİZM DE ÖZGÜRLÜK SORUNU

Psikanalizm, özgürlük sorunundan çok bilinçaltı sorununa ayırdedici bir ağırlık verir. Özgür-

lük sorunu, kişilik çözümlemesi çerçevesinde bilinçaltına yüklenen anlamların püslü örtüsü içinde, örtük olarak karşımıza çıkar.

Modern psikanalizmin kurucusu olan Freud, insan kişiliğinin zihinsel ve ruhsal süreçlerini üç katmana ayırır: Bilinçaltı, ben ve üstben. Bilinçaltı, dar anlamında cinsel içgüdü, geniş anlamında ise tüm içgüdüleri içerecek biçimde, yaşam içgüdülerini içerir. Bilincin en üst katmanı, toplumsal kurumlara ve değerlere uyarlanarak, yeniden biçimlendirilmesi sonucunda üstben oluşturulur. Üstben, bir bakıma bilincin üst kısmının dönüştürülüp yeniden biçimlendirilmesi yoluyla oluşturulan, toplumun bekçiliğini yapan bir jandarma biçiminde karşımıza çıkar. Bilinçaltı ise, yaşam içgüdülerini içeren alt katman olarak, üstbenle sürekli çatışma içindedir.

Bilinçaltı, içgüdülerin en yüksek düzeyde doyumunu olanaklı kılabilen için, üstbenin belirlenimlerine karşı çıkar. İçgüdülerin sınırsız doyumunu, bilinçaltı kendiliğinden hareketinin sonucunda

gerçekleşebilir, oysa üstben, ben'in vasıtasıyla, içgüdülerin giderilmesine sınır çizer; bastırma ve geriye itme mekanizması vasıtasıyla, arzuları ve istekleri bilincin derinliklerine atar. Bu yoldan içgüdüsel gereksinimlerin, arzuların, istemlerin sınırlandırılmasını, köreltilmesini, sakat bırakılmasını sağlar. Normal kanallarda kendini dışa vuramayan bu arzular, istekler, kişiliğin nervotik bir biçime girmesini olanaklı kılacak tarzda, kendilerini farklı biçimlerde dışa vururlar. Bu dışa vurumunun iki biçiminden bahsedilebilir:

Birincisi, baskı altına alınan arzular, istekler, "yüceltme" biçiminde kendini dışa vurarak, insanın yaratıcı etkinliğinin kaynağını oluştururlar.

İkincisi, psikoterapi yoluyla baskı altına alınmış güdüler, arzular ve istekler, kendilerini dışa vurarak, gün ışığına çıkarlar. Bu yoldan yeniden anlamlandırıp, tanımlanıp kavramlaştırılmalan olanaklı kalmır. Böylece üstbenin bilinçaltı üstündeki etkisi açığa çıkarılır; bozulmuş olan ben onarılır, üstben

ile bilinçaltı arasında uzlaştırıcı ve dengeleyici işlevini yeniden üstlenmesi sağlanır.

Yüceltme faaliyeti, kendi içinde şu paradoksu içerir: Eğer yaratıcı etkinlik ile nevroitik kişilik arasında nedensel bir ilişki kurulacaksa, o zaman nevroitik kişiliğin, psikoterapi yoluyla normalleştirilmesinden sonra, yaratıcı etkinlik yok mu olacaktır?

Psikoterapinin geleneksel işlevi, üstbenle çatışma içine giren bilinçaltısını tedavi ederek, benin denetimi altına sokulmasını ve bu yoldan üstbenle eskisi gibi uyumlu hale getirilmesini içerir. Bu da bireyin, toplumsal kurumlara yeniden uyarlanması anlamına gelir. Böylesi bir uyarılma içinde ne ben ne de bilinçaltı özgür olabilir. Üstben, ben ve bilinçaltı üstündeki belirlenimi, her durumda varlığını korur. Psikoterapinin radikal yorumunda ise psikoterapinin bireye yeni bir üstben oluşturma olanağı verildiği ileri sürülür. Onarılmış ben ile yeni üstben arasındaki uyum, eski üstbenin dayanakları olan toplumsal kurumların dönüştürülerek yeniden biçimlendirilmesinin bilincini ortaya çıkarır. Yeni üstben, bilinçaltının, sağlıklı sınırlar içinde kendini dışı vurmasını olanaklı kılacağından, baskıcı koşullar içinde bile, bilinç ve bilinçaltının özgür bir biçimde gelişmesini olanaklı kılacaktır.

Freud'un düşüncesinde özgürlük, bilinçaltının kendini serbest bir biçimde dışı vurması çerçevesinde, örtük bir biçimde karşımıza çıkar. Üstbenin, ben vasıtasıyla bilinçaltı üstünde kurduğu baskı ve denetim sürdükçe, özgür bir kişilikten bahsedilemez. Üstben ile bilinçaltı arasındaki çatışma, bu çatışmanın ortaya çıkardığı, ben'in bilinçaltısını denetleme ve baskı altında tutma olayı varlığını korudukça, bilincin ve bilinçaltının özgür bir biçimde hareket etmesinden bahsedilemez. Üstben ve bi-

linçaltı arasındaki çatışma ve bu çatışmanın yol açtığı baskılama mekanizması varlığını koruduğu sürece, özgürlük sorunu da her zaman sınırlı ve eksik bir biçimde kendini ortaya koyacaktır.

Freud'un kuramı, zihinsel ve ruhsal süreçleri, aşırı şematik bir biçimde üç değişik katmana uyarlamasının yanı sıra, bu süreçleri tek yanlı olarak, içgüdülerin devrimine indirgemesi açısından, kimi olumsuzlukları içerir. Bu tür olumsuzluklar, daha sonra gelecek olan yeni Freud'cular tarafından eleştirilmiştir. Bu eleştirmenlerin başında Yung gelir. Yung, insan kişiliğinin eleştirel analizini yaparken, bilincin üç katman biçiminde şemalaştırılmasını bir kenara bırakır. Ayrıca, bilinçaltı ile üstben arasındaki çatışmayı bir kenara bırakır; bu çatışmanın yerine, bireysel bilinç ile toplumsal bilinç arasındaki çatışmayı koyar. Bireysel bilinç, gelişmiş, farklılaşmış, zengin ve çok yönlü özellikler göstermiş bir bilinç biçimi olarak karşımıza çıkarken; toplumsal bilinç kendini çocukta somut bir biçimde ortaya koyabilen, ilkel insanın "küme bilinci" olarak tanımlanır. Bireysel bilinç geliştikçe, bu küme bilinci baskı altına alınır ve geriye itme yoluyla bilincin derinliklerine yerleştirilir. Başka bir deyişle, bilinçaltı, Freud'ta karşımıza çıktığı biçimde, içgüdülerin basit toplamından ibaret olmayıp, toplumsal etkinliklerin ortaya çıkardığı değerlerin, inançların, davranışların, küme bilinci içinde belli bir anlam kazanarak, bilincin derinliklerine yerleştirilmesinden oluşur. Bu yönüyle de, hem toplumsal bir içeriğe sahiptir, hem de, içgüdülerden çok daha derin, yaygın ve kapsamlı bir alanı içermektedir. Bu yüzden bilinçdışının sonsuz ve sınırsız bir alanı içerdiği söylenebilir. Özgürlük, küme bilincin baskı altına alınıp geriye itilmesine paralel biçimde, bireysel bilincin

gelişmesi, farklılaşması, zengin ve çok yönlü özellikler göstermesi olarak alınır.

Adler, bir yandan Freud'ta karşımıza çıkan, bilinçaltı, ben ve üstben şematizmine karşı çıkar; öte yandan Yung tarafından dile getirilen, bireysel ve toplumsal bilinç çatışmasının yerine, aşağılık kompleksi ile yükseklik kompleksi arasındaki ayrımı koyar. Adler'e göre, insan doğarken eksik, sınırlı ve yetersiz yeteneklerle, becerilerle ve güçlerle dünyaya gelir. Bu olumsuz özellikler, bireyde belli bir aşağılık kompleksinin oluşmasına yol açar. Bu kompleksi yok etmek için, birey, yeteneklerini, becerilerini geliştirmeye yönelir. Yükseklik kompleksi bu sürecin itici gücü olarak, devindirici işlevler üstlenir. Bu süreç, bireyin bilinçli ve amaçlı etkinliğinin ürünüdür. Birey bu etkinlik içinde kendini dönüştürüp yeniden biçimlendirme yoluyla, zengin, çok yönlü ve bütünsel bir kişilik edinmeye çalışır. Bu tür bir kişilik, insan yapısından kaynaklanan eksik, sınırlı ve yetersiz yanları aşmasını içerdiğinden, bir bakıma özgürleşmiş bir kişiliği dile getirir.

Yeni Freud'cu isimlerden bir başkası olan From, Freud'un kuramının eleştirel bir analizine yönelirken, bilinçaltı ve üstben çatışmasının yerine, insan ve doğa çatışmasını koyar. İnsan yapısı, akıl ile bedenin birliğinden oluşur. İnsan, bedensel bir varlık olduğu için doğayla arasında bir göbek bağı vardır. Bu bağ ancak ölümle birlikte kesintiye uğrar. Yaşarken, aklını kullanarak doğayı aşmaya yönelir. Aşma, doğanın insani gereksinimler çerçevesinde dönüştürülüp yeniden biçimlendirilmesi yoluyla, insanın denetimine girmesini içerir. Özgürlük, bu sürecin ortaya çıkışını dile getirir. Bu süreç, basit bir üretim olmayıp, From'un "üretici sevgi" dediği bir etkinliğin ürünüdür. Üretici sevgi,

insan yeteneklerinin ve becerilerinin, güdülerinin ve güçlerinin özgür bir biçimde serpilip gelişmesi anlamına gelir.

Yukarıdaki kısa değerlendirmeler çerçevesinde şu saptama yapılabilir: Psikanalizinde özgürlük, bilinçaltının baskı altına alınmasının biçimleri ile, bu baskının çözülüp, bilinçaltının kendini serbest biçimde dışa vurması arasındaki çatışmanın bir ürünü olarak alınır. İnsanın özgürleşmesi, kişiliğin çok yönlü gelişmesi çerçevesinde, bilinçaltını kendini açığa vurup, serbest bir biçimde işleyebilmesi olarak alınır. Bu ise, insan yapısında aklın belirleyiciliğine belli bir sınır çizip, en az akıl kadar, bilinçaltının da, insan kişiliğinin oluşmasında belirleyici olduğu gerçeğini gözler önüne serer. Bu şekilde özgürleşme sürecinin içeriği, biçimleri ve aldığı doğrultuların belirlenmesinde, bilinçaltı etmenlere önem verilmesi gündeme getirilmiş olur.

LIBERAL ÖZGÜRLÜK TASARIMI

Liberalizmin özgürlük kavramına yüklediği anlam, soyut aklın belirlenimi çerçevesinde dile getirilen bireysel özgürlüklerle sınırlıdır. Bireysel özgürlüklerin temelinde ise ekonomik özgürlükler yer alır. Ekonomik özgürlükler, diğer özgürlüklerin taşıyıcısıdır, oluşturuşudur. Ekonomik özgürlüklerin temelinde, rekabet ve girişim özgürlüğü yer alır. Bu özgürlükler, ancak serbest biçimde işleyen rekabetçi bir piyasada ortaya çıkabilir. Piyasa, kendisiyle uyumlu bir biçimde işleyen bir liberal devletle birlikte ortaya çıktığı zaman, ekonomik özgürlükler ile siyasal özgürlükler güvence altına alınmış olur.

Piyasa içinde ekonomik özgürlüklerin tam, eksiksiz bir biçimde işleyebilmesi için, piyasanın rekabetçi ve serbest biçimde işlemesi

gerekir. Bunun için de, devletin piyasa üstündeki etkisinin en aza indirilmesi gerekir. Eğer ekonomik ve siyasal yapıları birbirinden ayırıp işlevsel açıdan farklılaştırıp, birbirlerini sınırlayacak şekilde bir denge durumu yaratılabilirse, piyasa bu şekilde işleme olanağını bulur. Bunun için de devletin sık sık piyasaya müdahale etmeyi bir kenara bırakıp, piyasa içinde yer alan taraflar arasında hakem rolünü üstlenmesi gerekir. Devlet, piyasanın işleyiş kurallarını koyan, tarafların bu kurallara uyup uymamalarını gözetleyen, uyumsuzluk durumunda ortaya çıkan sorunların çözümünde hakem rolünü üstlenen bir hakem devleti, ya da liberal bir devlet biçiminde örgütlendiği her yerde, serbest ve rekabetçi bir piyasanın altyapısı hazırlanmış olur. Bu tür devlet, özgürlükler için bir tehlike olmaktan çıkıp, özgürlükleri tanıyan, gelişmesi için gerekli olan koşulları hazırlayan bir devlet olup çıkar.

Liberal bakış kendi içinde şu olumsuzlukları içerir. Birincisi, piyasada ortaya çıkan özgürlüklerin merkezine, bencil, kişisel çıkar düşkünü ve benmerkezci bireyi koyar. İkincisi, bu özgürlüklerin biçimselliğini dikkate almaz. Marks'tan bu yana, piyasa içinde ortaya çıkan özgürlüklerin ve eşitliklerin, biçimsel oldukları bilinmektedir. Biçimsellik, üretim alanında ortaya çıkan sömürü ve baskınlığın üstünü örttüğü için, aynı zamanda ideolojik bir niteliğe sahiptir. Üçüncüsü, devlet, iddia edilen tersine, toplumsal sınırlar karşısında tamfısız ve sınıflar üstü bir devlet olmayıp, egemen sınıfın çıkarlarını temsil eden bir devlettir. Toplumun sınıflara ayrılmasından bu yana, devlet, kural olarak ekonomik gücü ele geçirmiş, bu gücü siyasal güce dönüştürmek isteyen sınıfın devletidir. Dördüncüsü; piyasada rekabet, tekelleşmeyle birlikte ortaya çıkar. Tekelleşmenin

derinlik ve yaygınlık kazanmasıyla birlikte de, yaratıcı etkilerini yitiren rekabet, yerini tekellerin belirlenimine bırakır. Günümüzde, uluslararası piyasayı denetim altına alan çokuluslu tekellerin varlığını dikkate aldığımız zaman rekabet, ancak tekkeller arası rekabet, biçiminde, sınırlı bir bağlamda karşımıza çıktığını görebiliriz. Üstelik, rekabet, ürünlerin niteliklerini yükseltilmesine ve fiyatların düşürülmesine yönelik olmayıp, promosyon ürünlerinin üretimine yöneliktir.

VAROLUŞÇU ÖZGÜRLÜK TASARIMI

Varoluşçu felsefeye göre birey, kendini yalnız, terk edilmiş, boşluğa fırlatılmış bir birey olarak bulur. Doğuşuyla birlikte kendini derin bir boşluk ve yalnızlık içinde bulan birey, şu iki eğilimle karşı karşıya: ya, toplumsal kurumlara uyarılma yoluyla, kendine güvenli bir ortam yaratacağı; ya da varoluşunu geliştirip yetkinleştirerek, özgür bir varlık biçiminde, toplum içinde etkinlik gösterecektir. Birinci eğilim; onu "onlar alanı"na götürecektir, ya da "öteki"nin bir parçası yapacaktır. Bağımlılığın ve yabancılığın etkinliği gösterdiği bu alanda birey, kendini özgür tasarımlarına dayanarak geliştirmekten, kendini yaşamaktan çok, başkalarının kamalarına, yargılarına göre yaşayan edilgen bir varlığa dönüşecektir. İkincisinde ise, kendi adına karar verebilen, kendisi için anlamlı ve somut seçenekler üretebilen, bu seçeneklerinden herhangi birisini istediği gibi uygulayabilen, davranışlarını bu çerçevede düzenleyip denetleyebilen, eylemlerinin sonuçları karşısında kendini sorumlu tutabilen, siyasal açıdan özgür, etik açıdan duyarlı bir varlığa dönüşecektir.

Varoluşçu düşüncenin etkin temsilcilerinden biri olan Sartre'e göre, birey, kendini özgür bir bi-

çimde kurup, anlamlandırıp, tanımlayıp yaşarken, başkalarını yaralarına göre değil, özgür tasarımlarına göre hareket eder. Birey kendi özgür tasarımları çerçevesinde kendini nasıl kurarsa öyle yaşar, ne yaparsa o dur. Birey tasarımlar çerçevesinde, sadece kendini değil, kendisiyle birlikte diğerlerini de seçer. Bu seçimde başkalarını kendi "bakış"ının altına yerleştirerek, onları birer "nesne"ye dönüştürür. Aynı şey kendisi için de geçerlidir. Özne'lerin karşılıklı olarak nesnelleştirilmesiyle kendini bağımlılık ve yabancılaşmanın özgül bir biçimi olan "onlar" alanının içine yerleştirir. Onlar alanı, ya da ötekiler içinde bireyler, kendi başlarına bir amaç olmaktan çıkıp, her biri diğerini kendi çıkarları için birer araca dönüştürdüğü, bir "şeyleşme" ilişkisi içine girerler. Amaçların araçlara dönüştürülmesini içeren bu süreç, bağımlılık ve yabancılaşmayı içerdiğinden, bireyi siyasal açıdan kör, etik açıdan duyarsız kılar.

Onlar alanından kurtulabilmesi, ya da öteki'lerin bir parçası olmaya son verebilmesi için, bireyin, kendini diğer bireylerin bakışından kurtarması gerekir. Her birey, bir diğerini kendi bakışının altına yerleştirip, edilgen bir nesneye dönüştürmekten vazgeçmesiyle birlikte, bireyler, kendi başlarına bir amaç olmaya başlarlar. Bu süreç öyle kendi başına ortaya çıkan ve kendiliğinden gerçekleşebilecek bir süreç değildir. Onlar alanından kopmak, ya da öteki'nin parçası olmaya son verebilmek için ciddi bir direniş gereklidir. Özgürlük ise bu direnişin bulunduğu yerde ortaya çıkar. Bu direnişte ilkin kendini özgür tasarımlarda ortaya koyar.

Bu çerçevede baktığımız zaman, varoluşçu özgürlük tasarımı'nın şu özellikleri içerdiği söylenebilir: Bireyler, kendi özgür tasarımlarına dayanarak, kendileri için anlamlı seçenekler üretebilmelidir. Bu seçenekler doğrultusunda dav-

ranabilmeleri, davranışlarının ortaya çıkardığı sonuçlar karşısında kendilerini sorumlu tutabilmeleri, onların özgürleşmesinin temel koşuludur.

Bu kısa değerlendirme, Sartre'in varoluşçu tasarımı çerçevesinde sunulmuştur. Bu tasarım içinde özgürlük, insan varoluşunun dolaysız bir koşuludur. Sartre'e göre; "İnsanlar özgür olmaya mahkumdur." Sartre, her ne kadar, bireyi, içinde yer aldığı toplumsal ilişkilerden bağımsız bir biçimde ele almazsa da, vurguyu insanın toplumsal yanından çok, bireysel yanına çeker. Oysa, göreceğimiz gibi, insanın özü, içinde biçimlendiği toplumsal ilişkilerin tümünü içerir. Dolayısıyla bireyi, üyesi olduğu kurumlardan, parçası olduğu değerlerden, izlediği davranışlardan yalıtılmış bir biçimde ele aldığımız zaman, ne yapısını ne de özgürlüğünü doğru kavrayabiliriz.

ANARŞİST ÖZGÜRLÜK TASARIMI

Özgürleşme sürecini merkeziye, zengin, çok yönlü ve özgür bireyleri koyan anarşizmin iki temel biçimi vardır: Stiner'in öncülüğünü yaptığı liberal anarşizm, liberal düşünceyle ortak bir payda içinde yer alır. bencil, benmerkezci bireyi ön plana çıkarmasıyla, Bakunin, Kropotkin ve Proudhon'un öncülüğünü yaptığı kolektif anarşizmden ayrılır. Kolektif anarşizm, bireyin özü itibarıyla toplumsal olduğunu, bu nedenle, toplum içinde diğer bireylerle ilişki içine girmek için gerekli olan, karşılıklı yardımlaşma, işbirliğine yatkın olma, dayanışma içine girme eğilimlerine sahip olduğunu söyler.

Kolektif anarşizmi, Marksizm'den ayıran iki önemli nokta şudur: Birincisi, Marksizm, kapitalizmden sosyalizme geçiş sürecinde, bu süreci düzenleyip denetleyebilecek bir geçiş devletini öngörür-

ken; anarşizm bu devletin yanı sıra her türden devletin ortada kaldırılmasını salık verir. Devletin topyekün, birden bire ortadan kaldırılması, konseylere dayalı federal bir yapının oluşturulmasının ilk ve temel koşuludur. İkincisi, Marksizm, gelişmiş kent ve sanayi toplumuna uygun biçimde, üretim ve hizmetlerin yerine getirilmesi için, büyük ölçekli birimleri uygun bulur. Bu birimler ise, gelişmiş bir işbölümünü, işlevsel farklılaşmayı ve rasyonel düzenlemeleri gerektirirler. Anarşizm ise, gelişmiş iş bölümüne dayalı büyük ölçekli örgütlenmelerin, kendi içinde hiyerarşik ve bürokratik yapıları doğurduğunu, bu yüzden yadsınması gerektiğini söyler.

Kısaca söylessek, anarşist özgürlük tasarımı şu öğeleri içerir: Birincisi, gelişmiş bir işbölümüne dayanan büyük ölçekli örgütlenmeler ortadan kaldırıp, bunların yerine küçük ve özerk örgütlenme biçimlerinin konulmasının; ikincisi, dikey işbölümünün ortaya çıkardığı insan yapısının, yöneten ve yönetilen ayrımına göre bölünmesi ile, yatay işbölümünün ortaya çıkardığı insan yeteneklerinin tek yönlü biçimde uzmanlaşmasının ortadan kaldırılabilmesi için, işbölümünün dönüştürülerek yeniden yapılandırılmasını; üçüncüsü, merkeziyetçi, üniter nitelikli tüm siyasal kurumların birdenbire ve topyekün olarak ortadan kaldırılmasını salık verir.

Anarşist özgürlük tasarımı, zengin, çok yönlü ve bütünsel kişilikler ile özgürlük arasında dolaysız bir bağ kurması açısından varoluşçuluk ve Marksizm'i ortak bir payda içinde yer alır. Bunu yanı sıra, seri üretime aşırı kitle tüketimine karşı çıkması, küçük ve özerk birimlere ağırlık vermesi açısından da ekolojiyle ortak bir payda içinde yer alır.

DEVAM EDECEK

Özgürleşme üzerine sesli düşünceler (4)

Mehmet YEŞİLTEPE

Sınıflar mücadelesi, Komünist Manifesto'nun "*şimdiye kadar ki bütün toplumların tarihi, sınıf savaşmaları tarihidir.*" biçimindeki giriş cümlesi kadar yalın; ama Marks'ın, bunun üzerinde 25 yıl çalışmasını gerektirecek kadar da karmaşıktır.

Yaşamın günlük akışı sırasında, insan, gerçekte bir mücadelenin içerisinde olduğunun ayırdında değildir. Biçim üzerinde değiştirici etki yapan, gölgeleyen, görüntüyü örten o kadar çok araç ve kurum devrededir ki; varolan düzenin ifadesi olan ideolojik şekillenme, sınıflar mücadelesini yadsıyan bir çerçeveyi hakim kılabilir. Günümüze dek taşınan birikim, beceriyi arttırırken; aynı sürece yeni bilinmezlerin ve güçlüklerin de eklendiğine tanık oluyoruz. Artık kolaycılığın, ucuz yöntemlerin devri kapanmıştır. Bu

süreçte yol gösterici özne olmaya aday yapılar/kişiler duruş koordinatlarını, olayların en iyi görüldüğü yere göre seçmek durumundadır. Bazen olguları öylesine soyutlarız ki, "kendisi" olmaktan çıkar ve kafamızda oluşturduğumuz imgeler toplamına dönüşür. Böyle bir yöntemin, gerçek ile soyutlayıcı özne arasındaki açığı büyüteceğini düşünürsek; bugün geline nokta, önümüzdeki meselelerin sanıldığından daha çeşitli olduğunu görürüz. Bu durum aynı zamanda hazır reçeteler yerine, yaratıcı üretkenliğin öne çıkarılması gerektiğini tartışmasız bir gerçeklik haline getirmiştir. Böyle bir sonuç bizi bir bilinemezciğe itmek yerine yaşanmış devrim örneklerini ve sosyalizm denemelerini büyük bir ısrar ve sabırla incelemeye yönelmelidir. Geçmişte yaşanmış tartışmalar veya karşılaşılan kimi sorunlar, bazen günümüz meseleleri ile öyle bir benzerlik göster-

biliyor ki; yan yana getirdiğimizde işimizin bir hayli kolaylaştığını görüyoruz.

Mesela Roza, "Siyasal Yazılar"ında yer yer Bolşevikler'e haksızlık eder duruma düşmüş ise de; yararlanılması gereken çok değerli fikirler öne sürmektedir. "Devrimler gül suyuyla vaftiz edilmezler" diyor ve ekliyor: "Rusya'da olup biten her şey anlaşılabilir; bu kaçınılmaz bir neden sonuç zinciridir, başlangıç noktası ve köşe taşı Alman proletaryasının eksikliği ve Rusya'nın Alman emperyalizmince işgal edilmesidir. Lenin ve arkadaşlarından bu koşullarda, sanki sihirle, demokrasi-lerin en güzelini, proletarya diktatörlüklerinin en örnek olanını, mükemmel bir sosyalist ekonomiyi yaratmalarını istemek, olanaksız istemek olur. Kararlı devrimci tavırları, örnek enerjileri ve uluslararası sosyalizme sarsılmaz sadakatıyla, bu denli korkunç derecede

karmaşık koşullarda, yapabileceklerini gerçekten yaptılar. Tehlike, zorlukları erdem yaparak, mukadder koşulların kendilerine dayattığı bir taktiği saptamayı kuramın tüm noktalarında aradıkları ve bunu uluslararası proletaryaya bir sosyalist taktik modeli olarak önerdikleri anda başlamaktır.

(...)

Önemli olan, Bolşevikler'in siyasetinde asıl olanı ıttı olandan, özünü rastlantısal olandan ayırmaktır." (Rosa Luksemburg, Siyasal Yazılar, s: 94-95)

Evet eğer esareten, özgürlüğe; insandışılasmaktan, insanlaşmaya geçişi mümkün görüyor ve bu konuda sarsılmaz bir inanç ve kararlılık taşıyorsak, bizler için -sadece 70 yıllık değil- 150 yıllık deneyim de bir rehber olmak durumundadır. Kullandığımız mantıksal süzgeç, tarihsel kişiliklere ait özellikler gibi tarihsel olguları da doğru süzüyorsa; bir şemaya, uyulması gereken doğrular cetveline ihtiyaç kalmaz. Ancak, -şu veya bu nedenle - bir reçetenin sınırlayıcılığına mahkum edilmişsek, işimiz asıl o zaman zorlaşmış demektir.

"Sosyalist ekonomiye yolu açmak için ilk anda ortadan kaldırmamız gereken şeyleri aşağı yukarı biliyoruz; ancak, buna karşılık, sosyalist ilkeleri ekonomiye, hukuka, tüm toplumsal ilişkilere uygulamak için alınması gereken irili ufaklı somut ve pratik binlerce önlemin niteliği hiçbir sosyalist parti programında, hiçbir sosyalist el kitabında yazılı değildir. Bu bir boşluk değil, tersine bilimsel sosyalizmin ütöpik sosyalizme üstünlüğüdür." (Age, s:89)

Özgürleşme meselesi için en "mükemmel" programın bile yeterli olamayacağı bilinci, öz-

nel insan duyarlılığının insanlaşma sürecinde yüklendiği fonksiyonel role özel bir anlam kazandırmaktadır. Bu duyarlılığın gelişimi "kısmen evrimle meydana çıkar, kısmen yaratılır..."

İnsanın yaratıcı etkinlik sürecinin ürünü olan duyular gibi, sanatın ve estetiğin nesnesi de kendiliğinden olmayan bir sürecin ürünüdür. "İnsan bilgisi her şeyi bilme niteliğini hiçbir zaman kazanamayacaktır." (Engels) Ancak, bilinçli etkinlik arttıkça, insanın gelişmeleri-tayin edebilme ve tesadüfleri sınırlama imkanı çoğalacaktır.

Bilinçli eylem, yaratıcı etkinlik denince; bir kez daha Marks'ın o bildik, arı ile mimar kıyaslamasını anımsıyoruz: "Örümcek, işini dokumacıya benzer şekilde gördüğü gibi, arı da peteğini yapmada pek çok mimarı utandırır.

Ne var ki, en kötü mimarı en iyi arıdan ayıran şey, mimarın, yapısını gerçekte kurmadan önce, onu imgesinde kurabilmesidir." (K.Marks, Kapital, cilt 1, s: 194)

Varolan düzeni tahkim etmek ve devamını sağlamak üzere oluşturulan engeller, özgürlük dalgası karşısında ne denli direnç gösterirse gösterebilir, sonuçta yıkılacaktır. Ancak, özgürlüğün gerçekleşmesi yolunda yıkılması gereken önemli engellerden biri de kafalarda oluşturulan, gözle görülmez "dalgakıranlar"dır. Bunların aşılması zor ama bir o kadar da önemlidir. Özgürlük koşucusunun kendi ayak bağını çözmesi bazen, dışardan dayatılan bir bağı reddetmesinden daha zordur.

"Bir gün, bir su kıyısında susuzluktan ölmek üzere olan bir köpek gördüm. Köpek, içmek için suya her hamle edişinde suda kendi suratını görüyor ve bunu başka

bir köpek sanıp korkuyla geri kaçırıyordu. Sonunda susuzluğu, içimdeki korkuya üstün geldi ve köpek suya atladı. Atlamasıyla da sudaki surat kayboldu. Gereksindiği şeyle kendi arasındaki engel, kendisiydi. Ben de kendim sandığım şeyin aslında içimdeki engel olduğunu anladığımda engel ortadan kalktı." (Ben de Halimce Bedreddinem, Radi Fiş, S. 147)

Elbetteki bizlerin bugün, aşılması yönünde çaba harcadığımız sorunlar bütünü; Bedreddin'e şeyhinin anlattığı ve "Şeyh Şibli" ile ilgili olan yukardaki örnekten çok daha fazla ve boyutludur. Ancak, insanın kendi kendine oluşturduğu kelepçelere işaret etmesi açısından önemli bir örnektir.

Yazının başında da belirttiğim gibi bizler için 150 yıllık tarih çok önemli deneyler içermektedir. Ancak, bu tarih içerisinde gezinti yaparken adeta dilin dişte ağrıyan yeri bulması gibi, bizler de geçmişe dair bazı dönem ve olguların "ağrıyan" yanına dokunuruz. Özellikle yaşanmış örnekler, aşılmış yollar için bir çeşit muhasebe de sayılan bu türden dokunmalar, bazen ağrıyan yanı abartmaya sebep olur. Örneğin '80 öncesinin en yaygın çalışma alanlarından biri olan "gecekondu bölgeleri"de bugün bu türden bir muhasebe masasına yatırılmakta ve kimi zaman şaşırtıcı sonuçlara varılmaktadır: "Milletin evini yaptık, onlara sınıf atlattık, onun için bizi reddeder duruma geldiler" veya "O kadar hizmetin karşılığı bu mu olacaktı; bu millet çok nankör-müş" vb.vb. Bu türden değerlendirmeler, sahip olunan hangi eksikliğin dışavurumu olarak gündeme geliyor; sanırım işin bu boyutu, yazının kapsamını aşıyor. An-

cak aynı yaklaşımla tüm bir halkı
"nankör" ilan etmemiz işten bile
değil!..

Tütün sarardık,
ama biz içmezdik.
Aç kalırdık,
ama belli etmezdik.
Güneş toplardık, başkasının
üşümelerini örterdik,
Yıldız toplardık,
tanımadığımız saçlara takardık.
Tampun olurduk,
kendimizi yaralara basardık.

Evliya değildik,
Peygamber de değil.
Devrim de yapamadık;
ama, insanlık işte...

Diğer başka konularda olduğu
gibi, bu konuda da Konfüçyus'un
dediği gibi iki kere düşünmemiz
gerekliyor. "Değişik dağlarda de-
ğişik türküler söylemek" (Mao) duru-
munda olan devrimciler; sosyalizm
denemelerinde, Paris Komün'ünde
tarif edilen ideallere bir türlü ula-
şamıyorsa, işi biraz da her sanat
ürününün bir diğerine benzemezli-
ği inceliğinde test etmek durumun-
dadır. Ben inanıyorum ki tüm sos-
yalizm denemeleri, Paris Komün'ü
idiallerine ulaşmayı amaçlayarak
yola çıkmıştır. Bu ideallerin uzağı-
na düşülmüş olması, ne o ideale-
rin yanlışlığını/ulaşılmazlığını ka-
nıtlıyor, ne de çaba sahiplerinin
kötü niyetini... Buradaki neden-so-
nuç etkileşimi, çok kapsamlı bir
biçimde incelenmelidir. Kurucu
süreçler, üzerine şimşek çekecek
denli iradi olurken, nasıl oluyor da
sonuçla amaç arasında böyle bir
açı oluşabiliyor.

Sürecin yöntemsel arızalara
dair içerdiği sebepler gibi, sosyo-
lojik -insana dair- olana denk dü-

şen yanları da vardır. "Mükem-
mel" bir çocuk yetiştirmek için ça-
ba harcayan, ama hiç de beklenme-
diği bir sonuca varan aile örneğin-
deki gibi, mesele salt iradi olmakla
açıklanamayacak boyutlar içeriyor.

Teorinin kendisi veya pratiğe
yönelik teorik açılmalar, pratik ya-
şam ile her zaman için şu veya bu
biçimde bir açı yapmıştır. Bu açı-
nın varlığını doğal kabul ederek
devamı etmek gibi, bir arıza sebebi
sayıp, kapatmaya çalışmak da bir
yöntemdir.

İktidarı ele geçiren, güvenceye
alan ve yeni bir yaşama doğru tir-
manma sürecine giren devrimciler;
bir şeyleri bir başka şeye feda eder
duruma düşerler. Bu tür süreçleri
gerçekleştikleri tarihi-sosyal kesit-
tin dışında, soyut mekanlarda ve
vicdani, psikolojik öğeler üzerine
oturtulmuş bir tarih yorumuyla ele
almak "anlayabilme ve sonuç çı-
karma" olasılığını bir hayli düşü-
rür. Zaten kitaplarda yazmayan ve
kurucuların yaratıcılık yeteneği ile,
çözüm geliştirebilme kapasiteleri
ile doğrudan ilintili olan bu durum,
bugüne kadar ki sosyalizm dene-
melerinde bir taraftan öğretici
olurken diğer taraftan, geçiş sü-
reçlerinden bugüne sarkan yeni
tartışma konularına kaynaklık et-
miştir.

En uzak amaçlarımızın dahi bu-
güne ilintili bir bağının olduğunu
bilen/bilmek durumunda olan biz-
ler, belki bu tür tartışmalarla öz-
gürleşme projesine ait yeni bilin-
meyenleri/zorlukları keşfetmiş olu-
yoruz. Ama bu, bizi yarı karşıla-
şabileceğimiz sorunlarla daha er-
ken yüzleştirmekte; bugünden, ya-
rın için sesli düşünmeye sevk et-
mektedir. Bugünün devrimci gö-
revlerinden yalıtılmamak koşuluyla
ve nihai hedefi de gözeterek yapı-

lacak bu türden sesli düşünmeleri
ne denli çoğaltırsak, soruna o ölçü-
de hakim olacak ve bir ufuk zen-
ginliği içinde test eder duruma ula-
şacağız. Artık bugün tüm siyasal
çevre ve oluşumlar kabul etmek
durumundadır; Paris Komünü
idealleri birer sonuçtur ve oraya
ulaşmak için hazır formüllerimiz
yok. Ama repartuvarımızda biriken
bolca malzeme var. Bu repartuv-
arımızdan en verimli biçimde so-
nuç almanın yolu "daha az kalıp,
daha çok üretkenlik" biçiminde bir
tarz geliştirmektir.

Özgürleşmenin sanatla bağını
kurmak; neyin öne çıkarılacağı-
nı, neyin geri çekileceğini her
durum karşısında bocalamadan
ayrıt edebilmek için gereklidir.
Gerçekte sanatı taklitte, kolaycı-
lıkla, kabalıkla ve özellikle de
tembellikle bağdaşmaz bir yanı
vardır. Bir sorunu irdelerken ba-
zen, atomlarına kadar ayrıştır-
mak; bir ürün ortaya koyarken
ilmik ilmik örebilmek, devrimci-
ler için doğallık sayılan fiiller
arasındadır. Çünkü devrimciler
zaten birer sanatçıdır.

Ayaklarınıza tereddüt bağı do-
landığında; gündüzleri güneşsiz,
geceleri aysız kaldığımızda; tenef-
füs ettiğimiz havanın bize sunduğu
değerler sağnağına rağmen ruhsal
kuraklık çektiğimizde; bizimle ay-
nı yolda yürüyen ve uzandığımızda
tutabileceğimiz kadar yakın bir
elin olacağını hiçbir zaman unut-
mayalım.

Ver elini,
aysız gecelerde de yürüyebiliriz.
Boğazı düğüm öyküler,
her zaman kötü değildir.
Korkma!
Acının korkusu,
acının kendisinden beterdir.

Özgür müyüm?

Zelal ZEL

Çoğu zaman kendimle konuşmayı severim. Kişinin kendisiyle muhasebesidir aynı zamanda. Ve böylesi bir zaman diliminde, toplumsal pratiğin önümüze koyduğu kaçınılmaz görevleri yüklenirken, kendimizle yapacağımız söyleşi önemli kamımca. Belki bir çok şeyin başlangıcı, ilk adımı demek daha doğru olur.

Zor bir dönemden geçiyoruz, içinde bulunduğumuz bu süreç; ya bizi yaşamın içinde doğrulayacak, ya da çok gerilere, bulunduğumuz konumun bile gerisine götürebilecek bir süreç. Ülkenin yaşadığı sorunlar kaos ortamında biz devrimi omuzlayanlara zorunlu görevler yüklenmekte. Toplumsal pratiğin dayatıcılığı, aydınlanmanın zorunluğu ve örgütlü bir güce bürünmenin gerekliliği ortada. Adımlarımızı iyi atmalı, attığımız her adımı gözden geçirmeliyiz...

Bir kaç sayıdır Uzun Yürüyüş'ün sayfaları "Özgürlük" ve "Özgürleşme"ye dair yazılarla meşgul. Özgürleşme çabası, insanlık tarihi boyunca, insanoğulunun ve çeşitli milliyetlerden halkların en önemli talepleri içinde yer almıştır. Hegel'in belirttiği gibi "*Tarihte gelişme, özgürlük kavramına doğru*" belirlemesi hala geçerliğini korumaktadır.

İşte yine bu sayfalarda dolaşırken, gerçekte özgür müyüm? sorusu kafamı kurcalayıp durdu. Öyle ya, kendime ait bir insanım. İstedim gibi giyiniyor, yemek yiyor ve istediğim gibi düşünüyorum. Sevgilerim, dostlarım bana ait, Aile bağlarını da kopartmış sayılırım, yani hesap vereceğim hiçbir mekanizma yok yaşamımda.

Özgür müyüm acaba?

Dünya'ya tek bir birey olarak geldiğim doğru. Belli bir evreye kadar birilerine bağımlıydım. Ama sonraları ihtiyaçlarımla birlikte duygularım çoğaldı. Ben çoğaldım. Toplumsal koşullar beni şekillendirmeye başladı. Toplum ve benim aramda kopmaz bir bağ kurulmuş oldu. Her şeyden önce sosyal bir varlık olarak içinde bulunduğum koşullarla yetinmemeyi öğrendim. Değişip, gelişirken ihtiyaçlarımda farklılaşmış, kişilik ve şekillenme oturmaya başlarken, özgürlük kavramını tanıdım. İtiraf etmeliyim ki bu kavram bende bir çok değişik dünyanın kapısını araladı. Hiç umutmam, ergenliğe adımımı attığım yıllarda, Kürt olduğumu daha yeni öğrendiğimde, (o yıllarda derin asimilasyon politikası kıran bir kucadele yoktu. Kürt kimliği adeta gizleniyordu) bende acı ve hüznün bir aradaydı. Yokedilmeye çalışılan bir kimlik ve ülke, bende özgürlüğe olan tutkumun başlangıcı olmuştu. Adını bile bilmediğim insanlar için ağlıyor, güzel hayaller kuruyordum. Ben çoğaldıkça ve büyüdükçe başkalarının acılarını ve yaşamlarını daha rahat ayırt edebiliyordum. Bir çok insan istediği gibi giyinmiyor, yemek bile bulamıyor ve bir yerlere bağlı, ezik bir hayat sürdürüyorlardı. Öyle ki bu, bir çok insan sevgilerini bile özgürce yaşayamıyorlardı. Bu durum bende özgürlüğün anlamını tartışmaya neden oldu.

Özgür müyüm?

Özgürlük kavramını geniş olarak düşünmeden önce, kişinin kendi içinde özgürleşmesi de ayrı bir önem taşımakta. Yaşamında ve düşüncelerinde özgürlüğü sınırlarıyla algılayan bir bireyin ya da devrimcinin devrim olgusuna yaklaşımın-

da da sınırlı ve sığ bir pencereden baktığı düşüncesindeyim.

Burjuva ideologları, bireyi içinde bulunduğu toplumdan, değer yargılarından ve ilişkilerinden koparak ele alır. Bireyin tek başına ele alınması, özgürlük kavramının da soyut olarak algılanmasını sağlar. Bu durum kapitalist üretim ilişkileri içinde serbest rekabet politikalarına uygundur. Kapitalizmde böl-parçala-yönet mantığı ile bireyler etkisizleştirilmiş, mevcut sisteme zarar vermeyecek kişiliklere dönüştürülmüştür.

Bizler özgür düşüncelerin, kolektif bir güce büründürülmediği ve sınıf savaşımına hizmet etmediği durumlarda, bireyin özgürleşmesinin hiçbir anlamının ve ifadesinin olmadığı gerçeğini görebilmeliyiz. Kendi içimizde bir devrimi mümkün kılmaktan bahsederken, bizi çevreleyen egemen burjuva sistemin, bizi ilgisimize kadar köle kılan bir sistemin uşaklığından kopuşu kavramalıyız. Mevcut düzen kurumlarını ve kollarını, bireyin örgütlü ve toplu olarak hareketini engelleyecek tarzda şekillendirmiştir. Bunun için yoğun bir ideolojik saldırı yürütmektedir. Medya, din ve kültür olgusu, burjuva ideolojisinin birey üzerindeki en önemli saldırı araçları.

Böyleyken bireyin özgürleşmesi ne kadar gerçekçi ve bilimsel olur acaba?

Bir bütün olarak toplumun kölelik zincirlerini kırması, bilinçlerde de nihil bir sıçrama yapacak, bilinçler özgürleşecek, kafalarda özgürleşmenin ne olduğunu ayırtabileceklerdir. Bilinçlerin aydınlığa kavuşmalarının tek anahtarı bilimsel sosyalizm ve Marksizm-Leninizm-Maoizm'de ifade bulacak bir yapılanmadır.

Diyalektik sorunu

Bayram KAYA

İKİ GELİŞİM ÇİZGİSİ:

Marks, Feuerbach Üzerine Tezler'inde şu çok ünlü belirlenmesini yapıyordu: "Filozoflar dünyayı sadece farklı biçimlerde yorumladılar. Ama esas olan, onu değiştirmektir." Onbirinci tez Marksist felsefeyi diğer tüm felsefelerden ayıran temel farkı ortaya koyuyordu. O güne kadar felsefi sistemler insanlara bilinç verecek, insanları belalardan kurtaracaklarını sanıyorlardı. İlk defa Marks, düşünce'nin politik faaliyet ile buluştuğunda maddi bir güç haline geleceğini açıkladı ve felsefenin pratik yönüne vurgu yaptı. Böylece felsefenin niteliği de değişiyordu. Artık felsefe "bilimlerin bilimi" olamazdı. Doğru-luğu ispatlanabilen objektif bilgi olan bilimlerden farklı olarak felsefe, dünyayı değiştirme mücadelesinde doğaya, topluma ve insan düşüncesine yön veren en genel yasaları inceleyen bir sistem olmalıydı.

Felsefeyi insan pratiğinin önünü açıcı bir şekilde ele alan Marks, dünyanın materyalist monist birliğini ve toplumun/doğanın/düşüncenin en genel yasalarını keşfederek, dünyanın yalnız diyalektik metod ile açıklanabileceğini gösterdi.

Tarihte bilinen iki gelişim çizgisi vardır: aynı şeylerin tekrarı olarak çevrimsel döngü çizgisi yani metafizik yöntem ve diğeri de diyalektik yöntem. Metafizik düşünce tarzına göre, doğasal ve toplumsal dünyada sürekli aynı şeyler yenilenir. Tohum yeşerir, gelişir, tomurcuğa karar, düşer ve yeniden yeşerir. İnsan doğar, büyür, gelişir ve bir gün ölür. Toplum gelişir ama kapitalistse hep kapitalist toplum olarak kalır, hiç değişmez. Kısacası süreklilik hep aynı şeyin yinelenmesinden ibarettir. Gelişim nicelik olarak artarak veya azala-

rak kendini tekrarlar. Dünyanın açınlanmasının bu görüşüne göre hayat ölüdür, canlılığı yoktur. Dünyadaki değişimin gücü tanrıya ve özneye yüklenmiştir.

Dünyaya ikinci bakış tarzı ise diyalektik metoddur. Diyalektik düşünce tarzına göre herşey devamlı değişim, doğuş ve yokoluş içindedir. Evrendeki her şeyin tez, anti-tez çatışmasından bir senteze ve yeni bir sentezden de daha üst düzeyde tekrar bir tez, karşı-tez çatışması yaratarak durmadan değişeceğini ifade eder. Değişimin kaynağı hareketin "çelişkili birliği"ndedir, ve zorunlu olarak eskinin yıkılışına, yeninin doğuşuna yol açmaktadır. Evrendeki hiç bir şey kendini bu yasadın ve öngördüğü değişimden kurtaramaz.

Maddesel hareketin çevrimsel döngü teorisinde hareket doğru bir çizgi halinde ilerler. Hareketin önündeki çelişki yerine görüngü ön planda tutulur. Örneğin öznel idealistler ne görürlerse ona inanırlar; fenomenlerin gerisindeki gerçekliği görmezden gelerek tek yanlı bir bakış sergilerler. Bu tek yanlılık batağında beslenen felsefi idealizmin, "bir kısır çiçek olduğu"na tartışma götürmez. Ama o canlı, verimli, güc, güçlü, nesnel, mülak insan bilgisinin canlı ağacı üzerinde bitip yetismektedir bu kısır çiçek" (Felsefe Defterleri, Lenin, s. 307). İnsan bilgisi ne zaman ki tek yanlı olarak bir doğru çizgiye indirgenir, kendi kendisine yabancılaşarak özünden kopar, felsefi idealizme saplanır, burunun ucunu bile göremeyerek tanrı-cılığa ve egemenlerin sınıf çıkarına bilinçsizce hizmete koyulur.

KARŞITLARIN BİRLİĞİ DİYALEKTİĞİN ASLI ÖZÜ'DÜR

Doğana ve topluma birbirlerini karşılıklı olarak dışlayan çelişkili

parçaları, diyalektiğin aslı özü'dür. Herşey çelişki içindedir; hareket keskinlik ile kesintisizliği, görelilik ile mutlaklığı, tikel ile tümeli kendi içinde barındırır. Sonlu sonsuzun karşıtıdır. Ama sonlu ancak sonsuz bağını içinde varolabilir.

Felsefi idealizm reddedse de, uzay-zamanda herhangi bir nesnenin temel bir nedeni, bir son sınırı ve belirlenimi vardır (sonsuzda sonluluk). Maddesel hareketin sonlu-sonsuz gibi ikili yapısının birliği, birbirini dışlayan ikisinin aritmetik toplamından daha başka birşeydir ve bu bütünsellik içinde tek yanlılık ortadan kalkmaktadır. Felsefi idealizm ise doğa ve toplumdaki çelişkili birlik ve belirlenim yerine, bilinemezliği koyarak tanrıya davetiye çıkarır.

İnsan iradesi dışındaki nesnellik reddedilirse bilgi öznel niyete dayandırılır. Bilinemezci pozitivist eğilim öznellikten kaynaklanır. Diyalektik canlı hayatın içinde yasa olarak vardır. İş bu diyalektiği ve hareketteki belirlenimi keşfederek nesnel doğru bir yansımasını almaktır. Diyalektik nesnel hareketten koparılıp bir beceri, meziyet ya da sanat işi olarak algılanır ve bilincin dolaylımsız verileri üzerine uygulanırsa öznelcilik başlar, hareketin çelişkisi ve bilimsel belirlenimi gözardı edilir. Çünkü, öznel bilgi nesnelin görüntüye indirgenmesidir. Böylece hareketin sebebi dışarıya (tanrı, özne vs.) aktarılır ve nesnellik bilincin ürünü imiş gibi gösterilir.

Bilinemezciye göre, nesnelerin kendilikleri hiçbir zaman bilinemez. Bilgi duyumlardan gelir, duyum dışında bilgiye erişilmez. Her kişinin duyumu ve bilgisi kendi öznel yeteneğinden ve aklından kaynaklanır. Toplumsal sorunların kaynağı insan aklındaki sorunlardan gelir. Herkes için geçerli bilgi yoktur, hiç bir şey bilinemez. Böylece, bilinemezci dü-

şünce tarzı belirlenimciliği ve nedenselliği reddeder. (1)

Bilinemezciye kardeş bir akımda Pozitivizm'dir (günümüzde cıalanmış adıyla Bilim Felsefesi). Bilginin deney, gözlem ve ölçüm aracılığıyla elde edilebileceğini söyleyen pozitivistler, doğayı ne gözleme ne de deneye sığdırabilirler; dolayısıyla ya doğa ve evreni bilinememez ilan ederler, ya da bilgiyi mantıksal ve zihinsel indirgeyerek mistisizme ve ruhçuluğa kayarlar. Bilgimizin kaynağının nesnel dünya olduğunu, sonsuz sonlu da, mutlak olanı göreceli bilgede kavrayışımızı reddederler. Bunlar için "bilimsel belirlenim" değil öznel bilgi önemlidir.

Bu akımlar nesnelliğin gerçek bilgisini elde etmede sağlam bir yonteme sahip değildirler, tersine nesnel gerçekliğin bilgisini tek yanlı çarpık verirler. Belirsiz, ruhani ve mistik geleneği ön plana çıkararak dinle cilveleşirler. Bilinememezci Pozitivist eğilimliler, bilim ve felsefede din ile uzlaşmanın, egemen sınıfların sınıf çıkarımı bilimsel bir kılıf altında savunmanın adidir. Lenin'in "Ampiryo-kritisizmi", Mao'nun "Teori ve Pratik'i felsefi idealizmin Bilinememezci ve Pozitivist versiyonlarına karşı mücadele de kaleme aldığı unutulmamalı. Uzlaşmacı politikaların revaçta olduğu günümüzde özellikle Türkiye'de Bilinememezci Pozitivist eğilim, bilim ve düşün alanında önemli bir ağırlık kurmuştur. Rönesans döneminde tanrı kavramı üzerinde şüphe yaratan bilinememezci görüş olumlu işlev görmüştü. Aydınlanma çağının sonlarına doğru ise aklı, sağduyuyu ve bilgiyi şüpheli kılarak tanrıya yol açtı; nedenselliği reddetti.

OLAYLARIN İRADEMİZ DIŞINDA BELİRLENİMİ VAR

Bilinememezci Pozitivist eğilimlere göre; sosyo-ekonomik olayları belirleyen objektif karakterleri değil, araştırmacının niyeti ve o olayla ilgili kültürel ilişkileridir. M. We-

ber'den Heisenberg'e tüm yeni Kantçı Positivist eğilimliler, bu modeli benimser ve maddenin bilincimiz dışında bir "belirlenimi" olduğunu yadsır. Nesnelin bilgisini sırtlayarak ruhçuluğa, gizemciliğe ve dinciliğe yol açarlar. Weber'in "Amerikan çoğulculuğu", Heisenberg'in "belirsizlik önermesi" aklı dışlayan; akıl dışıcılığa, dine ve faşizme yol açan teoriler olmuştur.

"Bilim insanı" nasıl olur da din'e yol açar? Hemen yanıtlayalım: Heidegger ve Heisenberg gibi Nazi üniforması ile sokağa çıkmış nice "düşünür" ve "teorik fizikçi" vardır ki dincilik bunların yanında hiç kahr. Bunların filozoflukları da kendi politikalarının felsefesini yapmaktan öteye geçmemiştir zaten. Bundan dolayı sağlam bir diyalektik anlayışına sahip olmak zorundayız. Bu çağdaş insanın kaçınılmaz görevidir. Çağdaş insan belirsizliğe, mistisizme, dinciliğe kapıyı kapatan iynin de kötünün de "sonsuz yaşantı" içinde olduğuna inanan kişi'dir.

Felsefi idealizmin ve onun versiyonlarının karşısında tek engel diyalektik materyalist dünya görüşüdür. Bu anlayış, bugün bilimemenin yanında bilinemeyeceği anlamına gelmediğini, bizim dışımızdaki nesnelliğin yaklaşık bir bilgisini edinebileceğimizi söyler ve her türlü idealist yaklaşıma kapıyı kapatır. Ayrıca, materyalist bilgi teorisi deney, gözlem, ölçüm, matematik, olasılık ve istatistik gibi bilgi araçlarının hiç birini yadsımaz. Ama hiç bir şey ide salt deneye, olasılığa ve soyut matematik gibi tekillik ifade eden kavramlara indirgemez. Tekillik, öznel ideolojilere özgüdür. Sonra gerçek bilgi, öncesizin-sonrasının, sonsuzun bilgisidir. Bilinebilir doğa sonsuzluğun tümüyle sonlu şeylerden oluşması gibi, düşüncenin sonsuzluğu da sonsuz sayıda ki sonlu insan düşüncesinden oluşur. Bu yönüyle çağdaş düşüncü, öznelci, ampirist akımların nesnel yönlerini de kapsamaktadır.

İnsanlık; bilimin, sanatın, maddi üretimin, sınıf savaşımının, kısacası toplumsal pratiği ile doğasal ve top-

lumsal zorunluluğa karşı kendi özgürlük alanını gittikçe genişletmektedir. Ama, bir yerde de, alınan mesafenin hiç bir önemi yoktur. Çünkü, doğa ve toplumsal yaşam sonsuzdur; hâlâ burnumuzun ucu bile karanlığı kalkmamış noktalarla doludur. Hegel diyalektiğini yorumlarken her şeyin sonsuz olduğuna vurgu yapan Marks, sonsuzun sonlu da, insanlığın bir toplumda, tümelin tikel'de, evrenselin tekil'de ve mutlak olanın görelide yaklaşık olarak bilinebileceğini söylüyordu. O'na göre, her tekil içinde hem tikel, hem de tümeli taşır. Sonsuz bilgi, tekil'de ancak yaklaşık olarak tezahür eder. "Her tikel, eksik olarak girer genel içine. Her tikel binlerce geçişle bir başka cinsten ükellere bağlıdır. Daha burada bile, doğanın nesnel bağı anlamında zorunluluk kavramının öğeleri, embriyonları bulunmaktadır. Olumsal ve zorunlu, fenomen ve öz daha şimdiden buradadırlar... biz özsel olana görüntüsel'den ayırmakla bunları birbirlerine karşı tutmaktayızdır." (Lenin)

Zorunluluk kategorisi bir sürü gelişmenin birliği olarak doğasal ve toplumsal değişimde temel rol oynar. Dinlerin tanrısal varlık'ının işlevi diyalektik metod da zorunluluk kadegorisine verilmiştir. Zorunluluk maddi hayatın içindedir. Toplum, zorunluluğu kavradığında ilerler ve özgürleşir. Zorunluluk kavranmadığında kör ve yıkıcıdır. Tanrısal güç, kavramsal soyutlamalar nereden geliyorsa zorunluluk (yasa) da oradan gelir.

İLKÇAĞ DİYALEKTİĞİ

Tartışma sanatı anlamına gelen diyalektik, kavramsal olarak Yunanca tartışmak demek olan "dialelogos"dan Eloh Zenon tarafından türetilmiştir. Daha öncesinden ise Herakleitos ve Pisagorcular tarafından ele alınmıştır.

Canlı hayatı, değişimin sürekliliğini, karşıtların mücadelesini ateş ile açımlayan Herakleitos diyalektiği şöyle özetler: "Her şey hem kendisidir, hem de değildir, çünkü, her şey

akış, oluş ve yok oluş içindedir. Dünya herhangi bir doğüstü güç ya da üstün insan tarafından yaratılmamıştır. Ölçülerle tutuşturulan, ölçülerle sınırlanan, öncesiz ve sonrasız, her zaman canlı bir ateştir; hep öyle kalacaktır." Diyalektik hareketin en özünü açıklaması da Herakleitos'a aittir. "Aynı ırmağa iki kere girilmez." Bu özünü ifade karşılıkların kendi kendilerinde çelişkileri için kendi kendilerine geçişi ifade eder. Herakleitos'a göre çatışma olmasa idi ne bu geçişler, ne de canlı hayat olurdu. Her şey çöküp giderdi bu dünyadan.

İlk çağ filozoflarından Anaksimenes, Anaksagoras ve Anaksimendres aynı zamanda ilk diyalektikçi ve materyalistlerdir; Parmenides, Zenon, Platon diyalektikçi olmakla birlikte ilk idealistler'dir. Aristoteles ise ilk metafiziksel savların da sahibidir.

Anaksimendres (MÖ. 610-546) bütün canlıların sudan ve balıktan geliştiğini söylerken evrimciliği, maddenin havadan oluşmuş, değişen dönüşen özelliğine vurgu yapan Anaksimenes diyalektiğin nicelik-nitelik öğesini ön plana çıkarıyordu. Anaksagoras, (MÖ. 500-428) ilkel ama gelişkin bir biçimde maddenin sonsuz sayıda küçük parçacığa bölünebilir olduğuna, şeylerin sonsuz sayıda küçük parçacıklar olan tohumlardan oluştuğuna inanıyordu. O'na göre her şeyde herşeyden bir parça vardır. Bu düşünce her şeyin karşıtların birliği'nden meydana geldiğini ifade etmekteydi. Bu tohumlar, kendi kendilerinde hareketli halde bulunuyor ve kendilerini hareket ettiren canlılık (ruh, tin, akıl, vs.) ile belirlenip yok oluyordu. Tohumları harekete geçiren "tin" ince bir madde olarak tasarlanıyor; dünyanın ve her türlü düzenin nedeni, bu "ince madde" yani tin'dir. Ama tasarım doğru, doğruya doğaya içkindir; doğanın özüdür; dışsal değildir. Anaksagoras, doğa ve ruh'un, öznel ve nesnel birliğini böylesi bir "ince madde"de birleştiriyordu. Bu gelişkin bir Animizm ya da Hilolozim'den başka bir şey değildir.

Kuantum Fiziği'nin M. Pla-

nck'tan sonraki en büyük ismi E. Schrödinger de özne ve nesne'yi birleştiren böylesi materyalist bir anlayışı savunur. Ayrıca matematiksel fiziğin yaşayan devlerinden Roger Penrose'de, bilinci nöronal mikrotübüllerde var olan, manyetik bir alan gibi bir Kuantum etkisi olduğunu geliştirerek, Anaksagoras'ın "ince madde" tasarımına bilimsel bir katkı yapar. İlk materyalist ve diyalektikçilerin modern madde kavramına ve çağdaş diyalektik materyalizme çok yaklaştıkları söylenebilir. Ama orta çağ boyunca unutuldu ve ilk idealist metafizikçilerin düşünceleri hakim duruma geldi.

Rönesans döneminde Bacon, Gassendi, Descartes, Galileo ve Newton ile ilk materyalist ve diyalektikçilere yeniden dönüş yaşandı. Diyalektiği en çok geliştiren ise idealist Hegel (1770-1831) oldu.

HEGEL DİYALEKTİĞİ

Hegel diyalektiği, her şeyin yaratıcısı "olmakta olan" akıl ile başlar. Gerçek dünya, aklın dışsallaşmış, bozulmuş ve görüngüsel biçiminden aklın yansımından başka bir şey değildir. Başlangıçtaki akıl, bunun yansıması doğa ve ikisinin çelişkin birliği daha yetkinleşmiş akıl olan mutlak ide'dir. Akıl ve doğa hem aynı şeylerdir, hem de birbirlerinin dışsallaşması olarak karşıtların birliği'dir. Birbirlerini karşılık olarak dışındalayan çelişkili parçaların arasındaki fark (durak, anlık) diyalektiğin aslı özüdür. Hegel'e göre, ilk evrensel kendinin başkası olarak gösterir; ilk belirlenim dolayımlanmış belirlenimdir. İlk tez "evrensel akıl" karşı tez "doğa" ile olumsuzlanır. İkisinin "sentez"i daha yetkin, daha zengin bir "akıl"dır, yeni bir "tez"dir aynı zamanda. Bu "üçleme" ebediyen sürer.

Hegel sistemi, özne-nesne-mutlak ide şeklindedir. Ama bazen Hegel nesnele vurgu yapar ve sistemi, nesnel-öznel-gerçeklik (mutlak ide) şeklindedir. Ama ikisinde de metodu analitik ve sentetiktir. Başlangıçtaki

akıl, kendinde olumsuz olduğu için, diyalektik durak kendinde fark'ına dayanır. İkincisinde, kendisi belirlenmiş olan'dır ve farktır (doğa), dolayısıyla diyalektik durak ya da bağıntı veya geçiş, ikisinin sentezine dayanır. Hegel'in deyişiyle diyalektik bağıntı; bir fark'ın, bir belirlenimin ortaya konmasını gerektirmektedir ki, bu tümenden bilimsel bir inceleme-yi, objektif bir tahlili zorunlu kılar.

Hegel diyalektiği idealist bir çizgide fazla ilerleyemezdi. Marx, başaşağı duran Hegel diyalektiğini düzeltti, ayakları üstüne dikti. Nesnel dünyayı ilk, akıl'ı ikinci veri aldı. Akıl'ın sonsuz maddi yaşamın bir yansıması olduğunu, düşüncenin doğadan geldiğini; düşüncenin de doğa kadar sonsuz ve çeşitli olduğunu sistemleştirdi. "Marx, diyalektik bırakmadı, ama Kapital'in mantığını bıraktı bize...mantıktan sonuna kadar yararlanmak gerekir. Hegel'de değer taşıyan ne varsa almış ve ilerletmiş olan bir maddeciliğin diyalektiği, belli bir bilime uygulanmıştır Kapital'de" diyordu Lenin, Felsefe Defterleri'nde.

Marx, kapitalizmin meta, para, sermaye gibi temel kavramlarını çözümlerken çıkış noktası; en basit, en yığın içinde tekil ve soyut bir varlık olan meta'dır. Tekil, içinde hem tikel hemde tümelî taşır. Her tekil gerçeliğin eksik, yaklaşık bir izdüşümüdür. Kapitalist toplumun bütün çelişkileri, bu ilk hücrede bir tek mal'da bulunmaktadır. Meta hareketi "soyuttan somuta" doğru, çeşitli parçaların toplamı olarak büyür. "Diyalektik inceleme", en sıradan, en temel, en soyut, yığın içinde en yaygın önermeden başlar. Parçaların sentezi somut bir kapitalizm olgusu verir. Somutun bilgisi ise "somuttan soyuta" yansır ve bilinçte kapitalizm bilgisi bu şekilde oluşur. (Soyuttan somuta, somuttan soyuta genelleme.)

DİYALEKTİĞİN ANA UNSURLARI

Marx'tan sonra diyalektiğin ana unsurları üzerinde, soğuk bir etki ya-

pacak tartışmalar oldu, oluyor. Bu tartışmalarda, diyalektik materyalizm işlevini yitirmişti, bu yasalar değişimlidir diyerek öznelciğe ve bilinemezciğe kayarak, yeni Kantçılığı ve yeni Hegelciliği geliştiren bazı "Marksist eğilimleri" bir yana bırakarak, bu tartışmalara kısaca değinelim.

F. Engels, diyalektiği, "hareketin kendisi bir çelişkidir" sözleriyle tanımlıyor ve "bir şey kendi karşıtını içinde taşıdığı zaman, kendi kendisi ile çelişki durumunda bulunur" diyor. Engels, Anti Dühring'de diyalektiğin ilkelerini şöyle sıralar:

- Niceliğin niteliğe ve niteliğin niceliğe dönüşümü yasası,

- Karşıtların iç içe geçmesi (birliği) yasası,

- Yadsımanın yadsıması yasası,

"Diyalektik, karşıtların birliği teorisini olarak tanımlanabilir kısaca" diyen Lenin'e göre, diyalektiğin çekirdeği bununla sezilip kavranacaktır. Ama bir dizi açıklamayı ve geliştirmeyi gerekli kılar bu. Diyalektiği, Lenin, "üç ana unsur", bunları açıklayan on dört temel öge ve iki açıklayıcı örnek ile tanımlar. Esasında bu "on dokuz öge" diyalektiğin aslı özü karşıtların birliği'nin bir dizi açıklanması ve ayrıntılandırılmasından başka bir şey değildir. Lenin'in Felsefe Defterleri'nde (s. 179) belirttiği üç ana unsur, aynı zamanda, diyalektik tarihin kısa bir özetidir.

1- Kavramın kendi kendinden itibaren tanımı. (Doğrudan doğruya şey'in kendisi, kendi ilişkileri ve gelişimi içinde göz önüne alınmalıdır.)

2- Şeyin doğrudan doğruya kendi içindeki çelişki; (kendi kendinin başkası) her fenomenin içindeki çelişkin kuvvetler ve yönsemeler,

3- Analiz ile sentezin birleşmesi.

Türkiye'de diyalektiğin yasaları daha çok Politzer'in derslerinde okutulmuş, "Felsefenin Temel İlkeleri" adlı eserindeki sıralama ile tanınır; bu sıralama Stalin'den alınmadır:

1) Herşey birbirine bağlıdır.

2) Herşey sürekli hareket, değişim ve gelişme halindedir.

3) Nicelik-nitelik değişimi.

4) Karşıtların mücadelesi.

Burada diyalektiğin kavranışında bir zaaf vardır. Neden karşıtların birliği değilse, karşıtların mücadelesi? Diyalektik tarihinde şeyin doğrudan kendi içindeki çelişkili birliği ön planda tutulmuştur. Çünkü canlı dünyanın materyalist diyalektik kavranışı bu çelişkili birliğe dayanır. Ve çelişki, zorunlu olarak gelişimi yaratır.

Diyalektik, karşıtların nasıl ve hangi koşullar altında birlik olduğunu ve olabileceğini, insanın karşıtlara niçin karanlık, katı ve ölü şey'ler olarak bakmayıp, bunları koşullara bağlı, geçici, kesikli, göreceli ve birbirine dönüşebilir şeyler olarak görmesi gerektiğini anlatan metoddur. Maddesel hareketin temelindeki çelişki ikili özelliğe sahiptir. Karşıtların Birliği (göreceli) ve karşıtların mücadelesi (mutlak). Karşıtların birliği, çelişkili parçaların aynı zamanda birbirlerini karşılıklı dışlayan mücadelesi ve fark'ı demektir. Bu fark, hareket ve gelişimden başka bir şey değildir. Burada anlaşılması gereken kilit kavram, karşıtların birliği ile mücadelesi arasındaki farktır, başka bir ifadeyle göreceli ile mutlak arasındaki farktır. Bu fark diyalektik bağlantıdır ve kendisi de görecelidir. Böylece mutlak göreceliğin içinde, görecelik de mutlak'a giden bağlantı içinde vardır. Ama göreceli olan zengindir; çeşitlidir; insanidir ve özgürdür; mutlak olan kördür; karanlıktır, katıdır ve zorunluluktur. Ancak özgürleşmesi halinde insanidir. Diyalektikçe, karşıtların birliği denmesi de bundandır. Karşıtların mücadelesi tanımı ise tek yanlı, katı ve özeldir. Çünkü, mutlak olanı, öznel niyete göre değil, göreceliğin içinde bilebiliriz. Ters durum, Marksizm'in felsefesinin tek yanlı ve öznel kavranışındır. Aynı sorun özgürlük-zorunluluk ilişkisinde karşımıza çıkar ve sorunun doğru kavranışı, diyalektiğin doğru kavranışına bağlıdır.

SONUÇ

Stalin karşıtların birliği yerine

karşıtların mücadelesi çizgisini geçirirken, siyasal gelişmelerden (Moskova tartışmaları) hiç de uzak değildir. Ve özeldir. Mao, "en temel şey karşıtların birliği"dir belirlemesini yapıyor; ve "karşıtların birliği'nin şarta bağlı, geçici ve nispi olduğunu, buna karşılık, karşıtlar arasındaki mücadelenin mutlak olduğunu söylüyoruz" diyordu Teori ve Pratik'de. (S. 60)

Diyalektik; nesneleri ve onların kavramsal ifadelerini, bağlantılarını, birbirine geçişlerini, hareketleri, doğuşları ve yok oluşları içinde kavrar. Toplumu, canlı, sürekli hareket içinde olan bir organizma olarak görür. Bu organizmanın incelenmesi toplum formasyonunun nesnel bir analizi zorunlu kılar. Dünyanın çelişkili birliği sadece bu metod vasıtasıyla doğru kavranabilir. Sonuç itibarıyla, diyalektik, olayların bütünsel ve bilimsel kavranışının yegane metodudur.

DİPNOT

1) Bütün fenomenlerin evrensel nedenselliğe dayandıklarını savunan determinizm (belirlenimcilik) ilk olarak materyalist ve atomistler tarafından ileri sürüldü. Ortaçağ boyunca unutuldu. Rönesans döneminde doğa bilimi filozofları Bacon, Descartes, Laplace, Spinoza tarafından yeniden geliştirildi, ama diyalektikten yoksun, dönemin hakim düşüncesi mekanik etkisinde kalarak, Laplace, evrenin herhangi bir andaki durumunun evrendeki cisimlerin itici güçleri tarafından belirlendiğini sanıyordu. Bu kaba yaklaşımın gerisinde ise tanrı vardı. 19. yüzyılda diyalektik düşünme tarzının gelişmesiyle determinizm mekanik yasaların etkisinden kurtulur. Bilimsel bir nitelik kazanır. Bilimsel belirlenimcilik, kaba determinizmden çok farklıdır. Olayların en temelde insan zihninden ve tanrı tecellisinden bağımsız olarak bir nedene ve belirlenime sahip olduğunu diyalektik gelişimi ve dönüşümü içinde açıklar.

KAYNAKLAR

- 1) F. Engels, Anti Dühring
- 2) V. İ. Lenin, Felsefe Defterleri
- 3) V. İ. Lenin, Halkın Dostları Kimlerdir.
- 4) Mao Zedung, Teori ve Pratik

Hegel düşüncesinde diyalektiğin rolü

Mustafa TOPAL

(1)

Yönteminden bağımsız ele alındıkta felsefi bir düşünceyi anlamak oldukça zor. Hele ki bu yöntem diyalektik gibi Marksçılığın en önemli bileşenlerinden biriyse...

Marksçılıkla ilgili birçok tartışmayı doğrudan etkileyen diyalektikle ilgili sağlıklı bir kavrayış olmadan, Marksçı düşüncenin sağlıklı bir biçimde değerlendirilememesinin bu konuya ayrı bir önem kattığı söylenebilir.

Ancak şu da bir gerçek ki Marksçı diyalektiği anlamak pek o kadar kolay değil. Hele hele Marksçı diyalektiğin içinden doğup geliştiği Hegelci diyalektiği göz önünde tutmadan, yalnızca Marksçı diyalektik üzerine düşünerek sonuçlara varmaya çalışmak havanda su dövmekten başka bir işe yaramaz.

(2)

Çoğu kez diyalektiğin gelişimi bilimlerin gelişimine benzetilir. Örneğin nasıl fizik bilimi Miletli doğa filozofları, Aristoteles, Gilbert, Galileo, Newton, Einstein, Max Planck... üzerinden bugünkü biçimine kavuştuysa, diyalektiğin de benzer bir evrimden geçtiği düşünülür.

Oysa diyalektiğin evrimi bu biçimde olmamıştır.

Newton fiziği Aristoteles fiziğini aşırsa da belli ölçülerde onun bir devamıydı. Tıpkı Einstein fiziğinin

Newton fiziğinin devamı olması gibi...

Tümüyle aşılmış da olsa Newton fiziğini bugün hiçbir fizikçi bir kenara atamaz. Tam tersine, günümüz fizikçisi uçakları uçurur, arabaları yürütür, savaş toplarını ateşlerken Newton fiziğini kullanmayı sürdürür. Çağcıl fizik; Aristoteles, Newton, Einstein, Kuantum fiziklerinin bir birleşimidir.

Fizik için yukarıda söylenenler diyalektik için söylenemez. Marksçı diyalektikle Platoncu diyalektik ya da ortaçağ skolastiklerinin diyalektiği arasında anlamlı hiçbir devamlılık yoktur.

(3)

Diyalektik, sofistlerde yalnızca dış görünüşte kalan biçimsel bir karşıtlık anlamı taşıyordu. Sofistler nesnel bilginin olanaksızlığını göstermek için biçimsel çelişmelerden yararlanmaya çalışıyorlardı.

Sokrates için diyalektik karşılıklı konuşma -diyalog- anlamı taşıyor, böylelikle iki kişinin karşılıklı konuşup birlikte düşünerek gerçeği bulmalarının bir yöntemi oluyordu.

(4)

Platon içinse diyalektik, bir anımsama tekniği, insan ruhunun idealar dünyasında edindiği bilgiyi bilince çıkartmanın bir aracıydı.

Aristoteles, ortaçağ skolastikleri, Descartes, Kant... Bütün bu düşüncülerdeki diyalektiğin Hegel-Marks çizgisiyle bir ilgisi yoktur.

Devinimin, karşıtlıklar arasındaki savaşın ta kendisi olarak diyalektiği ele alan Herakleitos'tan esinlenen Hegel'in elinde diyalektik özgül bir biçime kavuştu. Hegel'deki biçim ve anlamıyla diyalektiğin bir geçmişi yoktur.

Hegelci diyalektik, diyalektiğin gelişiminin özel bir aşaması, diyalektiğin Hegel'de büründüğü bir biçim değildir. Hegel'de diyalektik özel bir anlam taşıyan, Hegel düşüncesinin zorunlu bir belirlenimidir.

Hegelci diyalektiği kavramak için diyalektiğin Hegel felsefesindeki anlamını, rolünü iyi kavramak gerekiyor.

(5)

Düşünceliğin peygamberi Platon'la uzlaşmayan, ondan esinlenmeyen hiç bir düşünceli filozof yoktur. Düşünceli her öğretinin yolu önünde sonunda Platon'a çıkar.

Doğallıkla düşünceliğin kurucusu Platon'un savları düşünceliğin doruğu Hegel'de yankısını bulmuştur. Hegel, Platon gibi, birbirinden farklı iki dünya kabul etti.

Birincisi, içinde yaşadığımız, duyu organlarımızla algıladığımız özdexsel dünya, ikincisiyse tinsel dünya; Platon'daki adlarıyla olgusal (fenomenal) dünya ve gerçek (idealar) dünya...

(6)

Hegel'e göre gerçek, nesnenin kendi kendisiyle, kendi içeriğiyle bağdaşmasıdır. Bir başka deyişle

Hegelci gerçek nesnenin kendi kavramıyla uygunluğudur.

Özdeksel dünyada bizim algıladığımız, ancak nesnelerin dışsallıkları, görüntüleridir. Bu dünyada görüntüyle gerçek birbirine denk düşmez. (Platon'un ünlü mağara eğitilmesinde olduğu gibi duyumsadıklarımız yalnızca gerçeğin gölgeleridir.)

Özdeksel dünyada içsel doğasına denk düşen, kavramıyla bire bir uyuyan, hiçbir varlık yoktur. Dolayısıyla duyu organlarımızla hiçbir nesnenin gerçekliğine ulaşamayız. Yuvarlak kuleyi uzaktan dört köşe görürüz; elbisenin rengini odada başka, sokakta başka görürüz. Soğuk elimize ılık su sıcak gelir. Isıtılmış elimizse aynı suyu soğuk algılar vb...

(7)

"Yalnızca Tanrı, kavramın ve olgusallığın gerçek bağdaşmasıdır; tüm sonlu şeyler ise kendilerinde gerçek olmayan bir yan taşırlar; bir kavramları bir de varoluşları vardır. Ama bu varoluşları kavramları ile uyumsuzdur." (Hegel)

Hegel'e göre tanrı da doğruluk/gerçeklik yada görünüş/ görünüşün ardındaki gerçek ayırımı yoktur. Tanrı katında gerçek dolaysız, apaçıktır; tanrının ülkesi gerçeğin ülkesidir.

Bu durumda genel olarak dünyayı anlamayı, bu dünyayı kendine mal etmeyi temel amaç edinmiş insanın gerçeklere doğru bilgilere ulaşmak için gerçeğin ülkesine girmekten başka çaresi yoktur.

Yaşadığı dünyayı anlaması, bu dünyayı kendisine boyun eğdirmesi için, insan en yetkin bilme biçimi olarak felsefeye başvurmak zorundadır; çünkü gerçeğin ülkesinde yalnızca felsefe oturabilirdi.

(8)

İyi ama bu nasıl olacak?

Tanrı dışında herşey kendi içinde gerçek olmayan, aldatıcı yanlar taşıdığına; her nesne, süreç, olgu... kendi kavramıyla belli bir uyumsuzluk

gösterdiğine göre, insan aklı gerçeğe nasıl ulaşacaktı?

Platon bu soruya "kavramsal bilgiyle yalnızca akılla" yanıtını vermişti. Hegel'in yanıtı da özde aynıydı.

Görünenle gerçek arasında ki farktan yola çıkan Hegel, şeylerin içsel doğasını ortaya çıkartmak için "ilgisizliği yasaklamak ve şeylerin zorunluluklarını saptamak gerektiğini" söylüyordu. Ona göre felsefecinin temel görevi, "olumsallık görünüşü altında gizlenmiş zorunluluğu" saptamaktır.

(9)

Gerçek bilgiye ulaşmanın yolu olarak Hegel'in önerdiği, "olumsallık görünüşü altında gizlenmiş zorunluluğu saptamak" ne anlama geliyordu?

Bu, ilkin şeylerin yüzeyinde yer alan geçici, rastlantısal, ikincil yanları ayıklamak; ardından da şeylerin özsel, içsel doğasını açığa vuran genellemeleri ortaya çıkartmaktır. Kısacası doğru kavramlar oluşturma...

Olgusal süreçleri ölküleştirmenin, bilgi edinmenin araçları olarak kavramlar düşünceli felsefede temeldirler. Kavramlar olmadan hiçbir bilgi olamayacağının altını çizen Sokrates-Platon çizgisine doğrulukla Hegel'de bağlıydı. Hegel için gerçeğin ülkesine girmek, doğru kavramları nasıl türeteceğini bilmek, kavramlar dizgesinin "bilimsel" yapısını kavramaktır.

(10)

Hegel'e göre sıradan, felsefi olmayan bilinç, sığdır, yüzeyseldir. Şeyleri gördükleri gibi; sınırlı, sonlu biçimleriyle gerçeklik diye kabul eder.

Görünen, sonlu belirlenimlerin ötesine geçmek; sonsuzun, evrenselin, genelin...tek sözcükle kavramsal bilgisine ulaşmak için olgusal bilgiyi ezip parçalayacak eğitilmiş bir bilinç gerekir: eğitilmiş felsefi bilinç...

Bilinci eğitmenin bilimiye Mantık'ır.

Hegel'in "gerçekliği içindeki dü-

şüncenin bilimi" diye tanımladığı mantık düşünce alanını genelliği içinde alır. Mantığın içeriği düşünen etkinliğin kendine özgü belirlenimleri, özellikleridir.

Gerçeğe yalnızca kavramsal bilgiyle ulaşabileceğine göre, Hegel için mantığın, "gerçeğin bilimi" olmasına şaşmak gerekmiyor.

(11)

Hristiyanların tanrısının Hegel felsefesindeki karşılığı Saltık Tin'dir. Hegel heptanomicizminin öncesiz-sonrasız Saltık Tin'i evrendeki her şeyin yaratıcı sebebidir; her şey ondan türemiştir. Evren, yıldızlar, güneş, dünya, bitkiler, hayvanlar, insan bilinci, ahlak, dinler, felsefe...

Her varlıkta Saltık Tin (Tanrı) kendini adım adım ortaya koyar, sergiler. Doğayla özdeş Saltık Tin'i tanımak, onun kendini sergilediği biçimleri tanımak demektir.

Hegel'in "gerçek, bir nesnenin kendi kavramıyla uygunluğudur" sözünün gerçek anlamı burada ortaya çıkar. Olgusalılığıyla gerçekliği aynı, kavramı olgusalılığına denk düşen Tanrı olduğuna göre, nesnenin gerçekliğini bilmek demek onun doğru kavramını bilmek demektir. Tek sözcükle; gerçek kavramdır.

(12)

Her şeyin Saltık Tin'den türediğine inandığı için Hegel'e göre "şeylerin nesnel kavramı doğrudan doğruya şeylerin doğasını" oluşturuyordu. Şeyler -nesneler- saltık Tin'in nesneleşmesinin (biçimleşmesinin) ürünleri olduğuna göre kavramla nesnenin özdeşliği zorunlu bir sonuçtu onun için.

Bu durumda, Hegel düşüncesinde, kavramların türemesini, gelişimini izleme, aynı zamanda nesnelerin (dünyanın) gelişimini, evrimini izleme anlamına da gelir. Ya da tersinden söylersek, dünyanın gelişiminin izlerken, onunla özdeş kavramların gelişimini de izlemiş oluruz.

Dış dünyanın gerçekliğini kavramların gelişiminin mantıksal sonucu kabul etmesine karşın -çünkü

Hegel katıksız bir düşüncüci idi. Hegel düşüncesinin yer yer bilimsel görüşlere uygun, tutarlı sonuçlar ortaya koyabilmesinin nedeni budur.

(13)

Kuşkusuz Hegel öncesi, hep aynı (dogmatik) düşüncücilik de Hegel gibi nesneyle özneyi özdeş sayıyor, özdek-düşünce ikileminde önceliği düşünceye veriyordu. Ancak Hegel'i öncelleriyle bir tutmak "hepsi düşüncüci nasılsa" demek doğru değil.

Hep aynı düşüncücilğe göre soyut genellemeler olan mantıksal kavramlar Saltık düşüncenin (Evrenel Ruh, Tanrı vb.) doğrudan dışı vurumudurlar. Bu kavramlar insan bilincinden bağımsız, insan bilincinin önünde hazır bulunduğu önsel düşünce kalıplarıdır. Bunların nesnel-özdek-sel gelişmelerle, nesnelerin devimselliğiyle bir ilgileri yoktur; insan aklının nesnelerin deviniminden bağımsız ürünleridir.

Hegel öncesi düşüncüci mantıkta kavramlar devimsiz, donmuş, hep aynı kalan düşünce kalıplarıydı. Bunlar bitmiş, son biçimini almış soyut düşünceler oldukları için zaman dışıydılar. Her dönem, her ülke... için geçerliydi.

Hegel bu biçimsel (formel) mantığa karşı çıkarak, onun yanlışlıklarını, sınırlılıklarını ortaya serdi. Seçenek olarak kendi diyalektik mantığını geliştirdi.

(14)

Eski düşüncüculüğün "şeyler hakkında düşünce ile ne biliyorsak, bu onların tek gerçekliğidir." görüşü Hegel için kısır bir düşünceydi. Düşüncüci, düşüncenin belirlenimlerini nesnelerin özü sayan, Öz (gerçek) ile görüntüyü özdeşleştiren bu görüş yanlıştı. Hegel'e göre bu görüş nesnel gerçek hakkındaki bilgiyi yalnızca insan düşüncesinin kendi çıkarımlarına, duysal algıya bağlıyordu.

Düşünce şeyin "kendinde"sini kavrar, şeylerin gerçekte oldukları gibi kavranmaları için yalnızca onla-

rı düşünmemiz yeterlidir. Diyen bu görüşü "safdil inanç" olarak eleştiren Hegel şeylerin kendilerini dolaysız, açık bir biçimde sunduklarının altını çiziyordu.

Şeylerin ne olduklarını bilmek için yalnızca insan düşüncesinin dolaysız, kendiliğinden etkinliğini yeterli bilmeyen Hegel, bilincin eğitime büyük önem veriyordu.

(15)

Kavramdan doğan nesnelliği aklın devinimi olarak gören Hegel, aynı zamanda bu nesnelliğin gerçekliğini doğada ve toplumsal yaşamda arıyordu.

Nesnel gerçekliği bilmek için insan aklının mantıksal çıkarımları dışında hiçbir şeye gerek duymayan Sokrates-Platon düşüncüculüğünden farklı olarak Hegel bilgiyi nesneye, nesnenin incelenmesine bağlıyordu.

"Eski bir ilke vardır ki, sanki öğretisinin temel taşı meydana getirmiş gibi, haksız olarak Aristoteles'e mal edilegelmiştir: 'Önce duyularda bulunmayan hiçbir şey anlıkta bulunmaz.' Kurgusal felsefe bu önermeyi reddetmemelidir, ama bunun karşılığı olan 'önce anlıkta bulunmayan hiçbir şey duyularda bulunmaz' ilkesini de kabul etmeli, yalnız buna şu gencl anlamı yüklemelidir: Bir ke-re, Nous (akıl) ve daha derin bir anlamda tin, dünyanın nedenidir; ikincisi, ahlak ve din duygusu bir duygudur, şu halde, içeriğinin kökü ve merkezi düşüncede bulunan bir deney olgusudur."

İlk bakışta önemsiz bir ayrıntı gibi gözüken Hegel'in bu yaklaşımının sonuçları çok önemlidir.

Düşünce (tin, akıl) bu dünyanı nedenidir demekle birlikte Hegel'in bilgiyi deneye bağlaması onu özdekçiliğe yaklaştırır. Çağının bilimsel bilgilerini göz önünde tutan Hegel'in büyüklüğünü sağlayan olumlu-tutarlı görüşlerin temelinde bu anlayış yatar. Şöyle yazar Hegel:

"Mantıksal olan ancak bilimsel deneyin sonucu haline geldiği zaman gerçek değeriyle kavranır; o zaman bu mantıksal olan tane kendini genel bir hakikat olarak sunar, öteki mad-

de ve gerçekler yanında tikel bir bilgi olarak değil bütün o öteki içeriğin tin için özü olarak sunar."

Düşüncüci Hegel'in Marks, Engels'in hocası, Lenin'in sözleriyle "tarihsel özdekçiliğin öncüsü" olmasının gizleri buradadır.

(17)

Bir düşüncüci olarak dış dünyanın gerçekliğini kavramların deviniminin mantıksal sonucu kabul etmesine karşın Hegel'in kendinden önceki düşüncüculikten farklı bir biçimde kavramlardan doğan nesnelliği insan aklının gelişimi olarak görmesi önemliydi.

Daha da önemlisi, bu nesnelliğin kendini olgusal dünyada sergilemesini doğada ve toplumsal yaşamda arıyordu. Hegel, Saltık Tin'in doğa, toplum ve insan bilincinde kendini açığa vurduğu gelişmeleri, kavramların diyalektik gelişiminde izlerken, aynı zamanda insanların bilinçli etkinliklerini tarihsel gelişmeye denk düşecek bir biçimde izlemiş oluyordu.

Lenin'in vurguladığı gibi:

"Hegel, nesnel dünyanın deviniminin kavramların devinimindeki yansısını izlerken derinlere iniyor. Böylelikle de insanın gittikçe daha derin bir biçimde evrenin nesnel bağleantısının bilgisine erişini dile getiriyordu."

(18)

Engels, Hegel'in düşünce biçimini bütün öteki filozofların düşünce biçiminden ayırt eden özelliğin tarihsellik olduğunu belirtiyor, ardından şöyle diyor:

"Biçim ne kadar soyut, ne kadar düşüncüci olursa olsun, düşüncesinin geliştirilmesi, gene de her zaman dünya tarihinin gelişmesine koğut düşüyordu. Bu dünya tarihi, sorunun özünü tam olarak belirlemek gerekirse, onun düşüncesinin denektaşı olmalıdır."

Marks'a göre de Hegel'in en önemli özelliği burasıydı. Hegel'in insanı kendisinden, kendi eylemle-

rinden, kendi emeğinden.. yola çıkarak açıklamak gerektiğini ortaya koyması Marks'a göre Hegel'in en büyük değinimi idi. Şöyle yazmıştı Marks:

"Hegel'in 'tinin görüngübili-mi' nin ve bundan çıkan sonucun asıl önemli yanı (...) ilkin Hegel'in, insa-nın kendini doğurmasını bir süreç olarak kavraması, nesneleşmeyi nes-nenin yitirilmesi, başkalaşma ve başka-laşmanın aşılması olarak kavramasıdır. Hegel böylece emeğin özünü ya-kalar ve nesnel insanı, gerçek oldu-ğu için asıl insanı, insanın kendi emeğinin ürünü olarak görür."

(19)

Ancak şu unutulmamalı. He-gel'deki tarihsellik düşüncesi bir te-meldedir. Tarih, aklın dünya tını bi-çiminde insanlıkta görünmesi, geliş-mesidir. Bu gelişmede tının amacı, kendisini sürekli "doğadan" arıtarak gerçek özgürlüğüne erişmek, kendi hakkındaki bilinci elde etmektir.

Tek sözcükle Hegel için "dünya tarihinde önemli olan yalnızca Saltık Tin'in özgürlüğe yönelik kavamsal gelişimidir."

Özdeksel dünyadaki toplumsal-tarihsel gelişme, işin aslında, Saltık Tin'in kavamsal gelişiminin dışı vuruşudur. Akıl -ya da aynı anlama gelmek üzere dünya tını- gelişmele-rin asıl nedeni, sürükleyicisi ve ön-deridir.

(20)

Tanrı kavramıyla olgusalılığının birliği gerçek varlık olduğuna göre tanrının -da aynı anlama gelmek üze-re Saltık Tin'in- kendini sergilediği bütün nesneler, bütün süreçler ger-çekliğin belli bir parçasıdır.

Bu durumda Saltık Tin'in başlan-gıçtan sona geçirdiği nesneleşme sü-recini "bilimsel" bir biçimde ince-le-mek demek Saltık gerçeğe -Saltık Tin'in kendi kendini tanıdığı özgür-lüğe- adım adım yaklaşmak demektir. İşte bu gerçeğin bilgisine Hegel İde adını verir.

Hegel'e göre felsefenin amacı

İde'nin düşünce yoluyla bilinmesi-dir. Bir başka deyişle İde insan bilgi-sinin Hegel dizgesindeki adıdır.

İde'nin düşünce yoluyla bilinme-siye mantık biliminden başka bir şey değildir.

(21)

Hegel'deki olumlu düşüncelerden birisi mantık bilimi bağlamında orta-ya çıkar. Hegel her türden olumsuz kuşuculuğa, bilinemezciliğe, olum-suz görececiliğe... kararlılıkla karşı çıkar.

Bilinemezci Kant felsefesine yö-nelik aşağıdaki sözleri bunun açık bir kanıtıdır.

"Gerçeği bilmenin bizden esir-genmiş olduğu, bize ancak olumsal ve olgusal varlığı bilme olanağının verilmiş bulunduğu görüşü, çok gü-rültü yaratmış, hala da yaratan ve felsefeyi buyruğu altına almış bir öğ-retidir. Denebilir ki, Almanya'da seçkin bir yer tutmaya başladığından bu yana felsefe, hiç bu kadar can sıkıcı bir görünüm altında kendisini göstermemiştir, çünkü böyle bir öğre-ti, akla dayanan bilginin böyle bir terkedilişi hiçbir zaman bu denli bo-yutlar almamış, bunca tafrayla orta-ya çıkmamıştı. Bu öyle bir öğretiler ki, daha derin bir gerçek duygusuna ve yeni tının köklü gereksinimlerine aykırı düştüğü halde, artık geçmiş bir dönemden günümüze kadar adeta sürüklenip gelmiştir. Bana gelince, ben bu tının şafağını selamlıyor, bu şafaktan yardım diliyorum."

(22)

Felsefeye, kendi dizgesine He-gel'in biçtiği rol bu açıdan oldukça anlamlı:

"Felsefenin oturduğu, kurduğu ülke gerçeğin ülkesidir, biz de felse-feyi işleyerek o ülkeye katılırız. Ya-şamda doğru, büyük ve tanrısal ne varsa hepsi İde'nin eseridir; felsefe-nin amacı da İde'yi gerçek ve tümel biçiminde yakalamaktır. Doğada ak-lın eseri zorunluluğa zincirlidir. Ama tının ülkesi özgürlüğün ülkesidir. In-san yaşamının bağına meydana geti-

ren ne varsa, insan için değer taşı-yan ne varsa hepsi ünsel doğadadır. Tının bu ülkesi de ancak doğrunun ve iyinin bilinci yani İde'ler bilgisi sayesinde varolur.

Gerçek sevgisi ve tının gücüne inanma, felsefi araştırmanın birinci koşuludur. İnsanın insanlık onuru duygusunu taşımalı ve kendini en yüksek gereklere ulaşabilecek güc-te görmelidir. Tının büyüklüğünü ve gü-cünü ne kadar fazla değerlendirirsek değerlendirelim, gene de abartmış olmayız. Evrenin gizli özü, gerçek sevgisine karşı durabilecek güce sa-hip değildir. Onun önünde evren, kendini açığa vurmak ve doğasının zenginliklerini, derinliklerini ortaya sermek zorundadır."

(23)

Hegel'in insan aklını küçümseye-rek bilmesinlere, bilinemezci, kuş-kucu... görüşleri yücelten felsefi tu-tumlara karşı yürüttüğü savaşım son derece olumlu sonuçlara yol açtı.

Ancak çok geçmeden her şeyin fazlasının zararlı olabileceği gerçeği bir kez de Hegel örneğinde kanıtlan-dı.

Hegel'in insan aklına duyduğu büyük güven, felsefenin gerçeğin tüm bilgisine ulaşabileceğine yönelik kesin inançla birleşince ortaya aşırı bir sav çıktı. Hegel, kendi dizgesiyle insan bilgisinin saltık bilgiye ulaşabileceğini, daha da önemlisi ulaştı-ğı önüne sürdü.

İnsan bilgisinin tarihsel arka pla-nını başarıyla ortaya koyan Hegel'in insan bilgisine son noktayı koyma çabası onun en büyük felsefi gafı ol-du.

(24)

Saltık Tin'in baştan sona geçirdi-ği süreçleri izleyip bunların kavram-sal bilgisine gerçeğe, özgürlüğe ulaşma amacındaki Hegel felsefesinin bu zorlu görevin altından kalkması nasıl olacaktı?

İşe nereden başlanacak, kavram-lar dizisini nasıl kurulacak, kavram-lar neye dayanarak oluşturulacak,

dünyadaki her şeyin bilgisi nasıl elde edilecekti?

Hegel bütün bu sorulara yanıt vermek zorundaydı.

Hegel'in giriştiği büyük çabanın, saltık bilgiye ulaşma çabasının, temel aracı diyalektikti.

Hegeli diyalektik anlaşılmadan Hegel felsefesini anlaşılamaz.

(25)

Hegel "Tin'in Görüngübilimi"nin başında temel amacını şöyle açıklar: "Felsefeyi bilim biçimine, onun bilme sevgisi adını bir yana bırakarak edimsel bilme olabileceği hedefe yakınlığa katkısı katkısı bulunmak; işte önüne koyduğu amaç budur. (...) Felsefenin bilim düzeyine yükseltilmesi zamanının geldiğini göstermek öyleyse bu amacı güden çabanın biricik gerçek aklansı olacaktır, çünkü bunu yapmak amacın zorunluluğunu tanımlayacak, üstelik aynı zamanda onun edimselliği olacaktır."

Genel olarak bilimin ya da bilginin oluş sürecinin "tin'in görüngübilimi"nde betimlendiğini söyleyen Hegel şöyle devam eder:

"İlk evresindeki bilgi, ya da dolaysız tin tinsel olmayandır, duysal bilinci, gerçek bilgi olmak ya da bilimin ögesini -ki bilimin arı kavramının kendisidir- üretebilmek için, önünde emeli ile geçmesi gereken uzun bir yol vardır."

Diyalektik, sözkonusu uzun yolun temel aracıdır. Hegel için diyalektik felsefeyi bilime çevirmenin, gerçeğe ulaşmanın biricik aracıdır.

(26)

Hegel diyalektikten ne anladığını şöyle açıklar:

"Ben kavramın tici ilkesine, tümelin tikellemelerini yalnız eritip çözümlemeye kalmayıp aynı zamanda üretmesi bakımından da diyalektik adını veriyorum. Bu diyalektik, duyguya ya da dolaysız bilince verilmiş bir nesneyi, bir ilkeyi eritip dağıtan karıştıran, oraya buraya savuran ve sadece bunların karşıtlarını türetmekle uğraşan -platon'dan sık sık

görüldüğü üzere- olumsuz anlamda bir diyalektik değildir."

Bir tasarımın karşıtına ulaşmayı amaç edinen olumsuz diyalektik ulaşılan karşıt ilkçağ kuşucularınca bir "çelişki olarak" kavranıp olumsuzlanırken, sonraki felsefeciler buna "gerçek yaklaşığı" diyorlardı. Oysa Hegel'in diyalektikten anladığı "ya o, ya bu" çatışması biçimindeki soyut karşıtlık değildi.

(27)

Kendi anlayışını Hegel şöyle anlatır:

"Kavramın daha üstün diyalektiği, belirlenimi yalnızca sınır ve karşıt olarak kavramakta değil, ondan, aynı zamanda olumlu içerik ve sonucu da çıkarmakta toplanır, çünkü diyalektik ancak bu sayede gelişme ve içkin ilerleyiş olur.

Bu duruma göre diyalektik, öznel bir düşüncenin dış eylemi, değil, daltarını ve meyvelerini organik olarak üretilip çoğaltan bir içeriğin öz ruhudur. Öznel haliyle düşünce, İde'nin bu gelişmesine, kendi aklının öz etkinliği olması bakımından, sadece seyirci olarak katılır. Ona kendinden hiçbir şey eklemeyiz."

Açıkça görüldüğü gibi Hegel için diyalektik öznel bir düşüncenin dış eylemi değil, varlığın içeriğinin öz ruhudur. Diyalektik; özde, Tin'de, düşüncededir.

(28)

"Bir şeyi akılsal olarak incelemek demek, nesneye dışardan bir akıl (sebep) getirmek ve böylelikle onu işleyip dönüşüme uğratmak değildir. Nesne kendi kendine akılsaldır. (...) bilimin görevi, nesnedeki içkin aklın (sebebin) bu kendine özgü çalışmasını bilince ulaştırmaktan ibarettir."

Hegel'de diyalektiğin merkezi rolü buradan kaynaklanır. Nesne, dolayısıyla nesneyle özdeş olan kavram, kendini kendisinden yola çıkarak geliştirir. Bu gelişimin diyalektik yolunu Hegel "Mantık"ta açıklar.

Hegel'in "Mantık"ta öne sürdüğü temel sav şudur: Kavram, isteğe bağ-

lı, başka şeylerin de varolduğunu onaylayarak ve evrensellik kategorisini bu gibi dışardan alınma göreve uygulayarak ilerlemeyiz.

(29)

Hegel'de kavramın dolayısıyla nesnenin gelişimi akılsal, mantıksal, içsel ve zorunludur. "Tin'in Görüngübilimi"nde şöyle der Hegel:

"Varolanın kendi varlığında kendi kavramı olma doğasıdır ki genel olarak mantıksal zorunluğu oluşturan şeydir: Salt bu mantıksal zorunluk ussaldır ve örgensel bütünü dizemidir (ahengidir-bn): İçeriğin kavram ve öz olması ölçüsünde o da içeriğin bilgisidir, -ya da salt o kurgusal olandır- kendi kendine devinen somut şekil kendisini yalın belirlilik yapar, böylece kendisini mantıksal biçime yükseltir ve özsellığı içinde var olur, somut dış varlığı salt bu devimdir ve dolaysızca mantıksal dışvarlıktır. Bu nedenle somut içeriğe biçimsel bir örtüyü dışsal olarak dayatmak gereksizdir (...) çünkü biçim somut içeriğin kendisinin özüne oluşma sürecidir.

Bilimsel yöntemin bu doğası, bir yandan içerikten ayrılmamış olmak, öte yandan dizimini kendiliğinden belirlemek, özgün betimlenişini kurgul felsefede bulur."

(30)

Sözkonusu bilimsel yöntemin -diyalektiğin- ilerleyişini Hegel "Mantık Bilimi" yapıtında ayrıntılarıyla açıklar.

"Bilimsel ilerleyiş elde etmek için zorunlu olan ve anlaşılması için de esas olarak çaba gösterilmesi gereken tek şey, şu mantıksal önermeye ilişkin bilgidir: Olumsuz olan aynı zamanda olumludur, başka deyişle, kendi kendisiyle çelişen şey sıfır halinde, soyut hiçlik halinde eriyip çözülmez, esas olarak, kendi tikel içeriğinin yadsınması halinde eriyip çözülür; daha başka bir deyişle, böyle bir yadsınma tam yadsınma değil, eriyip dağılan belirlenmiş şeyin yadsınmasıdır, demek ki belirlenmiş yad-

sınnadır."

Hegel'e göre bu belirlenmiş yadsınma bir kavramdır, ama öcekin-den daha yüksek, daha zengin bir kavramdır, çünkü kendi yadsınmasıyla, başka deyişle kendi karşıtıyla zenginleşmiştir; o halde karşıtını kapsar, ama aynı zamanda karşıtından fazlasını da kapsar, o gerçekte kendisiyle karşıtının birliğidir.

(31)

Hegel'deki kavramlar dizini sav-karşı sav-bireşim üçlemeleriyle kurulur. Nitekim Hegel felsefesinde diyalektik bir diğer adı olumsuzlamanın olumsuzlaması -yadsınmasının yadsınmasıdır.

Hegel'de varolan her zaman olumludur, ama her varolan kendi içinde karşıtını da taşır. Dolayısıyla olumlu sürekli kendisi olarak kalmaz, zorunlulukla karşıtına dönüşür. Karşıtlar sürekli çeliştiği için olumlu (sav) olumsuzlanarak karşıtına (karşı sav) dönüşür, ama burada duramaya-cağı için tekrar olumsuzlanarak daha yüksek bir birliğe (bireşim) dönüşür.

Saltık Tin, en soyut kavramdan (hiçimden) başlayarak, her aşamada ki gelişmesini işte bu diyalektik üçlülerle (sak-karşı sav-bireşim) geçer.

(32)

Kavramların oluşumunun bu biçimiyle ilgili olarak "Mantık Bilimi"nde Hegel şöyle yazar:

"Kavramlar dizgesinin kurulması ve karşı durulmaz, saf, dışardan içine hiçbir şey sokmayan bir ilerleyiş içinde oluşup tamamlanması bu yolda olmalıdır.

Benim bu mantık dizgesinde izlediğim -ya da daha doğrusu dizgenin kendiliğinden izlediği- yöntemin, bir yığın ayrıntılı hazırlık çabasına açık bulunmadığına nasıl inanabilir-dim? Ama aynı zamanda tek gerçek yöntemin de bu olduğunu biliyorum. Bunun böyle olduğu daha şu oğundan bellidir: Bu yöntem nesnesinden ve içeriğinden farklı değildir, çünkü nesneyi iletken, kendi kendindeki içeriktir. Kendi kendine taşıdığı diya-

lektiktir. Şurası açıkça bellidir ki, bu yöntemin gidişini izlemeyen ve onun yalın ritmine ayak uydurmayan hiçbir açıklama bilimsel sayılamaz."

(33)

Buraya kadar söylenenlerden kolayca anlaşılabilirliği gibi diyalektik yöntemin Hegel felsefesinde taşıdığı önem konusunda bir kuşku olamaz. Diyalektik yöntemi çıkardığınızda tüm Hegelci dizge kağıttan bir şato gibi çöker. Hegel felsefesini, diyalektik yöntemin bu felsefede oynadığı rolü göz ardı ederek sağlıklı bir biçimde değerlendirmek olanaklı değildir.

Şığ Hegel yorumcularının, onların etkisiyle bizdeki çoğu solcunun Hegel-Marks ilişkisi konusunda içine düştükleri yanlışların temel nedeni budur. Onlar; genelde diyalektik, özeldiyse Hegelci diyalektik, anlamadıkları için Hegel-Marks ilişkisi konusunda yüzeysel, yalan-yanlış yargılara kolayca ulaşıyorlar.

(34)

Doğada, toplumda, düşüncede varolan her şey Saltık Tin'den türemiştir.

Felsefenin görevi Saltık Tin'in nesneleşmesini kavrayarak gerçeğe -özgürlüğe- ulaşmaktır.

Gerçek, nesnenin kavramıyla uygunluğudur.

Gerçek bütündür.

Nesneyle kavram özdeşdir.

Gerçek kavramdır; gerçek akılsal, mantıksaldır.

Kavramın içsel, zorunlu gelişimi kendiliğinden diyalektiktir; çünkü diyalektik nesnede ve kavramda içkindir.

Dolayısıyla, gerçeğe ulaşmanın biricik yolu diyalektik yöntemdir.

Hegel felsefesinde diyalektik anlamı budur.

(35)

Kendisinden önceki düşüncelilerden farklı olarak "mantıksal olanı ancak bilimsel deneyin sonucu haline

geldiği zaman gerçek değer ile kavrarız" dediği için Hegel olumlu bir çok düşünce ortaya atabildi.

Bir başka deyişle, Hegel, diyalektik yöntemini oluştururken olmasa bile, onu açıklarken, bilimlerden, deneyden yararlandı. Onun ulaştığı bazı doğrular ardıllarınca farklı değerlendirildi. Hegel'in başarıları Hegel'e değil onun yöntemine bağlandı. Marks, Engels, izleyicileri... Hegel'e böyle baktılar.

(36)

Tutucu filozof Hegel Marksçılara göre düşünceliğin kısır bir çiçeğidir.

Kısırdır, çünkü düşüncelidir; ama çiçektir, çünkü olumlu yanlar taşır.

Marksçılara göre Hegel'deki en önemli olumluluk diyalektik yöntemidir. O halde onun kısır yanlarını atıp olumlu yanını -diyalektik- almak olanaklıdır.

Bu doğru mu?

Hegel'deki olumsuz düşünceli yanlışları atıp, bunlardan bağımsız olumlu diyalektikten söz edilebilir mi?

Hegelci diyalektik Hegelci düşüncelilikten nasıl ayracağız?

Hegel saltık gerçeğe (bilgiye) ulaşma amacındaydı. Bu amaca ulaşmak için diyalektik yöntemi geliştirdi. Hegel'in bu amacını görmezden gelip diyalektik tümüyle nesnel, bilimsel bir yöntem saymak olanaklı mı?

KAYNAKLAR

- 1) Tinin Görünüşü, G. W. F. Hegel, Idea Yay., 1986, İstanbul.
- 2) Mantık Bilimi G. W. F. Hegel, Idea Yay., 1991 - İstanbul.
- 3) Tarihte Akıl, G. W. F. Hegel, Kabaici Yay., 1995 - İstanbul.
- 4) Bütün Yapıları (seçmeler) G. W. F. Hegel, Onur Yay., 1976, Ankara.
- 5) Hukuk Felsefesinin Prensipleri, G. W. F. Hegel, Sosyal Yay., 1991
- 6) Ludwig Feuerbach ve Klasik Alman Felsefesinin Sonu, F. Engels, Sol Yayınları, 1979, Ankara.
- 7) Felsefe Defterleri, V. I. Lenin, Sosyal Yayınları, 1976, İstanbul.
- 8) 1844 El yazmaları, K. Marks, Sol Yayınları.
- 9) Kapital, Cilt. I. K. Marks, Sol Yayınları, 1986, İstanbul.

Dergiye ara, Uzun Yürüyüş'e devam (1)

Serdar ÇAKMAK

Bilen bilir. Takriben bir seneyi aşkındır dokümanter filmle uğraşıyorum. Yüze yüze kuyruğuna geldim. Geldim ama, sonuca varamak için verilmesi gereken uğraş iki misline çıktı.

Böylesi bir ortamda dergiye yazdığım her yazı benim için kendi başına ayrıca bir külfet olmaya başladı. Başkalarını bilmem ancak, benim açımdan her sayı için yazdığım yazı, bir ayın yoğun bir şekilde takip edilmesi ile hazırlanıyor. Yine, bilenler bilir. Yazı yazmakta son derece pırpırıkliyorum. İskembe-i kübrandan atmak istemediğimden, yerli/yabancı medyanın tümünü harmanlayıp bir safyalık yazıya yansıtıyorum.

Dogmatikliğimi bağışlayın. "Film mi esas, yoksa yazı yazmak mı" diye kendime "onbir ilke"ci bir soru sordum. "Film esas yazı yazmak tali" kararına vardım. Sevinen olur mu bilmem. Ancak dergiye bir müddet ara vermek kararını aldım.

Editorlerin affına sığınarak bu, "ara yazısı"nı biraz uzun tutmak zorundayım. Zira bana gelen eleştirileri ve çok daha önemlisi gelenek hakkındaki bazı mesnetsiz iddiaları izninizle ele almak istiyorum.

İlk önce ittifak meselesinden başlamak istiyorum. Bu sayfanın

dikkatli okuyucuları bilirler. İlk sayıdan beri mütemadiyen, gelenek saflarında yoğun bir iki çizgi mücadelelerinin yaşanması gerektiğini vurgulayıp durdum. Hem geleneğin esas çizgisinin kendi hatında hem de farklı çizgiyi önerenlerin kendi hatlarında mahirleşmesi için bu mücadelenin kaçınılmazlığının altını çizdim.

Bu satırların yazarı, Oruçoğlu'nun "birlik" önerisi yayınlandığında hiç tereddüt etmeksizin "evet" dedi. Ama başından beri iki şeyi yeterince vurgulayamadığımı gördü.

Birincisi, hiç bir zaman Oruçoğlu gibi "birleşmek"ten değil "ittifak"tan bahsetti. Daha doğrusu Oruçoğlu'nun adı geçen yazısındaki "Maoistlerin ortak çalışmasından" yana olduğunu deklere etti. Çünkü, bilinen sebeplerden ötürü "birlik" fikrinin hem mümkün ve hem de doğru olmadığı bir gerçektir. Böylesi birliğin sahte, pragmatist olmasının ötesinde farklı çizgilerin kattiyen kendi hatlarında mahirleşmeyeceği gün gibi ortada idi.

"Birlik ve ayrılık" diyor Ali Uzun, "Aynı madalyonun iki yüzüdür! Geleneğin tikanıklarının su yüzüne çıktığı, huzursuzlukların arttığı ve tehlike(!) sinyallerinin çaldığı zamanlarda, duruma göre, devreye girmektedirler. Oysa geleneğin uğursuz tarihini aşmak için,

insanları coşkun duygularla donatacak, tutkuyu ve kendine güveni canlandıracak, yeni hedeflere ihtiyacı vardır. Bu hedefi 97'de birlik olarak koymak aynı senaryonun devrede olması anlamına geliyor..." (Uzun Yürüyüş, Sayı 14, Sayfa 61) Bu son derece isabetli tespiti Serdar Çakmak'ta katıldığı için, önerisinin başlığını "birliğe" değil, "itfaka evet" diye kaleme aldı. Gerçek şu ki, bu anlayışımı yeterince anlatamadı.

İkincisi, "ittifak" fikrinde direnmenin bir diğer sebebi ise uzak Asya'daki Maoist parti ve örgütlerin tecrübelerini geleneğimize taşımaktı. Şimdi tarihlerini tam hatırlamıyorum. DEH içerisinde yer alan (ve yer almayan) Uzak Asya'daki Maoist parti ve örgütlerin bugüne kadar toplam iki adet bölgesel konferansları olmuştu. Bu bölgesel konferanslarda öne çıkan en ilginç yan, özellikle Hindistan'daki Maoist parti ve örgütlerin birbirleriyle ortak tartışma ve ortak eylemler örgütlemeleriydi. (Burada genişçe giremeyeceğim, son on senede Bengaldeş'te Proleterya Partisi Purba Bangla'nın silahlara sarılması, HKP/ML'in başına yıllardır çöreklenip, illet haline gelen K. Venu revizyonizminin silinip atılması ve nihayet Nepal Komünist Partisi'nin halk savaşına geçen yıl başlamasında bölgesel konferansın hatırı sayı-

lır bir katkısı olmuştur.) Ne yapalım serde sırf Mao değil, aynı zamanda Çaru Mazumdar "şablonculuğu" da olduğu için, yukarıda anlattıklarının bizim içinde hayırlı olacağını düşündüm.

Ne yazık ki, yukarıda edindiğim bu iki noktayı dergi sayfalarında yeterince anlatamadım. Kimden duyarsam hep aynı şey söyleniyordu: "Oruçoğlu ile Çakmak'ın birlik serüveni."

Gelenek fraksiyonlarının tabanlarından son derece olumlu tepkiler alınmasına rağmen, itici rolü oynaması gerekenler, üzerlerine düşeni yapmadılar. "İttifak" a evet yazısında, "ittifak" ın oluşması için fraksiyonların önderliklerine değil, bilinçli olarak "birinci nesil" e ve "zindan duvarlarının ardındaki" yoldaşlara vurgu yapılmıştı.

"İttifak" a evet yazısı ile "Geriye sayım" yazısı arasındaki bir aylık sürede özellikle birinci nesilden ulaşılabilen yoldaşlara "ittifak" a "evet"lerini deklare ettirmeye çalışıldı. Karşılaşılan tepki, güvensizliklere rağmen son derece samimiydi. Hemen öneri geldi: "İttifak" a ilgi duyan birinci nesil üyeleri olarak Oruçoğlu ile ortak bir metin kaleme alalım. Ve bu metni zindan duvarlarının ardındaki tutsak yoldaşlara iletelim."

Bundan sonrası yepyeni tecrübelerle dolu bir süreçtir. Bırakalım ittifakı, onun da ötesinde "Birlik" den bahseden kalemin sahibi getirilen öneriye alenen yan çizmiştir. Derginin onüçüncü sayısında yayınlanan "Geriye sayım" makalesinde şu satırlar aleni yan çizmeye bir tepki ve uyarı mahiyetinde kaleme alınmıştır: "...Oruçoğlu'nun yaptığı ittifak çağrısı bu krizden çıkmanın kapısını biraz da olsa araladı. Tabandaki insanların istek ve arzuları ortak noktada buluştuktan sonra, burundan kıl aldırmayanların hiç bir kıymeti harbiyesi yoktur. Bunu bütün sondajlar teyit etmektedir. Çağrının sahibi bunun bilincinde olmalıdır. Böyle bir çağrının ardından Helen (dergide 'halen' olarak yazılmış)

gamsızlığını tarih kattiyen affetmez." (Uzun Yürüyüş, Sayı 13)

Bu satırların mürekkebi kurumadan, onaltıncı sayıda Hasan Cem haklı olarak "Keza 'sorumsuzluğun sarsılmaz egemenliği yıkılsın' diyen Oruçoğlu'nun kendi sorumluluğunu hatırlamada da istekli görmek isteriz" diyerek çok usturuplu bir eleştirinin önünü açıyor ve devam ediyor. "Oruçoğlu'nun birlik üzerine vaazlarını, onun sorumluluğunun gereği

İttifakın gereklerini o kadar çok yazdım ki; burada bir daha tekrarlamak istemiyorum. Hayat son beş ayda şunu gösterdi. Geleneğin eski ve yeni kadroları yukarıda önerdiğimiz ittifaka yüreklerinin derinliklerinde hazır değiller. Şayet hazır olmuş olsalardı. Sevgili Oruçoğlu'nun gamsızlığını onlar da sergilemezlerdi.

değil adeta sorumluluktan kaçmanın aracı olarak görünmektedir. Geleneğimiz içinde yaşanan her krize tabana doğru dürüst seslenmeyi başaramayan, tabanın tavannı değiştirep-dönüştürmesine parti yazıyla eş olan tecrübesiyle yardımcı olmayan Oruçoğlu, izlediği denge siyasetiyle herkesle barışık olmayı başarmış istişna şahsiyetlerimizdendir. Birlik adına vermiş olduğu vaazlarda da bu tarz denge siyasetini görmek mümkündür" (agy) Hasan Cem'e katalmamak na mümkün.

Şüphesiz bu ittifakın gerçekleş-

memesinde Oruçoğlu'nun (önerimin sahibi olarak) ciddi bir payı olmuştur. Ancak bir düşünelim. Ya bizler? İttifakın gereklerini o kadar çok yazdım ki; burada bir daha tekrarlamak istemiyorum. Hayat son beş ayda şunu gösterdi. Geleneğin eski ve yeni kadroları yukarıda önerdiğimiz ittifaka yüreklerinin derinliklerinde hazır değiller. Şayet hazır olmuş olsalardı. Sevgili Oruçoğlu'nun gamsızlığını onlar da sergilemezlerdi.

Buradan Cem'in bana yönelttiği eleştiriye geçmek istiyorum. İttifak önerime neden "köklere dönüş" yazısından alıntı yaptığını daha hala anlayabilmiş değilim. Hiçbir zaman köklere dönüşün yolu, "birlik" tir diye bir önerimde bulunmadım. Şayet Cem, gereksiz bir polemik yapmak istemediyse, benim hemen hemen her yazıda adını koymasam dahi köklere dönüşün, değil 94 Nisan'ındaki sahte birlikle, 1973'ten bu yana daha hala başarılmadığını vurgulamaya çalıştığımı anlaması gerekirdi. Maoist siladan, revizyonist gurbete çıkışın sorunları, bilinen "birlik" sihiri ile çözülemeyeceği için, herkesin kendi bünyesini lağv etmeden, önce köklere dönüşün gerekliliğini düşünmek sonrada ortak tartışmak ve ortak eylem yapmak için "ittifak" önerdim.

Ben kendi payıma yapılan önerinin doğruluğuna inanıyorum. Gerçekleşinceye kadar da önermeye devam edeceğim. Doğru olan budur.

Gerçekten belirtiyim. Ata Yedigâr'ın konuya ilişkin fikirleri tartıştıklarımızın tamamen kenarına düştüğü için ne yazık ki, üzerinde durmuyorum Zira yazar, devrimin temel sorunlarına rehberlik eden beş temel belgeyi ve on bir ilkeyi, yeni bir programla hayata geçirecek canlı bir önderlik tesis etmeyi ve ondan öğrenmeyi önüne vazife olarak koymuyor. Malesef yazarımız, beş temel belgenin ve on bir ilkenin ezip büzdüğü karşıtların, ülkemizdeki atalarımızdan yadigar kalan ne varsa, okumamızı salık veriyor. Yazıklar olsun!

DEVAM EDECEK

DEVİRİME VE ÖZGÜRLEŞMEYE ADANMIŞ BİR YAŞAM

Klara Zetkin

Sevinç İLDAN

Tarihi süreç daima ve her yerde önderlerini yaratır, yetiştirir. Kitlelerin yığınsal hareketleri, çıkışları içinden savaşım sürecinde deneyim kazanmış, bilgili, özverili, kararlı, unsurlar çıkar, rehberlik eder. İşte Klara Zetkin'de tarihte kadın kahramanlar arasında hiç kuşkusuz en ön sırada yer alacaklardan biridir.

O yirmi yaşından itibaren hayatının sonuna kadar, nerede olursa olsun işçi sınıfının politik öncü müfrezesi içinde yer almış, ateş boylarında milim gerilememiş, kadınların; işçi sınıfının ulusal ve sosyal kuruluş savaşımının saflarına çekilmesi için olağanüstü çaba harcamış, kendini sosyalizm için verilen savaşıma adanmış, hayatta olduğu süre içerisinde "politik ölümün yanına yaklaşmasına" zerre kadar izin vermeyen, adı bugün olduğu gibi yanında aynı coşku ve kararlılık ile anılacak olan bir savaşçıdır.

Klara Zetkin 5 Temmuz 1857'de Almanya'nın Saksonya eyaletinde dünyaya geldi. Babası köyün ilkökul öğretmeni olan Zetkin, evlerinde sürekli genişleyen zengin bir kütüphane ile sürekli araştıran, öğrenen bir çocukluk evresi geçirdi. İleriki yıllarda öğretmen okuluna yazılan Zetkin, zekası, dil öğrenmedeki yeteneği ve konuşması ile öğretmenlerin ilgisini toplar; başarılı bir öğrencidir. Kısa bir süre öğretmenlik yaptıktan sonra 1877'de yirmi yaşına geldiğinde tüm bilgisini, yeteneğini ve yaşamını acı çeken, baskı altında tutulan, sömürülen halk kitlelerinin uyanması ve kuruluşlarının sağlanması için verilen savaşıma adanır.

İşçi hareketini August Babel'in Karl Liebknecht'in büroşörlüğünden, Alman Sosyal Demokrat Partisi'nin (ASDP) yayın organından tanımaya öğrenmeye çalışır. ASDP'nin toplantılarına katılmaya başlar. Marks ve Engels'in eserlerini okur. "Manifesto"yu

okuyuşu, Klara'yı bütünüyle değiştirir. Bu sırada ailesinin baskısıyla karışılmış ve idealler uğruna halkının safında örgütlü olarak yer almayı seçmiştir.

1878 yılında Alman meclisince "Sosyalistlere karşı olağanüstü yasa" kabul edilmiş ve hertürlü ilerici örgütün kapatılması, yasaklanması gündeme gelmişti. İlerici pek çok hareket illegaliteye geçmek zorunda kalmıştı.

Klara bu dönemde "Olağanüstü Yasa"dan zarar gören kişi ve ailelere yardım etmiş, gönüllü küçük bir gruba katılmıştı. Tanıdığı ailelerden birinde bir Rus göçmeni ve ASDP üyesi bir devrimci ile tanıştı. Ossipe Zetkin adlı bu insan Klara'nın yaşamında ve düşüncelerinin evrilmesinde birinci planda yer alan kişi olacaktır. Klara, onun etkisi altında Marks ve Engels'in yayınlarını daha kapsamlı incelemeye koyuldu. O, dünyayı değiştirecek bilimin yani Marksizm'in öğrenilmesi ve sosyal koşullara uyarlanması gerektiğini ve onun bir dogma değil bir eylem klavuzu olduğunu kavradı.

Alman hükümetinin sıkıyönetimi sonucu tutuklamalar artmış, Rus devrimcisi Ossipe Zetkin'de tutuklanmıştır. Göçmen olması nedeniyle sınır dışı edilir. Ossipe, Paris'e yerleşir. Bu ayrılıkta duygularını birbirine açıklayan Ossipe ve Klara ülke dışında buluşmaya karar verirler.

Klara Zürih'e giderek ASDP'nin yayın organı "Sozial Demokrat"ta görev alır. Gazete gizli koşullarda Almanya'ya sokulmaktadır. Klara korkmadan, çekincesiz bu yayınların ülkeye ulaşmasında görev alır. Bir müddet sonra Paris'e, Ossipe'nin yanına giderek orada eventirler.

Paris'te yaşama şartları güç olduğu için, çeviri yaparak geçimlerini sürdürmeye çalışırlar. Aynı zamanda Fransız İşçi Partisi saflarında çalışmalarını yürütürler.

Klara bu dönem proleter kadının acılarını, yoksulluğunu görür ve doğrudan yaşar. Kadınların hukuktan yok-

sun bırakıldığını, kapitalist toplumda kadının köle durumunda bulunduğunu ve kadının erkeklerle birlikte omuz omuza yeni tip toplumun kuruması için verilen kavgaya katılması gerektiğini kavrar.

Marks'ın kızı Lavre Lafargue ve Fransız İşçi Partisi öncülerinden Paul Lafargue ile tanışarak, partide Marks ve Engels'in görüşlerinin yaygınlaşması için çalışırlar.

Bu sırada Ossipe rahatsızlanarak vereme yakalanır. Bu duruma üzülen Klara Ossipe'yi bir kliniğe yerleştirerek, ailesinin çağrısı üzerine çocuklarını alarak Almanya'ya gider. Burada Karl Liebknecht ile tanışır. ASDP'nin yetenekli yöneticisi ile kitle önünde yaptığı konuşmalarla yeteneği gün ışığına çıkar. Paris'e döndükten kısa bir süre sonra kocası Ossipe ölür. Bundan sonra Klara yaşamını devrimci savaşıma ve örgütüne adanır. 2. Enternasyonal'in en adımı olan sosyalist kongrenin hazırlık çalışmalarına katılır.

1889 yılında çeşitli ülkelerden gelen işçi delegeler toplanarak, 8 saatlik iş günü, ücret artışı gibi temel sorunlar ve kadın sorunu üzerinde durulur. Tarihte ilk defa emekçi kadın, Klara Zetkin'in ağzından yaşamın bütün zanaatlarında eşit haklar talep ediyordu.

1890 yılında Alman millet meclisi "Olağanüstü Yasa'yı" kaldırır. Bu sayede Klara, Almanya'ya dönerek, Basımevi ve cilt işlerinde çalışanların sendikasında çalışmaya başlar. "Eşitlik" isimli kadın gazetesinin sorumluluğunu üstlenir.

1893 yılında Polonya Sosyal Demokrat Partisi'nin kurucusu ve genç temsilcisi Rosa Luksemburg ile Zürih'te tanışır. Bu iki devrimcinin arkadaşlıkları, tanışıklıkları andan, yaşamalarının sonuna dek büyük bir dostluk ve karşılıklı sevgi ile dolu olarak devam etmiştir.

Rosa ve Klara 1905'te Rusya'da başlayan devrimci atılım dönemini coşkuyla karşıladılar. Rus halkının kuruluşu için her ikisinde örgütlerini

öncülüğünde enternasyonalist mitingler, gösteriler düzenlerler.

Klara Zetkin için 1907 yılı bir dönüm yılıdır. 2. Enternasyonal'in 7. Kongresi'nde V. İ. Lenin ile tanışır. Kongre baştan sona bilimsel sosyalizmi benimseyip, onu yaşama yaratıcı bir ruh ile uygulayanlarla, oportunistler arasında geçen şiddetli bir savaşın arenası olur. Bu kongrede, sosyal demokrat hareket içinde ortaya çıkan bölünmede Klara Zetkin, devrimci saflarda hiç sakinmadan yerini alır.

1910 yılında Danimarka'nın Kopenhag şehrinde 2. Enternasyonal'e bağlı ilerici kadınlar toplantısında söz alan Klara, grev yaparken çıkan yangında ölen işçi kadınların anısına her yılın 8 Mart'ının Uluslararası Emekçi Kadınlar Günü olarak kutlanmasını önerir. Bu öneri kongre tarafından kabul görür.

Çok geçmeden emperyalistler arasında 1. paylaşım savaşı patlak verir. Klara ve yol arkadaşları ile savaşı protesto eden gösteriler düzenlerler. Bir süre sonra, artık şoven olup, kendi burjuvazisinin yanında yer alan ve savaşın ve militarizmin destekçiliğini yapan eski yol arkadaşlarının ihbarı üzerine tutuklanır. Arkadaşları tarafından kefaletle serbest bırakılır. Bırakıldıktan sonra ASDP içinde yer alan Lüksemburg, Klara ve Liebknecht önderliğinde Alman Komünist Partisi'nin hayat verecek olan "Spartaküsler Birliği"ni kurarlar.

1917 Ekim devrimi Rusya'da başarıya ulaşır. Almanya'da olgunlaşan devrimci durum ise 1918 Kasım'ında patlar. Klara, Roza, Liebknecht Alman proleteriyasını ihtilalci savaşın içine çağırırlar. ASDP tarihte eşine az rastlanır bir ihanetle, burjuvazinin yanında yer alır ve karşı devrimcilerle bir olup Alman proleteriyasının ihtilalci çıkışını engeller. 1919 yılının Ocak ayı içerisinde Roza Lüksemburg ve Karl Liebknecht haince katledildiler. Klara ise hasta yatağında ölüm derecesinde yatmaktadır. Bu durum Klara'nın öldürülmesini engeller, 1919 Martında iyileşir ve ASDP ile tüm ilişkilerini keser.

Klara bundan sonra Alman Komünist Partisi'nin MYK'sına girer. Aynı zamanda 3. Komünist Enternasyonal'de görevlidir. 1921 yılında Sovyetler Birliği'ne 3. Kongre'ye katılmak için gider.

Klara, Lenin ile Sovyetler'de kal-

dığı yıllar boyunca defalarca görüşmüş, onunla işçi sınıfı hareketinin teorik pratik sorunları, kadın hareketinin içinde bulunduğu durum hakkında tartışmış, karşılıklı bilgi alışverişinde bulunmuştur.

Klara'nın düşünceleri arasında, komünist olmayan ilerici kadınlar da kapsayacak olan, Uluslararası Kadınlar Kongresi'ni gerçekleştirmek vardı. Bu konu hakkındaki düşüncelerini Lenin'e açtı. Bu kongre kadınların bilinçlilik ve eylem düzeyini yükselteceği gibi aynı zamanda komünist hareket içinde yer alan sektör tutumlu birçok yoldaşın "mutlak eşitlikçilik" ilkesine bağlılıktan dolayı, kadınlar arasında özel çalışma ekipleri kurmak, onları örgütlemek, savaş alanlarına çekmek görüşüne karşı çıkanlara verilmiş iyi bir cevap olacaktı. Lenin, Klara'nın bu düşüncesini onaylar. Ve Klara kongre hazırlık çalışmalarına başlar. Fakat kadınlar arasında özgül çalışma yürütmenin gerekliliğini kavrayamamış ve o dönem en önemli kadın hareketinin başını çeken Bulgar ve Alman kadın komünistlerinin aldıkları olumsuz tavır sonucunda, düşüncesi başarısızlığa uğrar ve yerine getirilemez.

1923 yılı, Almanya'da Hitler yönetiminde faşizmin gelişmesine önayak olan yılın başlangıcıdır. İtalya'da da faşistler önemli mevziler kazanmışlardır. Klara'da, faşizme karşı etkin savaşım yürüten en etkin savaşçılardan biri olmuştur. Kurulan "Uluslararası Faşizmle Savaşım Komitesi" başkanlığına getirilmiş, faşizme karşı mücadelelerin ne denli güncel ve önemli olduğunu şu cümlelerle ifade ediyordu; "Faşizm dünya burjuvazisinin işçi sınıfına karşı genel saldırısının en yoğun biçimidir. Bu nedenle faşizmi alaşağı etmek mutlak bir zorunluluktur. İşçiler için varlık ve ekmek sorunudur bu" (Faşizme Karşı Birleşik Cephe, A. Bilge Dicleli).

Lenin'in 24 Ocak 1924 yılında ölümü, Klara için büyük bir kayıp olur. Yaşamının bundan sonraki yılında önemli işler başarır, Alman Millet Meclisi'ne (Reichstag) seçilir.

Klara Zetkin, ağır hasta olduğu halde Sovyetler Birliği'ne geri döner, çalışmaya başlar. O sırada Ocak 1933'te Hitler, şansöyeliğe atanmış, Şubat ayı içerisinde de faşistler Reichstag'ı yakmışlardır.

Bunu komünist partisinin yasaklanması, tutuklanmalar ve öldürmeler

izler. Mart ayında Hitler sözde seçimle iktidara gelir ve artık Almanya'da faşizm topluma egemen oluş, diktatörlüğü kurmuştur.

Klara, hasta yatağında, Lenin'in "Bütün Dünya Kadınlarına Vasiyetleri" broşürünü yazdırır. O, yaklaşan 2. emperyalistler arası paylaşım savaşım tehlikesini görerek, bu savaşın, o zamanlar dünyanın tek sosyalist ülkesi Sovyetler'i ezmek, ortadan kaldırmak, kapitalist ülkelerdeki devrimci hareketleri sindirmek, ulusal kurtuluş hareketlerini bastırarak, yeni pazar alanları, sömürgeler bulmak amacıyla yapılacağını belirtir. Yığınları militarizme ve savaş tehlikesine karşı savaşıma çağırır.

Durumu gün geçtikçe ağırlaşan Klara Zetkin 20 Haziran 1933 günü dünyaya veda eder.

Klara Zetkin insanlığın ve de kadının özgürleşmesi yolunda yaşamını devrime adanmış büyük bir insan. Sözlerini onun kadınlara yönelik söyleyişle tamamlayalım;

"Özel mülkiyetin belirmesi ile kadının her şeyden önce kocasının malı olmuştur. Özel mülkiyetin gelişmesi ile ve toplumun sınıflara ayrılmasıyla kadının özgürlüğü olarakta, kadın olarakta erkeğin kölesi olmuş ve yüzyıllar boyunca sahip olduğu özgürlüğüne son verilmiştir.

Ancak üretim araçları üzerindeki özel mülkiyetin kaldırılması ile kadın, toplumun eşit, haklı ve özgür bir üyesi olarak yaşayabilir ve çalışabilir. Tüm sosyal düzeni kökten değiştiren bu iki önemli durum arasında düzeltilmez bir iç bağımlılık bulunmaktadır. Üretim araçları üzerindeki özel mülkiyeti kaldırıp bunu ortak mülkiyet yapan sosyal proleterya devrimi, yalnız kapitalizmin sömürdüğü ve esaret altında tuttuğu büyük proleter yığınlarının kafa ve beden emeği işçilerinin, emekçilerinin davası olabilir ve olmalıdır. Kadınlar, bu halk katmanlarının yarısını ve bazı ülkelerde daha büyük bir bölümünü oluşturmaktadır. İşte bunun için proleterya devrimi kadınlar olmadan başarılı olmaz ve bu devrimin hedefine yani sosyalizm ve komünizmin kurulmasına kadınların aktif katılımı olmadan ulaşılmaz ve bu utku sağlanamaz"

KAYNAK

Klara Zetkin, Lenin'in Bütün Dünya Kadınlarına Vasiyetleri, Sorun Yayınları

"Tutuculuğu sürekli kırarak, ilerlemek"

ÖN AÇIKLAMA

Yazarımız Muzaffer Oruçoğlu'nun yazısı bu sayımızda elimize ulaşmadığından, kendisinin daha önce bize yolladığı bir söyleşiye kendi önerisi üzerine yayınıyoruz. Daha önce herhangi bir yayın organında yayınlanmayan bu söyleşi H. Beltan tarafından Mayıs 1994 tarihinde yapılmış. Söyleşi 1994'te yapılmış olduğundan güncelliğini yitirmiş gibi gözüksede ele aldığı konular ve Oruçoğlu'nun yaklaşımlarıyla ilgi çekiciliğini sürdürmektedir. Okurlarınızda ilgisini çekeceğini ve beğeneceğini umuyoruz.

Uzun Yürüyüş

H. Beltan: Sayın Oruçoğlu, uzun bir mücadele geçmişiniz var. Çin Kültür Devrimi'nin etkisinde kaldınız. 68 hareketini yaşadınız. İsterseniz buradan başlayalım. Neydi Kültür Devrimi'nin etkisi? 68'i anlatır mısınız biraz?

M. Oruçoğlu: Büyük Proleter Kültür Devrimi, sosyalizmin, kitleler tarafından partiye ve devlete karşı korunması, savunulması hareketiydi. Zirvede bulunan ve bürokrasi tarafından kuşatılan önderin, bir tek kıvılcımla büyük ve gerçek uğultuya, yeniden tarih sahnesine çıkarmasıydı. Yani kaybedilen temel devrim araçlarının yeniden ele geçirilmesi, yenilenmesi, kitle inisiyatifinin kumanda merkezine yerleşmesi idi. Kültür Devrimi'nin özünü, canaltıcı mesajını 68'te kavramış değildik. Çinde'ki milyonların, eleştiriyi ve eylemi kuşanarak dünyaya meydan okuması hoşunuza gıtmıştı. Meydan okumayı ve bedel ödemeyi öğrendik. Biz 72'lere doğru kavramaya başladık bu devrimin ince fikrini.

H. Beltan: Onüç yıl cezaevinde yattınız. Cezaevi yaşamını anlatır mısınız biraz? Hiç pişman olduğunuz anlar yaşadınız mı?

M. Oruçoğlu: Cezaevinin bir zararını görmedim. Geliştirdi beni. Cahilin bilgeleştiğini gördüm. Üreticiliğimi artırdı. Cezaevinde doldurduğum ambarı harcıyorum hala. Diklenmenin, bilginin ve aşkın kalesinden memnunum ben. Pişman olduğum anlar oldu. Kaçabileceğim değil de, kaçamayacağım anlarda kaçmaya kalkıştığım için pişman olmuştumdur. Fırsatları değerlendiremedim anlar yanı... Kaçmak iyidir.

H. Beltan: Cezaevinden çıktıktan sonra askere alınıp ve askerden kaçtınız. Peşinden Türkiye'den de kaçtınız. Avrupa'dan kaçtınız ve hala da kaçıyorsunuz. Ne diyorsunuz bu işe?

M. Oruçoğlu: İyi ve kötü huylu, zorunlu ve keyifli olmak üzere iki tür kaçış var. Kaçışın insan ruhu, bilinci ve verimliliği üzerinde oynadığı role bakmak gerekiyor. Kitlesele kargaşanın şaşırtıcı, sınıf mücadelesinin zengin olduğu yerlerden sakin yerlere, koyun rehavesinin ve sessizliğinin egemen olduğu sulak yerlere doğru kaçışın, insanı genelde geriletmediğini söyleyebiliriz. Buna rağmen diyebilirim ki, geriletmedi kaçışlar beni. Bakış açım genişledi. Yeni dünyalarla karşılaştım, tazelendi ruhum. Bazı insanlar bu kıtadan Filipinlere, Papua Yeni Gine'ye yani Boganvil'deki bağımsızlık savaşına, Doğu Timor'a İran Javya'ya doğru iyi kaçışlar yapıyorlar. Önemli olan, insanların kaçtıkları yerlerde ne yaptıklarıdır. Kaçışın karakterini, niteliğini belirleyen budur.

H. Beltan: Türkiye'ye dönme planınız var mı? Yoksa hep dışarda mı yaşayacaksınız?

M. Oruçoğlu: Yeni bir kaçış planım yok. Türkiye'nin dışındaki ülkeleri üvey ana kategorisine sokmaktan da yana değilim. Ayağımı bastığım Aboricinistan kıtasının Türkiye'den daha az sorunlu bir toprak parçası olduğuna da inanmıyorum. Tepesinde

koca bir ozon deliği var ve toprağın-daki kan da henüz kurumuş değil. Yeryüzünde en büyük kaçış burada yaşanıyor. İnsanlar güneşten kaçıyorlar.

H. Beltan: Roman, şiir başta olmak üzere birçok kitabınız çıktı. İlk romanınız "Tohum" beşinci baskıya hazırlanıyor. İyi bir rakam bu. Özellikle roman çalışmalarınız hakkında neler düşünüyorsunuz?

M. Oruçoğlu: Sözlü ve yazılı dokümanların hazırlanması aşaması, okuma, kitleden bilgi alma ve olayın geçtiği yerin gezilmesi şeklinde geçiyor. Bu aşama doğal olarak geliştiriyor beni. Kitayı tanıma açılığını şiddetlendiriyor roman. Kütüphanelere hayatımda hiç bu denli yoğun gitmemiştim. Bugünkü kıta romanı, post modernist yönüğe doğru kayıyor. Hammah bir biçim arayışı ve soyutlama çabası var. Eski biçimi kırmak, özü daha etkin hale getirecek yeni biçimlere açılmak şarttır. Tutuculuğu sürekli kırarak ilerlemek kolay olmuyor.

H. Beltan: "Tohum" romanınızda ilk çıkış yıllarınızı, Donkişot'vari bir çıkışa benziyorsunuz. Bu benzetmeyi, ikinci romanınız olan Newroz'da yayınevi bir önsöz koyarak eleştiriyor. Acaba demek istediğiniz anlaşıldı mı? Biz Donkişot'un hep olumsuz yanına vurgu yaptık. Onun asıl yönünü görmedik herhalde. Ne diyorsunuz?

M. Oruçoğlu: İnsanlığın bağrından çıkan Donkişot'ları kavramadan, ne kendimizi, ne de dünyayı köklü bir tarzda değiştiremeyiz. Acı olan, günümüz Donkişot'unun, Donkişot'u tanımaması, hatta o'na karşı çıkmasıdır. Herkesin, tüm halkın, gerçekleştirilemeyeceğine inandığı güzel bir şeyi, gerçekleştirmeye kalkışmak. Hem de, en ümitsiz ya da öyle görülen bir anda, en yetersiz, komik araçlarla gerçekleştirmeye çalışmak... Budur Donkişot'luk. Güzel hayaller, illüzyonlar,

komik durumlar, işin ikinci yanı, ayıntısı, aksesuarıdır. Özü değildir.

H. Beltan: Yeni tasarılarınız var mı? Okuyucularınıza yeni planlarınızı anlatırmısınız?

M. Oruçoğlu: Şu anda, Melbourne'deki göçmen kadınları konu alan bir roman üzerinde çalışıyorum. Sekiz ay sonra biteceğini sanıyorum. Bundan sonra, zaman bulabilirsem, Newroz'un ikinci ciltini yazacağım. Çünkü ikinci ciltin tüm dönümlerini toplamış durumdayım. Önümüzdeki iki yıla ilişkin başkaca bir planım yok.

H. Beltan: Biraz da 'Newroz' romanınızdan konuşalım. Newroz'da Kürt Ulusal Hareketinin bazı kesitleri anlatılıyor. Özellikle de 84 atılımından söz ediyorsunuz. Bunun sizce özel bir anlamı var mı?

M. Oruçoğlu: Dört parçadan herhangi birinde, bir türlü gerçekleşmeyen bir şeyin, sürekliliği sağlanmış modern bir gerilla savaşının, ilk adımı olmasından dolayı, 84 atılımının önemi büyüktür. Diğer parçalardaki Kürtler'in, bir yıl savaş, beş yıl yat politikalarına indirilmiş ciddi bir darbeydi bu. Kürt'ün, elini dünyanın narsına basarak, yeniden tarih sahnesine çıktığı önemli noktalardan birisiydi bu. Her ulusun, "ilk kurşun" dediği bir an vardır. İlk kurşun da olmasa, önem verdiği bir çıkış anı vardır.

H. Beltan: Siz Kürt değilsiniz. Azeri'siniz. Daha önce ele aldığınız konular da, ağırlıklı olarak sınıfsal mücadeleyi işliyordunuz. Newroz'u yazmanızdaki amaç nedir? Kürt Ulusal Mücadelesine duyduğunuz bu yakın ilginin nedeni nedir?

M. Oruçoğlu: Kars'ın Göle Kürtleri'yle yıllarca iç içe yaşadım. Anam onlarla Kürtçe konuşabiliyordu. Kürtler köyümüzün ezilen, horlanan, "nöker" kesimini oluşturuyordu. Öğretmen okulunda arkadaşlarım yine hep Kürtler oldu. 12 Mart darbesinden sonra, iki yıl Kürdistan'da, seyyar siyasal faaliyette bulundum. Cezaevinde Kürtler'le beraber yatıp yitlerca. Yakasını Kürtler'den kurtarmayan bir insanın, Kürtler'i yazmasından daha doğal ne olabilir ki? Kürt kültürünü ve ruhunu, Azeri kültürü ve ruhundan daha iyi kavradığımı, özümlediğimi söyleyebilirim. Kürt gerillası, doğduğum, büyüdüğüm köyün dağlarında geziyor, suyunu, sığı-

nı içiyor. Anlatma sanatını seven bir insan olarak, onları roman dünyasına sokmadan edemedim. Bilindiğim, en iyi bildiğimi öncelikle anlatmak durumundayım.

H. Beltan: "Newroz" romanına, Kürt direniş destanından kesitler diyebilir miyiz?

M. Oruçoğlu: Ateşin, halkı uyarması, güzelleştirmesi, harekete geçirmesi, insan ruhunun ve doğanın büyük bir hercümerce içine girmesi, Zaptırapı altına alınan, siyasal, kültürel, cinsel, insani vb. gibi tüm gizil güçlerin açığa çıkması, zincirlerinden boşanması. Bu durumun yarı-şifresel, yarı-destansı bir söylemle somutlaşması. Roman yazmadan önce, kafamda beliren şey buydu. Gerçekleştirebildim mi bunu, bilemiyorum.

H. Beltan: Yeri gelmişken sorayım. Kürt ulusal hareketinin gelmiş olduğu noktayı nasıl değerlendiriyorsunuz? Hareketin bugünkü durumunu nasıl görüyorsunuz? Bu bağlamda, PKK'nın demokrasi anlayışını, sol içi çatışma durumunu, vergi ve zorunlu askerlik politikasını birlikte anlatır mısınız? Ayrıca solun ulusal harekete yaklaşımı hakkında ne diyorsunuz?

M. Oruçoğlu: Savaşın stratejik denge aşamasında henüz gelmediği ama o yöne doğru turnandığı kanısındayım. Batılılar, savaşın, güdük bir otonom çözümle sonuçlanmasından yanalar. Sürekli yanan bir ateşin, Ortadoğu'daki tüm çıkarılan tehdit ettiğini, bölge halklarının ateşe olan ilgisini artırdığını ve umulmadık, tehlikeli düşüncelerin uyanmasına yol açtığını çok iyi biliyorlar. Bölge devletleri ve batılı tarafından kuşatılan bu ateşin geleceğine ilişkin bir kehanette bulunmayı şimdilik uygun görmüyorum.

Demokrasi sorununa gelince...Şunu belirteyim ki, gerek Kürt, gerekse Türk Solu, muhalefetçiyken tüm demokratik gelenekleri, birikimleri, irdelemek, özümlemek, bir yaşam tarzı haline getirmek zorundadır. Demokrasi, savaşı yayan onu nitel ve nicel olarak güçlendiren, vargeçilmez bir öğedir. Demokrasiyi iktidardayken öğrenmek zordur. Güçlü bir demokratik geleneğimiz olmadığı için bu sorunu ciddiye almak zorundayız. Bu temel sorunla birlikte, birçok sorunu ciddiye almayan devrimlerin acı so-

nuçlarını hep birlikte yaşadık.

Sol içi çatışmayı hakkı çıkaracak hiç bir gerekçeyi de ciddi bulmuyorum. Dostla düşmanın isabetli bir tarzda ayntedilmesi, her ciddi savaşın ilk bismillahıdır. Türk ve Kürt solunun geçmişte ve günümüzde işlediği bu hatalar, halka pahalıya mal oluyor.

Her hakkı savaş, halkın maddi ve manevi desteğine, bedel ödemesine dayanır. Bu bakımdan, düzenli orduya geçinceye kadar, vergi ve askerlin gönüllülük esası dahilinde toplanması uygundur. Gönüllülük esasından zorunluluğa geçiş şartlarını iyi bilmek gerekiyor. Halkla kaynaşan, onun nabzını elinde tutan öncü, bunun tayininde güçlük çekmez pek.

Bir diğer nokta sanırım, Türk Solunun, Kürt ulusal direnişine yaklaşımıydı. Bu yaklaşımın geçmişte pek iyi değil, büyük günahlarla malüldür. Kuskusuz bu geçmişte bazı iyi çıkışlar vardır. Hikmet Kıvılcımlı ve özellikle de İbrahim Kaypakkaya'nın gibi. Bugün Türk solunu, bu günahların bir bölümünden (tümünden diyemiyorum) sıyrıldığını görüyoruz. Türk solunun, Kürdistan'daki savaşın, batıdaki sınıf mücadelesine kazandığı ivmeyi, avantajları, örgütlü güce dönüştürmesi, söz konusu günahlarından tamamiyle sıyrılmasına bağlıdır biraz da.

H. Beltan: Son ateşkes girişimini olumlu görüyor musunuz? Birlikte ve aynı mücadele hakkında ne söylemek istersiniz?

M. Oruçoğlu: Bazı ateşkesler, ateşi besler, harlandırır. Bu biraz öyle oldu. Dünyada ve ülkede insanlar, bunu Kürt'ün uzattığı bir barış eli olarak değerlendirdi. Bu ele kurşunun saklanması, Kürt'ün barış istemediği, terörist olduğu şeklinde yaratılan imajı silmeye hizmet etti.

Birlikte ve aynı mücadele sorununa gelince. Şunu derim, Eğer bir ulusu ezen bir başka ulus, özgür olamaz diyorsak; İngiltere'nin özgürlüğü, İrlanda'nın özgürlüğünden geçer diyorsak; bu görüşün doğruluğuna inanıyorsak ve gereğini de yerine getiriyorsak sorun kalmıyor demektir. Bir ulusun, kendisini bir başka ulusun yerine koyarak düşünmesi kadar güzel bir şey olamaz.

H. Beltan: Söyleşi için çok teşekkür ediyoruz, çalışmalarınızda başarılar diliyoruz.

Zemheride bir ağıt

Ozan VELİ

*Bedel ödeyerek kaybetmeyi
değil; Bedel ödeyerek kazanmayı
bilmek için*

Kar düştüğünde kirpiklerin ucuna, kaçınıcı sıcak soluma- sıydı kim bilir? Düş nerenin düşüydü? Yol hangi tenhada pusula- nıyordu. Zemheri ağırdır, bilirim. Zü- lüm birden beşe çıkar. Terlemek ve üşümek. Islanmak ve ısınmak bir aradadır. Ağırılık, sırtındaki yükün omuzlarına binen çilesi değildir sa- dece. Zemheri, bir ağıttır dağlarda. Direniş ve isyan türküleridir, kar de- mire düşende söylenen.

Bir de hüznün otururken katmerli söylevleriyle sofrana. Sonra film ge- ritleri gibi gidip gidip gelir yitimi an- ları. Biz, ninnilerinde ülke açları ko- muşulan bir coğrafyada büyüdük. Ni- ce zemherilerdi kan kokardı masal- lar. Sonra insanlar gelip geçirdi, yo- rulmuş, uykusarımış, acınmış edaları- la.

"Biz ne yaptık ki; siz ne yapası- nız?" "Devletin tankı var, topu var" diye bağlıyordu sözün sonunu. bıyık- larında buz yeşili Hasan amca.

"Bu gençler ölmemeli" deyip ah- lanlıyordu.

Ya nasıl ısınacak şu zemheri? Kim taşıyacak acı masalları. Kim ya- şanı yaşanı kılacak karşılıksız? Ya da kim ister on sekizinde delik deşik edilmeyi?

Sonuçta biz gördük ki, bu iş sus- makla olmayacak. Yangın yeri oluş- madan zemheri ısınmayacak. Bu gençler ölmeden gök durulmayacak. Ölüm gençlerle de sınırlı olmayacak. Ve yangın zemheriyi ısıtacak kadar büyük olacak.

Kar düştüğünde kirpiklerine, han- gi kızın sıcak soluğundaydı yüreği kim bilir? O küçük yürek öyle bü- yük umutlar besler ki zemheride; ti- pilere meydan okuyan, tanka, topa karşı koca bir çığlık seli.

Zemheride yirmisi, yirmi dördü

vardır ayın; üşüyen, aç. Kimbilir kaç kez soluklanır gecenin post karanlığı. Kim bilir kaç kez Vartınik düşer umurlarına. Sıkım sıkım kenetlenen dişler ve bir meydana toplanan inat- lar.

Sonra, bedel bedel büyütmeyi öğ- renen küçük insanlar. Bir ırmağa do- luşan küçük akarlar. Aynı alana yürü- yen kalabalıklar. Yıkılan sıradanlık- lar ve büyüyen ateş siperleri.

İşte bak. Bu kez de zemheri çı- plak ayaklarımızla buldu bizi. Bak saldırıyor en deli horalarında yırtık dişleriyle. Bak önümüz Şubat, hemen az ilerde Mayıs. Biraz daha gayret, biraz daha inat. Bu iş olacak bu iş ol- mak zorunda.

Kar düştüğünde kirpiklerine; kaç eflatun rengi gülüşleri bırakmıştı ya- nıbaşına kim bilir? Diyecekleri he- nüüz çoktu. Kara yağız sevgilerini tü- ketmeye yeni başlamıştı. Meydan okuyan bir delikanlı olarak kalacağını eşgalinde. Kız zülfü kosturacaktı, ay- sız, çıplak bir gecede. Sonra yaslayıp sırtını bir meşe köküne, küçük bir dağ ezgisi okuyacaktı.

Zemheri ağır. Zemheri buz gibi işlenir etime. Bak şu karşı yamaçta bir köy emekçisi. Buz tutmuş bıyık- larının rengi. Tüm çekim kuvvetleri- ne açık bir redde çekiyor hediklerini. Fizikten, felsefeden, edebiyattan an- lamaz ya; yüreğine ve bileğine güve- nir. Kız büyütür sevdâ sarısı güneşe inat. Hiç tanımadan yürür bir gece- den diğerine. Tanrıdan kesmiş mede- tini de, açıp diyemez bir türlü ağzın- daki küfürleri. Zemheri ondan korkar, o insanın hayvanından.

Şu bebelerin gülüşleri düştükçe zemherinin düşünce; şorultularla işe- dikçe beyaz karın rengine koca ka- dın, olacak olacak bilesin.

Şimdi zemheri dağa yağmıyor yanlızca. Şehrin ortasında Cumartesi pazarı kurulmuş.

Ahhhh... bir sorsan yabanıl kuşla- ra. Kaç çakal üşüştü çocuklarımızın tenine. Kaç nehir dir bu, çiril çıplak geçtiğimiz.

Kar düştüğünde kirpiklerinin

ucuna; zemheride terleyen kaçınıcı soluktu kimbilir?

Kaç Vartınik kuruldu dağlarını- za. Kaç zemheridir bu, per-perişan edilen. Ve uykuları basılan kaçınıcı sabaktır?

Dinle beni Hasan amcam. Sen ninniledin bizi, sofralarında ölke yo- ğuran zamanlarda. Senin ellerinde kementlerimizi çeken. Tanka harcıyı yoğunan ter senindi. Kurşunu yola salan, alçağı yüksek, uzağı yakın eden güç senindi. Dünyanın yönün- gesini çevirecek olan yine sendin. Bir parçacık dinle bizi, bir kelimecik anla bizi; asıl anlaşılması gereken sende ki cevherin kerametidir. Senin sukunetinin çığırılığıdır. Açlığıdır. Ve gırtlığına dayandığında boğulma anı; işte o an da ki şirretin aldan rengidir. Bu iş olacak, bu iş olmak zorunda Hasan amca.

Bak şuracıkta Cumartesi. Pazarın ortasında bizim etimiz. Bak bir ana- nın puşisinde kar izleri. Sen böylece gülümserken uzaklardan, zemheri çatırdamakta korkudan. Anlaşılan bu mevsim gidecek. Anlaşılan bu mev- simin yaşama şansı, kar zamanı ka- dar olacak.

Yaşam zemheri falan dinlemiyor. Kar, fırtına, sis dinlemiyor. Vadiler korkmuyor artık çığ bekletilerinden. İsimleri devrim olan çocuklar, torun- larını devrim diye çağırıyor. Bu ne us- lanmaz bir tekrerrür. Bu ne uslanmaz bir arsızlık. Bu iş olacak Hasan amca. On kere daha Vartınik düşse güncemi- ze, on kere daha Cumartesiler kurulsa meydana kentlerin, on kere daha gü- lümsemeye kalsa resimler, bu iş ola- cak. Bu iş olmak zorunda.

Kar düştüğünde kirpiklerinin ucuna, kaç Yıldız'ın solumasındaydı **Haydar**. Kaç yumruk sakardı öfkeyi. Düş nereye bakar, güneş nereye ça- tardı.

Zemheri ayında ateş harlanır, kav- ga bilendir, geceler dirilir. Kaç ateş tan- rısının rengi kanşır kavgaya. Kaç söy- lence yıldızlanır. Biz biliriz ki bu iş zor iş, bu iş yürek işi, yiğit işi.

Uzun zemheri gecelerinde saklıy-

di "asmen" in diğer adı. Kar dizboyunu çoktan geçmiş, meme uçlarını ıslatmıştı delikanlının. Doğurmaya dayanamayan kadın çığlıkları yalıyordu çıplak kar beyazını. O gün devrim şehitleri için susmuştu tüm fırtınalar. Zemheri bir ağıtı. Sen sussan o susmaz. Sen yok saysan o saymazdı.

Sonra isimlerimiz peş peşe yazılır kayıplar ülkesine. **Haydar** larla başlayan dinginsiz serüvenlerimiz, uzanır Yel Dağı'nın doruğundan kopan tufan demine. Özgürlük totemi ala ceylanıyla **Doktor Hü** gülümser şuracıkta. Alın sarısı saçlarıyla bir devrim kızı durur, apacık alınlarında güneş çağrıları. Ne de tez alışmış kar gecelerinin tatlı uykularına. Ne de tez alışmış Dersim köylüsünün sıcak gülüşlerine. Nasıl da sevmişlerdi onu; şalvarlı, pusulu elleri ağır köylü kadınlar. Ve seni tanırken aşılması zor gedikler; inan ki onlar bile inciniler sarı saçlarına kar savurmaktan. Bir uçtan bir uca **Barbara** söylemli ağıtlar yayıldı. Kış korkak, gece hainceydi. Ve biz bedel bedel büyütmekten usanmadan, tutunarak yürüyoruz direncinize.

Kar düştüğünde kirpiklerinin ucuna; kaç zemheri susmuştu soluk soluğa. Kaç kapı gecenin ayaz vaktinde tıklatılmış, kaç ses "akê, mayme waye" (ağ, bizim baci) deyivermişti. Kaç ocakta, ince duman sıcaklığı yayılmıştı gece yarısında. Biz hangi acılardan geçtik, hangi acılara vurgun, hangi sancılara tutkunuz.

Bir kere daha hesabımızı ince ilimliklerden geçirmeye koyulduk. Zemheride bir ağıtı dinletilerin Hasan amca.

O günden bu güne neler değişmedi ki. Koynunda şafak aydınlığı saklı soluklar geçti o dağlardan. Bir tipili günde **Hemo**'yu anımsarım, kirpiklerinde ak damlacıklar. Sakalları gerilla kefişiyle kuşatılmış **Muzo**'nun göz rengini. Kim katlanırsa katlanırsa, ben katlanamam bu acılara. Bu acılar iflah etmez, sürer dağlara bizi. Bu ateş bizimle harlanacak. Biz yakacağız bu ateşi Hasan amca. Sizde bu zemheri ağıtları, biz de bu delişmen delisi yürek var iken, çok yürürüz bu dağları Hasan amca.

SEVDAMIZIN ŞEHİRİ AMED

Sınır tanımayan vahşete
az mı tanık olduk
ölüm sesizliğine gömülmüş
fahi belli cinayetler şehriade
ve o kapkaranlık yüzüyle
iharetleri gördük...

kabullenmiyorduk
bu kara lekeyi
tahammülümüz yoktu buna

Amed
sen de surlarınla
siper olmuşsun ya
barbar talançılara karşı...

zulmün açlığını
ve sömürünün
ağır koşullarında
büyümüşün
isyan ateşini
hem de yaşlı bedenine
ve alaşağı ederek ihanetleri...

ağır ağır ama kararlı
ve günlere
ve aylara sığmayan
direnişleri emzirmiştin
bağrına basmıştın
yüzbinleri...

Ama üzülme sen Amed
türküler seni haykırıyor
bedenler senin için
bombalaşıyor
ve tarih seni yazıyor...
baştanbaşı yeniden.

Salih ARITEKİN / Bursa

SAHIPLLENME

Bir cenaze yürüyordu
yavaş yavaş
halkın parmak uçlarında
Bir ana ağlıyordu çok derin
çok içli
Yanmış bir yürekle yaklaştım
usul usul
sessiz bir can gibi
Sordum
Ne bu kin

bu öfke
Ne bu içli haykırış
neye bu sitem
neden bu sitem Ana...

Dedi:
Sorma garip yavrum
sana açıklamamı derdimi
daha hayırlı olur
Sen daha genç daha çocuk
gerçi bizde çocuk da yok ya
bizde doğar doğmaz
olgunlaş çocuklar
hayatın acımazlığı karşısında

Neyse garip yavrum neyse...
ben bu senliğe
bu kalabalığa ağlarım
bunların durumu
kendî tarihlerine karşı
ironileridir
Bu halkın Med'den
bu yana yavrum
Med'den bu yana
sahip çıkmamıştı
kimse olusüne
bu yerlerde

bu denli
Bak yürüyor şehitleri
halkın parmak uçlarında
ilk kez sahiplendi bu halk
yurdu için ölenleri
Bu ağlayış bin yılların köleliğine
son verişin
şehitlerine sahip çıkışın yavrum
mutluluk gözyaşları...

Hüsnü ÖZCAN / Bursa

KALBE DİKİLEN ÇINAR

Bir çnar fidansın sen
Göğsüme diktim seni
Kökü içerde damar damar
Başı dışarda budak budak, dal dal
Göz göz ve el eldir yaprakların
Dimdik kalacaksın
Eskidikçe dikilmişliğün
Yıllarda geçse
Kökü kalbimde
Başı yıldızlarda
Bir çınar gibi
Ve gölgende yatacağın
uyanmadan

Mehmet / İstanbul

“Avrupamerkezcilik” ve sosyalizm

Melih ÇETİN

Marks'ın formüle ettiği sosyalizm anlayışı öz itibarıyla bugüne kadar geniş kesim tarafından geçerliliğini esas olarak korumaktadır. Bu anlayışın bazı yönlerine karşı çıkanlar olmuştur da, esas olarak söz konusu anlayıştan kopmadıkları görülmektedir. Özellikle “Maoçu” olduğunu iddia edenler, Marks'ın anlayışını daha köklü bir şekilde yerleştirmeye çalışmaktadırlar. Toplumsal mücadele açısından en tehlikeli olan da bu türden anlayışlardır. Yani “kırmızı bayrağa karşı, kırmızı bayrak sallama” veya sosyalist (toplumcu) maskeli karşı-devrimci şeklinde yapılan tanımlamalar, bu anlayışı savunan kesimler içinde geçerli olduğunu hatırlatalım. Geniş kitleler tarafından bu sorunun anlaşılması için kısaca değinelim. BPKD'ye yönelik, karşı-devrimci tarafından açılan saldırılar, 1965'ten sonra mahkum edilerek kamuoyuna bildirilmişti. Bundan dolayı yazıdaki eleştiriler esas olarak Ç. Mazumdar, Kaypakaya, Gonzalo, Çayan, Polpot ve Che gibi insanların düşüncelerini savunduğunu iddia eden kesime yönelik olduğunu belirtelim. Yukarıda ismi geçenlerin BPKD cephesinde yer aldıklarını belirtelim. Bunların içinde Che, isim olarak BPKD demese bile o dönemde savunmuş olduğu anlayış, esas olarak “kapitalist yolcular”ı karşıdır. (Che'de sosyalist bilinç ve geçiş dönemi ekonomisi. Çözüm Yayıncılık) Bu yazıda BPKD'nin kimler tarafından ne kadar bilince çıkarıldığını tartışmak istemiyoruz. Sorun, o dönemde “Pekin-Moskova çatışması” olarakta bilinen, devrim ve karşı-devrim arasındaki savaşta sözkonusu insanların da, “Pekin”in yanında yerlerini almış olmalarıdır. O kadar.

Daha önceki yazılarımda da belirttiğim gibi “Sosyalizmin ancak kapitalist toplumdan sonra kurulabileceğini” savunanlar, esas olarak “Avrupamerkezcî” anlayıştan kopmamışlardır. Başka bir deyimle sosyalizmi teknolojik gelişmeye bağlı olarak ele alan “üretici güç-

ler teorisi” anlayışının ürünüdür bu. Bu ve benzer anlayışların kaynaklandığı yer de esas olarak Marks'ın formüle ettiği anlayıştır. Yani “sosyalizm ancak en gelişmiş ülkelerde, Fransa ve İngiltere'de kurulur”. Bugün bu anlayışa karşı çıkanlar ise, Mao'nun özellikle 1957'den başlayarak ortaya koymaya çalıştığı anlayışa sahip çıkanlardır. Anlayış şudur; en genel anlamda, karşı-devrimci iktidarların yönetiminde teknolojinin en az geliştiği, ve merkezi otoritenin en zayıf olduğu bölgeler de (devletler), sosyalizm daha kolay kurulur. Çünkü bugün teknolojinin en az ulaştığı yerler, “kırlar” denilen bölgelerdir. Teknolojinin götürüldüğü yerlerde, halkın toplumcu (sosyalist) anlayışları daha fazla tahrip edilmiş, aralarındaki dayanışmacı gelenekte eskiye oranla zayıflatılmıştır. Yani insanları daha fazla bençilleştirmektedirler. Burdan teknolojik gelişmeye karşı olduğum anlaşılmasın. Burada önemli olan tekniğin hangi kesimin elinde olduğu ve bu teknik kullanılarak, insanlara hangi eğitim verildiğidir.

Sosyalizmi (toplumculuğu) sadece kapitalizmin en fazla geliştiği bölgelere bağlama (Marks) anlayışı yanlış olduğu gibi, buralarda sosyalizm daha kolay inşa edilir (Lenin) anlayışı da yanlıştır. Kapitalizmin en az geliştiği bölgelerde, sosyalizm daha kolay inşa olur (Mao) anlayışı doğrudur. “Çin kırlarında sosyalist yükseliş” makalesi hatırlansın. Bu dersler, özellikle BPKD döneminde doğruluğu ispatlanmıştır.

Bugün tartışılan, bölgelerin (devletlerin) sosyal-ekonomik yapısına bağlı olarak, “demokratik”, “millî demokratik” veya “sosyalist devrim” şeklindeki tartışmalar, toplumsal pratik tarafından mahkum edilmiş konulardır. Bu anlayışın altında yatan gerçek, köylülük başta olmak üzere diğer devrimci kesime duyulan düşmanlıktan kaynaklanmaktadır.

Bugün bir çok yapılamı uzun süreden beri kırlarda mücadele vermektedir. Denilecektir ki, “eğer köylü düşmanlığı olsa burada ne işimiz var.” Uzaktan bakıldığında bir anlamda doğru görünebilir, fakat sorun biraz incelendiğinde tersi

olacaktır. Mesela; bu bölgelerde varolan üretimin kamu mülkiyetine dönüştürülmesi gerektiği şeklinde sosyalist üretimin propagandası yapılıyor mu? Elbette ki hayır. Çünkü kafalarda düşünce şöyle şekillenmiştir: “köylüler önce işçi olmaları gerekiyor. Köylülerde özel mülkiyet hırsı var...kültürel olarak çok geriler, okuma-yazmaları bile yok... Lenin de “cahillerle sosyalizm kurulmaz” demiş miydi...v.b”

Bu düşüncelere sahip olan insanların halka sosyalizmi götürmeleri mümkün mü? Halbuki bugünden sosyalist (toplumcu) anlayış halka anlatılırsa, ilerde toplumculuğun nasıl kolay inşa edileceği bugünden görülecektir. Çin köylülerinin mücadelesi de buna tanıklıktır. Yani bugün dünya denilince gezegenin üzerinde, bilgimiz dahilinde olan karşı-devrimci iktidarların bulunduğu bütün bölgeler/devletlerde, bugünden sosyalizmin kurulması için mücadele yürütülmelidir. Aşışlagelmiş “Avrupamerkezcî” anlayışın ürünü olan “köylüler özel mülkiyetçidir, toplumcu anlayışa karşıdır...vb.” köylü düşmanı anlayışlar terk edilmeli, halkın “diğer” kesimlerinde toplumcu anlayışla eğitilmelidirler.

“Önce demokratik... sonra sosyalist devrim” veya “demokratik devrim... sosyalizme geçmek için...” veya da “ulusal demokratik devrimden sonra... sosyalist devrim gündeme gelebilir...” şeklindeki yanlış anlayışlar, sistem iyi tanınmadığı için savunulmaktadır. Durum böyle olunca, halka güvenmelerinde çok zor olacaktır.

Dünyanın her tarafında “Avrupamerkezcî” anlayışa karşı durulmadan sosyalizm için de mücadele edilemeyeceğini belirtelim.

529 yılında Mazdekler'in ortaya koymuş oldukları toplumcu anlayış, Bedreddin Mahmut ile 1420'ye kadar sürdürülmüş ve bugünde, Maoizm'in ulaştığı seviye ile sosyalizm ve komünizm mücadelesi devam etmektedir. Dünya halkının mücadelesini “ulusal” “demokratik” vb. amaçlar için geriye çekmeyelim. Her tarafta sosyalizm ve komünizm için mücadele edelim.

BİR HÜZÜN ANI;

Çocuklar, çocuklarım

Betül ETFAL

"Çocuklar vardı dağ başlarında
Çocuklar vardı şarapnel parçalarında"

Bu sabah bir gece önceki hüznün sarhoşluğu ile uyandım. Vücudumu dengeleştiren beynim, ağır hantal bir külçeyi andırıyordu. Yataktan çıkmak için usulca doğrulurken birden oracığa yığılıverdim. Bir garip telaş vardı yüreğimde. Nasıl bir düşü bu. Gelecekte belki doğuramayacağımı yavrumu, çocuğumu nasıl ölebiliyordim. Bu nasıl bir handicap, beni hep hüznüme boğuyor.

Ateşten çocuklarım oldu
Sovyetlerde, Çinde
Fırtınayla biçilen çocukların var
Hiroşima'da, Halepçe'de Bosna'da
Cezayir'de Ruanda'da
Yediveren gül
gökkuşağı renklerinde
tomurcuklanıp kök salan
çocukların olacak
yaşam denilen ağaçtan.

"Can benim son aşkım." Henüz 3 yaşında Can, hep ağlıyor. Hiç susmuyor. Can...Can... bu çocuk neden hep ağlar? Bu çocuk neden böyle mutsuz, huzursuz...Can çürümüş, yoz sistem ve kültürün girdabında gözleri, yüreği çakmak çakmak yanan milyonlara çocuktan biri işte. "Can benim son aşkım."

Bir yaz gecesi sarhoşum. Dolunayla oynuyor, yıldızları kovalıyorum gözlemlerimle. Bir kayaya yaslanmışım, dünyanın bütün çiçekleri sarmış ruhumu. Orada da sarhoşluğum tutmuş. Spinoza'nın "Korku köleleştirir, umut özgürleştirir" sözüne dalmışım. Zaire'de, Diyarbakır'da, Muş'da, ahlak yüzünden, sefaletten ölümü köyünde gezdiren kara, yeşil, mavi gözlü çocuklar düşmüş kirpiklerime. Hiroşima'da çekik gözle kızım Siyu el sallıyor, Halepçe'de Zozan'ın ağzındaki lokma kan kusuyor. Bosna'da çocukları taşıyan tren, sürgün hayata doğru yola çıkıyor. Savaşlar, ölümler, ayrılıklar, yolculuklar ok gibi saplanıyor kalbime; daralıyorum.

Gülümler bölüyor düşümü. Derin bir soluk alıyorum çiçeklerime su verebilmek için. Anıstın bir yıldız kayıyor, yine dalıyorum...

"Kolay değil gül, ekmek
Çapa çekmek, gül ekmek
Kolay değil bilinci ezelemek
Bilincine gül ekmek
Oy... Dağların oy"

dizeler düşüyor arsız geceme. İnsanı duyarlılığımı, gözlerimde süzdüğüm bilincimi, ellerimle çelikleştirdiğim "merhaba!"mı gönderiyorum yıldızlara. Arsızlığım, kararlılığım, inadım, sınıf bilincime gecenin tüm renkleri çşlik ediyor. "Merhaba" diyor. Bir yıldız, parlaklığıyla göz kamaştırıyor. O yıldız, geceme öyle bir düşüyor ki, sanki tüm dostların, ezilen halkların, kırmızı karanfillerin merhabası düşüyor geceme.

Yüreğime düşen bir çığlıkla ırkiliyorum. Can ağlıyor, bende onunla ağlıyorum. Gecenin karanlığı bölünüyor bizimle birlikte; korkmuş, ürkmüş üç yaşın çaresizliğiyle yanağından süzülen yaşlar bana akıyor sanki... O çaresizliğini, ben avuçlarımda sıkıca tuttuğum hüznün türkülünü söyledik beraberce.

Çocuklar takılıyor aklıma, diğer çocuklarım.

Sibel 9 yaşında 2 ay önce Van'dan göç etmişler. Sibel, annesi Gülizar ablanın tercümanı aynı zamanda. Birlikte ucuz işçisi satarak, yaşam kavgası veriyorlar. Evdeki ekmek sayısı o kadar fazla ki.

Mehmet, kapımı dün yine çaldı. "Ah!.. ne yapabilirim Mehmet, hergün senden mendil alacak param yok ki" diyorum içimden.

- Ne yaptın o günkü sermayeni
- Bankaya yatırdım, para biriktiriyorum aha! Askere gidince lazım olacak vb. şeyler sıralıyor ardı sıra. Kırmadan, usulca susturuyorum. Daha fazla yalan söylemesin diye.

Birsen, başörtüsünü düzeltiyor çevresine bakarak. Şaşıyorum. Bu kız daha dün okula giden bir öğrenciydi. Ne oldu da böyle başörtüsüne bürünmüş. Anlık bir şaşkınlık içinde bulunuyorum.

Van masadan bir çocuk bağırtıyor. "Benim de ayakkabımı boyu." Boyacı çocuk kızgın bir şekilde yaşlı bir amcaya yöneliyor. Ufak çocuk tekrar bağırtıyor; "boyasana ayakkabımı." Dayanamıyor, bağırtıyor. "Şiş, sus ama!" Göz göze gelince kufasını çeviriyor. Çocuk kontrolüm altında, bunu hissediyorum. Boyacı

çocuk biraz kırılgan ve kızgın işine devam ediyor.

Kızla çalan saçları, kırmızı, çiçekli entarisi, iri gözleri ile küçük Rojda mahcup bir tavırla "abla mendil alır mısın?" diyor. Veruluyorum o hallerine, ihtiyacım olmadığı halde bir tane mendil ve sakız alıyorum. Yüreğim daralıyor. Küçük bedenleri, temiz düşleriyle bu kirliliğin içinde büyümeye çalışan çocuklar... birşeyler düşünleniyor hoşuma... İşgal altındaki ülkenin topraklarında çöplüklerde karınlarını doyurmaya çalışan daha milyonlarca çocuk var biliyorum. Verilere göre (Sokak Çocuklarını Koruma Derneği'nin) İstanbul'da 51 bin çocuk sokakta yaşam savaşı veriyormuş. Ve bu sayı faşist gerici düzen içinde gün geçtikçe artmaya devam ediyor. Bir yandan palazlanan sermaye bir yandan yaşam mücadelesi vermeye çalışan yığınlar...

Taylan'ı tanır mısınız bilmem. Köyünde yaşayan bir mutlu çocuk. "Kırko, pırko, lo... lo" diye kendi boyundaki gödiklerin içinde sevinç çığlıkları atar. O dağ senin, bu taş benim diyerek çocukluğunun arsız güzelliğini yaşayan bir çocukta. Oysa şimdi köyünden ve dağlarından uzakta, taş, betonların arasında bir avuç gökyüzüne muhtaç, sevgiye muhtaç kimlik savaşı veriyor. Oysa gül yüzlü çocuklarımıza bir andımız var, sınıfsız, sömürsüz bir dünya bırakmak için, özgürce koşmak için dağlarımızda, ağız dolusu gülebilmek için beraber, kültür devriminin çocukları olacak onlar.

"Hadi kalk artık" diyor yoldaşım. Gözlerini açıyorum. Ellerimi karnımdan çekerek kendi kendime söyleniyorum: "Haksızlık yapıyorum kendime, dünyanın bütün çocukları zaten senin, bunun için bir çocuk sahibi olman gerekmiyor ki."

Çocuklar, siz bana bakmayın, abartıyorum bu duyguyu biliyorum. Gözyaşları gözyaşlarıma karışan çocuklar, siz öyle çok seviyorum ki... Ağlayışlarınız, gülüşleriniz, nazlarınız hepsi en küçük zerrelerine kadar içimde, gün geçtikçe coşuluyorsunuz. Kavgamı, aşklarımı size adıyorum. "Hadi artık, yüzün yine bir garip, hayallerinden sıyrıl ve yaşama dön. Bak sokak çocukları, kavga seni bekliyor." Abartma kalktım işte deyip, Can'a saksa sarılıyorum...

UZUN YÜRÜYÜŞ OKURLARINA

Bu sayfada ısrarla ve sürekli yinelemek zorundayız ki, dergimizin etkin olabilmesi, dağıtımımızın düzenli ve geniş olmasıyla sağlanacaktır. Bundan dolayı okurlarımız hem düzenli hem de geniş bir dağıtımın katılımcıları olmalıdır. Bu konuda tüm okurlarımızın olanaklarını seferber etmeleri, yaratıcılıklarını sonuna kadar zorlamaları gerekmektedir.

Dergimiz *Uzun Yürüyüş*; İstanbul'da Kadıköy'de Akyüz ve Mefisto kitabevlerinden, Taksim'de yine Mefisto Kitabevi'nden, Bulunmaz Kültür Merkezi ve Med-Kom'dan, Şişli Germinal Kitabevi'nden, Aksaray, Çapa ve Topkapı(Sur dışı) gazete bayiiilerinden, Ankara'da tüm kitabevlerinden, İzmir İleri, Konak ve Kabile Kitabevleri'nden, Kırşehir'de Gözüm Kitabevi'nden, Elbistan'da Kültür Kitabevi'nden, Bursa Ezgi Kitabevi'nden, Çanakkale Özgür Kitabevi'nden, Adana'da Kardelen Kitabevi ve Sivas'ta İmce Kitabevi'nden temin edilebilir.

Yayınevimizin bu sayımızla başlattığı ve bundan sonraki sayılarında da olabildiğince geniş bir şekilde devam ettireceği KOLEKTİF çalışması için özellikle, gelenek tarihi/programatik görüşleri konulu çeşitli araştırma, inceleme, yorum yazıları ve belge niteliğindeki ürünlerin dergimize ulaştırılması, daha kaliteli, renkli ve gelişkin bir muhasebe için şarttır ve bu konuda tüm okurlarımızın elinden geleni yapacağına inanıyoruz.

Uzun Yürüyüş'ün 1-12 sayılarından oluşan, birinci cildinden isteyenler büromuza müracaat ederek temin edebilirler.

Ayrıca altını çizerek belirtmek istiyoruz ki, aşağıda bir kez daha belirteceğimiz isim ve hesap numaraları dışında, lütfen eski numaralara ya da farklı isimlere dergi ücretlerini yollamayınız.

Hayati GÜNGÖREN

Avusturya

Şilin Hesabı: Vakıfbank Beyoğlu Şubesi (026) Hesap No: 4025512

İngiltere

Pound Hesabı: Türkiye İş Bankası Beyoğlu Şubesi(1011) Hesap No: 3179665

Almanya

Mark Hesabı: Türkiye İş Bankası Beyoğlu Şubesi(1011) Hesap No: 3179670

Türkiye

TL Hesabı: Türkiye İş Bankası Galatasaray Şubesi(1022) Hesap No: 736293

YARDIM ETMEK YA DA ZOR KULLANMAK

1

Geçti içimizden biri koca denizi
gide gide buldu bir yeni kara.
Bir sürü insan koştu ardından,
orda büyük şehirler kurdular
alın teri ve akılla

Ama ekmeğe satılmadı eskisinden ucuz.

Bir makina icat etti içimizden biri
buhar çevirdi tekerleği onunla.
Fabrikalar türedi ardından bir sürü.
başladı insanlar fabrikaları çalıştırmaya

Ama ekmeğe satılmadı eskisinden ucuz.

Düşündü taşındı içimizden birçoğu.
güneş ekseninde dönmesi üstünde dünyanın
bir sürü insan kafa yordu.
insan yüreği, evrenin kamunları üstüne,
harmanın bileşimini, denizin balıklardan üstüne
kafa yordu bir sürü insan.
bulundular önemli keşiflerde.

Ama ekmeğe satılmadı eskisinden ucuz.

Tersine, günden güne arttı şehirlerde yoksulluk.
Yıllardır kimse bilmez, kimse,
insanın hali nice?
Sürünür yerlerde sizin gibi biri
siz yukarılarda uçtukça.
Kalmamış hiçbir yanı insana benzer.
Peki, insan insana yardımcı değil mi?
Ne gezeri.

2

Görmüşsünüzdür elbet insanları çok yerde,
uzatırken birbirlerine ellerini,
farklı yollarla koşarken birbirlerine yardımcı.
Bulunduğumuz durumdur ama bunu zorlayan.
Zoru da bir türlü bırakamayız bu yüzden.
İşte öğüdümüzdür size:
Karşı durun zalimliğine dünyanın,
dayatın daha büyük bir zora.
Yardıma gerektiren durumdan kurtarın kendinizi.
Vaz geçin yardım dilemekten.
Yardıma bel bağlamayın hiç bir zaman.
Yardıma tanımak varsaymaktır zoru.
Yardım elde etmek bağlanmaktır zora.
Zor egemen oldukça geri çevrilemez yardım.
Zor yok olmalı ki yardım da yok olsun.
Yardım dilemektense, zoru kaldırın ortadan.

Zor ve yardım bir bütündür.
Bu bütünün değişirmeye bakın.

BERTOLT BRECHT